



รายงานวิจัยท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ
เพื่อความมั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งตนเองโดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

โดย

นายคลก้อเสริม	ผดุงชาติ	นางหาดีย่า	ชายเขาทอง
นางฝาลีห๊ะ	ผดุงชาติ	นางส้าอูตะ	คงยศ
นางมาเรียม	มาโนชน์	นางอุ้มโหมสาลาม๊ะ	หาญจิตร
นางอุไร	หาญจิตร	นางสาวชาปีน๊ะ	วันตา
นางมูเรียม	หาญจิตร	นางมาเรียม	เถินบุตร
นางรอห๊ะ	อินตัน	นายฟาตีมะ	สาลี
นางร่อม่าเฝ้ย	ผดุงชาติ	นางวรรณดี	กำพวน
นางสุไหรห๊ะฮ์	อารีย์	นายเพียร	วันตา
นางเรณู	หมาดเส้น	นางหับส๊ะ	นาคา
นางอุโหมกาลาโสม	มูกระ		

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔



สัญญาเลขที่ RDG52S0007

รายงานวิจัยท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ
เพื่อความมั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งตนเองโดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

โดย

นายคลก้อเสริม	ผดุงชาติ	นางหาดีย่า	ชายเขาทอง
นางผ้าลิห๊ะ	ผดุงชาติ	นางลำอูตะ	คงยศ
นางมาเรียม	มานอน	นางอุโหมสาละม๊ะ	หาญจิตร
นางอุไร	หาญจิตร	นางสาวชาปีน๊ะ	วันตา
นางมุเรียม	หาญจิตร	นางมาเรียม	เส้นบุตร
นางรอห๊ะ	อินตัน	นายฟาตีมะ	สาลี
นางร่อม่าเฝ้ย	ผดุงชาติ	นางวรรณดี	กำพวน
นางสุไหรห๊ะฮ์	อารีย์	นายเพียร	วันตา
นางเรณู	หมาดเส้น	นางหับฮ๊ะ	นาคา
นางอุโหมกาลาโสม	มูกระ		

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔

สารบัญ

คำนำ	ก
บทคัดย่อ	ข - ค
บทที่ 1 บทนำ	1 - 10
บทที่ 2 บริบทชุมชน	11 - 14
บทที่ 3 กระบวนการวิจัย	15 - 267
บทที่ 4 ผลการวิจัย	268 - 287
บทที่ 5 บทสรุปวิเคราะห์ผลการวิจัย	288 - 292
 ภาคผนวก 1	
- ประวัตินักวิจัย	
 ภาคผนวก 2	
- ภาพกิจกรรม	

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ เพื่อความมั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งพาตนเองโดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก” มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาฐานทรัพยากรธรรมชาติชุมชนบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ ๒) เพื่อศึกษายอดความรู้ ภูมิปัญญา ประสพการณ์การใช้การฟื้นฟูและอนุรักษ์ ๓) เพื่อศึกษาการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากร ๓ วงล้อ ๔) เพื่อศึกษาโครงสร้างชุมชนกับการจัดการและบริหารบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง ๕) เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมและการพึ่งพาตนเองซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงของชุมชน

กระบวนการดำเนินการเริ่มด้วย ลงพื้นที่สำรวจแนวเขตป่าชายเลน ป่าต้นน้ำ และสวนเกษตร จับค่าพิกัด (GPS) เพื่อทำแผนที่ทำมือ (GIS : Geographic Information System) ตลอดจนศึกษาชนิดพันธุ์ไม้และสัตว์น้ำสำรวจการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรป่าชายเลน การใช้ประโยชน์จากหอย ภูมิปัญญาการทำกะปิสำรวจพื้นที่การทำเกษตรที่ใช้สารเคมีและไม่ใช้สารเคมี(ชีวภาพ) การเก็บข้อมูลการใช้น้ำของชุมชน การใช้ประโยชน์จากผักป่า เพื่อประมวลผลวิเคราะห์เชื่อมโยงฐานทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนทั้ง ๓ วงล้อ การทดลองทำฝายชะลอน้ำ ปล่องพันธุ์สัตว์น้ำจืด และปลูกไม้เสริมบริเวณป่าต้นน้ำ (ฝายน้ำล้นคลองห้วยเสียด) ฝึกอบรมการทำปุ๋ยชีวภาพและการทำบัญชีการลดต้นทุน เก็บข้อมูลแปลงเกษตรนาร่อง เก็บข้อมูลโครงสร้างชุมชนและจัดเวทีวิเคราะห์ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง เวทีสรุปวิเคราะห์ข้อมูลการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรชุมชน

ผลการดำเนินงานตั้งแต่ (วันที่ ๐๑ ธันวาคม 2551 ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๕๓) ได้จัดกิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติทั้งสามวงล้อ ตั้งแต่ป่าต้นน้ำ ป่าชายเลน และภาคการทำเกษตร เพื่อศึกษาศาธนาฐานทรัพยากรชุมชนสามวงล้อบ้านบางกล้วยนอก ตลอดจนกิจกรรมฝึกทำข้อมูล GIS ทำมือเป็นแผนที่ป่าต้น ป่าชายเลนและสวนเกษตรชุมชนการกันแนวเขตการอนุรักษ์หอยในป่าชายเลน การทดลองทำฝายชะลอน้ำ การฝึกทำปุ๋ยชีวภาพ และการสำรวจข้อมูลโครงสร้างชุมชนเพื่อจัดเวทีวิเคราะห์เชื่อมโยงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปสู่การจัดการทรัพยากรชุมชน ผลที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการกิจกรรมที่ผ่านมา ส่งผลให้คนในชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเริ่มให้ความสนใจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในภาคส่วนโรงเรียนบ้านบางกล้วยนอกก็ได้ให้ความร่วมมือในการส่งนักเรียนและคณะครูเข้าร่วมเรียนรู้ด้านการจัดการทรัพยากรในชุมชนมากยิ่งขึ้น ด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้ให้ความร่วมมือในด้านการสนับสนุนการทำกิจกรรมของชุมชนและนำข้อมูลผลจากการวิจัยเข้าไปสู่แผนการจัดการทรัพยากรของชุมชน และได้แต่งตั้งให้ทีมวิจัย จำนวน 3 ท่านเขาไปเป็นคณะกรรมการและคณะดำเนินงานจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรของ อบต.นาคา ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง

ข้อค้นพบจากเดิม คือ ด้านความชัดเจนของพื้นที่ป่าต้นน้ำ สวนเกษตร และป่าชายเลน ซึ่งมีการยอมรับจากผลการสำรวจและการจัดทำแผนที่ทำมือที่ทางคณะทีมวิจัยได้จัดทำขึ้นทำให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นถึงจำนวนพื้นที่แหล่งทรัพยากร 3 วงล้อ คือ ป่าต้นน้ำมีพื้นที่ จำนวน ๑๕ ไร่ สวนเกษตรจากการสำรวจจำนวน ๑๒๘ ครอบครัวย มีพื้นที่เกษตร จำนวน ๑๘๔ แปลง มีการใช้สารเคมีถึง ๑๑๘ แปลง ชีวภาพ ๓๑ แปลง เคมีบวกชีวภาพ ๓๕ แปลง ป่าชายเลนมีพื้นที่จำนวน ๓๖๕.๒๕ ไร่ ซึ่งทางเครือข่ายคณะกรรมการจัดการป่าต้นน้ำ เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน และคณะกรรมการจัดการป่าชายเลนเพื่อชุมชนได้เกิดกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและเห็นความสำคัญด้านการบันทึกข้อมูลมากยิ่งขึ้น

กรณีความต้องการลดต้นทุนด้านการผลิตภาคการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ คือ การผลิตปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดต้นทุนรายจ่ายนั้น พบว่ากระบวนการศึกษาเรียนรู้การสำรวจภูมิปัญญาในภาคการเกษตร ก็ได้ค้นพบถึง ภูมิปัญญาของเกษตรกรต้นแบบที่มีระบบคิดแบบพึ่งพิงตนเอง ทำเกษตรแบบเกื้อกูล ลดการใช้สารเคมี มีการผลิตปุ๋ยใช้เอง การทำเกษตรดั้งเดิม(สวนพอเพียง) ลดการพึ่งพาสารเคมี ซึ่งเป็นข้อมูลเกษตรกรตัวอย่างในการทำแปลงเกษตรที่เกื้อกูลกับระบบนิเวศ ๓ แปลง โดยการพยายามที่จะปรับเปลี่ยนระบบคิดในการทำเกษตรจากการใช้สารเคมีเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ เพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาสุขภาพ และยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านของการลดต้นทุนการเกษตร ซึ่งมีทางเลือกในการทำเกษตร

วิธีการจัดการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนและป่าต้นน้ำของชุมชน เพื่อเสริมสร้างเชื่อมโยงไปสู่ความมั่นคงทางด้านอาหาร ด้านอาชีพและรายได้ของคนในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ดังนั้นจึงเป็นความพยายามของคณะทีมวิจัยได้สร้างกระบวนการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วมการลงพื้นที่สำรวจแนวเขตและจำนวนพื้นที่ป่าชายเลนของชุมชน และทดลองทำจริง การสำรวจชนิดพรรณไม้ในป่าชายเลน พืชสมุนไพรในป่าชายเลน การศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญา เช่น ภูมิปัญญาการทำกะปิ ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากหอย และประสบการณ์การใช้การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการดึงคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน คณะกรรมการป่าต้นน้ำ ซึ่งเป็นกลุ่มเครือข่ายที่มีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการจัดการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรป่าต้นน้ำได้ทดลองปฏิบัติจริง ทำฝายชะลอน้ำ หลังจากทำกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำจัด คือ ปลาอุก หอยขม การปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำ คือ ต้นสะตอ กระเทียม มะเดื่อทราย ลูกเลียด บังบาย ทำให้เกิดความร่วมมือและเห็นผลต่อส่วนร่วมจากคนในชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณป่าต้นน้ำคลองห้วยเสียดเป็นอย่างดี

กิตติกรรมประกาศ

โครงการกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ เพื่อความมั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งตนเองโดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก หมู่ที่ ๓ บ้านบางกล้วยนอก อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระยอง ดำเนินงานโดยทีมวิจัยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ได้ดำเนินงานด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ บนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ ซึ่งเกิดผลกระทบมาจากกระบวนการศึกษาเรียนรู้การผลิตน้ำปลาและการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ที่เน้นการสร้างกระบวนการสร้าง คน ให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของคนที่เราเรียกว่านักวิจัยท้องถิ่น และคนในชุมชนของแต่ละกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนและร่วมกันศึกษาเรียนรู้ ค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

ซึ่งเป็นที่มาของ “โครงการศึกษากระบวนการศึกษาเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ เพื่อความมั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งพาตนเองโดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก” โดยใช้กระบวนการวิจัยฐานการเรียนรู้ ๓ ฐาน ทรัพยากรธรรมชาติ หรือ ๓ วงล้อ ที่มุ่งเน้นการขยายการสร้างความศักยภาพของ คน เช่น ทีมวิจัยและเด็กเยาวชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มีการได้พัฒนาศักยภาพของตัวเองในด้านต่างๆ เช่น การสำรวจข้อมูล การสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน กระบวนการนำเสนอข้อมูลในเวที โดยมีพี่เลี้ยงที่เป็นนักวิจัยเดิม และพี่เลี้ยงจากโหนดพังงาจะคอยช่วยหนุนเสริมองค์ความรู้หรือถ่ายทอดประสบการณ์ที่ได้รับ ให้กับน้องๆ ได้เรียนรู้ร่วมกันและการปฏิบัติจริง ระบบนิเวศ ๓ วงล้อ เป็นกระบวนการเรียนรู้ฐานทรัพยากรธรรมชาติทั้งระบบโดยใช้ระบบโครงสร้างชุมชนที่ต้องเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเพื่อการสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันทั้งระบบ หากล้อใดเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านบวกหรือทางด้านลบก็จะส่งผลกระทบต่อล้อต่างๆที่เหลือด้วย เพราะฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีระบบนิเวศที่มีความเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กัน ฉะนั้นกระบวนการฟื้นฟูหรือการสร้างกระบวนการเรียนรู้จะต้องมีการเชื่อมโยงกันทั้งระบบนิเวศ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร อาชีพ ฯลฯ และนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้ฐานข้อมูลของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดไป

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก , โรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก , เครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นพังงา - ระยอง , อบต.นาตา , เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน , สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย , สถานีวิจัยเพื่อพัฒนาชายฝั่งอันดามัน ฯลฯ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเข้าร่วมกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับทางชุมชนบ้านบางกล้วยนอกมาโดยตลอด

นายดลก่อเต็ม ผดุงชาติ และคณะทีมวิจัย

บทที่ ๑ บทนำ

โครงการกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อเพื่อความมั่นคง และนำไปสู่กระบวนการพึ่งพาตนเองโดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

หลักการและเหตุผล

ผลกระทบจากการเรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โครงการศึกษากระบวนการผลิตน้ำปลา และการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ทีมวิจัย และชุมชนบางกล้วยนอกได้เรียนรู้ฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการก่อร่างสร้างฐานชุมชนและดำรงวิถีชีวิตจนมาถึงปัจจุบัน ทีมวิจัยและชุมชนบ้านบางกล้วยนอก เรียนรู้ตระหนักถึงการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติ ให้เกิดคุณค่าและการเพิ่มมูลค่า ปลา คือ ทรัพยากร ธรรมชาติ ชนิด สัตว์น้ำเป็นสิ่งสำคัญของชาวประมงพื้นบ้านและเป็นความมั่นคงทางอาหารและเศรษฐกิจครัวเรือน กระบวนการวิจัยชุมชนพบว่ามีปลาหลายชนิดถูกนำไปใช้ประโยชน์ไม่คุ้มค่าหรือเหลือใช้ ที่ติดมากับเครื่องมือประมง เช่น การวางอวนกุ้งของชาวประมง มีปลาหลายชนิดติดอวนมาด้วย ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติและทางสังคมอย่างรุนแรง เป็นปริมาณทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายปริมาณมาก ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติและทางด้านสังคมอย่างรุนแรง จากการดำเนินงานวิจัยผ่านมาเป็นระยะเวลา 2 ปี เกิดกระบวนการศึกษาเรียนรู้ความเป็นมาการก่อร่างสร้างชุมชน เสมือนบทเรียนให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญทรัพยากรและระบบนิเวศธรรมชาติ และกระบวนการเรียนรู้งานวิจัยพบว่าชุมชนตื่นตัวและตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าฐานทรัพยากรธรรมชาติชุมชน จากกระบวนการเรียนรู้งานวิจัยผ่านกิจกรรมทดลองหมักน้ำปลา เชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมการสำรวจป่าชายเลน ซึ่งชุมชนพบว่าทรัพยากรป่าชายเลนมีพรรณไม้บางชนิดที่ลดน้อยลงจากเดิมเมื่อในอดีต ทำให้ชุมชนได้ต่อยอดจากกิจกรรมงานวิจัย มาฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน โดยการรวมกลุ่มจัดตั้งคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน การหนุนเสริมกิจกรรมฟื้นฟูป่าชายเลน โดยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ส่วนกิจกรรมการสำรวจพื้นที่สวนเกษตร พบว่าชุมชนบ้านบางกล้วยนอกส่วนใหญ่มีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน การทำสวนเกษตรที่พึ่งพาระบบนิเวศธรรมชาติ ซึ่งจากการค้นหาเกษตรกรตัวอย่างที่มีการจัดการระบบเกษตรกรรม มีการเพาะปลูกผักพื้นบ้านในพื้นที่ว่างสวนยางพารา และทำการเกษตรแบบอินทรีย์ สามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวให้อยู่รอดได้ในสภาวะปัจจุบัน จากกระบวนการงานวิจัย มีองค์กรเอกชนเอื้อเฟื้อประเทศไทยหนุนเสริมต่อยอด โดยการจัดตั้งเครือข่ายเกษตรพึ่งพาตนเองตำบลนาคา โดยมีเป้าหมายให้ชุมชนพึ่งพาตนในด้านการผลิต การอุปโภคและบริโภค กิจกรรมการสำรวจป่าต้นน้ำ ซึ่งทางทีมวิจัยได้ไปสำรวจป่าต้นน้ำห้วยเสียด พบว่าบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำของชุมชนโดยรอบเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีพื้นที่ป่าต้นน้ำในสภาพที่ต้องฟื้นฟู เพราะป่าต้นน้ำมีต้นไม้ใหญ่ปริมาณน้อย

จากผลการศึกษาได้นำสู่เวทีประชุมหมู่บ้านโดยประสานความร่วมมือกับสถานีเพื่อการพัฒนาชายฝั่งอันดามัน มีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าต้นน้ำเพื่อชุมชน เกิดการขยายผลจากงานวิจัย โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ กั้นแนวเขตป่าต้นน้ำห้วยเสียด ซึ่งจากการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมงานวิจัยที่ผ่านมาได้ เล็งเห็นถึงการ พื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ 3 วงล้อ (3ระบบนิเวศ) ปลายน้ำถึงต้นน้ำ ระบบนิเวศป่าชายเลน ระบบนิเวศ สวนเกษตร ระบบนิเวศป่าต้นน้ำ ถึงสถานการณ์การใช้ประโยชน์และสถานภาพระบบนิเวศ 3 วงล้อ จาก ตารางการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรบนฐานทรัพยากร 3 วงล้อ โดยชุมชน บ้านบางกล้วยนอกมีดังต่อไปนี้

ตารางการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรบนฐานทรัพยากร 3 วงล้อ

ระบบนิเวศ	วิเคราะห์/ ข้อเสนอแนะ	แนวทางการพัฒนาระบบการเรียนรู้
<u>ระบบนิเวศป่าชายเลน</u> @ สภาพป่าชายเลนสมบูรณ์ @ สถานการณ์ใช้ประโยชน์ - การสร้างที่อยู่อาศัย - สร้างสะพาน - ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย - เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน เช่น หาทอย ตักปู และหาปลา - เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำและระบบนิเวศ @ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง - ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก - ท่าเทียบเรือ	<u>จุดแข็ง</u> - มีป่าชายเลนสมบูรณ์ - มีการดูแลรักษาป่าชายเลน/การฟื้นฟูปลูกป่าทดแทน และการออกกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ <u>จุดอ่อน</u> - มีการทำลายพื้นที่ป่าชายเลนจากผู้มีอำนาจ - คนในชุมชนบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการ - มีแนวเขตไม่ชัดเจนมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ใกล้เคียงในป่าชายเลน	- เชิญชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้เข้ามามีส่วนร่วมโดยการจัดเวทีเพื่อพูดคุยทำความเข้าใจ - ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการแบ่งแนวเขตให้ชัดเจนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกในการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน

ระบบนิเวศ	วิเคราะห์/ ข้อเสนอแนะ	แนวทางการพัฒนาระบบการเรียนรู้
- คนต่างถิ่นที่เข้ามาอยู่ในชุมชน - คนที่อยู่ในหมู่บ้าน - ชุมชนบ้านท่ากลาง - คนไทยพลัดถิ่น ระบบนิเวศสวนเกษตร @ สภาพสวนเกษตร - สวนเกษตรแบบผสมผสาน - สวนเกษตรแบบเชิงเดี่ยว ยาง,ปาล์ม @ สถานการณ์การใช้ประโยชน์ - ได้กินและขาย ได้ใช้และแปรรูป - ระบบเกื้อกูลและแบ่งปัน @ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง - เจ้าของสวน คนในชุมชนผู้บริโภคร - ชาวประมง พ่อค้าคนกลาง แรงงานต่างด้าว ระบบนิเวศป่าต้นน้ำ @ สภาพป่าต้นน้ำ	- ราคาพืชผลตกต่ำ - ต้นทุนการผลิตสูง - ผลผลิตไม่แน่นอน - ดินเสื่อม,ยาฆ่าหญ้า,ปุ๋ยเคมี - ระบบน้ำไม่สมบูรณ์ - หนี้สินเพิ่ม จุดอ่อน	- ต้องรวมกลุ่มกันขาย - ลดต้นทุนด้วยการทำปุ๋ยชีวภาพ เพื่อลดรายจ่าย - สภาพอากาศไม่แน่นอนต้องสร้างระบบนิเวศให้สมบูรณ์ เช่น รักษาปลูกต้นไม้ - คำนึงชีวิตให้กับดิน ลด ละ เลิก สารเคมี - มีการปลูกไม้เสริมประเภทไม้ยืนต้น เช่น ไม้ไผ่เตย ไม้ยาง ไม้สัก

ระบบนิเวศ	วิเคราะห์/ ข้อสังเกต	แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- ป่าต้นน้ำไม่ค่อยสมบูรณ์ @ สถานการณ์การใช้ประโยชน์ - ชุมชนมีการบริโภคน้ำไม่พอเพียง - ใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอ - มีการทำสวนบริเวณป่าต้นน้ำ - คนในชุมชนเพิ่มขึ้น/มีการบุกรุกป่าต้นน้ำ - มีการเก็บสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ - มีการใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น เก็บผัก หน่อไม้ป่า เห็ด สัตว์น้ำ สัตว์ป่า ฯลฯ @ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง - คนในชุมชนหมู่ 3 - ชุมชนใกล้เคียง หมู่ 4 กำพวน หมู่ 5 ,หมู่ 7 ต.นาคา - ผู้ใช้แรงงานต่างด้าว ม.3 กลุ่ม - คนไทยพลัดถิ่น	- ดินไม้ใหญ่มีน้อย - มีแนวกันเขตไม่ชัดเจน - น้ำไหลไม่ตลอดปี - สัตว์น้ำจืดกำลังสูญพันธุ์ - สัตว์ป่าลดลง - ใช้สารเคมี <u>จุดแข็ง</u> - ชุมชนมีการดูแล - มีการจัดทำแนวเขต - มีการวิจัยเกี่ยวกับป่าต้นน้ำ - มีการรณรงค์ลดการใช้สารเคมีบริเวณป่าต้นน้ำ - มีป่าต้นน้ำมีพื้นที่ประมาณ ๗๐๐ ไร่ - มีประปาภูเขา	- มีการปลูกไม้ประเภทไม้ผล เช่น ไม้หว่า ไม้สะตอ ไม้ทุเรียน ไม้กระท้อน ไม้เหียง - การสร้างแนวเขตให้ชัดเจน วางกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์บริหารจัดการโดยคณะกรรมการป่าต้นน้ำและชุมชน - มีการสร้างเขื่อนฝายชะลอน้ำ(เขื่อนแก้ว) - ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปลา ปู หอยขม - มีการประชาสัมพันธ์ ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำ - จัดเวทีสร้างความเข้าใจในการใช้ประโยชน์ในแนวเขตป่าต้นน้ำเพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการวางแผนและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการงานวิจัยทำให้ชุมชนบ้านบางกล้วยนอกมีประสบการณ์ในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา การรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น บนฐานทรัพยากร 3 วงล้อ

1. ระบบนิเวศป่าชายเลน มีป่าชายเลนที่สมบูรณ์ ชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากป่า เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน หาดหอย ตกปู และหาลาปลา และป่าชายเลนยังเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน เป็นต้น ชุมชนบ้านบางกล้วยนอกยังมีกิจกรรมการดูแลรักษาป่าชายเลน การฟื้นฟูป่า และการออกกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน โดยจัดตั้งคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชนขึ้น แต่ทั้งนี้ชุมชนยังประสบปัญหาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบนิเวศป่าชายเลนทั้งพื้นที่ ซึ่งมาจากสาเหตุปัจจัยร่วมที่ก่อให้เกิดผลเสีย ดังนี้ มีการทำลายพื้นที่ป่าชายเลนจากกลุ่มผู้มีอำนาจ กลุ่มนายทุน รวมทั้ง คนในชุมชนบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการ ตลอดจนมีแนวเขตพื้นที่ป่าไม่ชัดเจน จากสถานการณ์ดังกล่าวชุมชนได้เรียนรู้การแก้ปัญหา โดยมีแนวคิดร่วมกันเพื่อศึกษาฐานทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศป่าชายเลน องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน การฟื้นฟู การอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการพัฒนาป่าชายเลน นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกในการจัดการป่าชายเลน เพื่อการพึ่งพาตนเอง และความมั่นคงทางอาหารของชุมชน

2. ระบบนิเวศสวนเกษตร สถานการณ์ระบบนิเวศสวนเกษตรของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก เป็นพื้นที่การเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว ปลูกยางพารา และปาล์มน้ำมัน เกษตรกรจำเป็นต้องหันมาพึ่งพาความรู้ เครื่องมือเทคโนโลยีและสารเคมี เพื่อลดระยะเวลาการดำเนินการให้มีระยะที่สั้นลงและได้ผลผลิตตามที่คาดหวัง ต้องพึ่งสารเคมี ยากำจัดวัชพืช ยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ย ฮอร์โมนบำรุงพืช เป็นต้น สารเคมีเหล่านี้ มีผลกระทบต่อมนุษย์อย่างรุนแรง เกิดการสะสมสารพิษในร่างกายผู้บริโภค บทเรียนจากการได้รับความอันตรายจากสิ่งตกค้าง ในกระบวนการผลิตการทบทวนจึงเกิดพบว่า การใช้สารเคมีเป็นพิษเป็นภัยต่อสิ่งที่มีชีวิต มีผลกระทบต่อสภาพดิน น้ำ อากาศ และยังส่งผลกระทบต่อ ความอุดมสมบูรณ์ปัจจัยทางธรรมชาติที่เป็นรากฐานการทำเกษตรกรรม ทั้งนี้ยังเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จนเข้าสู่ภาวะขาดทุนและการล้มละลายของอาชีพเกษตรกร ปริมาณผลผลิตไม่แน่นอน ราคาผลผลิตตกต่ำ คุณภาพไม่ปลอดภัย ปัญหาใหญ่ของเกษตรกร คือ ต้นทุนที่สูงขึ้นและปัญหา อุปสรรคมีมากขึ้น ชุมชนเกษตรกรบ้านบางกล้วยนอกแบกรับต้นทุนการผลิตสูง รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินตามมา

จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ได้เสนอทางเลือก ทางออกของปัญหา เพื่อให้ชุมชนอยู่อย่าง เกื้อกูลและแบ่งปันกัน โดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทบทวนและรื้อฟื้นภูมิปัญญาเกษตร สวนสมรม ผักพื้นบ้าน ปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมัก สารไล่แมลง เป็นต้น ถูกนำกลับมาใช้และมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดการผลผลิต พัฒนาสูตรและสัดส่วนปุ๋ยชีวภาพให้มีความเหมาะสมกับพืชแต่ละชนิด เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และคืนชีวิตให้กับดิน ลด ละ เลิก สารเคมี

3. ระบบนิเวศป่าต้นน้ำ สภาพป่าต้นน้ำห้วยเสียด พื้นที่ประมาณ 700 ไร่ มีสภาพไม่สมบูรณ์ ต้นไม้ใหญ่มีน้อย ชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์การเก็บหาสมุนไพร เก็บผัก หน่อไม้ป่า เห็ด จับสัตว์น้ำล่าสัตว์ป่าจากพื้นที่จำนวนมาก เมื่อประชากรเพิ่มขึ้น จึงมีการบุกรุกป่าต้นน้ำเพื่อทำการเกษตร ทำให้ปริมาณป่าลดลง ตลอดจนมีแนวกันเขตพื้นที่ป่าและพื้นที่ทางการเกษตรไม่ชัดเจน มีปริมาณน้ำไหลไม่ตลอดปี ส่งผลให้ชุมชนมีน้ำบริโภคไม่พอเพียง และยังกระทบต่อแหล่งที่อยู่สัตว์น้ำจืดและสัตว์ป่ากำลังสูญพันธุ์สัตว์

ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก จึงมีแนวคิดการจัดการป่าต้นน้ำ เพื่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชน เกิดจิตสำนึกในการวางแผนการจัดการป่าต้นน้ำ โดยการฟื้นฟูป่า มีการปลูกเสริมประเภทไม้ยืนต้น เช่น ไม้ไผ่เตย ไม้ยาง ไม้สัก เป็นต้น มีการปลูกไม้ประเภทผลไม้มงคล เช่น ไม้หว่า ไม้สะตอ ไม้ทุเรียน ไม้กระท้อน ไม้เหียง เป็นต้น การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปลา ปู หอยขม ปลาดุก ปลาโตน เป็นต้น และมีการสร้างแนวเขตพื้นป่าต้นน้ำให้ชัดเจน วางกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์บริหารจัดการโดยคณะกรรมการป่าต้นน้ำและชุมชน มีการสร้างเขื่อนฝายชะลอน้ำ(เขื่อนแม้ว) เพื่อแก้ปัญหาการอุปโภคและบริโภคน้ำในชุมชน และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชน ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำ ตลอดจนการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชน

กล่าวได้ว่ากระบวนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ชุมชนได้บทเรียนคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและเรียนรู้ความสัมพันธ์เชื่อมโยง ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่นกระบวนการผลิตน้ำปลาและการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก จึงเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้หาเหตุผลและมูลเหตุ และนำไปสู่การออกแบบกระบวนการเรียนรู้วิเคราะห์และพิสูจน์ ข้อเสนอแนะ ชุมชนพบว่าความสัมพันธ์ 3 วงล้อ คือ ระบบนิเวศป่าชายเลน ระบบนิเวศสวนเกษตร ระบบนิเวศป่าต้นน้ำ เป็นการเชื่อมโยงปัจจัยการพึ่งพาเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรธรรมชาติด้วยกัน เมื่อระบบนิเวศทั้ง 3 วงล้อสมบูรณ์ ความมั่นคงด้านอาหาร รายได้และการพึ่งพาตนเองความปลอดภัยจะเกิดขึ้นตาม หากระบบนิเวศธรรมชาติวงล้อใดวงล้อหนึ่งเสื่อมโทรมจะส่งผลกระทบต่อชนิดและปริมาณทรัพยากรอีกระบบนิเวศหนึ่งอย่างรุนแรง หากพฤติกรรมชุมชนกระทำ ใช้ประโยชน์ พัฒนาและฟื้นฟู กระทำเฉพาะระบบนิเวศเดียวและปล่อยปะละเลยระบบนิเวศอื่นๆ ผลกระทบในเชิงลบค่อนข้างมากกว่าการได้รับผลความมั่นคงทางอาหาร

ดังนั้นทีมวิจัยและชุมชนบ้านบางกล้วยนอก จึงเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการบนฐานทรัพยากร 3 วงล้อ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ด้วยเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐาน 3 วงล้อ แบบมีส่วนร่วมและการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดและจะนำไปสู่ความมั่นคงและการพึ่งพาตนเองของชุมชนบ้านบางกล้วยนอกในอนาคตต่อไป

โจทย์คำถามวิจัย

กระบวนการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติบนฐาน 3 วงล้อ จะนำไปสู่ความมั่นคงและการพึ่งพาตนเองของชุมชนบ้านบางกล้วยนอกได้อย่างไร?

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาฐานทรัพยากรธรรมชาติชุมชนบนฐานทรัพยากร 3 วงล้อ
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ประสบการณ์การใช้การฟื้นฟูและอนุรักษ์
3. เพื่อศึกษาการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากร 3 วงล้อ
4. เพื่อศึกษาโครงสร้างชุมชนกับการจัดการและบริหารบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง
5. เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมและการพึ่งพาตนเองซึ่งไปสู่ความมั่นคงของชุมชน

พื้นที่ศึกษา

หมู่ที่ 3 บ้านบางกล้วยนอก ตำบลนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. สำรวจแนวเขตป่าชายเลน
2. สำรวจปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำ
3. เวทีสรุป/วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ
4. สำรวจแนวเขตป่าต้นน้ำ
5. สำรวจการทำเกษตรบริเวณป่าต้นน้ำ
6. เก็บข้อมูลปริมาณผู้ใช้น้ำประปาภูเขา
7. ศึกษาปริมาณและคุณภาพน้ำ เก็บข้อมูลของน้ำแต่ละฤดู (แล้ง-ฝน)
8. สำรวจปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำ
9. เวทีสรุป/วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ
10. สำรวจพื้นที่การทำเกษตร
11. สำรวจพื้นที่เก็บข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี
12. เวทีสรุป/วิเคราะห์ข้อมูล
13. เวทีนำเสนอข้อมูลฐานทรัพยากรธรรมชาติชุมชน บนฐานทรัพยากร 3 วงล้อ
14. ตรวจสอบถาม/สัมภาษณ์ผู้มีภูมิปัญญาการทำกะปิ
15. การสำรวจการใช้ประโยชน์จากหอย
16. สำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชายเลน

17. เวทีสรุป/วิเคราะห์ข้อมูลภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลน
18. สำรวจเก็บข้อมูลภูมิปัญญาในการจัดการน้ำ
19. สำรวจสอบถามข้อมูลครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า
20. เก็บข้อมูลสอบถามผู้ที่ใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำ
21. เวทีสรุป/วิเคราะห์ข้อมูลภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าต้นน้ำ
22. เก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรยั่งยืนหรือผู้ที่ทำปุ๋ยหมัก
23. สำรวจกลุ่มย่อยสอบถามแรงงานในครัวเรือนภาคการเกษตร
24. เวทีสรุป/วิเคราะห์ข้อมูลภาคการเกษตร
25. เวทีนำเสนอองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ประสบการณ์การใช้การฟื้นฟูและอนุรักษ์ฐานทรัพยากร 3 วงล้อ
26. ศึกษาฐานงาน “เครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคอีสาน”
27. กำหนดเขตการอนุรักษ์หอย ในป่าชายเลน
28. ปลุกสมุนไพรมะพร้าว เพื่อการเรียนรู้
29. ปลุกไม้เสริม ไม้ใหญ่ เช่น สะตอ ต้นกอ ฯลฯ
30. ปลอ่ยพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น หอยขม ปลาตุ๊ก ปลาโอบ
31. ลงพื้นที่ทดลองทำฝายชะลอน้ำ
32. เวทีสรุป/วิเคราะห์ข้อมูลการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากร 3 วงล้อ
33. ฝึกอบรมการทำปุ๋ยชีวภาพและการทำบัญชีการลดต้นทุน
34. เก็บข้อมูลแปลงเกษตรนำร่อง
35. เวทีนำเสนอข้อมูลการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากร 3 วงล้อ
36. เวทีสรุปบทเรียนการทำงานวิจัย
37. สำรวจข้อมูลโครงสร้างชุมชนและจัดทำแผนที่ชุมชนเพื่อการวิเคราะห์เชื่อมโยงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน
38. เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดการทรัพยากรชุมชน
39. เวทีนำเสนอข้อมูลโครงสร้างชุมชนกับการจัดการและบริหารบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรชุมชน
40. เวทีสรุปบทเรียนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ บนฐานทรัพยากร 3 วงล้อ อย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชน
41. เวทีระดมสมองเพื่อแนวทางในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร 3 วงล้อ
42. เวทีสรุปบทเรียนการทำงานวิจัย
43. เวทีนำเสนอผลงานวิจัย
44. การเขียนรายงาน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เรียนรู้ฐานทรัพยากรธรรมชาติชุมชนบนฐานทรัพยากร 3 วงล้อ
2. ได้องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ประสบการณ์การใช้การฟื้นฟูและอนุรักษ์
3. ได้เรียนรู้การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากร 3 วงล้อ
4. ได้เรียนรู้โครงสร้างชุมชนกับการจัดการและบริหารบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง
5. ได้แนวทางการบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมและการพึ่งพาตนเองซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงของชุมชน

ระยะเวลาในการดำเนินงาน 2 ปี

บทที่ ๒ บริบทชุมชน
บ้านบางกล้วยนอก ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง¹



ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอสุขสำราญตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอกะเปอร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอท่าฉางและอำเภอวิภาวดี (จังหวัดสุราษฎร์ธานี)

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอบ้านตาขุน (จังหวัดสุราษฎร์ธานี) และอำเภอกระบือบุรี (จังหวัดพังงา)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ทะเลอันดามัน

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอสุขสำราญแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น ๒ ตำบล ๑๕ หมู่บ้าน ได้แก่

๑. นาคา (Nakha) มีจำนวน ๘ หมู่บ้าน

๒. กำพวน (Kamphuan) มีจำนวน ๗ หมู่บ้าน

ประวัติความเป็นมา : ตำบลนาคา

ชื่อ "นาคา" ตั้งตามนิทานพื้นบ้านปรัมปรา เรื่องของครอบครัวหนึ่งที่มีลูกเป็นพญานาค ซึ่งเมื่อโตเป็นหนุ่มได้ออกไปอาศัยอยู่ในทะเล และคอยให้ความช่วยเหลือผู้คนที่ประสบภัยทางทะเลอยู่เสมอ ๆ จนเป็นที่เลื่องลือ และเคารพนับถือของชาวบ้านทั่วไป ภายหลังมีการเรียกชื่อเพี้ยนเป็น "นาคา" มาจนกระทั่งปัจจุบัน

¹ www.Thai.Tambon.com, www.NAKA.GO.Th, www.th.wikipedia.org, โครงการศึกษากระบวนการผลิตน้ำปลาและการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

อาณาเขตตำบล : นาคา

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลบางหิน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลกำพวน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ทะเลอันดามัน

จำนวนหมู่บ้านในพื้นที่ : ตำบลนาคา

หมู่ที่ ๑ บ้านบางมัน , หมู่ที่ ๒ บ้านนาพรุ, หมู่ที่ ๓ บ้านบางกล้วยนอก, หมู่ที่ ๔ บ้านควนไทรงาม
หมู่ที่ ๕ บ้านฝายท่า, หมู่ที่ ๖ บ้านแหลมนาว , หมู่ที่ ๗ บ้านไร่ใน

✍ สภาพทั่วไปของบ้านบางกล้วยนอก

บ้านบางกล้วยนอก หมู่ที่ ๓ ตำบลนาคา กิ่ง อ.สุขสำราญ จังหวัดระนอง เป็นชุมชนมุสลิม มีครัวเรือนจำนวน ๒๕๖ ครัวเรือน ประชากรประมาณ ๑,๐๔๓ คน ชาย ๕๑๕ คน หญิง ๕๒๘ และมีกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ชาวบ้านบางกล้วยนอกส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ ๙๕ และเป็นคนที่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ ๕ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติแหลมสนเคยมีปัญหากรรมสิทธิ์ในที่ดินบริเวณติดทะเลหัวท่าแพ และชาวบ้านถูกอุทยานฯ ฟ้องร้องขึ้นศาล ๓ ราย ซึ่ง ณ ปัจจุบันได้มีการดำเนินการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาด้วยการอนุโลมให้คนในชุมชนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยทำการปลูกสร้างเรือนที่อยู่อาศัยในบริเวณที่กำหนดไว้

✍ ด้านสาธารณูปโภคและสถานที่สำคัญในหมู่บ้านประกอบด้วย

- ชุมชนบ้านบางกล้วยนอกมีไฟฟ้าใช้ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์
- น้ำประปาภูเขาด้วยกัน ๔ สาย ประปาหมู่บ้าน ๒ แห่ง
- โทรศัพท์สาธารณะ ๓ ตู้ (ซอยหัวท่า ๑ ตู้ ซอยระฆังทอง ๒ ตู้)
- โรงเรียน ๑ โรง (โรงเรียนประถม-มัธยมต้นบ้านบางกล้วยนอก)
- ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ ๑ โรง (ครูพี่เลี้ยง ๓ คน)
- มัสยิด ๑ หลัง
- บาลาย ๑ หลัง (ศูนย์เรียนรู้ หรือ นะฮ์ชะฮ์)
- ตู้ต่อเรือถาวร ๑ หลัง (สนับสนุนจากเครื่องซีเมนต์ – มิชลิน ก่อสร้าง ๓๐๐,๐๐๐ บาท)
- ท่าเรือ ๑ หลัง (งบ อำเภอสุขสำราญ)
- โรงน้ำปลา หรือ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก ๑ แห่ง
- กุโบร์(สุสาน) อายุมากกว่า ๑๐๐ ปี ๑ แห่ง
- โรงเรียนสอนฟิรดูอิน(โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเบื้องต้น) ๑ แห่ง
- มีการสอนหนังสือคัมภีร์อัลกุรอานตอนกลางคืน ๓ แห่ง

ข้อมูลการปกครอง

๑) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่ที่ ๔ บ้านควนไทรงาม
ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ที่ ๔ ตำบลกำแพง
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ที่ ๔ บ้านควนไทรงาม
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ทะเลอันดามัน

๒) เนื้อที่ ประมาณ ๘,๒๕๐ ไร่

๓) ภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ราบภูเขาและทะเล

✍ พื้นฐานทางเศรษฐกิจของบ้านบางกล้วยนอก

อาชีพของชาวบ้าน

อาชีพ	ช่วงระยะเวลา	แหล่งขาย - ซื้อ	ครอบครัวที่ทำ
๑. ประมง	ทำตลอด	แพในชุมชน	๘๐%
๒. การเกษตร	ประมาณช่วง พ.ศ. ๒๕๒๘	ขายในร้านที่ชุมชน,ตำบล	๓๐%
๓. ค้าขาย	-	-	๕%
๔. รับจ้างทั่วไป	-	-	๕%

✍ ด้านทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

- ป่าต้นน้ำห้วยเสียด ถือเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดของพื้นที่บางกล้วยนอก
- ป่าชายเลนของชุมชน มีป่าโกงกางอุดมสมบูรณ์สูง ติดกับป่าชายเลนของบ้านท่ากลาง ต.กำแพง
- สวนเกษตร เช่น สวนยาง สวนปาล์ม สวนผลไม้
- หาดบางคลัก เป็นหาดเล็กๆ ที่สวยงามแห่งหนึ่ง
- ทรัพยากรทางทะเล เช่น สัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ฯลฯ กุ้งแชบ๊วย กุ้งเคยปัจจุบันหาได้ น้อยลง เพราะมีเครื่องมือที่ทำลายล้าง สูง เช่น อวนลาก อวนรุน กระทุ้งน้ำ
- แหล่งปะการังน้ำตื้น ที่เกาะยูง
- มีแหล่งลูกปัดโบราณ

✍ กลุ่มองค์กร เครือข่ายก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิ

สถานการณ์ก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิ มีการรวมกลุ่มแก้ไขปัญหา ดังนี้

๑. ชมรมประมงพื้นบ้านกิ่งอำเภอสุขสำราญ ตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕
๒. กลุ่มร้านค้าสหกรณ์มุสลิม จัดตั้งโดยชุมชนเอง เมื่อปี ๒๕๔๑ สมาชิก ๓๒ คน
๓. กองทุนฟื้นฟู ตั้ง ๒๕๔๒
๔. กองทุนเงินล้าน ตั้ง ๒๕๔๓

๕. กลุ่มผ้าบาติก เกิดขึ้นจากความต้องการที่จะสร้างอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้านที่ไม่มีรายได้ ในช่วงประสบภัยสึนามิ ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการทั้ง กรมฝีมือแรงงานภาค ๑๑ มีสมาชิก ๓๕ คน แต่ตลาดไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสั่งซื้อของตลาด
๖. กลุ่มน้ำปลา
๗. กลุ่มแม่บ้านเกษตร จัดตั้งโดยกลุ่มโดยอำเภอ
๘. กลุ่มสตรีพัฒนาชุมชน
๙. กลุ่ม อสม. จัดตั้งขึ้นโดยกระทรวงสาธารณสุข
๑๐. กลุ่มเลี้ยงแพะ

✍ เหตุการณ์ภัยพิบัติต่างๆเกิดขึ้นในชุมชน

- สึนามิ ปี ๒๕๔๖
- น้ำท่วม ปี ๒๕๕๒

✍ ศักยภาพในหมู่บ้าน

ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ด้านจักสาน
- งานประดิษฐ์
- ทอผ้า
- ผลิตภัณฑ์ชุมชน ร้อยลูกปัด น้ำปลา ผ้าบาติก
- ด้านพืชสมุนไพร
- แพทย์แผนไทย นวดแผนโบราณ

✍ ด้านการป้องกันการลักลอบขนแรงงานต่างด้าว

- ใช้ชุด ชรบ. อปกร. ในการร่วมกันดำเนินงาน

✍ ด้านการศึกษา

- จบการศึกษาภาคบังคับจนถึงระดับสูงสุด
- สำหรับผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ก็เข้าสู่ระบบการศึกษานอกโรงเรียน
- โรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก เป็นพื้นที่โรงเรียนขยายโอกาส

✍ ด้านรายได้- รายจ่าย ของแต่ละครัวเรือน

- มีรายได้ตั้งแต่ ๒,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ บาท/ เดือน
- มีรายจ่ายตั้งแต่ ๑,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท / เดือน

บทที่ ๓ กระบวนการวิจัย

กิจกรรมที่ ๑ เวทีประชุมชี้แจงทำความเข้าใจการดำเนินงานวิจัยต่อชุมชน (โครงการระยะที่ ๒)

วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๑

สถานที่ ณ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อสร้างความเข้าใจต่อชุมชนให้ได้รับทราบข้อมูลแผนการดำเนินงานวิจัยเกี่ยวกับโครงการ
- ๒) เพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่ทีมวิจัยในการดำเนินงานโครงการวิจัยชุมชน

ขั้นตอนการดำเนิน

ประชุมวางแผนการนำเสนอโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในระยะที่ ๒ โดยการเตรียมข้อมูลการนำเสนอ การจัดเตรียมสถานที่ เครื่องเสียง อาหารเครื่องดื่ม และเตรียมการประสานงานทีมวิจัยและกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม หัวหน้าโครงการชี้แจงรายละเอียดของโครงการและมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น / สอบถาม

ผลที่ได้จากการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานการจัดเวทีประชุมชี้แจงงานวิจัยต่อชุมชน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๓๒ คน เป็นทีมวิจัย พี่เลี้ยง คณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน คณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน คณะกรรมการป่าต้นน้ำ และชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ซึ่งบรรยากาศในการจัดประชุมเต็มไปด้วยพี่น้องจากเครือข่ายต่างๆเข้าร่วมรับฟังการชี้แจงแผนการดำเนินงานวิจัยในโครงการระยะที่ ๒ ผลจากการดำเนินการประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น แผนการดำเนินงาน งบประมาณ ระยะเวลาในการดำเนินงานหัวหน้าโครงการพูดคุยชี้แจง ในประเด็นที่ ๑ เรื่องของแผนการดำเนินงานวิจัยของโครงการระยะที่ ๒ เป็นการดำเนินงานที่ใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๓ ฐานวงล้อ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนด้วยกันคือ จากทรัพยากรธรรมชาติป่าต้นน้ำของชุมชน ตั้งแต่พื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียด พื้นที่กลางน้ำที่เป็นภาคการทำสวนเกษตร และลงไปสู่ปลายน้ำที่เป็นป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก ที่เป็นแหล่งอนุบาลของสัตว์น้ำ และเป็นการเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาต่างๆที่มีอยู่ในแต่ละโซนพื้นที่ๆมีส่วนเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับกลุ่มเครือข่ายต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน เช่น คณะกรรมการป่าต้นน้ำห้วยเสียด ซึ่งมีหน้าที่ดูแลป่าต้นน้ำ คณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนซึ่งมีการดำเนินการในการทำเกษตรที่พึ่งพาตนเองให้มีทางเลือกในการทำเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชนที่มีหน้าที่ในการดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคน

ในชุมชนที่จะสามารถพึ่งพาตนเอง และนำไปสู่ความมั่นคงทางด้านอาหาร อาชีพ ฯลฯ ของคนในชุมชน ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการที่ต่อยอดจากโครงการระยะที่ ๑

ประเด็นที่ ๒ เรื่องของงบประมาณ ทางโครงการได้รับงบประมาณจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จำนวนเงิน ๒๕๒,๗๐๐ บาท ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ งวด งวดที่ ๑ เป็นจำนวนเงิน ๑๕๔,๕๐๐ บาท งวดที่ ๒ จำนวน ๑๒๗,๒๐๐ บาท และงวดที่ ๓ จำนวน ๑๐,๖๐๐ บาท ซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินงาน ๑ ปี ๖ เดือน ในประเด็นที่ ๓ เป็นการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของทีมวิจัยในการทำงานโดยเน้นความถนัดของแต่ละคน และการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัยเก่าและทีมวิจัยรุ่นใหม่โดยการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานจากทีมวิจัยให้เกิด หน่อใหม่ในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและขยายนักวิจัยเพิ่มขึ้น โดยมีสมาชิกทีมวิจัยทั้งหมดจำนวน ๓๖ คน เป็นนักวิจัยเก่า ๑๖ คน เป็นนักวิจัยใหม่ ๒๐ คน และมีที่ปรึกษา ๑ คน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย ดังนี้

ทีมวิจัยเดิม

๑. นายคลกก่อเต็ม	ผดุงชาติ	หัวหน้าโครงการ
๒. นางฝ้ายหิ๊ะ	ผดุงชาติ	เลขานุการ
๓. นางสาวอู๊ด๊ะ	กงยศ	ผู้ช่วยเลขานุการ
๔. นางหาดียา	ชายเขาทอง	บัญชี / การเงิน
๕. นางมาเรียม	มาโนชน์	ผู้ช่วยบัญชี / การเงิน
๖. นางอุโหมสาละม๊ะ	หาญจิตร	วิทยากร / ฝ่ายทะเบียน
๗. นายหามาด	กะสิริรักษ์	ทีมวิจัย
๘. นางรอมมาเฟียะ	ผดุงชาติ	ฝ่ายปฎิคม
๙. นางร่อหิ๊ะ	อินตัน	ฝ่ายการตลาด
๑๐. นางอุไร	หาญจิตร	ฝ่ายวัสดุ / อุปกรณ์
๑๑. นางวรรดี	กำพวน	ฝ่ายวัสดุ / อุปกรณ์
๑๒. นางสาวไทรหิ๊ะฮ์	อารีย์	ฝ่ายวัสดุ / อุปกรณ์
๑๓. นางอุโหมกาลาโสม	มูกระ	ฝ่ายตรวจสอบ
๑๔. นางสาวอู๊ด๊ะ	กงยศ	ฝ่ายตรวจสอบ
๑๕. นางมาเรียม	เส็นบุตร	ทีมวิจัย
๑๖. นางร่อหิ๊ะ	รณคง	ทีมวิจัย

ทีมวิจัยใหม่

๑. นางอรอุมา หนูศรี ผู้ช่วยเลขา
๒. นางสาวชาปี๊ วันดา วิทยากร / ฝ่ายทะเบียน
๓. นายสมบุรณ์ ผดุงชาติ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ (คณะกรรมการป้าชายเลนเพื่อชุมชน)
๔. นายห้าสัน อาลี ฝ่ายประชาสัมพันธ์ (คณะกรรมการป้าชายเลนเพื่อชุมชน)
๕. นายชักรีย่า เกียวสด ฝ่ายประชาสัมพันธ์ (คณะกรรมการป้าชายเลนเพื่อชุมชน)
๖. นางจันทร์ฉาย บุญเกิด ฝ่ายปฏิคม
๗. นางรอกี๊ยะ ผดุงชาติ ฝ่ายปฏิคม (คณะกรรมการป้าชายเลนเพื่อชุมชน)
๘. นางเรณู หมดเสี้ยน ฝ่ายการตลาด
๙. นางปรีดา ถนอมจิตร ฝ่ายการตลาด
๑๐. นางมูเรียม หาญจิตร ฝ่ายวัสดุ / อุปกรณ์
๑๒. นางหับฮะ นาคา ฝ่ายวัสดุ / อุปกรณ์
๑๓. นายอ่ำปิติน พรหมมี ทีมวิจัย (คณะกรรมการป่าต้นน้ำ)
๑๔. นายเบญญาหมิน วาริศรี ทีมวิจัย (คณะกรรมการป่าต้นน้ำ)
๑๕. นายเพียร วันดา ทีมวิจัย (คณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน)
๑๖. นางฟาดมี กะสิรักษ์ ทีมวิจัย
๑๗. นายอิมรอล วันดา ทีมวิจัย
๑๘. นายคลล่า ผดุงชาติ ทีมวิจัย (คณะกรรมการป้าชายเลนเพื่อชุมชน)
๑๙. นายสุไลหมาน นามภักดิ์ ทีมวิจัย (คณะกรรมการป้าชายเลนเพื่อชุมชน)
๒๐. นางสาวสิตีมี อารีย์ ทีมวิจัย (คณะกรรมการป้าชายเลนเพื่อชุมชน)
๒๑. นางฟาดมี สาลี ฝ่ายปฏิคม

ที่ปรึกษาโครงการ

๑. นายห้าสา หาญจิตร ผู้นำศาสนา/บालาเซาะ
๒. อาจารย์วิไลรัตน์ นิมสันติเจริญ อาจารย์วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จ.ระนอง
๓. อาจารย์สมโภชน์ นิมสันติเจริญ นักวิชาการอิสระ

หมายเหตุ : มีทีมวิจัยทั้งหมดจำนวน ๓๖ คน ที่ปรึกษาจำนวน ๓ คน

สรุปผลจากการดำเนินงาน

สรุปผลจากการประชุมชี้แจง มีประเด็น ๓ ประเด็น คือ เรื่องของแผนการดำเนินงานวิจัยของโครงการระยะที่ ๒ เป็นการดำเนินงานที่ใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๓ ฐานวงล้อ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนด้วยกัน คือ จากทรัพยากรธรรมชาติป่าต้นน้ำของชุมชนคือพื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียด ลงไปยังพื้นที่กลางน้ำที่เป็นภาคการทำสวนเกษตร และลงไปสู่ปลายน้ำที่เป็นป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก ซึ่งเป็นแหล่งอนุบาลของสัตว์น้ำ และเป็นการเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาต่างๆที่มีอยู่ในแต่ละโซนพื้นที่ๆมีส่วนเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับกลุ่มเครือข่ายต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน เช่น คณะกรรมการป่าต้นน้ำห้วยเสียด ซึ่งมีหน้าที่ดูแลป่าต้นน้ำ คณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนซึ่งมีการดำเนินการในการทำเกษตรที่พึ่งพาตนเองมีทางเลือกในการทำเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชนที่มีหน้าที่ในการดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่จะสามารถพึ่งพาตนเอง และนำไปสู่ความมั่นคงทางด้านอาหาร อาชีพ ฯลฯ ของคนในชุมชน ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการที่ต่อยอดจากโครงการระยะที่ ๑

ประเด็นที่ ๒ ในเรื่องของงบประมาณ ทางโครงการได้รับงบประมาณจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จำนวนเงิน ๒๕๒,๗๐๐ บาท ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ งวด ดังนี้ งวดที่ ๑ จำนวน ๑๕๔,๕๐๐ บาท งวดที่ ๒ จำนวน ๑๒๗,๒๐๐ บาท และงวดที่ ๓ จำนวน ๑๐,๖๐๐ บาท ซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินงาน ๑ ปี ๖ เดือน ประเด็นที่ ๓ เป็นเรื่องการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของทีมวิจัยในการทำงานโดยเน้นความถนัดของแต่ละคน และการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัยเก่าและทีมวิจัยรุ่นใหม่โดยการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานจากทีมวิจัยให้เกิด หน่อใหม่ในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและขยายนักวิจัยเพิ่มขึ้น ซึ่งมีสมาชิกหรือทีมวิจัยทั้งหมดจำนวน ๓๖ คน นักวิจัยเดิมจำนวน ๑๖ คน นักวิจัยใหม่ ๒๐ คน และมีที่ปรึกษา ๓ คน

ปัญหา/อุปสรรค

- ในการประชุมยังไม่เจอปัญหา

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบและมีความยั่งยืนของคนในชุมชน

กิจกรรมที่ ๒ ประชุมวางแผนการทำงานของทีมวิจัย

วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๕ สถานที่ ณ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

เพื่อประชุมวางแผนการดำเนินงานวิจัยและการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานของทีมวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประธานงานทีมวิจัย พี่เลี้ยง เข้าร่วมประชุมเพื่อร่วมเสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมออกเป็น ๓ ฐาน ป่าต้นน้ำ สวนเกษตร ป่าชายเลน

ผลจากการประชุม

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๕ คน ประกอบด้วยดังนี้ ทีมวิจัยและพี่เลี้ยง จากการร่วมกันประชุมร่วมกันของทีมวิจัยและพี่เลี้ยงเพื่อวางแผนการดำเนินงาน โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้แต่ละคนหลักในการดำเนินงานแต่ละฐาน ทั้ง ๓ วงล้อ ดังนี้

วงล้อที่ ๑ ป่าต้นน้ำ โดยมีนางมาเรียม มาโนชน์ รับผิดชอบเป็นแกนนำหลัก และทีมวิจัยมีดังนี้ นายเบญญาหมิน วาริศรี / นายอัมปดิน พรหมมี / นายชักริยา เกียวส / นางฟาติมะ กะสิรักษ์

วงล้อที่ ๒ สวนเกษตร โดยมีนางหาดิยา ชายเขาทอง รับผิดชอบเป็นแกนนำหลักและทีมวิจัย มีดังนี้ นายเพียร วันตา / นายอิมรอล วันตา / นางสาวซาปิ๊ะ วันตา / นายหมาด กะสิรักษ์

วงล้อที่ ๓ ป่าชายเลน โดยมีนางฟ้าลิ๊ะ ผดุงชาติ รับผิดชอบเป็นแกนนำหลัก และทีมวิจัยมีดังนี้ นายคลล่า ผดุงชาติ / นายห้ำสัน อาลี / นางลิมี๊ะ อารี / นายสุไลมาน นามักดี

สรุปผลจากการประชุม

ในการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานแต่ละฐานวงล้อดังกล่าว ซึ่งแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งมีฐานทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลให้สอดคล้องในบริบทแต่ละฐานทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้

วงล้อที่ ๑ ป่าต้นน้ำ นำทีมโดย นางมาเรียม มาโนชน์ ซึ่งเป็นทีมวิจัยหลักและมีความถนัดในโซนของพื้นที่ป่าต้นน้ำโดยได้ตั้งคณะกรรมการป่าต้นน้ำและผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณป่าต้นน้ำเข้ามามีส่วนร่วมเป็นแกนหลักในการร่วมกระบวนการเรียนรู้ดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนี้ ๑) นายเบญญาหมิน วาริศรี ๒) นายอัมปดิน พรหมมี ๓) นายชักริยา เกียวส ๔) นางฟาติมะ กะสิรักษ์

วงล้อที่ ๒ สวนเกษตร นำทีมโดยนางหาดิยา ชายเขาทอง (จ๊ะฮะ) เป็นทีมวิจัยหลักและประกอบอาชีพการทำเกษตรซึ่งมีความถนัดในด้านของภาคการเกษตรโดยได้ตั้งประธานคณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรยั่งยืนและผู้ที่ทำเกษตรเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเป็นแกนหลักได้ร่วมกระบวนการเรียนรู้

เพื่อดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนี้ ๑) นายเพียร วันตา ๒) นายอิมรอล วันตา ๓) นางสาวชาปี๊วะ วันตา และ ๔) นายหมาด กะสิริรักษ์

วงล้อที่ ๓ ป่าชายเลน นำทีมโดย นางผ้าลี่หะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว) ซึ่งเป็นทีมวิจัยหลักและประกอบอาชีพประมงเป็นหลักและมีความถนัดในด้านของการทำการประมง โดยได้ตั้งคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชนและผู้ทำการประมง เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นแกนหลักในการร่วมกระบวนการเรียนรู้ดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนี้ ๑) นายคลล่ำ ผดุงชาติ ๒) นายห้ำสัน อาลี ๓) นางลีมีน๊ะ อารีย์ ๔) นายสุไลหมาน นามักดี

โดยการแบ่งบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้หัวหน้าโครงการและทีมวิจัยทุกคนได้คำนึงถึงต้นทุนของทรัพยากรคนที่มีอยู่แล้ว ซึ่งจะสามารถขยายและนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ของทีมวิจัยหลักและคนในชุมชนของแต่ละฐานทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเน้นการสร้างกระบวนการศึกษาเรียนรู้ขยายการพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัยหลักและดึงผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละฐานทรัพยากรธรรมชาติให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ปัญหา/อุปสรรค

- ในการจัดประชุมยังไม่เจอปัญหา

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้มีการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและดึงคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ได้มากที่สุดเพื่อร่วมกันหาทางออกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

กิจกรรมที่ ๓ สำรวจแนวเขตป่าชายเลน (จำนวน ๓ ครั้ง)

กิจกรรมนี้เป็นการสำรวจแนวเขตในพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๓ ครั้ง โดยมีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมสำรวจดังนี้ ครั้งที่ ๓.๑ เป็นการประชุมเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่การสำรวจ ครั้งที่ ๓.๒ เป็นการลงพื้นที่สำรวจป่าชายเลน และ ครั้งที่ ๓.๓ เป็นการสรุปผลจากการลงพื้นที่สำรวจและการสรุปข้อมูลจากการสำรวจ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเรียนรู้แนวเขตในการใช้ประโยชน์ในป่าชายเลน และเพื่อการศึกษาเรียนรู้การจัดทำแนวเขตป่าชายเลน ซึ่งจะนำไปสู่การทราบถึงจำนวนของพื้นที่และแนวเขตของป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอกอย่างชัดเจน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนการเคลื่อนงานวิจัยท้องถิ่น กำหนดแผนการลงพื้นที่สำรวจ แนวเขตป่าชายเลน แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย ประสานงานกลุ่มเป้าหมาย เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น ตลับเมตร เครื่องจีพีเอส กล้องถ่ายรูป จัดเตรียมพาหนะในการเดินทาง เช่น รถ และเรือ กิจกรรมสำรวจ แนวเขตจัดทำ ๓ ครั้ง ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานดังนี้

กิจกรรมที่ ๓.๑ ประชุมเตรียมความพร้อมการลงพื้นที่สำรวจแนวเขตป่าชายเลน (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๒ สถานที่ ณ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก หมู่ ๓

วัตถุประสงค์

เพื่อประชุมเตรียมความพร้อมการดำเนินงานลงพื้นที่สำรวจ และวางแผนการลงพื้นที่สำรวจแนวเขตป่าชายเลนชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ซึ่งมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยก่อนลงพื้นที่สำรวจแนวเขตป่าชายเลน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประธานพี่เลี้ยง /คณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน เข้าร่วมประชุมเพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรม ร่วมเสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ผลจากการประชุม

มีผู้เข้าร่วมประชุมวางแผนก่อนลงพื้นที่สำรวจแนวเขตป่าชายเลนในครั้งนี้ จำนวน ๒๓ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย พี่เลี้ยง คณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน และที่ปรึกษาโครงการ ซึ่งบรรยากาศในที่ประชุม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเสนอความคิดเห็นจากผู้รู้ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ซึ่งผลจากการประชุมทีมวิจัยและพี่เลี้ยงในการสำรวจแนวเขตป่าชายเลนมีการเสนอให้มีการใช้เครื่องมือ จีพีเอส เพื่อการทราบตำแหน่ง/ขอบเขต/พื้นที่ของป่าชายเลน ให้มีการจัดทำแบบฟอร์มในการบันทึก และให้เริ่มต้นลงสำรวจจากจุดแรก ตรงบริเวณฝั่งตรงข้ามกับหมู่บ้านท่าคึกฤทธิ์ ม.๓ บ้านบางกล้วยนอก ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง

สรุปผลจากการประชุม

ทีมวิจัยต้องมีการประสานงานกลุ่มเป้าหมาย เช่น คณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมสำรวจพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อชุมชนบ้านบางกล้วยนอก เพื่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีบทบาทในการทำงานด้านนี้ มีการจัดเตรียมเรือ จำนวน ๓ ลำ เพื่อใช้ในการลงพื้นที่สำรวจแนวเขตป่าชายเลน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น เครื่องมือจีพีเอส แบบฟอร์มในการบันทึก สีแดง ไม้ขีด ตลับเมตร กล้องถ่ายรูป อาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งการสำรวจได้มีการแบ่งกลุ่มเป็น ๓ กลุ่ม คือกลุ่มที่ ๑ จับค่าพิกัด จีพีเอส กลุ่มที่ ๒ ป้ายสีเพื่อทำสัญลักษณ์ ในบริเวณจุดที่มีการจับค่าพิกัด จีพีเอส

เพื่อทำเครื่องหมายตำแหน่งที่มีการจับค่า พิกัดจีพีเอส กลุ่มที่ ๓ บันทึกค่าพิกัด จีพีเอส และสิ่งพบเห็นพร้อมด้วยวาดแผนที่ป่าชายเลนโดยสังเขป และมีการกำหนดลงพื้นที่สำรวจครั้งต่อไป วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๒

ปัญหาอุปสรรค

- ไม่มีปัญหาในการจัดประชุม

ข้อเสนอแนะ

- การลงสำรวจพื้นที่แนวเขตป่าชายเลนโดยบริเวณรอบนอกควรมีการสำรวจภายในพื้นที่ป่าชายเลนด้วยเพื่อการเรียนรู้การไหลของสาหร่ายและระบบนิเวศของป่าชายเลนหรือวงจรของสัตว์น้ำ

กิจกรรมที่ ๓.๒ ลงพื้นที่สำรวจแนวเขตในพื้นที่ป่าชายเลน บ้านบางกล้วยนอก (ครั้งที่ ๒)

วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๒ สถานที่ ณ ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวเขตการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนชุมชนบ้านบางกล้วยนอก และเพื่อศึกษาเรียนรู้การจัดทำแนวเขตป่าชายเลนชุมชนโดยการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ได้ทราบแนวเขตป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอกอย่างชัดเจน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประธานคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม โดยเดินทางลงเรือที่เตรียมไว้จำนวน ๓ ลำ เพื่อใช้ลงพื้นที่สำรวจ นำวัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมไว้ เช่น เครื่องจีพีเอส โดยมีพี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานจังหวัดพังงามาคอยหนุนเสริมองค์ความรู้ในการใช้เครื่องมือของนักวิชาการ มีการใช้แบบฟอร์มการบันทึกข้อมูล สีแดง ไม้ มีด ตลับเมตร กล้องถ่ายรูป อาหารและเครื่องดื่มในการลงพื้นที่แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นกิจกรรมสำรวจเพื่อเรียนรู้ข้อมูลแนวเขตป่าชายเลนในพื้นที่ หมู่ที่ ๓ บ้านบางกล้วยนอกว่ามีขอบเขตและเนื้อที่เท่าไรอย่างชัดเจน

วิธีการลงสำรวจ

มีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำงาน เช่น นางมาเรียม มาโนชน(จะเรียม) เป็นคนจับค่าพิกัดจีพีเอส นางฝ้ายหะ ผดุงชาติ(จะสาว) เป็นคนจดบันทึกข้อมูล น้องชาปี๊วะ วันตา เป็นคนวาดแผนที่พี่เลี้ยงและหัวหน้าโครงการเป็นคนเก็บภาพถ่าย ซึ่งแบ่งหน้าที่กันตามความถนัดของแต่ละคน โดยจับค่าพิกัดจีพีเอส ตามจุดต่างๆ ในขอบเขตบริเวณรอบนอกของพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอกแล้วจดบันทึกข้อมูลเป็นตัวเลขตามแบบฟอร์มที่ทำไว้ ฝ่ายร่างแผนที่ทำมือโดยคร่าวๆในการลงพื้นที่ของแต่ละจุดในพื้นที่ป่าชายเลน โดยใช้เรือในลงพื้นที่สำรวจป่าชายเลนจำนวน ๓ ลำ (ตามกลุ่มที่ได้แบ่งไว้) มีการป้ายสีแดงที่

ต้นไม้ เพื่อแสดงสัญลักษณ์ว่าเป็นจุดที่มีการจับค่าพิกัด จีพีเอส ในบริเวณด้านในลำคลองเพื่อต้องการทราบถึงการไหลของสายน้ำ

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๒๓ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.พังงา คณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชนบ้านบางกล้วยนอก บรรยายภายในวันนี้อากาศดีทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมลงมือกันทำงานอย่างสนุกสนาน โดยนั่งเรือลงไปจับพิกัดตามจุดต่างๆในบริเวณป่าชายเลนเพื่อชุมชนบ้านบางกล้วยนอก จากการลงสำรวจแนวเขตป่าชายเลน ซึ่งมีขอบเขตตั้งแต่บริเวณพื้นที่ฝั่งตรงกันข้ามระหว่างหมู่บ้านท่าคึกฤทธิ์ไปจนถึงบ้านนายเกษม วิจิตรนันท์² และได้มีการจับพิกัด ทั้งหมดจากบริเวณฝั่งตรงกันข้ามระหว่างหมู่บ้านท่าคึกฤทธิ์ จนถึงสวนมะพร้าวรายกียา ณ ถลาง³ จำนวน ๓๗ จุด ซึ่งแต่ละจุดจะมีการเขียนตำแหน่งหรือสัญลักษณ์ไว้ จากการลงพื้นที่จับพิกัดรอบในบริเวณลำคลองก็พบว่ามีความคลาดใหญ่ด้วยกันจำนวน ๓ คลอง ที่เวียนมาบรรจบกัน เช่น คลองหัก คลองหิน และคลองลัด ซึ่งเป็นพื้นที่ๆชาวบ้านใช้ทำการประมง ตกปูดำในเวลาที่น้ำขึ้น และยังมีลูกบาง⁴เล็กๆ อีกหลายสาย เช่น ลูกบางเข้าท่าเรือ ลูกบางขึ้นเต่าถ่าน ซึ่งเป็นพื้นที่แหล่งเพาะพันธุ์หรืออนุบาลของสัตว์น้ำ

ตารางแสดงค่าพิกัด จี พี เอส บริเวณรอบนอกของพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

จุดที่	สัญลักษณ์	ค่า ๔๗ p	ค่า UTM
๑.	ท้ายบ่ออู่	๐๔๓๗.๒๖๔	๑๐๓๗.๖๐๒
๒.	หมู่บ้านท่าคึกฤทธิ์	๐๔๓๗.๒๒๗	๑๐๓๗.๖๒๖
๓.	ป่าชายเลน	๐๔๓๗.๑๖๑	๑๐๓๗.๖๖๒
๔.	คันไถทางใหญ่	๐๔๓๗.๑๖๑	๑๐๓๗.๗๐๒
๕.	ทางเข้าสวนโต๊ะไข่	๐๔๓๗.๑๓๗	๑๐๓๗.๗๐๐
๖.	บางควน	๐๔๓๗.๑๒๔	๑๐๓๗.๗๐๗
๗.	คันตะบูน	๐๔๓๗.๗๐๐๓	๑๐๓๗.๗๖๓
๘.	สะพานเข้าสวนยางมีลูกบางเล็กๆ	๐๔๓๗.๗๐๐๕	๑๐๓๗.๘๓๕
๙.	ตรงป่าเขตป่าชุมชน	๐๔๓๗.๐๑๕	๑๐๓๗.๕๐๑
๑๐.	ลูกบางเล็กๆ	๐๔๓๖.๘๗๗	๑๐๓๘.๐๗๗
๑๑.	หัวโค้งริมคลองที่ ๒	๐๔๓๖.๖๖๕๕	๑๐๓๘.๐๕๗

² ชาวประมงพื้นบ้าน/ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

³ ชาวสวน /ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

⁴ ลักษณะคลองเล็กๆที่มีน้ำไหลผ่านจากคลองหลัก

จุดที่	สัญลักษณ์	ค่า ๔๗ p	ค่า UTM
๑๒.	ทางลัดไปอุ้งต่อเรือ	๐๔๓๖.๕๕๔	๑๐๓๘.๑๓๕
๑๓.	ป้ายปากคลองท่ากลาง	๐๔๓๖.๒๕๓	๑๐๓๘.๒๐๔
๑๔.	สามแพรกคลองเข้าอุ้งเรือ	๐๔๓๖.๒๔๐	๑๐๓๘.๓๑๕๓
๑๕.	บริเวณต้นจากหลังกระซังปลา	๐๔๓๖.๑๘๓	๑๐๓๘.๕๘๐
๑๖.	ป้ายป่าชายเลนสีเขียว	๐๔๓๕.๕๕๔	๑๐๓๘.๗๒๓
๑๗.	จุดเริ่มต้นจากริมถนนบ้านอาฮู	๐๔๓๕.๕๗๐	๑๐๓๘.๗๖๖
๑๘.	ป้ายสีนํ้า	๐๔๓๖.๑๑๓	๑๐๓๘.๘๐๘
๑๙.	บ้านยาฮอด	๐๔๓๖.๑๕๕	๑๐๓๘.๘๔๖
๒๐.	ตรงป้ายหนีคลื่นสีนํ้า ๑.๗ กม.	๐๔๓๖.๕๑๓	๑๐๓๘.๘๓๖
๒๑.	ป่าจาก (หลัก กม.)	๐๔๓๖.๖๕๒	๑๐๓๘.๙๑๕
๒๒.	ป้ายป่าชายเลนเพื่อชุมชน	๐๔๓๖.๘๕๔	๑๐๓๘.๖๔๓
๒๓.	อุ้งซ่อมเรือ	๐๔๓๖.๘๑๕๒	๑๐๓๘.๕๕๕
๒๔.	ท้ายสวนยาง+ป้ายป่าชายเลน	๐๔๓๖.๕๓๓	๑๐๓๘.๕๓๐
๒๕.	ท้ายสวนยาง	๐๔๓๖.๕๕๘	๑๐๓๘.๓๖๓
๒๖.	โค้งริมตลิ่ง	๐๔๓๖.๕๕๖	๑๐๓๘.๓๓๘
๒๗.	ตลิ่ง	๐๔๓๗.๐๐๕	๑๐๓๘.๓๐๑
๒๘.	ริมห้วยเห้ง	๐๔๓๗.๐๒๔	๑๐๓๘.๒๗๖
๒๙.	ท่าเรือตาพ่อน	๐๔๓๖.๕๕๕	๑๐๓๘.๑๖๔
๓๐.	ท่าเต่าถ่าน	๐๔๓๗.๐๒๓	๑๐๓๘.๐๕๓
๓๑.	สวนยางไข่เร็น	๐๔๓๗.๐๓๕	๑๐๓๘.๐๕๔
๓๒.	สวนยางเล็ก	๐๔๓๗.๐๕๑	๑๐๓๗.๙๘๕
๓๓.	สวนยางท้ายกระต๊อบ	๐๔๓๗.๐๑๓	๑๐๓๗.๘๘๖
๓๔.	สวนยางเล็กใกล้สะพาน	๐๔๓๗.๐๓๓	๑๐๓๗.๘๖๕
๓๕.	สวนยางเล็กใกล้ต้นมะปริง	๐๔๓๗.๐๕๕	๑๐๓๗.๘๔๕
๓๖.	สวนยางเล็กใกล้ต้นหล้าโอน	๐๔๓๗.๐๕๕	๑๐๓๗.๘๗๒
๓๗.	สวนมะพร้าว	๐๔๓๗.๑๑๓	๑๐๓๗.๘๒๑

สรุปผลจากการลงพื้นที่

จากการลงพื้นที่สำรวจทางทีมวิจัยและชุมชนก็พบว่าพื้นที่ป่าชายเลนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าชายเลน ยังคงมีต้นไม้ใหญ่ที่เป็นต้นโกงกาง พังกาหัวสุม และอื่นๆ และมีพื้นที่ป่าชายเลนติดต่อกับพื้นที่ชุมชนหมู่ที่ ๔ บ้านท่ากลาง และพื้นที่หมู่บ้านท่าคึกฤทธิ์ ซึ่งมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลนร่วมกัน ทำให้ทางทีมวิจัยและชุมชนมองว่าหากมีการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน จะต้องมีการสร้างกระบวนการเครือข่ายเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับพื้นที่ใกล้เคียงและพื้นที่ซึ่งติดต่อกัน เช่น พื้นที่ชุมชนหมู่ที่ ๔ บ้านท่ากลาง และพื้นที่หมู่บ้านท่าคึกฤทธิ์ในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนอย่างมีส่วนร่วมและเกิดผลในวงกว้าง และเกิดกระบวนการเรียนรู้การใช้เครื่องมือในการจับค่าพิกัดจีพีเอส ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใหม่สำหรับทีมวิจัยและชุมชน

ปัญหาอุปสรรค

- การใช้เครื่องมือจีพีเอส นับว่าเป็นเครื่องมือใหม่สำหรับนักวิจัยชุมชน จึงเกิดการติดขัดในการใช้เครื่องมือดังกล่าวซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาในการศึกษาวิธีและเทคนิคเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้มีการขยายผลกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน โดยใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงานสู่พื้นที่ใกล้เคียง

กิจกรรมที่ ๓.๓ ประชุมสรุปข้อมูลจากการลงสำรวจแนวเขตป่าชายเลน บ้านบางกล้วยนอก (ครั้งที่ ๓)

วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๒

สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก หมู่ที่ ๓ ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง

วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมสรุปข้อมูลที่ได้อจากการสำรวจแนวเขตป่าชายเลนชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประสานงานทีมวิจัยและพี่เลี้ยง เพื่อเข้าร่วมรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจและสรุปข้อมูลจากกิจกรรมการลงพื้นที่สำรวจแนวเขตป่าชายเลน พร้อมด้วยการฝึกการอ่านค่าพิกัด จีพีเอส แล้วทดลองขึ้นเป็นตารางเพื่อหาตำแหน่ง เพื่อจัดทำแผนที่ป่าชายเลน(ทำมือ) ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๒ และครั้งที่ ๒ สถานที่ท่าเทียบเรือบ้านบางกล้วยนอก

ผลจากการดำเนินกิจกรรม

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดจำนวน ๒๓ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยและพี่เลี้ยง วันนี้อากาศดีทีมวิจัยใช้วิธีการสรุปข้อมูลโดยแบ่งออกเป็นสองตาราง และวาดตารางแผนที่โดยดีเป็นช่องสี่เหลี่ยมมีจุดศูนย์กลาง

นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจที่เป็นตัวเลขค่าพิกัด ± 0.05 m แนวตั้ง UTM แนวนอนนำมาอ่านค่า หลังจากนั้น ก็ขึ้นเป็นแผนที่เพื่อการคำนวณจำนวนพื้นที่ โดยการคำนวณได้ใช้วิธีการตีเป็นตาราง การคำนวณพื้นที่ใช้ มาตราส่วน ๑ : ๑,๐๐๐

๑ ช่องสี่เหลี่ยมใหญ่ ๑ ก.ม = ๑,๐๐๐ เมตร

๑ เซนติเมตร = ๑,๐๐๐ เมตร

๑ ช่องสี่เหลี่ยมใหญ่ = ๑ x ๑ กม.

๑,๐๐๐ x ๑,๐๐๐ = ๑,๐๐๐,๐๐๐ ตารางเมตร

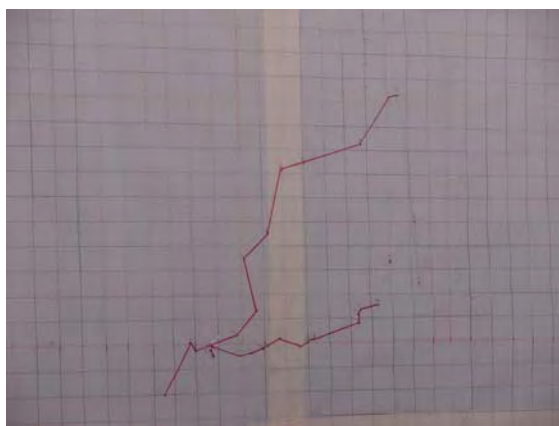
๑ ไร่ = ๑,๖๐๐ เมตร

๑ ช่อง = ๖๒๕ ไร่ หรือ ๑๐ ช่องสี่เหลี่ยมเล็ก = ช่องเล็กมีเนื้อที่ ๖.๒๕ ไร่

ในการคำนวณพื้นที่บริเวณป่าชายเลน ซึ่งทีมวิจัยได้คำนวณพื้นที่เต็มช่องสี่เหลี่ยมเล็ก จำนวน ๓๗ ช่อง x ๖.๒๕ ไร่ = ๒๓๑.๒๕ ไร่ ส่วนช่องที่เหลือเป็นช่องเป็นรูปสามเหลี่ยมบ้างและเป็นรูปสามเหลี่ยม หน้าจั่ว สี่เหลี่ยมคางหมู ฯลฯ โดยใช้วิธีการคำนวณพื้นที่ด้วยวิธีแบบการต่อจิกซอ ซึ่งใช้กรรไกรตัดพื้นที่ รูปที่ยังเหลือแล้วมาต่อผสมกัน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมโดยจะคำนวณได้ง่ายขึ้น ทำให้ได้จำนวน พื้นที่ทั้งหมด ๒๐ ช่อง และนำแต่ละช่องมาคูณด้วย ๖.๒๕ ไร่ = รวมพื้นที่ทั้งหมดของป่าชายเลนบ้าน บางกล้วยนอก ๓๖๕.๒๕ ไร่

ผลการสรุปข้อมูล

จากการคำนวณพื้นที่ในบริเวณป่าชายเลนของ ชุมชนบ้านบางกล้วย โดยการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องจีพี เอส ซึ่งทีมวิจัยได้เก็บค่าข้อมูลเป็นตัวเลขทั้งหมด จำนวน ๓๗ จุด ผลจากการสำรวจได้นำข้อมูลค่า ตัวเลขจาก จีพีเอส มาแปลงค่าเป็นรูปแผนที่ทำมือ ขึ้นเป็นรูปร่างลักษณะ ซึ่งจะมองเห็นรูปคล้ายกับรูป นกหรือรูปเป็ด ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับจินตนาการของแต่ละ



คนที่จะมองเห็น ซึ่งผลจากการสำรวจก็พบว่าขอบเขตของพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก จากตรงฝั่ง คลองหมู่บ้านท่ากึกฤทธิไปจนถึงบ้านของนายเกษม วิจิตรนันทนา เมื่อลงสำรวจ และคำนวณพื้นที่จากค่า พิกัด จีพีเอส พบว่าในพื้นที่ป่าชายเลนของบ้านบางกล้วยนอก มีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน ๓๖๕ ไร่

5 เจ้าของแฟปลาอาโซซ์ ทำเรือนบ้านบางกล้วยนอก

สรุปสิ่งที่นักวิจัยได้เรียนรู้

จากการสรุปข้อมูลทำให้ทางทีมวิจัยและชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้ถึงการใช้เครื่องมือจีพีเอส ในการทำงาน ซึ่งทางทีมวิจัยได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการคำนวณหาพื้นที่ของป่าชายเลน การเรียนรู้ขอบเขตของพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณรอบนอก โดยผ่านกระบวนการทดลองปฏิบัติจริงและวิเคราะห์ค้นหาจุดผิดพลาดแล้วดำเนินการแก้ไขได้ศึกษาเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างทีมวิจัย / พี่เลี้ยง / ชุมชน โดยเฉพาะพี่เลี้ยงที่มีบทบาทการหนุนเสริมองค์ความรู้ที่เป็นระบบ การเรียนรู้ด้วยตัวของชุมชนเอง ค้นหาข้อผิดพลาด และนำไปสู่การแก้ไขข้อผิดพลาดด้วยการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นประเด็นหรือตัวอย่างหนึ่งที่ดีมาก ที่สร้างกระบวนการพัฒนาศักยภาพของคนที่เป็นทีมวิจัยในชุมชน

ปัญหาอุปสรรคในการลงสำรวจ

การลงสำรวจไม่ได้ทำเสร็จเพียงครั้งเดียว เนื่องจากเมื่อกลับมาสรุปอ่านค่าของจีพีเอส มีการผิดพลาดของการจับตำแหน่งของพื้นที่ ซึ่งทำให้การลากเส้นในแผนที่มีการสลับเป็นตัวคูณเป็นข้อมูลซึ่งทำให้เกิดข้อผิดพลาด โดยมีการวิเคราะห์ร่วมกันของนักวิจัยและพี่เลี้ยงถึงการเกิดข้อผิดพลาดตรงไหน จึงทำให้ได้พบข้อสรุปว่ามีการจับค่าพิกัดจีพีเอสตรงบริเวณตำแหน่งริมถนนที่ทำเรือด่านล่างถึงทำเรือด่านบนซึ่งจับกันคนละฝั่งถนน จึงทำให้ต้องแก้ไขปัญหาด้วยการลงพื้นที่ไปจับค่าพิกัดจีพีเอสใหม่อีกครั้ง ในวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๒ และได้ดำเนินการจัดทำข้อมูลแผนที่ขึ้นใหม่อีกครั้ง ในวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๒ ทั้งนี้การลงสำรวจพื้นที่แนวเขตป่าชายเลนมีปัญหาในเรื่องของเครื่องมือจีพีเอส เมื่อเข้าไปจับค่าพิกัด ในพื้นที่ป่าชายเลนที่มีความหนาทึบ เครื่องจีพีเอส จะไม่มีสัญญาณเพราะพื้นที่ทึบไม่มีแสง ทำให้เครื่องมือไม่สามารถอ่านค่าได้และต้องมีการลงพื้นที่หลายครั้ง ซึ่งการลงพื้นที่บางครั้งน้ำแห้งไม่สามารถลงไปสำรวจ เพราะต้องใช้เรือในการลงพื้นที่สำรวจ

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานกิจกรรมแต่ละครั้ง นักวิจัยจะต้องวางแผนให้รอบคอบ เช่น การคำนึงถึงช่วงเวลาน้ำขึ้น – ลง เพราะต้องใช้เรือในการลงพื้นที่สำรวจการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการทำงานของทีมวิจัยจะต้องเรียนรู้ด้วยตัวเอง เพื่อการพัฒนาหรือแก้ไขโดยการปฏิบัติการเรียนรู้ให้เกิดความแม่นยำและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมสำรวจพันธุ์ไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลน (๓ ครั้ง)

สถานที่ ณ พื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

การสำรวจพันธุ์ไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๓ ครั้ง โดยแบ่งเป็น (ครั้งที่ ๑) เป็นการประชุมเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่การสำรวจ (ครั้งที่ ๒) เป็นการลงพื้นที่สำรวจพันธุ์ไม้ป่าชายเลน (ครั้งที่ ๓) เป็นการสรุปผลจากการลงพื้นที่สำรวจและการสรุปข้อมูลจากการสำรวจ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาเรียนรู้ทรัพยากรพันธุ์ไม้ป่าชายเลนและทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก
๒. เพื่อศึกษาข้อมูลปริมาณชนิดพรรณไม้ป่าชายเลนและชนิดพันธุ์สัตว์น้ำในป่าชายเลน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประชุมเตรียมความพร้อมวางแผนการทำกิจกรรมลงพื้นที่สำรวจปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำ โดยกำหนดการลงพื้นที่สำรวจและแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย ประสานงานกลุ่มเป้าหมาย เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น แบบบันทึก/แบบฟอร์มสำรวจพรรณไม้และสัตว์น้ำ/ตลับเมตร/กล้องถ่ายรูป/เชือกถ่วงรูป เป็นต้น กิจกรรมสำรวจพันธุ์ไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลน ๓ ครั้ง มีกระบวนการดังนี้

กิจกรรมที่ ๔.๑ ประชุมทีมวิจัยเตรียมความพร้อมเพื่อวางแผนทำกิจกรรมสำรวจปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำ (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๒ **สถานที่** บ้านฝ้ายหะ ผดุงชาติ (ทีมวิจัย)

วัตถุประสงค์

เพื่อเตรียมความพร้อมวางแผนทำกิจกรรมสำรวจปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำก่อนลงพื้นที่ และเพื่อกำหนดวันที่จะลงพื้นที่สำรวจ

ขั้นตอนการดำเนินการประชุม

หัวหน้าโครงการนัดประชุมทีมวิจัยก่อนลงพื้นที่สำรวจแนวเขตป่าชายเลน ประสานพี่เลี้ยง /คณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน เพื่อเข้าร่วมประชุมและร่วมเสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ผลจากการประชุม

มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๒๔ คน ทีมวิจัย พี่เลี้ยง จากการประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนการดำเนินงานลงพื้นที่สำรวจปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก ได้แบ่งบทบาททีมวิจัยให้มีการแบ่งกลุ่มการสำรวจออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ เก็บข้อมูลในเรื่องพรรณไม้และบริเวณสถานที่ชนิดพันธุ์นั้นๆ ขึ้นอยู่ และกลุ่มที่ ๒ ให้เก็บข้อมูลในเรื่องของสัตว์น้ำและแหล่งที่อยู่อาศัย

สรุปผลจากการประชุม

ผลจากการประชุมก็ได้มีการเสนอให้สำรวจชนิดพันธุ์ไม้และชนิดพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ป่าชายเลน บ้านบางกล้วยนอก ซึ่งกำหนดวันในการลงพื้นที่สำรวจ ในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๒ โดยใช้สถานที่ ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอกเป็นแหล่งเรียนรู้พันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยมีการกำหนดให้จัดทำแบบฟอร์มการสำรวจพันธุ์ไม้และสัตว์น้ำ โดยมีเนื้อหาดังนี้ ลำดับที่ / ชนิดของพันธุ์ไม้ / แหล่งที่อยู่อาศัยของพันธุ์ไม้ และลำดับที่ / ชนิดของพันธุ์สัตว์น้ำ แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ / การใช้ประโยชน์

ปัญหาและอุปสรรค

- สมาชิกทีมวิจัยเข้าร่วมประชุมน้อยเนื่องจากติดภารกิจ

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้ทีมวิจัยเข้าร่วมกิจกรรมให้มากกว่านี้

กิจกรรมที่ ๔.๒ ลงพื้นที่สำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก (ครั้งที่ ๒)
วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๒

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเรียนรู้ชนิดพันธุ์ไม้และชนิดพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินการ

ประธานคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม จัดเตรียมเรือจำนวน ๓ ลำ เพื่อใช้สำหรับลงพื้นที่สำรวจ จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น แบบฟอร์มสำหรับการบันทึกข้อมูล กล้องถ่ายรูป อาหารและเครื่องดื่ม ในการลงพื้นที่ที่มีการแบ่งเป็นกลุ่ม กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมสำรวจเพื่อศึกษาเรียนรู้ข้อมูลพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำป่าชายเลนในพื้นที่ หมู่ที่ ๑ บ้านบางกล้วยนอกว่ามีอะไรบ้าง

ผลจากการลงพื้นที่

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๑๕ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย คณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน จากการลงพื้นที่สำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลนก็พบว่ามีพันธุ์ไม้ที่มากกว่า ๒๗ ชนิดและพันธุ์สัตว์น้ำมากกว่า ๑๕ ชนิด

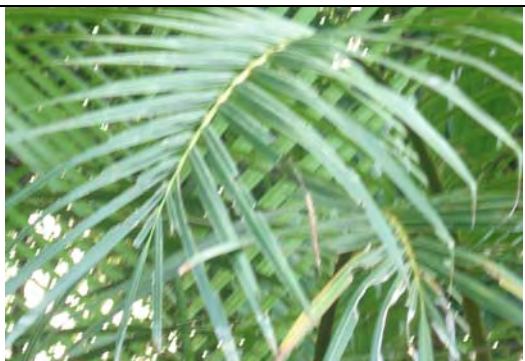
วิธีการลงสำรวจ

แบ่งกลุ่มออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ ๑) สำรวจพันธุ์ไม้ กลุ่มที่ ๒) สำรวจสำรวจพันธุ์สัตว์น้ำ

การลงพื้นที่สำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลน โดยสำรวจในพื้นที่ที่มีการจับค่าพิกัด จีพีเอส ซึ่งอยู่ในพื้นที่บริเวณด้านในคลอง โดยใช้แบบฟอร์มในการบันทึกข้อมูลจากการสำรวจในครั้งนี้

ตารางพันธุ์ไม้ที่พบในป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

ลำดับ	พันธุ์ไม้ที่พบ	แหล่งที่อยู่อาศัย
๑.	 ต้น โกงกางใบเล็ก	พบในพื้นที่ดินเลนที่ค่อนข้างอ่อนและมีน้ำทะเลท่วมถึงตลอดเวลา ดังนั้นจึงพบไม้ชนิดนี้ขึ้นอยู่ตามชายฝั่งริมแม่น้ำและชายคลอง
๒.	 โกงกางใบใหญ่	พบมากในบริเวณทั่วไปที่มีดินเลนอ่อนริมชายแม่น้ำลำคลองที่มีน้ำท่วมถึงสม่ำเสมอหรืออาจขึ้นในบริเวณที่น้ำท่วมไม่ถึง
๓.	 ต้นตะบูนขาว	ตะบูนขาวเป็นไม้ที่ขึ้นปะปนกับไม้หลายประเภท เช่น ไม้พังกาหัวหัวสุ่มดอกแดง ถั่วขาว -ดำ โกงกางใบเล็ก จะขึ้นได้ดีในพื้นที่ที่มีน้ำกร่อยและสามารถอยู่ได้ในน้ำจืด

ลำดับ	พันธุ์ไม้ที่พบ	แหล่งที่อยู่อาศัย
๔.	 ต้นตะบูนดำ	เป็นไม้ที่พบมากในพื้นที่ที่มีดินเลนแข็งน้ำท่วมถึงเล็กน้อย
๕.	 แป้ง	พบในบริเวณพื้นที่เป็นเลนแข็งและพื้นดินสูงมีน้ำท่วมถึงบางครั้งบางคราว
๖.	 จาก	พบมากในบริเวณพื้นที่ที่มีเลนค่อนข้างอ่อนค่อนข้างแข็งและเหนียวจัดมีน้ำท่วมถึงตลอดเวลาและส่วนที่ติดต่อกับคลองน้ำจืด

ลำดับ	พันธุ์ไม้ที่พบ	แหล่งที่อยู่อาศัย
๗.	 เหงือกปลาหมอดอกม่วง	พบในบริเวณพื้นที่เป็นดินเลนแข็งและเป็นพื้นที่โล่ง มีน้ำท่วมถึงเป็นครั้งคราว
๘.	 ลำเพ็ญ	พบในบริเวณที่มีน้ำท่วมถึงเกือบตลอดเวลา และบริเวณริมคลองที่มีดินเลนปนทราย
๙.	 ต้นถั่วขาว	พบในบริเวณดินเลนแข็งมีน้ำท่วมถึง หรือพื้นที่โล่ง

ลำดับ	พันธุ์ไม้ที่พบ	แหล่งที่อยู่อาศัย
๑๐.	 ต้นถั่วดำ	พบในบริเวณดินเลนแข็งมีน้ำท่วมถึง หรือพื้นที่โล่ง
๑๑.	 ต้นพังกาหัวสุ่มดอกแดง	พบในบริเวณที่มีน้ำท่วมถึงอย่างสม่ำเสมอ ดินค่อนข้างแข็งและเหนียว
๑๒.	 ต้นปีปี/แสม	พบในพื้นที่ดินเลนอ่อนถึงแข็งและบริเวณริมฝั่งคลองหรือแม่น้ำที่มีดินค่อนข้างแข็ง

ลำดับ	พันธุ์ไม้ที่พบ	แหล่งที่อยู่อาศัย
๑๓.	 เถากระเพาะปลา	พบได้ในป่าชายหาดบริเวณชายฝั่งสามารถขึ้นได้ทุกสภาพดินเลน
๑๔.	 ฝาดดอกแดง	พบในบริเวณที่มีน้ำท่วมถึงเป็นช่วงๆเป็นบริเวณที่มีความเค็มไม่มากนัก มีดินค่อนข้างแข็งและมีดินทรายปน
๑๕.	 ผักนึ่งทะเล	เป็นไม้เลื้อยพบในเขตป่าชายหาดที่ดินแข็งตัวและดินทราย

ตารางสัตว์น้ำ

ลำดับ	ชนิดพันธุ์สัตว์น้ำที่พบ	แหล่งที่พบ	หมายเหตุ

ลำดับ	ชนิดพันธุ์สัตว์น้ำที่พบ	แหล่งที่พบ	หมายเหตุ
<u>ประเภทปลา</u>			
๑.	ปลาตีน หัวจีแซ่	พบในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน	
๒.	ปลาก้าวแดง	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๓.	ปลาก้าวส้ม	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๔.	ปลากะพงแดง	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๕.	ปลากะพงขาว	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๖.	ปลาลิ้นหมา	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๗.	ปลาข้างไฝ	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๘.	ปลากด	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๙.	ปลาแขยง	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๑๐.	ปลาอมไข่	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๑๑.	ปลาแป้น	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๑๒.	ปลาเป๋า	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๑๓.	ปลาจี่จีน	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๑๔.	ปลาทราย	พบในพื้นที่คลองบริเวณที่มีดินทรายเลดตลอดแนวชายฝั่ง	
๑๕.	ปลาดุกทะเล	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๑๖.	ปลาลานิง	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๑๗.	ปลากระบอก	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	

ลำดับ	ชนิดพันธุ์สัตว์น้ำที่พบ	แหล่งที่พบ	หมายเหตุ
๑๘.	ปลาลอบัน ปลานกแอน	พบในพื้นที่คลองบริเวณชายฝั่ง	
๑๙.	ปลาช่อม่วง (ซีกเดียว)	พบในบริเวณพื้นที่คลองบริเวณชายฝั่ง	
<u>ประเภทกุ้ง</u>			
๒๐.	กุ้งหัวแข็ง / กุ้งเคย / กุ้งดาบ	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
๒๑.	กุ้งสารส้มโอ / กุ้งกุลา	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	
<u>ประเภทหอย</u>			
๒๒.	หอยขาว / หอยคันขวาน	พบในบริเวณพื้นที่ปากคลองกล้วยและป่าชายเลน	
๒๓.	หอยแครงเลือด / หอยดาชัย	พบในบริเวณพื้นที่ปากคลองกล้วยและป่าชายเลน	
๒๔.	หอยดิบ / หอยกัน / หอยเข็ม	พบในบริเวณพื้นที่ปากคลองกล้วยและในป่าชายเลนที่มีโขดหินและรากต้นโกงกาง	
๒๕.	หอยแครง / หอยหวาน	พบในบริเวณพื้นที่ปากคลอง ทำเรือบางกล้วยนอก	
๒๖.	หอยตาแดง / หอยกำเป้	พบในบริเวณพื้นที่คลองในป่าชายเลน	

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรม ก็พบว่าในพื้นที่ป่าชายเลนในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก มีพันธุ์ไม่มากกว่า ๑๕ ชนิด เช่น ต้นโกงกางใบเล็ก ใบใหญ่ ถั่วขาว-ดำ และอื่นๆ ซึ่งสถานการณ์ยังคงสมบูรณ์ และพบว่ามีสัตว์น้ำที่มากกว่า ๒๖ ชนิด แต่สถานการณ์จำนวนของสัตว์น้ำที่ลดลง จากที่ได้สอบถามชาวประมงที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าชายเลน เช่น ปูดำอดีตประมาณ ๑๐ ปีที่ผ่านมา การจับสัตว์น้ำได้วันละ ๒๐-๓๐ กิโลกรัม แต่ ณ ปัจจุบันหาได้แค่ ๓ กิโลกรัมก็ถือว่ามากแล้ว ลดลงถึง ๑๐ เท่า และยังมีหอยตาแดง กุ้งหัวแข็ง หอยแครง และอื่น ๆ ที่เช่นเดียว ซึ่งสาเหตุของการลดจำนวนลงก็เกิดจากการเพิ่มของปริมาณและชนิดของเครื่องมือประมงใช้ในการจับสัตว์น้ำที่ทันสมัยมากขึ้น มีประสิทธิภาพ จนเกินศักยภาพของการผลิตของทรัพยากรสัตว์น้ำในป่าชายเลน ที่มีผลต่อการทำลายสัตว์น้ำ นอกจากนี้ยังพบว่ามี การใช้วนตาถี่ในการจับสัตว์น้ำ ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะต้องใช้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการแก้ไขปัญหา



ปัญหาอุปสรรค

ข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและการเดินทาง ซึ่งทีมวิจัยเข้าร่วมกิจกรรมน้อยเนื่องจากต้องเดินทาง กับเรือและเรือใหญ่ไม่สามารถเข้าไปในบางพื้นที่ได้ เนื่องจากเป็นคลองย่อยเล็กๆ ชนิดพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำบางชนิด ทีมวิจัยไม่รู้จักชื่อเลยบันทึกไม่ถูก

ข้อเสนอแนะ

ในบริเวณคลองย่อยเล็กๆ อาจจะต้องใช้วิธีการเดินสำรวจในบางจุดที่สามารถเดินเข้าไปถึง เนื่องจากเรือไม่สามารถเข้าไปในคลองเล็กๆ ได้ ต้องเตรียมคู่มือชนิดพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ หรือผู้รู้ไปร่วมการสำรวจด้วย ทีมวิจัยเสนอแนะอยากให้มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลน

กิจกรรมที่ ๔.๒ สรุปผลจากการสำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลน (ครั้งที่ ๓)

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๒ สถานที่ ณ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจ ทั้งนี้เพื่อรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจชนิดพันธุ์ไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลนชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประสานงานทีมวิจัยและพี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา เพื่อเข้าร่วมสรุปรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสรุปข้อมูลลงในแผ่นกระดาษฟลิปชาร์ตเพื่อสรุปข้อมูลชนิดพันธุ์ไม้และชนิดพันธุ์สัตว์น้ำที่พบเห็นในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

ผลจากการประชุมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๒๐ คน ทีมวิจัย คณะกรรมการป้าชายเลน จากการลงพื้นที่สำรวจใน ป้าชายเลนบ้านบางกล้วยนอกทีมวิจัยก็พบว่าพันธุ์ไม้ที่หลากหลายชนิดพันธุ์ เช่น โกงกางใบเล็ก โกงกาง ใบใหญ่และต้นไม้ชายเลนชนิดอื่นๆ ซึ่งจะมีอยู่ในตาราง ซึ่งยังคงมีความอุดมสมบูรณ์มาก ในส่วนของ สัตว์น้ำก็พบว่ามีสัตว์น้ำต่างๆ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา และอื่นๆ ดังแสดงอยู่ในตารางข้างต้น แต่จำนวนของ หอย บางชนิดได้ลดน้อยลง เช่น หอยตาแดง หอยแครง ซึ่งที่ผ่านมามีจำนวนของหอยเหล่านี้ มากมาย ซึ่งสาเหตุเกิดจากการเพิ่มจำนวนของประชากรในชุมชนทำให้คนเข้าไปใช้ประโยชน์จากหอย เหล่านี้มากขึ้น ป้าชายเลนเป็นแหล่งระบบนิเวศที่เป็นแหล่งอนุบาลของสัตว์น้ำตัวอ่อน และเป็นแหล่งอาหาร ของคนในชุมชนที่ดำรงวิถีชีวิตด้วยทรัพยากรธรรมชาติป้าชายเลนที่มีมูลค่ามหาศาลที่ประเมินค่าได้ ซึ่งถ้า หากทรัพยากรป้าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์ จำนวนสัตว์น้ำก็จะเพิ่มมากขึ้น จะส่งผลต่อความมั่นคงทาง อาหารของคนในชุมชน

สรุปผลจากการประชุม

จากการสรุปข้อมูลพบว่าพื้นที่ป้าชายเลนบ้านบางกล้วยนอกมีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลาย ทางชีวภาพและระบบนิเวศของชนิดพันธุ์ไม้และชนิดพันธุ์สัตว์น้ำป้าชายเลนเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ แหล่ง ขยายพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นแหล่งอาหารของชุมชน เป็นแหล่งไม้ใช้สอยของชุมชน หากเกิดการเปลี่ยนแปลงของ พื้นที่ โดยมีการทำลายพื้นที่ หรือการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าโดยไม่คำนึงถึงความยั่งยืน ก็จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศที่เสื่อมโทรมลง จำนวนสัตว์น้ำก็ลดลง ซึ่งจะนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางอาหาร อาชีพ สิ่งแวดล้อมของชุมชน

ปัญหา/อุปสรรค

- ข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและการเดินทาง ซึ่งมีทีมวิจัยเข้าร่วมน้อย ต้องวางแผนสำรวจใหม่อีก ครั้ง วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๒

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลฟื้นฟูอนุรักษ์ไปพร้อมกับการใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่ ๕ ศึกษาปริมาณและคุณภาพน้ำของแต่ละฤดูกาล (ฝน - แดด)

กิจกรรมที่ ๕.๑ ศึกษาปริมาณและคุณภาพน้ำช่วงฤดูแล้ง (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ **สถานที่** ฝ่ายน้ำล้นห้วยเสียด

วัตถุประสงค์

เพื่อการศึกษาเรียนรู้ปริมาณและคุณภาพของน้ำในช่วงฤดูแล้งของชุมชนว่าสถานการณ์ของน้ำในแต่ละฤดูเป็นอย่างไร

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนกิจกรรม กำหนดแผนการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลปริมาณและคุณภาพของน้ำในช่วงแต่ละฤดูกาล แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย ประสานงานกลุ่มเป้าหมายจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น แบบสำรวจ/แบบบันทึกข้อมูล/กล้องถ่ายรูป เป็นต้น

วิธีการลงสำรวจ

จัดทำแบบฟอร์มสำรวจปริมาณและคุณภาพของน้ำของแต่ละฤดูกาล วันที่ / ผู้สำรวจ / จุดที่ / สถานที่ ปริมาณของน้ำ โดยใช้วิธีการ ใช้ไม้ไผ่หย่อนลงไปใต้น้ำ แล้วนำขึ้นมาวัดด้วยสายเมตรคุณภาพของน้ำ ค่าข้อสังเกตในพื้นที่ มีการประสานงานกับมูลนิธิพันธสัญญา ที่ได้เก็บตัวอย่างของน้ำ ไปตรวจที่โรงพยาบาลตะกั่วป่าแล้วว่ามีผลเป็นอย่างไร

ผลจากการทำกิจกรรม

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๒ คน เป็นทีมวิจัยทั้งหมด จากการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลปริมาณและคุณภาพของน้ำในช่วงฤดูแล้ง ณ บริเวณจุด หน้าฝายน้ำล้น มีปริมาณของน้ำในช่วงหน้าแล้ง ๑.๘ เมตร ในส่วนของคุณภาพของน้ำทางทีมวิจัยไม่สามารถตรวจได้เพราะไม่มีเครื่องมือตรวจวัดคุณภาพน้ำ จึงมีการประสานงานกับมูลนิธิพันธสัญญา ที่ได้เก็บตัวอย่างของน้ำ ไปตรวจที่โรงพยาบาลตะกั่วป่าแล้วว่ามีผลเป็นอย่างไร ซึ่งได้ผลออกมาว่า น้ำในฝายน้ำล้นห้วยเสียด มีสาร อีโคลาย ที่มากกว่ามาตรฐาน ซึ่งสารตัวนี้ถ้าเข้าไปอยู่ในร่างกายมากจะทำให้เกิดอาการท้องเสียหรือท้องร่วง ถ้าหากผู้บริโภคไม่ได้ผ่านกระบวนการต้มให้สุกก่อน หรือผ่านกระบวนการกรองก่อนจากข้อสังเกตในพื้นที่ ก็พบว่าสภาพของน้ำในฝายน้ำล้น มีสภาพน้ำขุ่นสีแดง มีตะกอน ตะไคร้น้ำ และมีกลิ่นเหม็น ซึ่งเกิดจากการทับถมของใบไม้ และมีตะกอนดินลงมาทับถมลงในพื้นที่ฝายน้ำล้นจากการชะล้างของน้ำในช่วงฤดูฝน ทำให้ฝายน้ำล้นห้วยเสียดมีการตื้นเขิน และในพื้นที่บริเวณใกล้ฝายน้ำล้นมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เป็นสวนเกษตรปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจทำให้มีต้นไม้อุดมและมีความชุ่มชื้น ไม่มีสิ่งที่สามารถอุ้มน้ำไว้จึงทำให้น้ำแห้งเร็วมาก

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมทำให้ทางทีมวิจัยได้เรียนรู้สภาพของน้ำในบริเวณฝายน้ำล้นซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่คนในชุมชนนำมาอุปโภค บริโภคในครัวเรือน มีสภาพที่สีขุ่น จะต้องมีการผ่านกระบวนการต้มหรือการกรองก่อนถึงจะบริโภคได้และปริมาณของน้ำก็น้อยมาก จึงทำให้การใช้น้ำไม่พอใช้ในการอุปโภค บริโภค น้ำของคนในชุมชนช่วงฤดูแล้ง ในส่วนสภาพบริเวณฝายน้ำล้นมีสภาพของพื้นที่ป่าไม่อุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ใหญ่จำนวนน้อยมาก มีเพียงพืชที่เป็นพืชเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งพืชเหล่านี้เป็นพืชเชิงเดี่ยว มีอัตราการพังทลายของหน้าดินสูง โดยเฉพาะหน้าฝน ตะกอนต่างๆ เกิดการทับถมลงในพื้นที่ฝายน้ำล้นและแนวคลอง ทำให้เกิดการตื้นเขินของคลอง ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บริเวณแหล่งน้ำหรือแหล่งต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นแหล่งผลิตน้ำตามธรรมชาติ หากเกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศของป่า ก็จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ปัญหา / อุปสรรค

๑. มีน้ำไม่เพียงพอต่อการอุปโภค – บริโภค ของชุมชน
๒. น้ำมีกลิ่น เนื่องจากการทับถมของใบไม้ที่อยู่ในลำคลอง
๓. น้ำมีตะกอน ก่อนใช้ต้องมีการกรองน้ำหรือต้มก่อนใช้บริโภค

ข้อเสนอแนะ

๑. ต้องการให้มีการกรองน้ำเกิดขึ้น สามารถนำไปบริโภคได้ โดยที่ไม่ต้องซื้อน้ำบริโภค
๒. ควรแนะนำให้คนในชุมชนมีการดื่มน้ำให้สุกก่อนบริโภค
๓. ควรมีที่กักเก็บน้ำให้มากกว่านี้ เนื่องจากในฤดูแล้งน้ำไม่พอใช้ภายในชุมชน

กิจกรรมที่ ๕.๒ ศึกษาปริมาณและคุณภาพน้ำของแต่ละฤดูกาลฝน (ครั้งที่ ๒)

วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ สถานที่ ฝายน้ำล้นห้วยเสียด

วัตถุประสงค์

เพื่อการศึกษาเรียนรู้ปริมาณและคุณภาพน้ำ ในช่วงฤดูฝน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนการทำกิจกรรม กำหนดแผนการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลปริมาณและคุณภาพของน้ำในช่วงแต่ละฤดู แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย
๒. ประสานงานกลุ่มเป้าหมาย เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น แบบสำรวจ/แบบบันทึกข้อมูล / กล้องถ่ายรูป ฯลฯ

วิธีการลงสำรวจ

มีการจัดทำแบบฟอร์มสำรวจปริมาณและคุณภาพน้ำของแต่ละฤดูกาลฝน วันที่/ผู้สำรวจ/จุดที่/สถานที่ ปริมาณของน้ำโดยใช้วิธีการ ใช้ไม้ไผ่หย่อนลงไปใต้น้ำ แล้วนำขึ้นมาวัดด้วยสายเมตรคุณภาพของน้ำ และมีการประสานงานกับมูลนิธิพันธ์สัญญา ที่ได้เก็บตัวอย่างของน้ำ ไปตรวจที่โรงพยาบาลตะกั่วป่า

ผลจากการทำกิจกรรม

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๑ คน ซึ่งเป็นทีมวิจัยทั้งหมด ผลจากการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลปริมาณและคุณภาพน้ำในช่วงฤดูฝน โดยการใช้วิธีการวัดความลึกของปริมาณของน้ำด้วยไม้ไผ่หย่อนลงไปใต้น้ำ แล้วนำขึ้นมาวัดด้วยสายเมตร ก็ได้ปริมาณความลึกของน้ำขนาด ๓ เมตร ในช่วงหน้าฝนทำให้เห็นสภาพของน้ำบริเวณฝายน้ำล้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากในช่วงฤดูแล้งที่มีปริมาณความลึกของน้ำ จำนวน ๑.๘ เมตร ในฤดูฝนมีปริมาณความลึกของน้ำเพิ่มขึ้น ๑.๒ เมตร ในส่วนของคุณภาพของน้ำทางทีมวิจัยไม่สามารถตรวจได้เพราะไม่มีเครื่องมือตรวจวัดคุณภาพน้ำ จึงได้ประสานงานกับมูลนิธิพันธ์สัญญา ที่ได้เก็บตัวอย่างของน้ำ ไปตรวจที่โรงพยาบาลตะกั่วป่า ซึ่งตรวจพบว่า น้ำในฝายน้ำล้นห้วยเสียด มีสาร อีโคลาย ที่มากกว่ามาตรฐาน ซึ่งสารตัวนี้ถ้าเข้าไปอยู่ในร่างกายมากจะทำให้เกิดอาการท้องเสียหรือท้องร่วง ถ้าหากผู้ที่บริโภคเข้าไปไม่ได้ผ่านกระบวนการต้มให้สุกก่อน หรือผ่านกระบวนการกรองก่อน

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวทำให้ทางทีมวิจัยได้เรียนรู้สภาพของน้ำในบริเวณฝายน้ำล้นซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่คนในชุมชนนำมาอุปโภค บริโภคในครัวเรือน มีสภาพที่จะต้องมีการผ่านกระบวนการต้มหรือการกรองน้ำเสียก่อนถึงจะบริโภคได้ และปริมาณของน้ำก็เพิ่มมากขึ้นกว่าในช่วงฤดูแล้ง จึงทำให้ภายในชุมชนได้มีน้ำใช้เพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค โดยทางทีมวิจัยได้ตั้งข้อสังเกตจากลักษณะของน้ำว่าในช่วงฤดูฝนจะมีลักษณะสีขุ่นและมีตะกอน เนื่องจากฝนตกหนัก อัตราการชะล้างหน้าดินมีสูง จึงทำให้เกิดน้ำมีสีขุ่น

ปัญหา / อุปสรรค

๑. ฝนตกหนักในช่วงฤดูฝนทำให้ชุมชนเกิดผลกระทบจากภัยน้ำท่วม จึงทำให้ทางทีมวิจัยเกิดอุปสรรคในการทำงานสำหรับการลงสำรวจพื้นที่เพื่อศึกษาปริมาณและคุณภาพของน้ำ
๒. การเดินทางในการสำรวจไม่ค่อยสะดวก
๓. เกิดดินถล่มขึ้นในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

๑. อยากให้มีการช่วยเหลือเมื่อได้รับภัยพิบัติจากหน่วยงานต่างๆในช่วงที่ได้รับผลกระทบ
๒. อยากให้มีการแก้ไขปัญหในเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบ

กิจกรรมที่ ๖ ทำแผนที่หมู่บ้าน (ลงบนผืนผ้าบาติก)

วันที่ ๒๐ – ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

สถานที่ ณ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก

เป็นกิจกรรมเสริมซึ่งไม่ได้อยู่ในแผนกิจกรรม เป็นการทำแผนที่หมู่บ้านลงบนผืนผ้าบาติกโดยใช้ฐานทุนเดิมที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ เช่น การมีองค์ความรู้ทางการทำผ้าบาติก นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีการใส่ข้อมูลของพื้นที่ชุมชนในเรื่องของสาธารณูปโภค (ถนน / ซอย / จำนวนบ้าน / สถานที่สำคัญต่างๆ เช่น มัสยิด โรงเรียน ศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์เอนกประสงค์ บาลาย เป็นต้น) ซึ่งทำให้ทางทีมวิจัยทำให้ได้รับทราบถึงปริมาณครัวเรือนในชุมชนว่ามีจำนวนเท่าไร และสามารถนำแผนที่หมู่บ้านลงบนผืนผ้าบาติกนี้ไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและเป็นสื่อให้บุคคลภายนอกได้รับทราบอย่างชัดเจน และเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทางทีมวิจัยใช้ในการเก็บข้อมูลที่ไม่เสี่ยงต่อการสูญหายและเสียหายของข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการนำเสนอข้อมูลที่จัดรูปแบบของสื่อที่มีรูปภาพและความหลากหลายของสีสัน ทำให้ทางชุมชน มีการสะท้อนตอบรับเป็นอย่างดีในเวทีที่มีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบนี้ และเห็นภาพของความเป็นชุมชน ซึ่งสามารถเรียกความสนใจคนที่เข้าร่วมกิจกรรมเวทีต่างๆในการมีส่วนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในข้อมูลที่มีการนำเสนอ

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลแผนที่ของชุมชน ซึ่งสามารถเก็บได้ง่ายมีความคงทน และเป็นเทคนิคหนึ่งในการใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการนำเสนอข้อมูลสู่ชุมชน ดึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้มากขึ้น เพราะทำเสนอเห็นภาพ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมทำกิจกรรม ร่วมกันออกแบบ สำรวจข้อมูลพื้นที่ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่เพื่อลงข้อมูลบนผืนผ้า จัดซื้ออุปกรณ์ในการทำผ้าบาติก (ผ้า cotton/สี/เทียน) ลงมือดำเนินการช่วง ตั้งแต่วันที่ ๒๐ – ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

ผลจากการทำกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๒๔ คนที่มิวเซียม จากการทำกิจกรรม บรรยายภาคในการทำกิจกรรมมีการแบ่งบทบาทของทีมวิจัยตามความถนัดของแต่ละคน เช่น นางฟ้าลิ้มหะ ผดุงชาติ(จี๋สาว) มีความถนัดในการออกแบบก็ให้ออกแบบ นางหาติยา ชายเขาทอง(จี๋ยะ) มีความถนัดในการลงเทียน ก็ให้ลงเทียน นางอุโหม สาละมัย หลงตั้ง(จี๋มัย) มีความถนัดในเรื่องของการวาดก็ให้ทำหน้าที่วาด นางสาวอุษะ คงยศ (จี๋ใหม่) มีความถนัดในการผสมสีก็ให้ผสมสี ส่วนการลงสีทุกคนช่วยกันลงได้จากการแนะนำความรู้พื้นฐานของการลงสี โดยจี๋มัย ในการทำกิจกรรมก็นำเอาเด็กเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันวาดและลงสีเพื่อการสร้างการเรียนรู้ในการทำผ้าบาติกและยังได้เรียนรู้แผนที่ของบ้านตัวเอง

สรุปผลจากการทำกิจกรรม

จากการทำกิจกรรมทางทีมวิจัยได้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันได้เกิดกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อเติมเต็มในส่วนของคุณข้อมูลให้เกิดความสมบูรณ์ขึ้น และยังเป็นการเก็บข้อมูลที่มีความคงทนไม่เสี่ยงต่อการเสียหาย

ปัญหา / อุปสรรค

๑. การทำผ้าบาติกจะต้องใช้เวลาในการทำหลายวัน
๒. การทำผ้าบาติกต้องอาศัยแสงสว่างที่เพียงพอต่อการทำผ้าบาติก
๓. ช่วงฝนตกไม่สามารถทำผ้าบาติกได้ เนื่องจากเกิดความชื้นทำให้สีที่เพ้นท์ลงเกิดการกระจายไปทั่วบนผืนผ้าทำให้เกิดการเสียหาย

ข้อเสนอแนะ

๑. การทำผ้าบาติกต้องคำนึงถึงสภาพภูมิอากาศที่อำนวยความสะดวกการทำผ้าบาติก
๒. ควรมีการพัฒนาเสริมทักษะในการทำผ้าบาติก

กิจกรรมที่ ๗ ประชุมทีมวิจัยวางแผนเปิดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน

วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๒ สถานที่ ณ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

เพื่อวางแผนกำหนดการก่อนเปิดเวทีวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อจัดเตรียมชุดข้อมูลในการนำเสนอเวที

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประสานงานทีมวิจัยและพี่เลี้ยงเข้าร่วมประชุมจัดเตรียมชุดข้อมูลที่นำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการร่างกำหนดการเพื่อกิจกรรมเวทีวิเคราะห์ข้อมูลทรัพยากรป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

ผลจากการประชุม

มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๓๒ คน ประกอบด้วยทีมวิจัย คณะกรรมการป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.พังงา มีการเสนอให้มีการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสำรวจป่าชายเลน เสนอให้มีการนำเสนอกิจกรรมโครงการที่ผ่านมา โดย วิษิตี เสนอให้มีการนำเสนอแผนกิจกรรมโครงการกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐาน ๓ วงล้อ เพื่อความมั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งพาตนเองของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก โดยหัวหน้าโครงการ มีการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสำรวจป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอกข้อมูลค่าพิกัด จีพีเอส /แผนที่ / ข้อมูลพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอกโดยทีมวิจัย นาง ฝ้ายหะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว) นำเสนอข้อมูลการใช้เครื่องมือจีพีเอส และค่าพิกัด จีพีเอส นางมาเรียม มาโนชน์ (จ๊ะเรียม) นำเสนอข้อมูลการคำนวณพื้นที่นาหาดิฮ่า ชายเขาทอง (จ๊ะยะ) นำเสนอข้อมูลพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำในป่าชายเลน

สรุปผลที่ได้จากการประชุม

ทีมวิจัยได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นในการร่างกำหนดการ ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการการวางแผนก่อนเปิดเวที

ปัญหา / อุปสรรค

- ในการประชุมก่อนการเปิดเวทียังไม่มีปัญหา

ข้อเสนอแนะ

- ในการแบ่งกลุ่มในการวิเคราะห์ข้อมูลควรแยกเป็น เช่น กลุ่มหน่วยงาน/ กลุ่มชุมชน/ กลุ่มเยาวชน เพื่อความหลากหลายของแนวคิด และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

กิจกรรมที่ ๘ ลงพื้นที่สำรวจจับค่าพิกัด จีพีเอส แนวคลอง, ลูกบาง(คลองเล็กๆ),ป่าชายเลน

วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๒ สถานที่ ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

สำหรับกิจกรรมนี้ทางทีมวิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อต้องการเพิ่มเติมกระบวนการเรียนรู้งานวิจัยวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่นักวิจัยได้นำมาใช้ในกิจกรรมสำรวจพื้นที่ ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าว ไม่ได้มีอยู่ในแผนงานการดำเนินงานของโครงการวิจัย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเรียนรู้แนวคลองบ้านบางกล้วยนอก และสำรวจทิศทางการไหลของน้ำคลองป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประสานงานกับทีมวิจัยและพี่เลี้ยง ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จัดเตรียมอุปกรณ์ในการลงพื้นที่ เช่น เครื่องมือ จีพีเอส สายวัด ปากกา สมุด ในการจดบันทึก จัดเตรียมเรือ จำนวน ๒ ลำ ลงสำรวจแนวคลองบ้านบางกล้วยนอก

วิธีการสำรวจ

การจับค่าพิกัด จีพีเอส รอบแนวลำคลองเขตบ้านบางกล้วยนอก มีการวัดความกว้างของคลอง มีการร่างลำคลองหรือการไหลของน้ำแต่ละสายว่าไปบรรจบกันตรงจุดใดแบบคร่าวๆ ด้วยวิธีการวาดด้วยมือ

ผลจากการทำกิจกรรม

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๖ คน ทีมวิจัย พี่เลี้ยง ซึ่งผลจากการลงพื้นที่จับพิกัด จีพีเอส ทั้งหมดจำนวน ๔ คลอง โดยมีบันทึกข้อมูลค่าพิกัดลงในสมุดบันทึกและมีการวาดแผนที่คลองโดยสังเขป ดังนี้

ตารางแสดงผลการจับ พิกัด

คลองที่ ๑ ปากคลองลัดทำเรือบางกล้วยไปออกปากคลองไปหมู่บ้านท่าคึกฤทธิ์

จุดที่	ค่า Δp	ค่า UTM	ความกว้าง ของคลอง	สถานที่
๑	๐๔๓๖.๑๕๕	๑๐๓๘.๑๓๖	๓๐ เมตร	ปากคลองท่าเรือบางกล้วย
๒	๐๔๓๖.๑๕๔	๑๐๓๘.๑๒๒	๒๗ เมตร	สามแยกคลองตลิ่งชันห่างจากจุดที่ ๑

จุดที่	ค่า ๔๗ p	ค่า UTM	ความกว้าง ของคลอง	สถานที่
				ประมาณ ๓๐๐ เมตร
๓	๐๔๓๖.๑๖๗	๑๐๓๘.๐๕๒	๒๗ เมตร	โค้งขวาห่างจากจุดที่ ๒ ประมาณ ๒๐๐ เมตร
๔	๐๔๓๖.๒๑๖	๑๐๓๘.๐๒๓	๒๗ เมตร	โค้งซ้าย ห่างจากจุดที่ ๓ ประมาณ ๒๐๐ เมตร
๕	๐๔๓๖.๘๑๑	๑๐๓๘.๕๑๖	๓๐ เมตร	สามแยกขึ้นสวนยาง ห่างจากจุดที่ ๔ ประมาณ ๓๐๐ เมตร
๖	๐๔๓๖.๑๘๕	๑๐๓๘.๕๔๑	๒๕ เมตร	สามแยกขึ้นเขาห่างจากจุดที่ ๕ ประมาณ ๑๕๐ เมตร
๗	๐๔๓๕.๑๒๒	๑๐๓๘.๕๒๓	๒๐ เมตร	โค้งขวาห่างจากจุดที่ ๖ ประมาณ ๑๕๐ เมตร
๘	๐๔๓๕.๐๘๐	๑๐๓๘.๕๐๔	๒๐ เมตร	โค้งซ้ายห่างจากจุดที่ ๗ ประมาณ ๒๕๐ เมตร
๙	๐๔๓๕.๐๔๒	๑๐๓๘.๘๖๕	-	โค้งขวาห่างจากจุดที่ ๘ ประมาณ ๒๐๐ เมตร
๑๐	๐๔๓๕.๕๔๒	๑๐๓๘.๘๓๕	-	ปากคลองลัดไปหมู่บ้านท่าคึกฤทธิ์ห่างจากจุดที่ ๖ ประมาณ ๓๐๐ เมตร

คลองที่ ๒ คลองยาง ปากคลองข้างบ้าน เกษม วิจิตรนันทนา ออกมาที่ปากคลองหอย

จุดที่	ค่า ๔๗ p	ค่า UTM	ความกว้างของคลอง	สถานที่
๑	๐๔๓๖.๓๒๕	๑๐๓๘.๔๒๐	๑๕ เมตร	ปากคลองลัดคลองยาง
๒	๐๔๓๖.๓๔๕	๑๐๓๘.๔๔๖	๑๕ เมตร	หลังบ้านร่อเฟด ห่างจากจุดที่ ๑ ประมาณ ๒๕๐ เมตร
๓	๐๔๓๖.๔๕๗	๑๐๓๘.๔๕๓	๒๕ เมตร	สามแยกขึ้นฝายน้ำล้นห่างจากจุดที่ ๒ ประมาณ ๒๕๐ เมตร

จุดที่	ค่า ๔๗ p	ค่า UTM	ความกว้างของคลอง	สถานที่
๔	๐๔๓๖.๕๑๔	๑๐๓๘.๔๖๖	๑๐ เมตร	โค้งขวาห่างจากจุดที่ ๓ ประมาณ ๒๕๐ เมตร
๕	๐๔๓๖.๖๐๑	๑๐๓๘.๔๗๔	๕ เมตร	สามแยกขึ้นถนนห่างจากจุดที่ ๔ ประมาณ ๒๕๐ เมตร
๖	๐๔๓๖.๖๑๕	๑๐๓๘.๔๖๕	๑๐ เมตร	สามแยกไปคลองหอย คลองหักห่าง จากจุดที่ ๕ ประมาณ ๒๕๐ เมตร
๗	๐๔๓๕.๖๓๘	๑๐๓๘.๔๘๒	๑๐ เมตร	คันปี่ใหญ่(แสม) ห่างจากจุดที่ ๖ ประมาณ ๒๐๐ เมตร
๘	๐๔๓๖.๗๖๐	๑๐๓๘.๔๙๕	๑๕ เมตร	คันปี่(แสม)ขนาดกลาง ห่างจาก จุดที่ ๗ ประมาณ ๒๕๐ เมตร
๙	๐๔๓๖.๗๙๒	๑๐๓๘.๕๐๖	๗ เมตร	โค้งขวาห่างจากจุดที่ ๘ ประมาณ ๒๕๐ เมตร
๑๐	๐๔๓๖.๘๔๒	๑๐๓๘.๔๙๒	๖ เมตร	โค้งซ้ายห่างจากจุดที่ ๙ ประมาณ ๒๕๐ เมตร
๑๑	๐๔๓๖.๘๗๒	๑๐๓๘.๔๖๐	๗ เมตร	คันปี่คู่ห่างจากจุดที่ ๑๐ ประมาณ ๒๐๐ เมตร
๑๒	๐๔๓๖.๙๑๐	๑๐๓๘.๔๔๗	๑๕ เมตร	โค้งซ้ายใกล้กับป้ายสีนามติดถนนห่าง จากจุดที่ ๑๑ ประมาณ ๒๕๐ เมตร
๑๓	๐๔๓๖.๙๓๓	๑๐๓๘.๔๓๐	๑๐ เมตร	โค้งซ้ายติดถนนห่างจากจุดที่ ๑๒ ประมาณ ๑๕๐ เมตร
๑๔	๐๔๓๖.๙๕๐	๑๐๓๘.๓๙๗	๑๕ เมตร	โค้งคันปี่(แสม) ๔ คัน ติดกับคัน จากห่างจากจุดที่ ๑๓ ประมาณ ๒๐๐ เมตร
๑๕	๐๔๓๖.๙๖๐	๑๐๓๘.๓๖๑	๑๔ เมตร	สามแยกคันปี่ใหญ่(แสม) ห่างจาก จุดที่ ๑๔ ประมาณ ๒๕๐ เมตร
๑๖	๐๔๓๖.๐๒๗	๑๐๓๘.๒๘๐	๒๐ เมตร	ปากคลองหินหอยห่างจากจุดที่ ๑๕ ประมาณ ๒๕๐ เมตร

คลองที่ ๓ ปากคลองหัก

จุดที่	ค่า ๔๗ p	ค่า UTM	ความกว้างของคลอง	สถานที่
๑	๐๔๓๖.๖๕๑	๑๐๓๘.๐๔๓	๔.๕ เมตร	ปากคลองหัก
๒	๐๔๓๖.๖๖๕	๑๐๓๘.๒๐๓	๕ เมตร	โค้งเข้าไปในคลองห่างจากจุดที่ ๑ ประมาณ ๒๐๐ เมตร
๓	๐๔๓๖.๖๕๐	๑๐๓๘.๓๗๕	๔.๒๕ เมตร	สองแยกครองหิน
๔	๐๔๓๖.๖๔๒	๑๐๓๘.๓๕๓	๓ เมตร	ห่างจากจุดที่ ๓ ประมาณ ๒๐๐ เมตร
๕	๐๔๓๖.๗๕๓	๑๐๓๘.๔๑๓	๒.๕๐ เมตร	ห่างจากจุดที่ ๓ ประมาณ ๓๐๐ เมตร

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมการสำรวจพื้นที่โดยจับค่าพิกัด GPS คลองของพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก จำนวน ๓ คลอง มีดังนี้ คือ

คลองที่ ๑ ปากคลองลัดทำเรือบางกล้วยไปออกปากคลองไปหมู่บ้านท่าคึกฤทธิ์ระยะทางประมาณ ๑ กิโลเมตร ซึ่งคลองนี้มีสายน้ำที่ไหลขึ้นมาบรรจบกันที่จุดที่ ๖ สามแยกขึ้นเขา ที่จุดพิกัด ค่า ๔๗ p ๐๔๓๕.๑๒๒ ค่า UTM ๑๐๓๘.๕๒๓

คลองที่ ๒ คลองยาวจากปากคลองข้างบ้าน เกษม วิจิตรนันทนา ออกมาที่ปากคลองหอย ซึ่งคลองนี้มีสายน้ำที่ขึ้นไหลมาบรรจบกันที่จุดที่ ๖ บริเวณสามแยกไปคลองหอยและคลองหัก ที่จุดพิกัด ค่าจีพีเอส ที่ ๔๗ p ๐๔๓๕.๖๔๕ ค่า UTM ๑๐๓๘.๔๖๕ คลองที่ ๓ ปากคลองหัก บางกล้วยคลองนี้มีการจับค่าพิกัดจีพีเอสได้เพียง ๕ จุด ซึ่งมีปัญหาในเรื่องสัญญาณของเครื่องมือจีพีเอส ที่ไม่สามารถอ่านค่าได้เนื่องจากมีต้นไม้ค่อนข้างหนาที่บดบัง ซึ่งผลจากการสำรวจพื้นที่คลองทั้งหมดนี้ สามารถเป็นประโยชน์ให้กับคณะทำงาน / คนในชุมชนและทีมวิจัยในด้านของการนำข้อมูลไปใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนได้อย่างสมบูรณ์

ปัญหา / อุปสรรค

ในการดำเนินกิจกรรมมีปัญหาอุปสรรคของเครื่องจีพีเอส ไม่สามารถอ่านค่าได้เมื่ออยู่ในที่ที่บดบังจีพีเอส ไม่มีสัญญาณทำให้ไม่สามารถที่จะเก็บค่าพิกัดได้ ทางทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ในการจับจีพีเอส จำนวน ๓ ครั้ง (ครั้งที่ ๑) ลงไปเก็บข้อมูลแล้วเครื่องจีพีเอส อ่านค่าไม่ได้เพราะไม่มีสัญญาณเนื่องจากเป็นพื้นที่หนาที่บดบังไปด้วยต้นไม้ ดังนั้นทางทีมวิจัยก็ได้แก้ไขปัญหาในการทำงานโดยไปยืมเครื่องจีพีเอส จากคุณธานี อุ่นขาว เจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าพันธุ์สัตว์ป่าคลองมอ่งกลวง และได้ลงไปจับค่าพิกัด จีพีเอส พื้นที่ป่าชายเลน

อีกครั้งเป็นครั้งที่ ๒ ซึ่งผลปรากฏว่าสามารถจับได้ แต่เมื่อมาสรุปผลค่าจีพีเอส ก็พบว่าค่าของเครื่องเป็นค่าองศา ซึ่งไม่สามารถใช้ได้อีก จึงทำให้ทางทีมวิจัยได้ไปยืมเครื่องจีพีเอสของ อบต.นาคา

สำหรับการเก็บข้อมูลนั้นบางครั้งก็ติดปัญหาน้ำแห้ง จึงต้องมีการวางแผนในการดูช่วงเวลาน้ำขึ้น น้ำลงในการวางแผนทำกิจกรรม และมีต้นไม้อัดมแน่นอยู่จึงต้องช่วยกันรื้อเรือข้ามขอนไม้(รื้อเรือหมายถึงรื้อเรือหมายถึง เชื้อเรือ) เลยได้เกิดมีคำพูดในการทำงานว่า รื้อเรือข้ามขอน ลุยเลน หยิกเลน(อีก หมายถึง ไล่ เลนหมายถึงตัวเงินตัวทอง ซึ่งเป็นภาษาที่ทางชุมชนเรียกว่าเลน



ข้อเสนอแนะ

สำหรับกิจกรรมนี้ทางทีมวิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อต้องการเพิ่มเติมกระบวนการเรียนรู้ฐานวิจัยวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่นักวิจัยได้นำมาใช้ในกิจกรรมสำรวจพื้นที่ ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าว ไม่ได้มีอยู่ในแผนงานการดำเนินงานของโครงการวิจัยฯ

กิจกรรมที่ ๕ เวทีสรุปวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๒

สถานที่ ณ ศูนย์เอนกประสงค์บ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเรียนรู้และการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ
๒. เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก
๓. เพื่อสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจฐานทรัพยากรที่ ๑ ป่าชายเลนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประชุมทีมวิจัย / พี่เลี้ยงเตรียมวางแผนงาน / ยกร่างกำหนดการ / ทำหนังสือเชิญหน่วยงานและเตรียมชุดข้อมูลจากการสำรวจ ในวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๒ ประสานกลุ่มเป้าหมาย ครู-นักเรียน / ผู้นำชุมชน / หน่วยงานราชการ / นายก อบต.นาคา/นายอำเภอสุขสำราญ / เจ้าหน้าที่กองทุนฟื้นฟู/เกษตรอำเภอ/เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน จัดเตรียมความพร้อมกำหนดการจัดเวทีในวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๒ แบ่งบทบาทหน้าที่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ประสานวิทยากรมาให้ความเห็น / ข้อเสนอแนะเตรียมวัสดุที่ต้องใช้ เช่น กระดาษชาร์ต / ปากกาเคมี / กล้องถ่ายรูป / เครื่องเสียง / โปรเจกเตอร์ เป็นต้นสรุปผลจากการจัดเวที ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๒

ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมเวที

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเวทีจำนวน ๕๑ คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน , คณะกรรมการป่าชายเลน อบต.นาคา,เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ, เครือข่ายนักวิจัยโครงการท่องเที่ยวคลองนาคาฯ, ครู / นักเรียนโรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก, ทีมวิจัย, พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.พังงา และศูนย์ประสานงานเศรษฐกิจชุมชน จ.ระนอง, เจ้าหน้าที่กองทุนฟื้นฟูจังหวัดระนอง , ประธาน อสม. และชุมชนบ้านบางกล้วยนอก
กระบวนการเวที เริ่มลงทะเลเบียน โดยทีมวิจัยฝ่ายลงทะเลเบียน

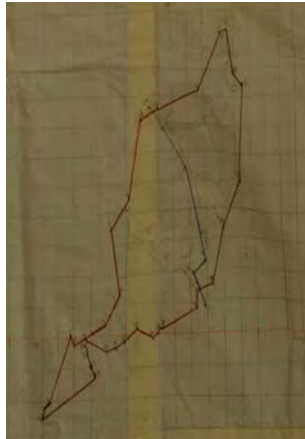
นำเสนอกิจกรรม โครงการที่ผ่านมา โดย วิษิตี นำเสนอแผนกิจกรรมโครงการกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐาน ๓ วงล้อเพื่อความมั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งพาตนเองของชุมชนบ้านบางกล้วยนอกโดย

หัวหน้าโครงการ นายคลก้อเสริม ผดุงชาติ (บังเสริม) นำเสนอแผนกิจกรรมของโครงการที่ ๒ มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๓ ฐานวงล้อ มีการดำเนินงาน ตั้งแต่ต้นน้ำ คือ ป่าต้นน้ำห้วยเสียด ลงสู่กลางน้ำที่เป็นภาคการทำเกษตร และลงไปสู่ปลายน้ำที่เป็นป่าชายเลน ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่เชื่อมโยงกันการดำเนินงานสร้างกระบวนการเรียนรู้จึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งระบบ และการสืบค้นองค์ความรู้ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมีแนวทางในการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชนและการสืบทอด

ช่วงนำเสนอข้อมูล ที่ได้จากการสำรวจป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอกข้อมูลค่าพิกัดจีพีเอส / แผนที่ / ข้อมูลพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอกโดย ทีมวิจัย

นางฝ้ายห๊ะ ผดุงชาติ (จีสาว) ซึ่งมี ตำแหน่งเลขของโครงการฯ นำเสนอข้อมูลการใช้เครื่องมือจีพีเอส และค่าพิกัด จีพีเอส นำเสนอข้อมูลการใช้เครื่องมือจีพีเอส และค่าพิกัดจีพีเอส ในการใช้เครื่องมือจีพีเอส เป็นสิ่งใหม่ที่ทางทีมวิจัยได้ใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจพื้นที่ป่าชายเลนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

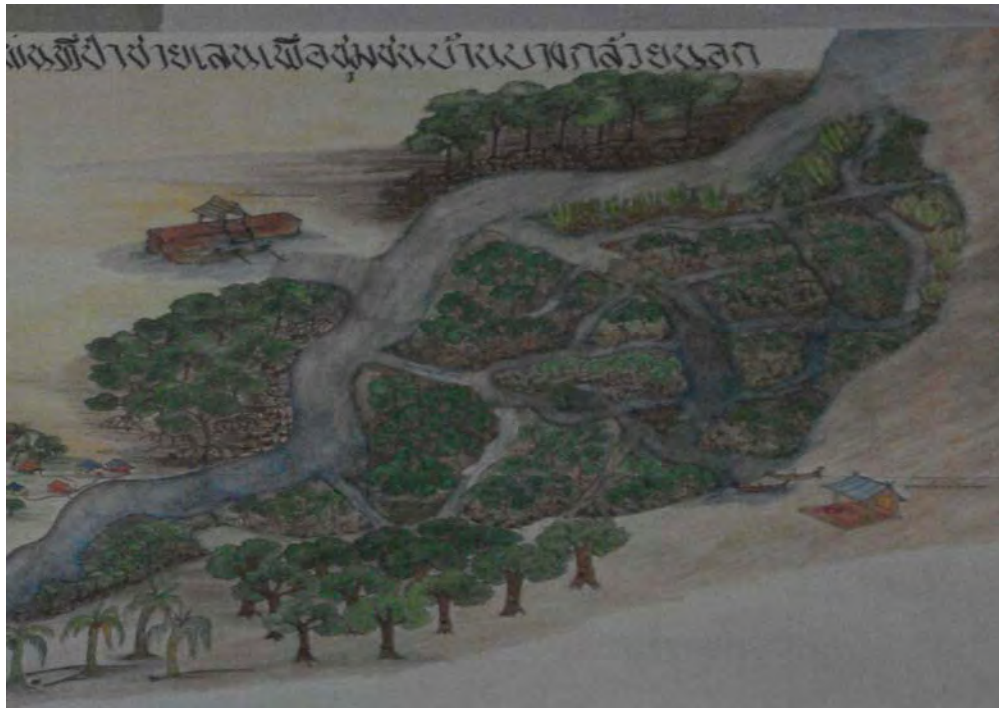
ซึ่งการจับค่าพิกัดจะมีการจับเป็นจุดโดยมีการบอกถึงสถานที่จับพิกัด เช่นจุดที่ ๑ จุดท้ายบ่อกุ้ง ซึ่งเครื่องจีพีเอสมีการอ่านค่าเป็น ๔๗ p เป็นแนวตั้ง และค่า UPT เป็นค่าแนวนอน ซึ่งเป็นตัวเลข เช่น ค่า ๔๗p ๐๔๓๗.๒๖๔ UTM ๑๐๓๗.๖๐๒ ก็มีการบันทึกลงในแบบฟอร์มทั้งหมดในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก ได้ทั้งหมดจำนวน ๓๗ จุด แล้วนำข้อมูลมาทดลองอ่านค่าลงบนกระดาษฟลิบชาร์ท โดยแผ่นชาร์ทจะมีการวาดเป็นตารางสี่เหลี่ยมเพื่อการคำนวณพื้นที่ต่อไป ในการอ่านค่าคือการอ่านค่าตัวเลขที่ได้จากการสำรวจนำมาทำให้เกิดการเป็นรูปร่างโดยการอ่านค่าจากจุดต่างๆก็ได้รูปร่างดังนี้



คำนวณพื้นที่ในการคำนวณเนื้อที่ป่าชายเลน พื้นที่ใช้มาตราส่วน ๑ : ๑,๐๐๐

- ๑ ช่องสี่เหลี่ยมใหญ่ ๑ ก.ม = ๑,๐๐๐ เมตร
- ๑ เซนติเมตร = ๑,๐๐๐ เมตร
- ๑ ช่องสี่เหลี่ยมใหญ่ = ๑ X ๑ กม.
- ๑,๐๐๐ X ๑,๐๐๐ = ๑,๐๐๐,๐๐๐ ตารางเมตร
- ๑ ไร่ = ๑,๖๐๐ เมตร

ซึ่งได้เนื้อที่เป็นช่องสี่เหลี่ยมเล็กจำนวน ๓๗ ช่อง x ๖.๒๕ ไร่ = ๒๓๑.๒๕ ไร่ ส่วนช่องที่เหลือเป็นรูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมคางหมู ฯลฯ ก็ใช้วิธีการคำนวณโดยใช้วิธีการต่อเหมือนจิ๊กซอ ซึ่งใช้วิธีการตัดด้วยกรรไกรตามลักษณะรูปที่ยังเหลือแล้วมาต่อผสมกัน เพื่อให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมซึ่งจะคำนวณได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ได้จำนวนพื้นที่ทั้งหมดจำนวน ๒๐ ช่อง และนำแต่ละช่องมาคูณด้วย ๖.๒๕ ไร่ = รวมพื้นที่ทั้งหมดของป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก ๓๖๕.๒๕ ไร่ จากนั้นก็นำไปสู่การวาดแผนที่ดังรูป



นางหาติยา ชายเขาทอง (จ๊ะฮะ) ซึ่งมีตำแหน่งเหรียญทองของโครงการฯ นำเสนอข้อมูลพันธุ์ไม้ และพันธุ์สัตว์น้ำในป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก โดยใช้เครื่องมือที่เป็นแผนที่ด้านบนมาประกอบการนำเสนอชนิดพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ ซึ่งยังคงมีความหลากหลายของพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น พันธุ์ไม้โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ ถั่วดำ ถั่วขาว ตะบูนขาว - ดำ ฯลฯ ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์และหนาแน่นอยู่และพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น กุ้งหัวแข็ง กุ้งเคย กุ้งกุลาดำ หอยตาแดง หอยติบ หอยคันขวาน หอยแครง ฯลฯ ปูดำ ปูก้ามดาบ ปูแสม ปูลม ฯลฯ ปลา เช่น ปลาดุกทะเล ปลาเก๋าแดง ปลากะพงแดง - ขาว ปลาลอมไข่ ฯลฯ ยังคงมีอยู่แต่ปริมาณลดลงจากอดีตมาก ซึ่งได้ข้อมูลจากผู้ที่ทำการประมงในอดีตในการจับสัตว์น้ำแต่ละครั้งได้ถึง ๑๐-๒๐ กิโลกรัม แต่ ณ ปัจจุบันจับได้ ๒-๕ กิโลกรัม/วัน ก็นับว่าได้มากแล้ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการเปลี่ยนแปลงของปริมาณของสัตว์น้ำจากอดีตมาถึงปัจจุบันและมีแนวโน้มว่าอาจจะเกิดการเปลี่ยนแปลงจนเกิดเป็นภาวะวิกฤตทางอาหารได้ในอนาคต

ฉะนั้นคนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้การจัดการกับทรัพยากรสัตว์น้ำเหล่านี้ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากไปกว่านี้

ช่วงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือให้มุมมองจากผู้เข้าร่วมประชุม

โดยผู้ใหญ่ อิศระ ผดุงชาติ จากการลงสำรวจและจัดทำแผนที่ป่าชายเลนของทีมวิจัยบ้านบางกล้วยนอกเป็นสิ่งที่ดีเพราะส่วนใหญ่ชุมชนยังไม่ทราบถึงขอบเขตและพื้นที่ของป่าชายเลนว่ามีจำนวนพื้นที่เท่าไร แต่เมื่อทางทีมวิจัยได้ทำตรงนี้ชุมชนก็ได้เรียนรู้พื้นที่ป่าชายเลนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอกอย่างชัดเจนเพิ่ม

มากยิ่งขึ้น ซึ่งต่อไปก็จะมีแนวทางที่จะจัดการได้ตรงจุดอย่างชัดเจนเพราะมีข้อมูลขอบเขตพื้นที่มีระบบฐานข้อมูลอยู่ในชุมชน

ส.อบต. นายก่อเดช หมาดเสน ให้มุมมองข้อมูลที่ทางทีมวิจัยได้นำเสนอเป็นข้อมูลที่ไม่มีใครทำมาก่อน เพราะคนในชุมชนไม่คิดว่าเป็นสิ่งที่ต้องทำส่วนใหญ่แล้วเห็นแต่หน้าที่เขาทำกัน เห็นทางทีมวิจัยทำแล้วรู้สึกดีกว่าเดิม

เจ้าหน้าที่กองทุนฟื้นฟูจังหวัดระนอง (จีสาว) วันนี้ดีใจมากที่ได้เข้าร่วมเวทีได้เห็นกลุ่มแม่บ้านที่ได้มีการทำงานในด้านสิ่งแวดล้อมโดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงาน และกลุ่มก็มีความสามารถมีความเข้มแข็งในการดำเนินงาน ซึ่งถ้าทางทีมสนใจที่จะทำงานวิจัยอีกในด้านอื่น ทางกองทุนฟื้นฟูจังหวัดระนองก็มีงบประมาณในการที่จะหนุนเสริมการทำวิจัยก็ให้ยื่นข้อเสนอโครงการได้

ปศุสัตว์อำเภอสุขสำราญ คุณวิทยา สุวรรณทอง จากกระบวนการทำงานวิจัยที่ทางทีมวิจัยได้ทำมานั้น เมื่อทำแล้วก็ควรที่จะมีการประสานหน่วยงานให้มีการเข้ามาพัฒนางานต่อ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีกับทีมวิจัยและชุมชน นักเรียนบ้านบางกล้วยนอก ได้เรียนรู้ว่าในป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอกมีเนื้อที่เท่าไรและได้รู้พันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำอย่างหลากหลายชนิด

ตัวแทนจากโครงการท่องเที่ยวคลองนาคา นางอิสราภรณ์ อุ่นขาว (พี่อ้อย) ได้เห็นการทำงานของทีมวิจัยแล้วรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ดีและยอมรับทีมมีความร่วมมือกันในการทำงานกันมากตั้งแต่โครงการแรกถึงโครงการที่สอง

คุณสุกกิจ นาคตาขุน (พี่จ๊อบ) ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา สิ่งที่ทางทีมวิจัยบ้านบางกล้วยนอกได้พยายามที่จะทำ เพื่อการเรียนรู้แนวเขตของพื้นที่ป่าชายเลนของชุมชนของตัวเองว่ามีขอบเขต พื้นที่เท่าไร โดยการใช้เครื่องมือ จีพีเอส ก็เห็นว่าเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดผลที่ชัดเจน คือ ทีมได้ทราบขอบเขตที่ชัดเจนขึ้น โดยผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และมองเห็นปัญหาของทรัพยากรธรรมชาติ แล้วนำมาสร้างกระบวนการวิเคราะห์โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม

ณัฐกานต์ ไข่สุวรรณ (น้องแอง) พี่เลี้ยงอยากให้มีการนำเสนอข้อมูลของสัตว์น้ำ ขึ้นชาร์ดเป็นตาราง ซึ่งจะทำให้เห็นข้อมูลได้ชัดเจนขึ้น

ช่วงเติมเต็มข้อมูลป่าชายเลนโดยใช้วิธีการแจกบัตรคำ

ตารางการวิเคราะห์ข้อมูล

ชนิดพันธุ์	สถานการณ์	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข / ข้อเสนอแนะ
• พันธุ์ไม้ในป่าชายเลน	- มีพันธุ์ไม้หลากหลายสายพันธุ์ และยังคงมีความอุดมสมบูรณ์อยู่	- มีการจัดการดูแลโดยคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชนโดยชุมชนให้	- ชุมชนจะต้องมีการดูแลกันอย่างต่อเนื่องในการใช้ประโยชน์และการฟื้นฟู

ชนิดพันธุ์	สถานการณ์	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข / ข้อเสนอแนะ
	- มีการใช้ประโยชน์จากไม้ในพื้นที่ป่าชายเลน - บางพื้นที่ต้องมีการฟื้นฟู	ความร่วมมือ - การใช้ประโยชน์ภายใต้กฎระเบียบที่วางไว้	- ควรมีการจัดแบ่งโซนพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ - การสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และดูแล
• สัตว์น้ำ	- มีพันธุ์สัตว์น้ำลดลง เช่น หอยแครง / หอยก้นดาแดง / หอยน้ำ / ปูดำ	- การเข้าไปใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น - การเพิ่มจำนวนประชากรของคนต่างถิ่นที่เข้ามาอยู่ในชุมชน - การพัฒนาชุดลอกคลอง	- ควรเพิ่มจำนวนของสัตว์น้ำที่ลดลงโดยการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลน - ไม่ควรจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ของสัตว์น้ำแต่ละชนิด - ควรใช้มือที่ไม่ทำลายล้าง

สรุปผลจากการดำเนินเวที

สรุปผลจากการจัดเวทีทางทีมวิจัยและชุมชนได้เรียนรู้การวิเคราะห์จำนวนของสัตว์น้ำและพันธุ์ไม้ในป่าชายเลน จากการที่ได้มีการนำเสนอข้อมูลของทีมวิจัย ในการจับค่าพิกัด จีพีเอส ในพื้นที่ป่าชายเลนถึงขอบเขตของพื้นที่และคำนวณพื้นที่โดยการวาดเป็นรูปร่าง ซึ่งทางชุมชนก็ได้มีข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น สามารถเชื่อมโยงไปสู่แนวทางการสร้างกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนที่ตรงจุด และสถานการณ์ของชนิดพันธุ์ไม้และชนิดสัตว์น้ำ ซึ่งยังคงมีความหลากหลายของพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น พันธุ์ไม้โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ ถั่วดำ ถั่วขาว ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์และหนาแน่นอยู่ พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ยังมีอยู่แต่ลดลงจากอดีต ซึ่งข้อมูลดังกล่าวถูกนำเสนอในเวทีส่งผลให้ผู้เข้าร่วมในเวทีเห็นเป็นประเด็นร่วมของชุมชน และคนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ ในเวทีชุมชนได้มีการเสนอแนะในเรื่องสาเหตุของการลดลงของสัตว์น้ำเกิดจากปัจจัยการเพิ่มของจำนวนประชากรเข้ามาใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำโดยขาดการคำนึงถึงความยั่งยืนมาตั้งแต่อดีตซึ่งส่งผลกระทบมาจนถึง ณ ปัจจุบัน ในเวทีมีการเสนอความคิดเห็นแนวทางการจัดการทรัพยากรในชุมชนให้มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำที่ลดลงในพื้นที่ป่าชายเลน ควรกำหนดเครื่องมือที่ไม่ทำลายล้าง เป็นต้น ซึ่งทุกคน

จะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนให้มีความยั่งยืนและจะนำไปสู่ความมั่นคงของคนในชุมชน

ปัญหา / อุปสรรค

การใช้เครื่องมือที่เป็นบัตรคำในการดึงข้อมูลจากที่คนที่เข้าประชุม ทางทีมยังขาดประสบการณ์ และไม่ถนัดจึงทำให้ดึงข้อมูลได้ไม่มาก ผู้เข้าร่วมประชุมไม่กล้าที่จะเสนอและแสดงความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการจัดทำตารางของสัตว์น้ำและพันธุ์ไม้บริเวณที่พบและการเก็บข้อมูลของปริมาณสัตว์น้ำที่ชาวประมงจับได้ในช่วงแต่ละฤดูกาล เช่น กุ้ง ปริมาณ/ราคา/ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์

กิจกรรมที่ ๑๐ สำรวจแนวเขตป่าต้นน้ำ

สถานที่ ณ ป่าต้นน้ำห้วยเสียด

การสำรวจแนวเขตป่าต้นน้ำ จำนวน ๓ ครั้ง ดังนี้ (ครั้งที่ ๑) เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่การสำรวจโดยการขึ้นไปเคลียร์พื้นที่ เรียกเป็นภาษาถิ่นว่าการโหรงทาง (ครั้งที่ ๒) เป็นการลงพื้นที่สำรวจแนวเขตป่าต้นน้ำ และ (ครั้งที่ ๓) เป็นการสรุปผลจากการลงพื้นที่สำรวจและการสรุปข้อมูลจากการสำรวจ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเรียนรู้แนวเขตป่าต้นน้ำห้วยเสียด และศึกษาเรียนรู้การจัดทำแนวเขตป่าต้นน้ำ เพื่อให้ได้ทราบถึงแนวเขตป่าต้นน้ำที่ชัดเจน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

กำหนดแผนการลงพื้นที่สำรวจแนวเขตป่าต้นน้ำ แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย ประสานงานกลุ่มเป้าหมาย / คณะกรรมการป่าต้นน้ำ / เจ้าของสวนในพื้นที่ป่าต้นน้ำ / ทีมวิจัย และ พี่เลี้ยง จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น ตลับเมตร เครื่องจีพีเอส กล้องถ่ายรูป สมุดบันทึก เตรียมพาหนะในการเดินทาง เช่น รถยนต์ การทำกิจกรรมสำรวจแนวเขตป่าต้นน้ำ (จัดทำ ๒ ครั้ง)

กิจกรรมที่ ๑๐.๑ ลงพื้นที่สำรวจพื้นที่หรือโหล่งป่า (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ สถานที่ ป่าต้นน้ำห้วยเสียด

วัตถุประสงค์

เพื่อการศึกษาพื้นที่และการเตรียมพื้นที่เส้นทางที่จะเดินสำรวจ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นในการลงพื้นที่สำรวจแนวเขตป่าต้นน้ำ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประสานงานทีมวิจัยและเจ้าของสวนเข้าร่วมกิจกรรม และจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น กล้องถ่ายรูป มีด ตลับเมตร เตรียมอาหาร เครื่องดื่ม เอกสารจดบันทึกสำรวจป่าต้นน้ำคลองห้วยเสียด

ผลจากการไปโหล่งป่า มีผู้เข้าร่วมการโหล่งป่า⁶ จำนวน ๒๒ คน ทีมวิจัย เจ้าของสวน คณะกรรมการป่าต้นน้ำ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจากการขึ้นไปโหล่งป่าของทางทีมวิจัยในพื้นที่ป่าต้นน้ำมีทั้งหมด ๓๐ จุด ซึ่งเริ่มจากจุดหน้าเขื่อนด้านซ้ายขึ้นไปตามพื้นที่ริมสวนของ นายเบนยาหมิน วาริศรี⁷

วิธีการลงสำรวจ

จดบันทึกจุดต่างๆที่สำรวจ วาดแผนที่มือในจุดต่างๆ เดินสำรวจจากจุดแรก คือ จุดหน้าเขื่อนห้วยเสียดด้านซ้าย และลงที่จุดบริเวณหน้าเขื่อนด้านขวา

สรุปจากการขึ้นโหล่งป่า

ทีมวิจัยได้รู้ถึงพื้นที่ๆ จะขึ้นไปสำรวจเพื่อจับค่าพิกัด จีพีเอส ในครั้งที่ ๒ ได้วางแผนกำหนดวันที่ ๒๘ ก.ค. ๒๕๕๒

ปัญหา / อุปสรรคในการสำรวจเส้นทาง (โหล่งป่า)

- ในช่วงที่ขึ้นไปโหล่งป่าเป็นช่วงฤดูฝนทำให้พื้นที่ลื่นการเดินทางค่อนข้างลำบาก

กิจกรรมที่ ๑๐.๒ ลงพื้นที่สำรวจแนวเขตป่าต้นน้ำโดยการจับพิกัด จีพีเอส (ครั้งที่ ๒)

วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒ สถานที่ ป่าต้นน้ำห้วยเสียด

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเรียนรู้แนวเขตป่าต้นน้ำห้วยเสียด และศึกษาเรียนรู้การจัดทำแนวเขตป่าต้นน้ำโดยใช้เครื่องมือ จีพีเอส เพื่อให้ได้ทราบถึงแนวเขตป่าต้นน้ำที่ชัดเจน

⁶ โหล่งป่า หมายถึง การแผ้วถางป่า

⁷ คณะกรรมการป่าต้นน้ำบางกัวน้อย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประสานงานทีมวิจัย / พี่เลี้ยง / คณะกรรมการป่าต้นน้ำและเจ้าของสวนเข้าร่วมกิจกรรม เตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น เครื่องจีพีเอส กล้องถ่ายรูป มีด คลิปเมตร อาหาร เครื่องดื่ม หลังจากตรวจอุปกรณ์ที่จัดเตรียมเรียบร้อยแล้วลงพื้นที่เดินสำรวจป่าต้นน้ำคลองห้วยเสียด โดยใช้แบบฟอร์มการจับค่าพิกัด จีพีเอส ประกอบด้วยหัวข้อในการเก็บข้อมูลดังนี้ ๑) จุดที่ ๒) สัญลักษณ์ ๓) ชื่อพื้นที่ ๔) ค่าพิกัด UTM ๕) ค่าพิกัด ๔๗p และมีการจัดทำแบบฟอร์มบันทึกข้อมูลชนิดพันธุ์ไม้และชนิดพันธุ์สัตว์ที่พบในพื้นที่บริเวณ ป่าต้นน้ำ(ห้วยเสียด) หลังจากลงพื้นที่สำรวจป่าต้นน้ำเสร็จเรียบร้อยแล้วได้มีการนัดหมายให้มีการสรุปข้อมูลจัดทำแผนที่ป่าต้นน้ำ ในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

วิธีการสำรวจ

๑. จับค่าพิกัด จีพีเอส ในพื้นที่แนวเขตป่าต้นน้ำ
๒. จัดบันทึกในแบบฟอร์มการจับพิกัด จีพีเอส บันทึกข้อมูลลงในแบบฟอร์มเพื่อบันทึกข้อมูลชนิดพันธุ์ไม้/ชนิดพันธุ์สัตว์ที่พบในพื้นที่ป่าต้นน้ำ
๓. ถ่ายภาพขั้นตอนทำงาน พร้อมด้วยชนิดพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๒๖ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย พี่เลี้ยง เจ้าของสวนใกล้ป่าต้นน้ำ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคณะกรรมการป่าต้นน้ำ

ตารางค่าพิกัดพื้นที่ป่าต้นน้ำ

จุดที่	สถานที่	ค่า 47 p	ค่า u t m
๑	หน้าเขื่อน	๐๔๓๕.๔๔๖	๑๐๓๗.๓๐๑
๒	ฐานพักเก็บน้ำ	๐๔๓๕.๕๐๕	๑๐๓๗.๒๖๖
๓	สวนโหรนริมต้นมังคุด	๐๔๓๕.๔๒๘	๑๐๓๗.๒๑๗
๔	ต้นจีहनอน	๐๔๓๕.๔๗๔	๑๐๓๗.๑๗๕
๕	ไค้งต้นเคียว	๐๔๓๕.๔๘๐	๑๐๓๗.๑๕๔
๖	ริมต้นไผ่สวนบังโกบ	๐๔๓๕.๔๕๓	๑๐๓๗.๑๔๕

จุดที่	สถานที่	ค่า 47 p	ค่า u t m
๗	ต้นละมุดสวนบังโอบ	๐๔๓๕.๕๑๐	๑๐๓๗.๑๔๘
๘	ริมคันยางบังโอบ	๐๔๓๕.๕๓๓	๑๐๓๗.๐๕๕
๙	ต้นไก่อีรว	๐๔๓๕.๕๔๒	๑๐๓๗.๐๖๐
๑๐	คันระกำ	๐๔๓๕.๕๔๕	๑๐๓๗.๐๔๕
๑๑	ต้นกอหมู	๐๔๓๕.๕๕๕	๑๐๓๗.๐๓๘
๑๒	ริมคันไผ่หวาน	๐๔๓๕.๕๗๓	๑๐๓๖.๕๕๗
๑๓	ต้นมะเหมี่ยวริมสวนลุงขำ	๐๔๓๕.๕๘๑	๑๐๓๖.๕๕๖
๑๔	ต้นเอะริมสวนลุงขำ	๐๔๓๕.๕๙๐	๑๐๓๖.๕๖๗
๑๕	ต้นแลนบานริมสวนลุงขำ	๐๔๓๕.๖๓๒	๑๐๓๖.๕๕๔
๑๖	ต้นจวงริมสวนลุงขำ	๐๔๓๕.๖๔๕	๑๐๓๗.๐๐๔
๑๗	ต้นหัวค้ำริมสวนลุงขำ	๐๔๓๕.๖๕๖	๑๐๓๖.๕๕๒
๑๘	ต้นเหียงริมสวนลุงขำ	๐๔๓๕.๗๐๔	๑๐๓๗.๐๑๐
๑๙	ต้นนาบุก	๐๔๓๕.๗๑๓	๑๐๓๗.๐๐๖
๒๐	ต้นมะเดื่อ	๐๔๓๕.๗๓๓	๑๐๓๖.๕๖๐
๒๑	คันยาง	๐๔๓๕.๗๕๓	๑๐๓๖.๕๔๔
๒๒	คันพังชะสวนลุงนิก	๐๔๓๕.๗๘๕	๑๐๓๖.๕๐๐
๒๓	คันยางใหญ่	๐๔๓๕.๘๐๓	๑๐๓๖.๕๕๔
๒๔	ต้นสังเกียจ	๐๔๓๕.๘๑๒	๑๐๓๖.๕๗๕

จุดที่	สถานที่	ค่า 47 p	ค่า u t m
๒๕	ต้นจิกนม	๐๔๓๕.๘๐๓	๑๐๓๗.๐๑๖
๒๖	ต้นสามพร	๐๔๓๕.๘๐๕	๑๐๓๗.๐๖๕
๒๗	ต้นเอาะ	๐๔๓๕.๘๒๔	๑๐๓๗.๐๘๖
๒๘	ต้นไฟ(โกง)	๐๔๓๕.๘๕๘	๑๐๓๗.๑๐๔
๓๐	ต้นไฟ	๐๔๓๕.๘๖๓	๑๐๓๗.๑๒๑
๓๑	ต้นใบร่มข้าว	๐๔๓๕.๘๙๔	๑๐๓๗.๑๓๒
๓๒	ต้นลอขี้ไค้	๐๔๓๕.๙๑๒	๑๐๓๗.๑๕๔
๓๓	ต้นเอาะ	๐๔๓๕.๘๘๙	๑๐๓๗.๑๖๘
๓๔	ต้นเอาะ	๐๔๓๕.๙๐๑	๑๐๓๗.๒๐๖
๓๕	ต้นมะเดื่อทราย	๐๔๓๕.๙๓๐	๑๐๓๗.๒๑๕
๓๖	ต้นมะเดื่อทราย	๐๔๓๕.๙๑๕	๑๐๓๗.๒๔๔
๓๗	ต้นไม้ดำ	๐๔๓๕.๘๙๖	๑๐๓๗.๒๘๕
๓๘	ต้นขี้แรด	๐๔๓๕.๘๘๙	๑๐๓๗.๒๙๖
๓๙	ต้นกอหมู	๐๔๓๕.๘๕๔	๑๐๓๗.๓๐๑
๔๐	ต้นเหณา	๐๔๓๕.๘๓๔	๑๐๓๗.๒๙๑
๔๑	โตนแห้ง	๐๔๓๕.๘๒๓	๑๐๓๗.๓๑๐
๔๒	โตนสามแพรก	๐๔๓๕.๘๑๓	๑๐๓๗.๓๒๐
๔๓	ต้นมะเดื่อทราย	๐๔๓๕.๘๐๖	๑๐๓๗.๓๔๓

จุดที่	สถานที่	ค่า 47 p	ค่า u t m
๔๔	ต้นปอ	๐๔๓๕.๗๘๖	๑๐๓๗.๓๖๑
๔๕	ต้นเตยนะ	๐๔๓๕.๗๗๓	๑๐๓๗.๓๘๓
๔๖	โค้งแถววัลย์ใหญ่	๐๔๓๕.๗๔๑	๑๐๓๗.๓๖๕
๔๗	ต้นท่อนรอก	๐๔๓๕.๗๑๓	๑๐๓๗.๓๗๐
๔๘	ต้นเหลาหุช้าง	๐๔๓๕.๖๔๖	๑๐๓๗.๓๗๐
๔๙	ต้นไม้ดำ	๐๔๓๕.๖๐๘	๑๐๓๗.๓๗๐
๕๐	ต้นแดงเขา	๐๔๓๕.๕๗๓	๑๐๓๗.๓๗๔
๕๑	ต้นพง	๐๔๓๕.๕๐๘	๑๐๓๗.๓๕๐
๕๒	ต้นสะตอ	๐๔๓๕.๕๐๐	๑๐๓๗.๓๓๔
๕๓	สะพานหน้าเขื่อน	๐๔๓๕.๔๗๓	๑๐๓๗.๓๒๕

มีการจับค่าพิกัด จีพีเอส จำนวนทั้งหมดของพื้นที่ป่าต้นน้ำทั้งหมด ๕๓ จุด โดยเริ่มจากสะพานหน้าเขื่อนด้านขวาเป็นจุดแรก และเดินสำรวจตามเส้นทางที่ได้ตรวจสอบเส้นทางจากครั้งที่ ๑ โดยใช้เวลาในการเดินทางประมาณ ๔ ชั่วโมง หรือคิดเป็นระยะทางโดยประมาณ ๓.๕ กิโลเมตร และมีการทำสัญลักษณ์บริเวณแนวเขตป่าต้นน้ำที่มีการจับค่าพิกัด จีพีเอส

สรุปผลที่ได้จากการสำรวจ

จากการลงสำรวจพื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียดเพื่อการจับค่าพิกัด จีพีเอส ทางทีมวิจัยและชุมชนที่เป็นเจ้าของสวนได้เรียนรู้ถึงกระบวนการใช้เครื่องมือ จีพีเอส ในการสำรวจพื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียด มีเส้นทางจากหน้าฝายน้ำล้น และขึ้นไปตามสวนของคนในชุมชนซึ่งติดกับแนวเขตของพื้นที่ของป่าต้นน้ำ ซึ่งสภาพของพื้นที่ป่าต้นน้ำยังคงมีความหลากหลายทางชีวภาพ มีน้ำตก จากการขึ้นสำรวจพื้นที่ป่าต้นน้ำดังกล่าวได้พบเห็นความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าต้นน้ำตั้งแต่โครงการระยะที่ ๑ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นพื้นที่ป่าต้นน้ำเป็นพื้นที่สวนเกษตรเพื่อความอยู่รอดของปากท้องของคนในชุมชนมาตั้งแต่อดีต ในกิจกรรมที่ทางได้

จัดทำเป็นกิจกรรมที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ที่อยู่ติดกับพื้นที่ต้นน้ำในการเห็นถึงความสำคัญหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าต้นน้ำ และร่วมกันศึกษาเรียนรู้แนวทางการจัดการดูแลพื้นที่ป่าต้นน้ำให้คงความอุดมสมบูรณ์ไปอีก ช่วยกันดูแลพื้นที่ที่เป็นป่าต้นน้ำที่หล่อเลี้ยงคนในชุมชนทั้งชุมชน และทำให้คนสามารถอยู่กับป่าได้โดยที่ป่าไม่เกิดความเสียหายมากไปกว่าเดิม และสามารถเพิ่มพื้นที่ป่าโดยการปลูกป่าเสริมในพื้นที่ หากสามารถทำได้ความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็คงไม่เกิด และป่าต้นน้ำของชุมชนก็จะคงอยู่อย่างยั่งยืน

ปัญหา / อุปสรรค

การรับสัญญาณของเครื่อง จีพีเอส มีปัญหาในลักษณะพื้นที่ป่าที่ทึบไม่สามารถอ่านค่าพิกัด ได้ เนื่องจากไม่มีสัญญาณ เส้นทางในการเดินทางมีลักษณะลื่นเนื่องจากฝนตก และต้องปีนหน้าผาบริเวณจุดน้ำตกในการสำรวจ ในการสำรวจแนวเขตป่าต้นน้ำมีระยะห่างกันในการทำงานจากการขึ้นสำรวจพื้นที่ป่าต้นน้ำครั้งที่ ๑ (โหรงป่า) ในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ที่ต้องยืดเวลาออกไป เนื่องจากได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เกิดปัญหาที่ผลกระทบหนักต่อหมู่บ้านนั้นก็คือ ปัญหาน้ำท่วมใหญ่ ๒ ครั้ง ทำให้ทีมวิจัยต้องขึ้นไปสำรวจแนวเขตโดยการจับพิกัด จีพีเอส ครั้งที่ ๒ ในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ โดยการปลูกไม้เสริมบริเวณป่าต้นน้ำและริมตลิ่ง อยากให้ชุมชนมีสิทธิในการดูแลรักษาอนุรักษ์ฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของป่าต้นน้ำในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

กิจกรรมที่ ๑๐.๓ สรุปข้อมูลจัดทำแผนที่ป่าต้นน้ำ

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ สถานที่ ณ บ้านฝ้าลี้หะ ผดุงชาติ (จี๋สาว)

วัตถุประสงค์

เพื่อการคำนวณหาพื้นที่แนวเขตป่าต้นน้ำ เพื่อจัดทำแผนที่ป่าต้นน้ำบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมกิจกรรม
๒. อ่านค่าพิกัดแล้วขึ้นเป็นตาราง
๓. หาดำแหน่งจัดทำแผนที่ทำมือ
๔. คำนวณพื้นที่ของป่าต้นน้ำ

ผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๐ คน ทีมวิจัย

๑. นายดลก่อเสริม ผดุงชาติ
๒. นางหาดีย่า ชายเขาทอง

๓. นางมาเรียม มาโนชน์
๔. น.ส.ชาปีณะ วันตา
๕. นางฝ้ายหะ ผดุงชาติ
๖. นางรอหะ อินตัน
๗. น.สอัยมาพร คงยศ
๘. นางฟาติมะห์ สาลิ
๙. นางเรณู หมาดเส้น
๑๐. นางสาวไหรหะ อารีย์

ผลจากการสรุปข้อมูล

วิธีการสรุปข้อมูลแบ่งออกเป็นสองตาราง โดยวาดตารางแผนที่โดยตีเป็นช่องสี่เหลี่ยมมีจุดศูนย์กลางนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจที่เป็นตัวเลขค่าพิกัด 47 p แนวตั้ง UTM แนวนอน นำมาอ่านค่าแล้วขึ้นเป็นแผนที่เพื่อการคำนวณจำนวนพื้นที่ การคำนวณโดยใช้การตีตาราง การคำนวณพื้นที่ใช้มาตราส่วน $1 : 1,000$

๑ ช่องสี่เหลี่ยมใหญ่ 1 กม. = $1,000$ เมตร

๑ เซนติเมตร = $1,000$ เมตร

๑ ช่องสี่เหลี่ยมใหญ่ = 1×1 กม.

$1,000 \times 1,000$ = $1,000,000$ ตารางเมตร

๑ ไร่ = $1,600$ เมตร

๑ ช่อง = 625 ไร่ หากด้วย 10 ช่องสี่เหลี่ยมเล็ก = ช่องเล็กมีเนื้อที่ 6.25 ไร่

ในการคำนวณเนื้อที่ป่าต้นน้ำก็ได้เนื้อที่เต็มช่องสี่เหลี่ยมเล็กจำนวน 7 ช่อง $\times 6.25$ ไร่ = 43.75 ไร่ ส่วนช่องที่เหลือเป็นช่องเป็นรูปสามเหลี่ยมบ้างและเป็นรูปต่างๆ การคำนวณก็ใช้วิธีการตัดด้วยกรรไกรเป็นรูปที่ยังเหลือแล้วมาต่อผสมกันเหมือนจิ๊กซอ เพื่อให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมซึ่งจะคำนวณได้ง่าย ก็ได้ทั้งหมด 5 ช่อง ช่อง $\times 6.25$ ไร่ = 31.25 ไร่ รวมพื้นที่ทั้งหมดของป่าต้นน้ำที่มีแนวเขตในการจับ GPS ของบริเวณป่าต้นน้ำบ้านบางกล้วยนอก ซึ่งเนื้อที่ที่คำนวณได้จากการจับ GPS ได้ทั้งหมดรวม 75 ไร่ ดังรูปด้านล่าง



ปัญหา / อุปสรรค

- ทางทีมวิจัยยังขาดประสบการณ์ในการคำนวณพื้นที่ของรูปทรงต่างๆ ที่เป็นการคำนวณเชิงคณิตศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

- อยากได้ความรู้เรื่องของการคำนวณพื้นที่เชิงคณิตศาสตร์

กิจกรรมที่ ๑๑ ลงพื้นที่สำรวจการทำเกษตรบริเวณใกล้ป่าต้นน้ำ (๒ ครั้ง)

สถานที่ ณ บริเวณบ้านบางกล้วยนอก

การลงพื้นที่สำรวจสวนทำเกษตรในพื้นที่ใกล้ป่าต้นน้ำ จำนวน ๒ ครั้ง โดย (ครั้งที่ ๑) ประชุมเตรียมความพร้อมในการลงพื้นที่สำรวจ และ (ครั้งที่ ๒) ลงพื้นที่ปฏิบัติการสำรวจและสรุปผลการดำเนินกิจกรรม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ในบริเวณรอบพื้นที่ป่าต้นน้ำและเรียนรู้ความสำคัญของพื้นที่ ป่าต้นน้ำร่วมกับกลุ่มเจ้าของสวน เพื่อหาแนวทางและกลไกการขับเคลื่อนในการจัดการป่าต้นน้ำของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนการกิจกรรม กำหนดแผนการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่การเกษตรในบริเวณป่าต้นน้ำ
๒. แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย
๓. ประสานงานกลุ่มเป้าหมาย เจ้าของสวน
๔. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น เครื่อง กล้องถ่ายรูป เป็นต้น เตรียมพาหนะในการเดินทาง เช่น รถ
๕. การลงสำรวจการทำเกษตรบริเวณป่าต้นน้ำ ๒ ครั้ง ดังนี้

กิจกรรมที่ ๑๑.๑ ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนการทำกิจกรรมการลงสำรวจการทำเกษตรบริเวณป่าต้นน้ำ (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๒ สถานที่ ณ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- เพื่อร่วมกันวางแผนในการลงสำรวจพื้นที่การทำเกษตรใกล้บริเวณป่าต้นน้ำ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ประสานงานเพื่อนัดประชุมทีมวิจัย ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ผลจากการประชุม

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๖ คน เป็นทีมวิจัย ผลจากการประชุมก็ให้มีการพูดคุยกันก็ได้มีการเสนอในการสำรวจได้มีข้อมูลการทำเกษตรนั้นควรมีการสำรวจการทำเกษตรทั้งหมู่บ้านโดยไม่ใช่แค่ในพื้นที่ใกล้ป่าต้นน้ำเท่านั้น เพราะจะมีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบในการสำรวจโดยการแบ่งโซนการรับผิดชอบ และให้มีการจัดทำแบบฟอร์มการสำรวจการทำเกษตร

สรุปผลจากการประชุม

ผลจากการดำเนินงานประชุมให้มีการจัดทำแบบฟอร์มการสำรวจ กำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยโดยแบ่งโซนกันรับผิดชอบ

ปัญหาอุปสรรค

- ไม่มีปัญหาในการประชุม

กิจกรรมที่ ๑๑.๒ ลงพื้นที่สำรวจการทำเกษตรบริเวณใกล้ป่าต้นน้ำและในชุมชน (ครั้งที่ ๒)

วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒ สถานที่ บริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียด

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ในบริเวณรอบพื้นที่ป่าต้นน้ำและเรียนรู้ความสำคัญของพื้นที่ป่าต้นน้ำร่วมกับกลุ่มเจ้าของสวน เพื่อหาแนวทางในการจัดการป่าต้นน้ำของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. หัวหน้าโครงการประสานงานกับทีมวิจัยร่วมลงสำรวจพื้นที่ภาคการทำเกษตรในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก
๒. จัดเตรียมอาหารเครื่องดื่ม จัดเตรียมเอกสารแบบฟอร์มการสำรวจ
๓. ลงสำรวจในโซนที่ได้รับมอบหมาย

ผลที่ได้จากการสำรวจ

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๗ คน ทีมวิจัย ในการลงพื้นที่สำรวจการทำเกษตรในบริเวณป่าต้นน้ำก็พบว่าบางพื้นที่ยังมีการทำเกษตรสารเคมีในพื้นที่ มีการทำเกษตรทั้งเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ เช่น มังคุด เงาะ ขนุน และสวนผลไม้ ซึ่งการทำเกษตรบางพื้นที่ยังคงมีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร จึงเป็นสิ่งที่เป็ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนในชุมชน เพราะพื้นที่ตรงนั้นเป็นพื้นที่ติดกับต้นน้ำของชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่สูง เมื่อมีการใช้สารเคมีในภาคการเกษตรลงในพื้นที่ ก็จะเกิดการสะสมของสารเคมี ซึ่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

วิธีการสำรวจ

ลงสำรวจพื้นที่การทำเกษตรในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก โดยการสัมภาษณ์ครัวเรือนที่ทำการเกษตร ซึ่งมีการจัดทำแบบฟอร์มสำรวจ

สรุปผลที่ได้จากการสำรวจ

สรุปผลจากที่ทางทีมวิจัยได้มีการสำรวจพื้นที่การทำเกษตรใกล้บริเวณป่าต้นน้ำ มีการทำเกษตรทั้งเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ เช่น มังคุด เงาะ ขนุน และสวนผลไม้ ซึ่งการทำเกษตรบางพื้นที่ยังคงมีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร จึงเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนในชุมชน เพราะพื้นที่ตรงนั้นเป็นพื้นที่ติดกับต้นน้ำของชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่สูง เมื่อมีการใช้สารเคมีในภาคการเกษตรลงในพื้นที่ ก็จะเกิดการสะสมของสารเคมีเหล่านั้น เมื่อมีฝนตกลงมา ก็จะเกิดการชะล้างสารเคมีเหล่านั้นไหลลงในลำคลองพื้นที่ฝายน้ำล้นห้วยเสียดลงสู่กลางน้ำและลงสู่ปลายน้ำ ซึ่งเป็นพื้นที่ต่ำ ก็จะนำสารเคมีเหล่านั้นลงมาสะสมไว้ จึงเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำและคนในชุมชนก็ใช้น้ำจากแหล่งน้ำตรงฝายน้ำล้นห้วยเสียดมาอุปโภค บริโภค ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ในการสะสมของสารเคมี เมื่อเป็นเวลานานก็จะเกิดโรคหลายโรคตามมา เช่น โรคมะเร็ง โรคทางเดินอาหาร โรคท้องร่วงหรือหิวาตกโรค เป็นต้น จะเกิดขึ้นช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับภูมิด้านทานของแต่ละคน จากปัญหาดังกล่าวเกิดจากปัจจัยหนึ่ง ที่มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร การเกิดผลกระทบดังกล่าวจะต้องมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องของสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ชุมชนจะต้องร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าว ซึ่งจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นหลัก

ปัญหาอุปสรรค

ในการดำเนินงานกิจกรรมสำรวจการทำเกษตรในพื้นที่ป่าต้นน้ำเป็นช่วงฤดูฝน ซึ่งทำให้การลงพื้นที่สำรวจในช่วงนี้ค่อนข้างลำบาก แต่ก็ต้องเร่งดำเนินงานกิจกรรมดังกล่าว เนื่องจากล่วงเลยเวลาจากแผนการดำเนินงานกิจกรรมโครงการวิจัยมาหลายเดือน

ข้อเสนอแนะ

การที่จะให้คนในชุมชนเลิกใช้สารเคมีโดยทันทีนั้นคงเป็นไปได้ ซึ่งอาจจะต้องใช้วิธีการปรับแนวคิดค่อยๆ ลด ละ เลิก การใช้สารเคมี แล้วร่วมกันศึกษาเรียนรู้หาทางออก หรือมีแนวทางเลือกในการทำเกษตรหลายๆแบบ

กิจกรรมที่ ๑๒ สอบถามแรงงานในภาคเกษตร (๒ ครั้ง)

สถานที่ ณ บ้านบางกล้วยนอก

เป็นกิจกรรมพูดคุยกลุ่มย่อยสอบถามแรงงานในภาคเกษตร ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ประชุมเตรียมความพร้อมในการลงพื้นที่พูดคุยกลุ่มย่อยสอบถามแรงงานในภาคเกษตร ครั้งที่ ๒ ลงพื้นที่ปฏิบัติพูดคุยกลุ่มย่อยสอบถามแรงงานในภาคเกษตร และรวบรวมข้อมูลแล้วสรุปข้อมูลจากการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์

- เพื่อการศึกษาเรียนรู้การใช้แรงงานในการทำเกษตรของคนในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

กิจกรรมที่ ๑๒.๑ ประชุมเตรียมความพร้อมในการลงพื้นที่พูดคุยกลุ่มย่อยสอบถามแรงงานในภาคเกษตร (ครั้งที่ ๑) วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ สถานที่ บ้านนางผำลีหะ ผดุงชาติ (จี๊สาว)

วัตถุประสงค์

- เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่พูดคุยกลุ่มย่อยแรงงานในภาคการเกษตร

ขั้นตอนการดำเนินงาน

หัวหน้าโครงการประสานงาน เพื่อนัดประชุมทีมวิจัยเตรียมความพร้อมและวางแผนกิจกรรมในการลงพื้นที่ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๒ คน ทีมวิจัย และคนในชุมชน จากการลงพื้นที่พูดคุยกลุ่มย่อยสอบถามแรงงานในภาคการเกษตร จำนวน ๑๒๕ ครัวเรือน ก็พบว่ามีการใช้แรงงานการทำเกษตร อยู่ ๓ ประเภท ๑) มีการใช้แรงงานคนในครอบครัวในการทำเกษตร จำนวน ๑๑๓ ครัวเรือน ๒) มีการจ้างคนนอกครอบครัวแต่เป็นคนในชุมชน ๓) มีการจ้างแรงงานต่างด้าวในการทำเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่หลักจะเป็นหัวหน้าครอบครัว

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมพูดคุยกลุ่มย่อยสอบถามแรงงานในภาคการเกษตรก็สรุปได้ว่าการจัดการแรงงานในภาคการเกษตรชุมชนบ้านบางกล้วยนอกส่วนใหญ่ มีการทำกันเองในครัวเรือน และรองลงมาก็จะจัดจ้างคนในชุม และการจ้างแรงงานต่างด้าวซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนของพื้นที่ของแต่ละคนว่ามีจำนวนมากจึงจำเป็นต้องจ้างแรงงาน ส่วนหนึ่งการสถานการณ์การใช้แรงงานในชุมชนบางครัวเรือนยังมีการใช้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในพื้นที่ สืบเนื่องจากค่าแรงงานต่ำกว่าคนไทย

ปัญหาอุปสรรค

- บางครัวเรือนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล

กิจกรรมที่ ๑๓ ลงพื้นที่สำรวจปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่บริเวณป่าต้นน้ำ (๓ ครั้ง)

สถานที่ ณ พื้นที่ป่าต้นน้ำ

กิจกรรมสำรวจพันธุ์ไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่ป่าต้นน้ำ จำนวน ๓ ครั้ง โดยแบ่งดังนี้ คือ (ครั้งที่๑) ประชุมเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่การสำรวจ (ครั้งที่ ๒) ลงพื้นที่สำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำจัด (ครั้งที่ ๓) เป็นการสรุปผลจากการลงพื้นที่สำรวจและการสรุปข้อมูลจากการสำรวจ

วัตถุประสงค์

เพื่อการศึกษาเรียนรู้ปริมาณของชนิดพันธุ์ไม้และชนิดพันธุ์สัตว์น้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนกิจกรรมในการลงพื้นที่สำรวจชนิดพันธุ์ไม้และชนิดพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ป่าต้นน้ำ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒
๒. กำหนดแผนการลงพื้นที่สำรวจ วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๒
๓. แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้ (กลุ่มที่ ๑) เก็บข้อมูลชนิดพันธุ์ไม้ (กลุ่มที่ ๒) เก็บข้อมูลชนิดพันธุ์สัตว์น้ำ
๔. ประสานงานกลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม
๕. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น แบบสำรวจ/แบบบันทึกข้อมูล/กล้องถ่ายรูป เป็นต้น
๖. สรุปผลข้อมูลจากการสำรวจปริมาณของพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๒

กิจกรรมที่ ๑๓.๑ ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนกิจกรรมในการลงพื้นที่ในการลงพื้นที่สำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำจัดในพื้นที่ป่าต้นน้ำ (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ สถานที่ บ้านฝาลี่หะ ผดุงชาติ (จ๊ะสวา)

วัตถุประสงค์

- เพื่อเตรียมความพร้อมวางแผนก่อนลงพื้นที่ในพื้นที่สำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ป่าต้นน้ำ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมประชุม ดำเนินการประชุม

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๐ คน ทีมวิจัย หัวหน้าโครงการ นายคลก้อเส็ม ผดุงชาติ พุดคุยเกี่ยวกับการที่จะทำกิจกรรมสำรวจปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่บริเวณป่าต้นน้ำ และมีการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของทีมวิจัย ในการลงพื้นที่ควรมีการแบ่งกลุ่มในการสำรวจ เพื่อการศึกษาเรียนรู้ โดยการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้ (กลุ่มที่ ๑) เก็บข้อมูลชนิดพันธุ์ไม้ (กลุ่มที่ ๒) เก็บข้อมูลชนิดพันธุ์สัตว์น้ำ

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินการประชุมเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ทำ กิจกรรมสำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก ก็ได้ข้อสรุปว่ามีแผนให้มีการแบ่งกลุ่มในการสำรวจออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้ (กลุ่มที่ ๑) เก็บข้อมูลชนิดพันธุ์ไม้ (กลุ่มที่ ๒) เก็บข้อมูลชนิดพันธุ์สัตว์น้ำ ซึ่งการกำหนดการสำรวจพื้นที่ในการศึกษาเรียนรู้ คือพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก และกำหนดการลงพื้นที่สำรวจ ในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๒ นี้

กิจกรรมที่ ๑๓.๒ ลงพื้นที่สำรวจปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่บริเวณป่าต้นน้ำ (ครั้งที่ ๒)

วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๒ สถานที่ ป่าต้นน้ำคลองห้วยเสียด

วัตถุประสงค์

- เพื่อการศึกษาเรียนรู้ปริมาณของพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

จัดเตรียมพาหนะในการเดินทาง รวมตัวกันที่จุดนัดพบ ดำเนินตามหน้าที่ของทีมวิจัย ที่แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้ (กลุ่มที่ ๑) เก็บข้อมูลในเรื่องของชนิดพันธุ์ไม้ (กลุ่มที่ ๒) เก็บข้อมูลในเรื่องของชนิดพันธุ์สัตว์น้ำ สำรวจในโซนพื้นที่ป่าต้นน้ำที่มีการจับพิักัด จีพีเอส ในครั้งที่มีการสำรวจแนวเขตป่าต้นน้ำ

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๒๓ คน คือ ทีมวิจัยและเจ้าของสวน จากการลงพื้นที่สำรวจปริมาณของชนิดพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำก็พบว่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้ เป็นไม้ยืนต้น เช่น ไม้พังกะ / ต้นหลอจีเค/ไม้ไผ่ผาก/ไม้หล่อ//เอาะ/มะเดื่อทราย/ปลายสาร ค้างคาวดำ/คอแลน และต้นยางใหญ่ ซึ่งมีขนาด ๖ คนโอบ ความสูงโดยประมาณ ๕๐ เมตร ซึ่งเป็นต้นไม้ที่ใหญ่ที่สุด และมีอยู่ในบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำซึ่งมีเพียงต้นเดียวของชุมชนบ้านบางกล้วยนอกที่สำรวจเจอ และไม้หน้าดิน จำพวกเฟิร์นต่างๆ ซึ่งกลุ่มเฟิร์นเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ๆมีความชื้นสูง บ่งบอกถึงความชุ่มชื้นของพื้นที่ป่าต้นน้ำ และยังพบต้นไทร้มข้าว ๑ ต้น และชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์

ตารางแสดงชนิดพันธุ์ไม้ที่สำรวจ

จุดที่	ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบ	แหล่งที่อยู่อาศัย	สถานการณ์
๑	- เงาะ/มังคุด/ยางพารา	- เป็นพื้นที่สวนใกล้ บริเวณป่าต้นน้ำ	-
๒	- ไม้ไผ่ผาก/ไม้หล่อ/ไม้พังเหว	- พบบริเวณเนินเขาใกล้สวนบึงโกบ	ยังมีความสมบูรณ์อยู่มาก
๓	- สวนผลไม้และยางพารา	- พบบริเวณสวนบึงโกบ	-
๔	ต้นจันทน์/ไม้ผาก/ระกำพืช หน้าดินเช่นบอนส้มและเฟิร์น ชนิดต่างๆ	- พบบริเวณสวนบึงโกบ	-
๕	ต้นเดือย/ขนุน/ละมุด	- พบบริเวณสวนบึงโกบ	
๖	สวนยาง/ไม้ผาก	- พบบริเวณสวนบึงโกบ	
๗	ต้นไก่อเจียว/กอหมู/ระกำ	- พบบริเวณสวนลุงขำ	
๘	ดงไผ่เกลียบ/ค้างคาวดำ/งาช้าง	- พบบริเวณสวนลุงขำ	
๙	ต้นไก่อเจียว/ต้นเอะ/แลน บาน/ต้นจวง/ขนุนป่าน/เหี่ยว จง/ไก่อเจียว/ยาง/	- พบบริเวณสวนลุงขำ	
๑๐	ต้นพังคะ/ต้นยางใหญ่	- พบบริเวณสวนลุงสมนึก	
๑๑	ต้นสังเขียด/จิกนม/หวายคำ พวน/สามพร/เอะ	- พบบริเวณบนเนินเขาใกล้สวนลุงสมนึก	
๑๒	ต้นหลอจีเต้/เอะ/มะเดื่อ ทราย/ปลายสาร	- พบบริเวณลงจากเขาเป็นพื้นที่ร่องคลอง	
๑๓	ต้นจี่เร็ด/ไม้ดำ/กอหมู/ต้นเห นา/ดงไผ่ผาก	- พบบริเวณน้ำตก	
๑๔	ค้างคาวดำ/คอแลน	- พบบริเวณลงจากเขาเป็นพื้นที่ร่อง คลองตลอดแนว	
๑๕	มะเดื่อทราย/ปอ/เตย/เถาวัลย์	- พบบริเวณลงจากเขาเป็นพื้นที่ร่องคลอง	
๑๖	ต้นกระท้อนรอก/เหินหูช้าง ไม้ดำ/ไม้แดงเขา/ต้นชาน	- พบบริเวณลงจากเขาเป็นพื้นที่ร่องคลอง	
๑๗	สวนยางพารา/สวนผลไม้	- พบบริเวณสวนนายเบ็ญย่าหมื่น วาริศรี	

ตารางแสดงชนิดพันธุ์สัตว์น้ำ

ชนิด	สัตว์น้ำที่พบ	แหล่งที่อยู่อาศัย	สถานการณ์
๑) ปลา	ปลาดุก	พบบริเวณในฝายน้ำล้นห้วยเสียดและตลอดแนวคลอง	มีจำนวนน้อย
	ปลาซิว	พบบริเวณในฝายน้ำล้นห้วยเสียดและตลอดแนวคลอง	มีจำนวนน้อย
	ปลาเพ็ง	พบบริเวณในฝายน้ำล้นห้วยเสียดและตลอดแนวคลอง	มีจำนวนน้อย
	ปลาโตน	พบบริเวณในฝายน้ำล้นห้วยเสียดและตลอดแนวคลอง	มีจำนวนน้อย
	ปลาหมอ	พบบริเวณในฝายน้ำล้นห้วยเสียดและตลอดแนวคลอง	มีจำนวนน้อย
	ปลาช่อน	พบบริเวณในฝายน้ำล้นห้วยเสียดและตลอดแนวคลอง	มีจำนวนน้อย
๒) หอย	หอยขม	พบบริเวณในฝายน้ำล้นห้วยเสียด	มีจำนวนน้อย
	หอยเชอรี่	บริเวณในฝายน้ำล้นห้วยเสียด	มีจำนวนน้อย
๓) กุ้ง	กุ้งก้ามกรามหรือกุ้งแม่น้ำ	พบบริเวณในฝายน้ำล้นห้วยเสียดและตลอดแนว	มีจำนวนน้อย
๔) นก	นกเป่า	พบบริเวณในป่าต้นน้ำ	มีจำนวนน้อย
	นกเขียวกา	พบบริเวณในป่าต้นน้ำ	มีจำนวนน้อย
	นกเขียวคราม	พบบริเวณในป่าต้นน้ำ	มีจำนวนน้อย
	นกกรงคอแดง	พบบริเวณในป่าต้นน้ำ	มีจำนวนน้อย
	นกเขียวใบไม้	พบบริเวณในป่าต้นน้ำ	มีจำนวนน้อย
	ค้างคาว	พบบริเวณในป่าต้นน้ำ	มีจำนวนน้อย
๕) สัตว์เลื้อยคลาน	งูเขียว	พบบริเวณในป่าต้นน้ำ	มีจำนวนน้อย

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการสำรวจปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่บริเวณป่าต้นน้ำ ทิมวิชัยและชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้ชนิดพันธุ์ไม้และชนิดพันธุ์สัตว์น้ำบริเวณป่าต้นน้ำ มีหลากหลายสายพันธุ์ จากการพื้นที่สำรวจทั้งหมด ๑๓ จุด แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ ปลา หอย กุ้ง นก และสัตว์เลื้อยคลาน

กิจกรรมที่ ๑๓.๓ ประชุมสรุปผลจากการสำรวจข้อมูลปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่บริเวณป่าต้นน้ำ (ครั้งที่ ๓) วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๒ สถานที่ บ้านฝาลี่หะ ผดุงชาติ (จีเสาว)

วัตถุประสงค์

- เพื่อรวบรวมสรุปข้อมูลจากการลงพื้นที่ทำกิจกรรมสำรวจชนิดพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ

ขั้นตอนดำเนินงาน

- ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมกิจกรรมประชุม
- ดำเนินการประชุมทีมวิจัยสรุปข้อมูลจากการสำรวจ

ผลการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมจำนวน ๑๖ คน คือ ทีมวิจัย ผลจากการลงพื้นที่สำรวจปริมาณของชนิดพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำก็พบว่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้ เป็น ไม้ยืนต้น เช่น ไม้พังกะแย / ต้นหลอจีเค / ไม้ไผ่ผาก / ไม้หล่อ / เอาะ / มะเดื่อทราย / ปลายสาร / ค้างคาวดำ / คอแลน และ ต้นยางใหญ่ซึ่งมีขนาด ๖ คนโอบ ความสูงโดยประมาณ ๕๐ เมตร เป็นต้นไม้ที่ใหญ่ที่สุด ที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำมีเพียงต้นเดียวของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก และไม้หน้าดิน จำพวกเฟิร์นต่างๆ ซึ่งกลุ่มเฟิร์นเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความชื้นสูง บ่งบอกถึงความชุ่มชื้นของพื้นที่ป่าต้นน้ำ และยังพบต้นไทรร่มข้าว ๑ ต้น และชนิดพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์

สรุปผลการดำเนินงาน

การดำเนินกิจกรรมสรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่ป่าต้นน้ำบ้านบางกล้วยนอก ทำให้ทางทีมวิจัยบ้านบางกล้วยนอกเกิดกระบวนการเรียนรู้ถึงปริมาณของพรรณไม้และพันธุ์สัตว์น้ำที่มีอยู่ ยังคงมีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ สำหรับในส่วนของปริมาณของชนิดพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำมีน้อยลงจากอดีตมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่เกิดขึ้นจากหลายปัจจัย เช่น การเข้าไปใช้ประโยชน์จากพรรณไม้และพันธุ์สัตว์น้ำเพิ่มขึ้น การใช้เครื่องมือหรือวิธีการใช้ประโยชน์ที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเพิ่มของจำนวนประชากรในชุมชน จนทำให้เกิดความต้องการจากทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นเพิ่มขึ้น ฉะนั้นทุกคนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการร่วมกันแก้ไขปัญหา

ปัญหาอุปสรรค

- การไม่รู้จักรชื่อของพันธุ์ไม้หลายๆชนิด

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีการร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

กิจกรรมที่ ๑๔ เก็บข้อมูลภูมิปัญญาในการจัดการน้ำ (๓ ครั้ง)

สถานที่ บ้านบางกล้วยนอก

กิจกรรมเก็บข้อมูลภูมิปัญญาในการจัดการน้ำ ๓ ครั้ง ประกอบด้วย (ครั้งที่ ๑) ประชุมเตรียมความพร้อมในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภูมิปัญญาในการจัดการน้ำ (ครั้งที่ ๒) ลงพื้นที่ปฏิบัติเก็บข้อมูลภูมิปัญญาในการจัดการน้ำ (ครั้งที่ ๓) รวบรวมข้อมูลแล้วสรุปข้อมูลจากการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) ประชุมเตรียมความพร้อมวางแผนกิจกรรมในวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๒
- ๒) ร่วมกันร่างกำหนดแผนการลงพื้นที่สำรวจสอบถามผู้ที่มีภูมิปัญญาการจัดการน้ำ
วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๒
- ๓) แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น กล้องถ่ายรูป แบบบันทึกข้อมูล
- ๔) สรุปข้อมูลจากการสำรวจ ในวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๒

กิจกรรมที่ ๑๔.๑ ประชุมเตรียมความพร้อมวางแผนกิจกรรมในภูมิปัญญาในการจัดการน้ำ (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๒ **สถานที่** บ้านนางฝ้ายห๊ะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว)

วัตถุประสงค์

- เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่สำรวจ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. หัวหน้าโครงการประสานงานทีมวิจัยเพื่อเข้าร่วมประชุม
๒. กำหนดแผนการลงพื้นที่สำรวจสอบถามผู้ที่มีภูมิปัญญาการจัดการน้ำ
๓. แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ผลการดำเนินงาน

หัวหน้าโครงการชี้แจงการทำกิจกรรมสำรวจภูมิปัญญาในการจัดการน้ำและทีมวิจัยร่วมกันออกแบบการไปสำรวจสอบถามผู้ที่มีภูมิปัญญาการจัดการน้ำ ซึ่งมีการเสนอให้สัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการน้ำในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก คณะกรรมการน้ำ คุณเอกรัตน์ ศรีรัตน์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดการน้ำของชุมชน

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการประชุมได้สรุปร่วมกันดังนี้ ให้ทางทีมวิจัยไปสัมภาษณ์ถึงพูดคุยคณะกรรมการน้ำ ซึ่งมีบทบาทในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน โดยการสัมภาษณ์ใช้ข้อมูล แนวทางในการบริหารจัดการน้ำของชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง และมีขั้นตอนกระบวนการแบบไหน

กิจกรรมที่ ๑๔.๒ ลงพื้นที่สำรวจสอบถามผู้ที่มีภูมิปัญญาการจัดการน้ำ (ครั้งที่ ๒)

วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๒ สถานที่ บ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- เพื่อการศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. หัวหน้าโครงการประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมกิจกรรม
๒. ลงสัมภาษณ์ถึงพูดคุยกลุ่มย่อยบุคคลที่กำหนดไว้
๓. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น กล้องถ่ายรูป สมุดบันทึกข้อมูล

ผลการดำเนินงาน

นางมาเรียม มาโนชน์ ทีมวิจัย ลงพื้นที่สัมภาษณ์นายเอกรัตน์ ศรีรัตน์ คณะกรรมการน้ำชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ในการจัดการน้ำในชุมชนนั้น มีการตั้งคณะกรรมการในการจัดการน้ำ โดยมีประธานคือ นายอำมรินทร์ ออหาญ รองประธาน คือ นายอำมรินทร์ เอื่องาน และกรรมการฝ่ายซ่อมบำรุง ฝ่ายจัดเก็บค่าน้ำ ๒ คน คือ นายคนก้อดีด สาลี และนางหำเหมีย เอื่องาน โดยแบ่งพื้นที่ในการจัดการโดยมีการดูแลเป็น ๒ โซน ดังนี้ โซนที่ ๑ ฟังทิศตะวันตกของหมู่บ้านจะเป็นนายคนก้อดีด สาลี เป็นผู้จัดเก็บค่าน้ำ และโซนฝั่งตะวันออกของหมู่บ้านจะเป็นนางหำเหมีย เอื่องาน คือ น้ำปะปาหมู่บ้านซึ่งตั้งติดอยู่ใกล้มัสยิดเป็นผู้รับผิดชอบจัดเก็บ ซึ่งอัตราค่าน้ำของชุมชนเป็นหน่วยมิเตอร์ หน่วยละ ๕ บาท ซึ่งในส่วนของผู้ที่ไม่ติดตั้งมิเตอร์ก็จะเก็บเป็นครัวเรือนละ ๑๐๐ บาท ฝ่ายซ่อมบำรุงการชำรุดของท่อส่งน้ำหรือปัญหาต่างๆที่เกี่ยวกับน้ำก็ คือ นายเอกรัตน์ รัตนบุรี นายสุรศักดิ์ ออหาญ นายเกษม วิจิตรนันทนา และกระบวนการจัดการในการปล่อยน้ำให้คนในชุมชนนั้นแบ่งเป็น ๒ ฟัง โซนรับผิดชอบของนางหำเหมียเอื่องาน ก็จะมีการจัดตารางเวลาการปล่อยน้ำ หมู่บ้าน

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำ ก็สรุปได้ว่าการจัดการน้ำนั้นมีการบริหารจัดการโดยมีคณะกรรมการน้ำ มีหน้าที่ ในการซ่อมบำรุง และการเก็บค่าน้ำ

กิจกรรมที่ ๑๕ สำรวจพื้นที่การเกษตรในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก (๓ ครั้ง)

สถานที่ บ้านบางกล้วยนอก

กิจกรรมลงพื้นที่ทำการสำรวจพื้นที่เกษตรบริเวณใกล้ป่าต้นน้ำจำนวน ๓ ครั้ง ดังนี้ (ครั้งที่ ๑) ประชุมเตรียมความพร้อมในการลงพื้นที่สำรวจ (ครั้งที่ ๒) ลงพื้นที่ปฏิบัติการสำรวจพื้นที่การเกษตรในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก (ครั้งที่ ๓) รวบรวมสรุปข้อมูลจากการดำเนินกิจกรรม

วัตถุประสงค์

- เพื่อได้ศึกษาเรียนรู้การทำเกษตรของเกษตรกรในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. กำหนดแผนการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลการทำเกษตรของเกษตรกรในชุมชน
๒. ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนกิจกรรมในวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๒
๓. แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยประสานงานกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรม พูดคุยถึงสัมพันธภาพกับผู้ใช้น้ำประปาภูเขาและน้ำอื่นๆ
๔. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น แบบสำรวจ/แบบบันทึกข้อมูล/กล้องถ่ายรูป เป็นต้น
๕. สรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๒

กิจกรรมที่ ๑๕.๑ ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนกิจกรรม (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๒ **สถานที่** บ้านฝ้ายหะ ผดุงชาติ (จ๊ะสวา)

วัตถุประสงค์

- เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่สำรวจพื้นที่การทำเกษตรของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

หัวหน้าโครงการประสานงานกับทีมวิจัยเพื่อเข้าร่วมประชุมเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่สำรวจ จัดเตรียมอาหารเครื่องดื่ม ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพร้อมช่วยกันร่างแบบฟอร์มการสำรวจการทำเกษตรในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

- ชื่อเจ้าของแปลงเกษตร
- พื้นที่การทำเกษตรจำนวนแปลง/จำนวนไร่/พืชที่ปลูก
- ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ผลไม้(สวนสมรม)
- ลักษณะการทำเกษตร (การใช้ปุ๋ย)
- ความแตกต่างระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี
- มีการจัดการแรงงานในภาคการเกษตร ทำเองในครัวเรือน / จ้างบุคคลภายนอกครอบครัว

- ปัญหาผลกระทบในการทำเกษตร
- ข้อเสนอแนะ

ผลจากการประชุม

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๖ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย พี่เลี้ยง มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานของทีมวิจัยโดยการแบ่งออกเป็น ๘ กลุ่ม และแบ่งเป็นโซนพื้นที่รับผิดชอบในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

กลุ่มที่ ๑ นางอุไร หาญจิตร (จ๊ะมี๊ะ) , นางสุไหรฮะ อารีย์(จ๊ะห๊ะ) , นางฮับฮะ นาคา
จากโซนบ้านของนาง ฮับฮะ มาโนชน์ ถึง ในซอยบะลา

กลุ่มที่ ๒ นางสาวอัยมาพร คงยศ , นางสาวอิด๊ะ คงยศ จากโซนบ้านของนายสุรเดช ผดุงชาติ ถึง
บ้านนางเกสร จิตติยะ

กลุ่มที่ ๓ นางมาเรียม มาโนชน์ , หาดิยะ ชายเขาทอง , ซาปีน๊ะ วันดา , พรรณี เกียวสด
จากโซนซอยไร่ใน ถึง บ้านนายวัฒนา ทองหม

กลุ่มที่ ๔ นางวรรณดี กำพวน , มูเรียม หาญจิตร จากโซนซอยท่าเรือด้านล่างจากบ้านนายชูสวัสดิ์ องค์กรา
ถึงบ้านนายหิม ชิดเอื้อ

กลุ่มที่ ๕ นางฟาติมะห์ สาลี , นางนุชจิรี ผดุงชาติ , นางจันทร์เพ็ญ วันเพ็ญ
จากโซนบ้านนาย ทวี กำพวน ถึง บ้านนางกัญญา คนตรง

กลุ่มที่ ๖ นางเรณู หมายดั้น , นางรอห๊ะ อินตัน , นางปริดา ถนอมจิตร , นางสาวอิด๊ะ คงยศ
จากโซนซอยคึกคักบรรพ์ถึงซอยห้วยเสียด

กลุ่มที่ ๗ นางอุโหมกาศาโสม มุกระ,นางมาเรียม เส้นบุตร จากโซนบ้านนางปลอบ ถึงบ้าน
นางจิตรา สังเส

กลุ่มที่ ๘ นางอาบีเราะห์ แสงไพวัลย์ , นางรอม่าเฟีย ผดุงชาติ จากโซนบ้านนางมีน๊ะ ศรีรัตน์
ถึงบ้านนายหมายดั้น ผดุงชาติ และบ้านลุงเชิร แก้วมีศรี ถึง บ้านนางนงเยาว์ อุไรกิจ
(หมายเหตุ : การลงพื้นที่สำรวจพื้นที่แปลงเกษตรในครั้งนี้โดยได้กำหนดส่งข้อมูลภายในวันที่ ๓๐
ตุลาคม ๒๕๕๒ เพื่อรวบรวมและร่วมกันสรุปข้อมูลต่อไป)

สรุปผลจากการประชุม

จากการประชุมในครั้งนี้สรุปได้ว่าให้มีการสำรวจพื้นที่การเกษตรทั้งชุมชนบ้านบางกล้วยนอก โดย
การพูดคุยถึงสัมภาษณ์คนในชุมชนที่มีพื้นที่การทำเกษตรและจดบันทึกลงแบบฟอร์มที่จัดทำไว้ ซึ่งทีมวิจัย
ได้เรียนรู้ในด้านของการจัดทำแบบฟอร์มการสำรวจและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และการ
ดำเนินการตามกลุ่มโซนที่ได้ร่วมกันวางแผนร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

การสำรวจพูดคุยหรือสัมภาษณ์การทำเกษตรในชุมชน ควรนำเด็กเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสำรวจเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ชุมชนของเด็กและการสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างทีมวิจัย เยาวชน และคนในชุมชน

กิจกรรมที่ ๑๕.๒ ลงพื้นที่สำรวจการทำเกษตรในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก (ครั้งที่ ๒)

วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๒ สถานที่ ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาเรียนรู้การทำเกษตรของเกษตรกรในชุมชนบ้านบางกล้วยนอกโดยการลงมือปฏิบัติ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. หัวหน้าโครงการประสานงานเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมสำรวจ
๒. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น ปากกา แบบฟอร์มการสำรวจ กล้องถ่ายรูป เป็นต้น
๓. ลงพื้นที่สำรวจโดยการพูดคุยถึงสำภาษณ์และจดบันทึกลงแบบฟอร์ม
๔. จัดเตรียมอาหารเครื่องดื่ม
๕. ลงพื้นที่สำรวจตามโซนที่ได้รับมอบหมาย

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๒๕ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย ๒๐ คน เยาวชน ๕ คน จากการลงพื้นที่สำรวจพูดคุยกับคนในชุมชนที่ทำเกษตร มีจำนวน ๑๒๕ ครัวเรือน ก็พบว่ามีการทำเกษตรที่เป็นพืชเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก เช่น ปาล์มน้ำมัน ยางพารา สวนผลไม้ เช่น เงาะ ลองกอง มังคุด ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลก็พบว่าจำนวนครัวเรือนที่ทำเกษตร จำนวน ๑๒๕ ครัวเรือน มีพื้นที่การเกษตรจำนวน ๑๘๔ แปลง มีเนื้อที่ ๑,๖๔๓ ไร่ มีการปลูกยางพารา จำนวน ๓๖๘ ไร่ ปาล์มน้ำมัน ๘๑.๕ ไร่ และทำสวนผลไม้แบบผสมผสานจำนวน ๗๒ ไร่

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการสำรวจการทำเกษตรในชุมชนสรุปได้ว่า ชุมชนบ้านบางกล้วยนอกมีการทำเกษตรที่ปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งการปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจนั้นเป็นพืชเชิงเดี่ยว เพื่อต้องการที่จะได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และมีรายได้เพิ่ม จึงต้องใช้สารเคมีในการบำรุงรักษา ทีมวิจัยและเยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้การทำเกษตรของคนในชุมชน ปัญหาและผลกระทบในการทำเกษตร เกิดการพูดคุยมากกว่าในเรื่องของข้อมูล

ปัญหา/อุปสรรค

- คนในชุมชนบางส่วนไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น และไม่ทราบจำนวนพื้นที่ของตัวเองว่ามีกี่ไร่

กิจกรรมที่ ๑๕.๓ สรุปผลจากการสำรวจข้อมูลการทำเกษตรของเกษตรกร (ครั้งที่ ๓)

วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๒ สถานที่ บ้านนางฝ้ายลิ้ม พงษ์ชาติ (จ๊ะสาว)

วัตถุประสงค์

- เพื่อรวบรวมและสรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ
- เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการทำงาน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมสรุปข้อมูลจากการสำรวจ
๒. ให้แต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจ ลงบนกระดาษฟลิปชาร์ด
๓. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอข้อมูล
๔. สรุปข้อมูลขึ้นแผ่นกระดาษฟลิปชาร์ด โดยนางฝ้ายลิ้ม พงษ์ชาติ (จ๊ะสาว) และนางห้าดียะ ชาย เขาทอง (จ๊ะยะ)

ผลจากการดำเนินงาน

ผลจากการดำเนินงานสรุปข้อมูลโดยเป็นกลุ่มย่อย มีผู้เข้าร่วมจำนวน ๒๘ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย และเยาวชน ซึ่งมีบรรยากาศในการสรุปข้อมูลใช้รูปแบบกลุ่มย่อย บรรยากาศสรุปข้อมูลการทำเกษตรในชุมชน เต็มไปด้วยเสียงหัวเราะ เสียงพูดคุยและการช่วยกันสรุปข้อมูลของแต่ละกลุ่มเพื่อที่จะนำเสนอขึ้น กระดาษฟลิปชาร์ด หัวหน้าโครงการพูดคุยกับทีมวิจัยในการดำเนินงานการสำรวจข้อมูลการทำเกษตรในชุมชน เป็นสิ่งที่ทุกคนทำแล้วก็นำมาสู่กระบวนการรวบรวมวิเคราะห์ เมื่อเราสำรวจข้อมูลแล้วให้ทุกคนที่เป็นทีมวิจัย และเสนอให้เยาวชนที่เข้าร่วมการสำรวจรวบรวมข้อมูลและก็ออกมาแนะนำเสนอ เพื่อการมีส่วนร่วมในการทำงานและเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน ได้แสดงถึงความสามารถของตัวเองและเป็นการฝึกฝนให้ทุกคนได้กล้าที่จะแสดงออกโดยมีทีมผู้ใหญ่ที่คอยหนุนเสริมและการเติมเต็ม มีการนำเสนอข้อมูลจากกลุ่มต่างๆดังตารางด้านล่างนี้

ตารางแสดงผลการทำเกษตร กลุ่มที่ ๑

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ	ความ แตกต่าง	ระบบการใช้ แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปลั่ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
๑	๒๖/๑๐/๕๒	นายห้ำสาก หาญจิตร	๒	๑๐	/	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๒	๒๖/๑๐/๕๒	นางมูเรียม หาญจิตร	๑	๓	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๓	๒๖/๑๐/๕๒	นายสายันต์ หาญจิตร	๑	๕	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๔	๒๖/๑๐/๕๒	นายสุริยา หาญจิตร	๑	๕	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๕	๒๖/๑๐/๕๒	นางอุไร หาญจิตร	๑	๕	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๖	๒๖/๑๐/๕๒	นายไชยมนี หาญจิตร	๒	๕	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๗	๒๖/๑๐/๕๒	นายอิสมาแอณ สาลี	๑	๔	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ	ความ แตกต่าง	ระบบการใช้ แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปาล์ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
๘	๒๖/๑๐/๕๒	นางหับส๊ะ มาโนชน์	๑	๓	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๙	๒๖/๑๐/๕๒	นางจันทร์ฉาย บุญเกิด	๑	½	-	-	/	ปุ๋ยชีวภาพ	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๑๐	๒๖/๑๐/๕๒	นายสนั่นชัย อางหาญ	๑	๓	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๑๑	๒๖/๑๐/๕๒	นางวิยะดา ช่างแห	๑	๑๐	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๑๒	๒๖/๑๐/๕๒	นางไหม จันทรแจ่ม	๑	๑๒	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๑๓	๒๖/๑๐/๕๒	นางจุไร จิระการ	๑	๕	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	ดินไม่ดี ฝนตกมากเกินไป
๑๔	๒๖/๑๐/๕๒	นางมารียะ พึ่งกล้า	๑	๔	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	น้ำชะล้างหน้าดิน
๑๕	๒๖/๑๐/๕๒	นางเชาวลิตร หลงดิ่ง	๑	๖	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	ยังไม่สมบูรณ์เป็นโรค ต้องการความรู้เรื่องปุ๋ยชีวภาพ
๑๖	๒๖/๑๐/๕๒	นางสาลิณะ สาลี	๑	๖	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ	ความ แตกต่าง	ระบบการใช้ แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปล่ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
												ปัญชีวิภาพ
๑๓	๒๖/๑๐/๕๒	นายอามีน อางหาญ	๒	๒๕	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	ยังไม่สมบูรณ์เป็นโรค ต้องการความรู้เรื่องปุ๋ยชีวภาพ
๑๔		นายสกาย กะสิรักษ์	๕	๑๓	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	
๑๕	๒๖/๑๐/๕๒	นางบุษบา หลงตั้ง	๑	๑	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	/	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๒๐	๒๖/๑๐/๕๒	นายคนก้าหริม ผดุงชาติ	๑	๑	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มีคนมาสอนวิธีการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
	รวม	๒๐ ครัวเรือน	๒๓	๑๓๐	๑	๑๕	๓			๑๕	๑	

กลุ่มที่ ๒

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ	ความ แตกต่างใน	ระบบการใช้แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปลั้ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
๑	๒๖/๑๐/๕๒	นายภานุวัฒน์ กำพวน	๕	๔๐	-	/	/	ใช้ปุ๋ยเคมี	หาซื้อง่ายใช้สะดวก	/	-	ไม่มีผลกระทบ
๒	๒๖/๑๐/๕๒	นายอิสมาแอณ คงยศ	๓	๑๘	/	/	/	ปุ๋ยชีวภาพ	ราคาถูก	/	-	ไม่มีผลกระทบ
๓	๒๖/๑๐/๕๒	นางกีหยา คนตรง	๑	๗	-	/	-	ใช้ปุ๋ยทุกชนิด	ราคาถูกกว่าปุ๋ยเคมี	/	-	ไม่มีผลกระทบ
๔	๒๖/๑๐/๕๒	นายสอาด สยามรัฐ	๑	๗	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	หาซื้อง่ายสะดวก	/	-	ไม่มีผลกระทบ
๕	๒๖/๑๐/๕๒	นางมาลา เอื่องาน	๒	ไม่ทราบ	-	-	/	ใช้ปุ๋ยเคมี	หาซื้อง่ายสะดวก	/	-	ไม่มีผลกระทบ
๖	๒๖/๑๐/๕๒	นางรือหะ รอดคง	๑	ไม่ทราบ	-	-	/	ปุ๋ยหมักชีวภาพ	ราคาถูกกว่าปุ๋ยเคมี	/	-	ไม่มีผลกระทบ
๗	๒๖/๑๐/๕๒	นายดลรือหามาต อุไรกิจ	๒	ไม่ทราบ	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	หาซื้อง่ายสะดวก	/	-	
๘	๒๖/๑๐/๕๒	นาย ประจวบ พึ่งหล้า	๑	๑๖	/	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	หาซื้อง่าย	/	-	

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ	ความ แตกต่างใน	ระบบการใช้แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปลั้ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
									สะดวก			
๘	๒๖/๑๐/๕๒	นายประสิทธิ์ พึ่งหล้า	๑	๖	-	-	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	หาซื้อง่าย สะดวก	/	-	
๑๐	๒๖/๑๐/๕๒	น.ส อุไร ปฏิมินทร์	๑	๖	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	หาซื้อง่าย สะดวก	/	-	
๑๑	๒๖/๑๐/๕๒	นายห้าน สาลี	๒	๒๐	-	/	-	ใช้ปุ๋ยเคมี	หาซื้อง่าย สะดวก	/		
	รวม	๑๑ ครัวเรือน	๑๘	๑๒๑	๒	๑๐	๕	เคมี ๓ หมัก ๓ ทุกชนิด ๑				

กลุ่มที่ ๓

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ	ความ แตกต่าง	ระบบการใช้แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปลั้ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
๑	๒๘/๑๐/๕๒	นายส้าโอด ภักดี	๑	๔	-	/	-	ป่วยชีวภาพ	-	/	/	มีแมลงทำลายอยากให้มี กองทุนปุ๋ย
๒	๒๘/๑๐/๕๒	นางผาหลีหา เอื่องาน	๑	๑๐	-	/	-	ป่วยเคมี	ไม่ทราบ	/	-	อยากให้คนมาแนะนำการทำ ปุ๋ยชีวภาพ
๓	๒๘/๑๐/๕๒	นางอุไรวรรณ ธิปาเคราะห์	๑	๒๐	-	/	-	ป่วยเคมี	ไม่ได้สังเกต	/	-	ปลวกกินราก อยากให้ ทางการส่งเสริมเรื่องปุ๋ย
๔	๒๘/๑๐/๕๒	นายฮาหรณ เอื่องาน	๒	๒๐	/	-	-	ป่วยเคมี	ไม่ได้ สังเกต	/	-	ปุ๋ยมีราคาสูงอยากให้คนมา แนะนำการทำปุ๋ยชีวภาพ
๕	๒๘/๑๐/๕๒	นายสา วันตา	๑	๑๘	-	/	-	ป่วยเคมี	ไม่ได้ สังเกต	/	-	ปุ๋ยมีราคาสูงอยากให้คนมา แนะนำการทำปุ๋ยชีวภาพ
๖	๒๘/๑๐/๕๒	นายหมาด กะสิริภักย์	๓	๕๐	/	/	/	ป่วยชีวภาพ ทำใช้เอง	เห็นสภาพ ดินมีความ ชุ่มชื้นขึ้น	/	-	หน้าแล้งน้ำไม่พอในการทำ เกษตรอยากให้มียากองทุนปุ๋ย
๗	๒๘/๑๐/๕๒	นายเป็นย่าหมื่น วาริศรี	๒	๓๐	/	/	-	ป่วยชีวภาพ	มีราคาถูก	/	-	หน้าแล้งน้ำไม่พอในการทำ

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ	ความ แตกต่าง	ระบบการใช้แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปาล์ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
								ทำไร่เอง	และช่วยให้ ดินดี			เกษตรกรอยากให้มียากหญ้า
๘	๒๘/๑๐/๕๒	นายมุตตากิม พึ่งหล้า	๑	๕	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	หาซื้อง่าย สะดวก	/	-	อยากให้มีการลดต้นทุนทาง การเกษตร
๙	๒๘/๑๐/๕๒	นางโสภา ภักดี	๑	๔	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	หาซื้อง่าย สะดวก	/	-	ผลผลิตได้น้อยและมีราคา สูง
๑๐	๒๘/๑๐/๕๒	นายสุริยา อางหาญ	๒	๑๐	-	/	-	ชีวภาพ	ราคาถูก	/	-	อยากให้มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพ ในการทำเกษตร
๑๑	๒๘/๑๐/๕๒	นายสมคิด คัดณะภา	๒	๑๐	-	/	-	ปุ๋ยเคมี/ ชีวภาพ	การใช้เคมี ทำให้ดิน เสื่อม	/	-	ปุ๋ยมีราคาสูงอยากให้คนมา แนะนำการทำปุ๋ยชีวภาพ
๑๒	๒๘/๑๐/๕๒	นายก่อเดช หมาดเส้น	๑	๖	-	/	-	ปุ๋ยเคมี/ ชีวภาพ	การใช้เคมี ทำให้มีสาร ตกค้าง	/	-	ปุ๋ยมีราคาสูงอยากให้คนมา แนะนำการทำปุ๋ยชีวภาพ
๑๓	๒๘/๑๐/๕๒	นางรอม๊ะ หมาดเส้น	๒	๑๕	-	/	/	ปุ๋ยเคมี	มีทั้งดี และเสีย	/	-	ปุ๋ยมีราคาสูงอยากให้คนมา แนะนำการทำปุ๋ยชีวภาพ

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ	ความ แตกต่าง	ระบบการใช้แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปลั่ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
๑๔	๒๘/๑๐/๕๒	นายสุทธิพงศ์ กุลหมาด	๑	๕	-	/	-	ป๊วยเคมี	มีสารตกค้าง และดินเสีย	/	-	ป๊วยมีราคาสูงอยากให้คนมา แนะนำการทำป๊วยชีวภาพ
๑๕	๒๘/๑๐/๕๒	นายวินิต กุลหมาด	๑	๑๕	-	/	-	เคมี / ชีวภาพ	ไม่ได้ สังเกต	/	-	ป๊วยมีราคาสูงอยากให้คนมา แนะนำการทำป๊วยชีวภาพ
๑๖	๒๘/๑๐/๕๒	น.สบุสรอ อางหาญ	๑	๑๐	-	/	-	ป๊วยเคมี	-	/	-	ป๊วยมีราคาสูงอยากให้คนมา แนะนำการทำป๊วยชีวภาพ
๑๗	๒๘/๑๐/๕๒	นางตาเลีย อางหาญ	๑	๓	-	/	-	ป๊วยเคมี/ ชีวภาพ	-	/	-	ป๊วยมีราคาสูงอยากให้คนมา แนะนำการทำป๊วยชีวภาพ
๑๘	๒๘/๑๐/๕๒	นายมานพ อางหาญ	๑	๒	-	/	-	ป๊วยเคมี	การใช้สารเคมี ทำให้ดินเสื่อม	/	-	ป๊วยมีราคาสูงอยากให้คนมา แนะนำการทำป๊วยชีวภาพ
๑๙	๒๘/๑๐/๕๒	นายคล ศรีรัตน์	๖	๔๐	/	/	/	ป๊วยตามที่ เกษตร แนะนำ	ไม่ใช้สารเคมี ผลผลิตจะดี	/	-	ป๊วยมีราคาสูงอยากให้คนมา แนะนำการทำป๊วยชีวภาพ
๒๐	๒๘/๑๐/๕๒	นางปราณี โลกเกียน	๑	ไม่ ทราบ	-	-	-	ป๊วยชีวภาพ	ยามาหญาทำ ให้ดินเสื่อม	/	-	-
๒๑	๒๘/๑๐/๕๒	นายหมีด บัวทอง	๑	๕	-	/	-	ป๊วย ธกส.	การใช้ป๊วย	/	/	ฝนตกชุก ไม่ได้กรีดยาง

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ	ความ แตกต่าง	ระบบการใช้แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปลั้ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
									หมักมีมี ผลข้างเคียง			
๒๒	๒๘/๑๐/๕๒	นางสมบุรณ์ เพชรสวัสดิ์	๑	๖	-	/	-	ชีวภาพ	ไม่ใช่ สารเคมี	/	-	ฝนตกชุก ไม่ได้กรีดยาง
๒๓	๒๘/๑๐/๕๒	นางสำเเตีย หมาดเสน	๒	๑๕	/	/	-	เคมี/ ชีวภาพ	ชีวภาพทำ ให้ดินดี	/	-	ปลูกปลั้มฝนตกก็ดี
๒๔	๒๘/๑๐/๕๒	นางแก้วสำ กำนวน	๑ เป็น ที่อยู่ อาศัย	๐.๕	-	-	-	ไม่ใส่ปุ๋ย ปล่อยให้ ขึ้นเอง	-	/	-	ไม่มีที่ดินทำกิน
๒๕	๒๘/๑๐/๕๒	นายจรรอหนี หมาดเสน	๒	๒๐	/	/	/	ปุ๋ยเคมี/ ชีวภาพ	ไม่ได้ทำ ปุ๋ยเอง	/	-	ปุ๋ยมีราคาสูงอยากให้คนมา แนะนำการทำปุ๋ยชีวภาพ
๒๖	๒๘/๑๐/๕๒	นางลียำ กำนวน	๑	๘	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	ไม่ได้ สังเกต	/	-	ปุ๋ยมีราคาสูง ฝนตกหนัก
๒๗	๒๘/๑๐/๕๒	นายมนัส วันตา	๑	๕	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	-	/	-	อยากให้มียากองทุนปุ๋ย
	รวม	๒๗ ครัวเรือน	๔๐	๓๓๘	๖	๒๕	๔	เคมี ๑๔ ชีวภาพ ๕	-	/	-	

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ	ความ แตกต่าง	ระบบการใช้แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ป่าล้ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
								เคมี / ชีวภาพ ๓				

กลุ่มที่ ๔

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ การทำ	ความ แตกต่าง	ระบบการใช้ แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ป่าล้ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คนภาย นอก	
๑	๒๘/๑๐/๕๒	นายอำหามาด สยามรัฐ	๑	๕	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	-	/	-	ปุ๋ยมีราคาแพง จึงใช้ปุ๋ยได้น้อย
๒	๒๘/๑๐/๕๒	นายสมชาย ชายเขาทอง	๒	๘	-	/	-	ใช้ปุ๋ยหมัก	ทำให้ดินดี	/	-	ราคาผลผลิตตกต่ำและฝนตกมากทำงานได้ไม่เต็มที่
๓	๒๘/๑๐/๕๒	นายหมุด ฦ สมุทร	๒	๒๐	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	-	/	-	ผลผลิตได้น้อยและราคาตกต่ำ
๔	๒๘/๑๐/๕๒	นายสำเร็จ เกิดสุวรรณ	๑	๑๑	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	-	/	-	มีต้นทุนทางการเกษตรสูง

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ การทำ	ความ แตกต่าง	ระบบการใช้ แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปาล์ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คนภาย นอก	
๕	๒๘/๑๐/๕๒	นางฟาติมะะ ช่างแห	๑	๓	-	/	-	ปุยหมัก	-	/	-	อยากให้ต้นทุนทางการ เกษตรลดลง
๖	๒๘/๑๐/๕๒	นางไรคำ ปราบปราม	๑	๖	/	-	-	ปุยเคมี	-	/	-	มีต้นทุนทางการเกษตรสูง
๗	๒๘/๑๐/๕๒	นายขอสัน ช่วยชาติ	๓	๑๕	-	/	-	ปุยเคมี	-	/	-	มีต้นทุนทางการเกษตรสูง
๘	๒๘/๑๐/๕๒	นายอำนาจ มาโนชน	๑	๔	-	/	-	ปุยเคมี/ปุย ชีวภาพ	ดินโตเร็ว ดินกระด้าง	/	-	มีต้นทุนทางการเกษตรสูง
๙	๒๘/๑๐/๕๒	นางเอียง พรหมมี	๑	๑๐	-	/	-	ปุยเคมี	-	/	-	มีต้นทุนทางการเกษตรสูง
๑๐	๒๘/๑๐/๕๒	นางอาอี๊ยะ กุลหามาด	๓	๓๐	/	/	/	ปุยเคมี	ปุยเคมี ทันใจดีและ ได้ผลดี	/	-	น้ำไม่เพียงพอในการทำ เกษตรช่วงหน้าแล้ง
๑๑	๒๘/๑๐/๕๒	นายร้อเจด ช่างแห	๑	๒	-	-	/	มูลสัตว์เฝ้า	-	/	-	ราคาผลผลิตตกต่ำทำให้ รายได้ไม่พอกับรายจ่าย
๑๒	๒๘/๑๐/๕๒	นายอุสมาน อารีย์	๑	๑๓	-	/	-	ปุยเคมี	ปุยเคมีดีเห็น ผลเร็ว ปุยชีวภาพช้า	/	-	มีต้นทุนทางการเกษตรสูง รายได้ไม่พอกับรายจ่าย

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ การทำ	ความ แตกต่าง	ระบบการใช้ แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปาล์ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คนภาย นอก	
๑๓	๒๘/๑๐/๕๒	นางมาริษา ช่วยชาติ	๑	๔	-	/	-	ปุ๋ยชีวภาพ	ได้ผลดี	/	-	ราคาผลผลิตตกต่ำ
๑๔	๒๘/๑๐/๕๒	นายสมัน กุลหลัง	๒	๕๕	-	/	/	ปุ๋ยเคมี	ปุ๋ยเคมีดีเร็ว ปุ๋ยชีวภาพช้า	-	/	มีต้นทุนทางการเกษตรสูง
๑๕	๒๘/๑๐/๕๒	นายสีฟัน ช่วยชาติ	๑	๔	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	-	/	-	น้ำไม่พอในการทำเกษตร
๑๖	๒๘/๑๐/๕๒	นายห้ำเหล็ก ชายเขาทอง	๓	๓๐	/	/	-	ปุ๋ยหมัก ชีวภาพ	ปุ๋ยเคมีจะเห็น ผลเร็วแต่ ส่งผลต่อดิน และสุขภาพ	/	/	อยากให้คนในชุมชนเล็ก ใช้สารเคมีหันมาใช้ปุ๋ย หมักชีวภาพ
๑๗	๒๘/๑๐/๕๒	นางสมบุญ เกิดสุวรรณ	๒	๕๐	/	/	/	ปุ๋ยเคมี	-	/	/	มีต้นทุนทางการเกษตรสูง รายได้ไม่พอกับรายจ่าย
๑๘	๒๘/๑๐/๕๒	นายอับร้อเหม คงยศ	๑	๒๐	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	-	/	-	ปุ๋ยมีราคาแพงขึ้น
๑๙	๒๘/๑๐/๕๒	นายป้อ กำพาน	๑	๘	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	-	-	/	อยากให้มีการลดต้นทุน การทำเกษตร
๒๐	๒๘/๑๐/๕๒	นายทวีศักดิ์ สมบูรณ์	๑	๑๐	-	/	/	ปุ๋ยเคมี	ปุ๋ยเคมีจะ เพิ่มผลผลิต	/	-	อยากให้มีการลงทุนปุ๋ย

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ การทำ	ความ แตกต่าง	ระบบการใช้ แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปาล์ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คนภาย นอก	
๒๑	๒๘/๑๐/๕๒	นายปราโมทย์ สยามรัฐ	๒	๑๐	-	/	-	ปุยเคมี	ปุยเคมีทำ ให้ผลผลิต สูง	/	-	น้ำไม่พอในการทำเกษตร
๒๒	๒๘/๑๐/๕๒	น.ส.อัมมาพร คงยศ	๑	๑๐	-	/	-	ปุยเคมี	ปุยเคมีทำ ให้ผลผลิต สูงแต่ดิน เสื่อม	/	-	มีต้นทุนทางการเกษตรสูง รายได้ไม่พอกับรายจ่าย
๒๓	๒๘/๑๐/๕๒	นายเพียร วันตา	๓	๒๐	/	/	/	ปุยหมัก ชีวภาพ	สภาพดินดี ต้นไม้เขียว ต้นทุนต่ำ	/	-	อยากให้คนในชุมชนเล็ก ใช้สารเคมีหันมาใช้ปุ๋ย หมักชีวภาพ
๒๔	๒๘/๑๐/๕๒	นายคีนัส หมาดเส็น	๑	๘	-	/	-	ปุยเคมี	ไม่ควรร ทดสอบใช้ ปุ๋ยหมัก	/	-	ฝนตกบ่อย ปุ๋ยราคาแพง
	รวม	๒๔ ครัวเรือน	๓๓	๔๐๔	๓๕.๕	๒๘๔	๔๓			๒๒	๖	

กลุ่มที่ ๕

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ การทำ	ความ แตกต่างใน	ระบบการใช้แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปลั้ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
๑	๒๘/๑๐/๕๒	นายนิรันตร์ ชูประจง	๒	๑๖	-	/	-	ปุยเคมี	-	/	-	ฝนตกมากเกินไป
๒	๒๘/๑๐/๕๒	นายปรีชา ชูประจง	๒	๕๒	-	/	-	ปุยเคมี	ไม่มีความ คิดเห็น	-	/	ไม่มีความคิดเห็น
๓	๒๘/๑๐/๕๒	นายวิรัช สั้งเสน	๒	๑๓	/	-	-	ปุยเคมี	ไม่มี ผลกระทบ	-	/	ไม่มีความคิดเห็น
๔	๒๘/๑๐/๕๒	นางนิตยา ตางาม	๑	๑๐	-	/	-	ปุยเคมี	ยังไม่มี ผลกระทบ	/	-	ไม่มีความคิดเห็น
๕	๒๘/๑๐/๕๒	นายอิบร่อหนิ ช่วยชาติ	๑	๓	/	/	/	ปุยเคมี	ไม่มีความ คิดเห็น	/	-	ไม่มีความคิดเห็น
๖	๒๘/๑๐/๕๒	นายก่อหรี หาดูจิตร	๒	๑๒	-	/	-	ปุยเคมี/ปุย หมัก	ปุยหมัก ช่วยรักษา หน้าดิน	/	-	อยากให้มีการแก้ปัญหา ราคาผลผลิตตกต่ำ
๗	๒๘/๑๐/๕๒	นายสมศักดิ์ มาลาวัจันทร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๘	๒๘/๑๐/๕๒	นางบุญธรรม แก้วกุล	๒	๒๔	/	/	-	ปุยเคมี	ปุยเคมี	/	/	อยากให้มีการแก้ปัญหา

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ การทำ	ความ แตกต่างใน	ระบบการใช้แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปลั้ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
									ทำลาย สิ่งแวดล้อม			ราคาผลผลิตตกต่ำ
๕	๒๘/๑๐/๕๒	นายวัฒนา รามแก้ว	๑	๗	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	ไม่มีความ คิดเห็น	/	-	ไม่มีความคิดเห็น
๑๐	๒๘/๑๐/๕๒	นางครุณี ลือชาการ	๒	๑๒	-	/	/	ปุ๋ยเคมี	ไม่มีความ คิดเห็น	/	-	ไม่มีความคิดเห็น
๑๑	๒๘/๑๐/๕๒	นางมาเรียม เส้นบุตร										ทำเกษตรนอกพื้นที่
๑๒	๒๘/๑๐/๕๒	นายวิมล พองมณี	๑	๒๕	-	/	/	ปุ๋ยเคมี	ไม่มีความ คิดเห็น	/	-	อยากช่วยเหลือใน เรื่องน้ำท่วมให้ ทันทั่วทั้งที่
๑๓	๒๘/๑๐/๕๒	นางปลอบ ชูประจง	๑	๗	/	-	-	ปุ๋ยเคมี	การเกิดดิน กระด้าง	/	-	อยากใช้ปุ๋ยชีวภาพแต่ ไม่มีความรู้
๑๔	๒๘/๑๐/๕๒	นายรอรัก ชายเขาทอง	๑	๒	-	-	/	ปุ๋ยหมัก ชีวภาพ	ดินดีและ ชุ่มชื้น	/	-	มีฝนตกมากเกินไปและ อยากให้ใช้ปุ๋ยชีวภาพ
๑๕	๒๘/๑๐/๕๒	น.ส อรุณี พริมเพรา	๑	๒๐	/	-	/	ปุ๋ยเคมี/ปุ๋ย หมัก	ปุ๋ยเคมีทำ ให้ดิน	/	-	อยากให้คนในชุมชน ใช้ปุ๋ยชีวภาพ

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ การทำ	ความ แตกต่างใน	ระบบการใช้แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปลั้ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
								ชีวภาพ	กระด้ง			
๑๖	๒๘/๑๐/๕๒	นางกิมเอียน เหมทานนท์	๑	๒	/	-	-	ปุ๋ยเคมี	ไม่มีความ คิดเห็น	/	-	ปุ๋ยมีราคาแพง
๑๗	๒๘/๑๐/๕๒	นายถวิล ขนานแก้ว	๒	๓๐	/	/	-	ปุ๋ยเคมี/ปุ๋ย หมัก ชีวภาพ	ไม่มีความ คิดเห็น	/	-	ปุ๋ยมีราคาแพง
๑๘	๒๘/๑๐/๕๒	นายลอบ รามแก้ว	๒	๓๐	/	/	-	ปุ๋ยเคมี	ปุ๋ยเคมี ทำลาย สิ่งแวดล้อม	/	/	อยากให้ปุ๋ยราคาถูกลง
๑๙	๒๘/๑๐/๕๒	นางจิตรา ชูประจง	๒	๑๕	-	-	-	ปุ๋ยเคมี/ปุ๋ย หมักชีวภาพ	ไม่มีความ คิดเห็น	/	-	อยากให้มียาน้ำเพียงพอ ในการเกษตร
๒๐	๒๘/๑๐/๕๒	นายสุทธิสักดิ์ จิตยะ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ไม่มีที่ดินทำกิน
๒๑	๒๘/๑๐/๕๒	นายयोग นวลแก้ว	๑	๒๓	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	ปุ๋ยเคมีดีกว่า ปุ๋ยหมัก	/	-	ราคาผลผลิตตกต่ำ
๒๒	๒๘/๑๐/๕๒	นางคณิง ลือชาการ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ไม่มีที่ดินทำกิน
๒๓	๒๘/๑๐/๕๒	นายธรรมรงค์ ทองเหม	๔	๓๒	/	/	/	ปุ๋ยเคมี/ปุ๋ย	ปุ๋ยเคมี	-	/	อยากให้มีคนให้ความรู้

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ การทำ	ความ แตกต่างใน	ระบบการใช้แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปลั้ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
								หมัก ชีวภาพ	ทำลาย สิ่งแวดลอม			เรื่องปุ๋ยหมักเพิ่มเติม
๒๔	๒๘/๑๐/๕๒	นางสมใจ อุบลเลิศกุล	๓	๓๒	/	/	/	ปุ๋ยเคมี/ปุ๋ย หมัก ชีวภาพ	ปุ๋ยเคมี ทำลาย สิ่งแวดลอม	-	/	อยากได้ที่กรองน้ำ
๒๕	๒๘/๑๐/๕๒	นางจิตรา ชูประจง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ไม่มีที่ดินทำกิน
	รวม	๒๕ ครัวเรือน	๔๐	๓๓๘	๖	๒๕	๔					

กลุ่มที่ ๖

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ การทำ	ความแตกต่างใน	ระบบการใช้ แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง ปลูก	ไร่	ปลั่ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
๑	๒๘/๑๐/๕๒	นายปิยะ มั่งมี	๑	๑๕	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	ใช้สารเคมีมี ประสิทธิภาพสูง กว่าแต่ทำให้ดินเสีย	/	-	ปุ๋ยราคาแพง
๒	๒๘/๑๐/๕๒	นางสาวอิตะ กองยศ	๒	๒๐	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	ใช้สารเคมีเห็นผล เร็วกว่าแต่ทำให้ดิน เสื่อม	/	-	ปุ๋ยราคาแพงผลผลิตตกต่ำ
๓	๒๘/๑๐/๕๒	นางพาตีเมาะ เอื่องงาน	๓	๓๐	/	/	-	ปุ๋ย ชีวภาพ/ ปุ๋ยเคมี	ใช้สารเคมีเห็นผล เร็วกว่าแต่ทำให้ดิน เสื่อม	-	/	ปุ๋ยราคาแพงผลผลิตตกต่ำ
๔	๒๘/๑๐/๕๒	นางนันทิยา ผดุงชาติ	๑	๓๐	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	ใช้ปุ๋ยเคมีผลผลิตดี	/	-	ปุ๋ยราคาแพง
๕	๒๘/๑๐/๕๒	นายก่อหมั่น สาลี	๒	๓๒	-	/	/	ทุกชนิด	ใช้ปุ๋ยเคมีผลผลิตดี ในตอนแรกๆ	/	-	ทางเดินไม่สะดวกอยาก ให้มีการปรับปรุง

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ การทำ	ความแตกต่างใน	ระบบการใช้ แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง แปด	ไร่	ปาล์ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
๖	๒๘/๑๐/๕๒	นายคลง่า ผดุงชาติ	๑	๕	-	/	-	ปุยเคมี	ใช้ปุ๋ยเคมีผลผลิตดี ในตอนแรกๆ	/	-	ปุ๋ยราคาแพง
๗	๒๘/๑๐/๕๒	นายสุรเดช ผดุงชาติ	๑	๕	-	/	-	ปุยเคมี	ใช้ปุ๋ยเคมีผลผลิตดี	/	-	ปุ๋ยราคาแพง
๘	๒๘/๑๐/๕๒	นาวเกษร ชิตย๊ะ	๒	๕๕	/	/	/	ปุ๋ยหมัก ชีวภาพ	ใช้ปุ๋ยหมักผลผลิตดี และทำให้ดินดี	/	-	ราคาผลผลิตตกต่ำและ ปัญหากล้วยธรรมชาติ
๙	๒๘/๑๐/๕๒	นายคลก้อเส็ม ผดุงชาติ	๑	๖	/	-	-	ปุ๋ยหมัก ชีวภาพทำ เอง	ใช้ปุ๋ยหมักดินดี สิ่งแวดล้อมดี	-	/	ใช้ปุ๋ยหมักดินดี สิ่งแวดล้อมดี
๑๐	๒๘/๑๐/๕๒	นายไรรัน อื่องาน	๓	๓๐	/	/	/	ปุ๋ยชีวภาพ (ซื้อ)	ใช้ปุ๋ยหมักดินดี สิ่งแวดล้อมดี	-	/	ใช้ปุ๋ยหมักดินดี สิ่งแวดล้อมดี
๑๑	๒๘/๑๐/๕๒	นางพิมพ์ใจ อีสอ	๑	๗	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	ใช้สารเคมีมี ประสิทธิภาพสูง กว่าแต่ทำให้ดินเสีย	-	-	ราคาผลผลิตตกต่ำ

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ การทำ	ความแตกต่างใน	ระบบการใช้ แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง ใหม่	ไร่	ป่าล้ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
๑๒	๒๘/๑๐/๕๒	นายก่อศักดิ์ เอื่องงาน	๒	๒๐	-	/	-	ปุ๋ยเคมี	ใช้สารเคมีมี ประสิทธิภาพสูง กว่าแต่ทำให้ดินเสีย	-	/	ราคาผลผลิตตกต่ำ
	รวม	๑๒ ครัวเรือน	๓๓	๔๐๔	๓๑.๕	๒๘๔	๔๓					

กลุ่มที่ ๗

ลำดับ ที่	วัน/ เดือน/ปี	ชื่อ- สกุล	พื้นที่การทำเกษตร					ลักษณะ การทำ	ความแตกต่างใน	ระบบการใช้ แรงงาน		ปัญหา/ผลกระทบ/ ข้อเสนอแนะ
			แปลง	ไร่	ปลั่ม	ยาง พารา	สวน ผลไม้			คนใน ครัวเรือน	คน ภายนอก	
๑	๒๘/๑๐/๕๒	นางอามีน๊ะ ศรีรัตน์	๑	๗	-	/	-	ปุยเคมี	-	/	-	มีสัตว์รบกวน
๒	๒๘/๑๐/๕๒	นายอ้านิบ สาลี	๑	๘	-	/	-	ปุยเคมี	ซื้อง่าย/สะดวก	/	-	อยากให้ชุมชนมีการ ทำปุ๋ยหมัก
๓	๒๘/๑๐/๕๒	นายวิเชียร แก้วมีศรี	๔	๕๐	/	/	-	ทุกชนิด	นำ ปุ๋ย หมัก มา ผสมกับปุ๋ยเคมีใช้	-	/	อยากให้ชุมชนมีการ ทำปุ๋ยหมัก
๔	๒๘/๑๐/๕๒	นายมาเหล็ก สาลี	๑	๑๓	-	/	-	ปุ๋ยชีวภาพ/ ปุ๋ยเคมี	ปุ๋ยเคมีหาซื้อง่าย สะดวก	/	-	อยากได้สิทธิที่ดินทำ กิน
	รวม	๔ ครัวเรือน	๗	๗๘								

ตารางสรุปผลการสำรวจ

กลุ่ม ที่	จำนวน เจ้าของ	แปลง	ไร่	ปลั่ม	ยางพารา	สวน ผลไม้	ลักษณะการทำ เกษตร	ความแตกต่าง ระหว่างการใช้ สารเคมีกับไม่ใช้ สาร	การจัดการ แรงงาน		ปัญหา/ ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ
									ใน	นอก		
๑	๔	๗	๗๘	๑	๔	-	ป๊วยเคมี ๗แปลง	- ป๊วยเคมีหาง่าย สะดวก ให้ผล เร็วทันใจ - ป๊วยหมักช่วย รักษาน้ำดิน และช่วยรักษา สิ่งแวดล้อม - ไม่เคยใส่ป๊วย ปล่อยให้โตเอง ตามธรรมชาติ และไม่ได้สังเกต	๓	๑	- สัตว์รบกวน - ขาดน้ำใน การเกษตร - ป๊วยเคมีราคา แพงดินเสื่อม สภาพ - ฝนตกหนัก - ราคาผลผลิต ตกต่ำ - ปัญหาร้าย ธรรมชาติทาง	- อยากให้ชุมชนมีการทำป๊วยใช้เอง - อยากได้ในสิทธิทำกิน - อยากได้มีผู้มีความรู้ด้านป๊วย หมักมาให้ความรู้ - อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยเหลือเรื่องป๊วย - อยากให้มีการช่วยเหลือการ ว่างงาน - อยากให้มีเจ้าหน้าที่มาตรวจ สภาพดิน - อยากให้มีกองทุนป๊วยในชุมชน
๒	๒๐	๒๗	๑๓๐	๑	๑๕	๓	ป๊วยเคมี ๒๖ ป๊วยหมัก/เคมี ๑		๑๕	๑		
๓	๒๕	๓๕	๓๗๑	๗	๑๖	๘	ป๊วยเคมี ๒๘ ป๊วยหมัก ๑ เคมี/หมัก ๕		๑๒	๑๓		
๔	๑๒	๒๐	๒๐๑	๔	๑๑	๕	ป๊วยเคมี ๗ แปลง ชีวภาพ ๕แปลง หมัก+เคมี ๘ แปลง		๘	๔		

กลุ่ม ที่	จำนวน เจ้าของ	แปลง	ไร่	ปลั่ม	ยางพารา	สวน ผลไม้	ลักษณะการทำ เกษตร	ความแตกต่าง ระหว่างการใช้ สารเคมีกับไม่ใช้ สาร	การจัดการ แรงงาน		ปัญหา/ ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ
									ใน	นอก		
๕	๒๓	๔๐	๓๓๘	๖	๒๕	๔	ปุยเคมี ๒แปลง ชีวภาพ ๑๒ แปลง หมัก+เคมี ๘ แปลง	- การใช้สารเคมี ส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมและ สุขภาพ	๒๓	-	- เข้าสวนไม่ สะดวก - ไม่มีที่ทำกิน - ปลวกกิน รากยาง - ขาดเงินทุน ในการทำ เกษตร	- อยากให้การประกันราคายาง พารา
๖	๓๐	๓๓	๔๐๔	๗๑.๕	๒๘๔	๔๓	ปุยเคมี ๑๘ แปลง ชีวภาพ ๗แปลง หมัก+เคมี ๑๒ แปลง		๒๒	๘		

กลุ่ม ที่	จำนวน เจ้าของ	แปลง	ไร่	ปลั่ม	ยางพารา	สวน ผลไม้	ลักษณะการทำ เกษตร	ความแตกต่าง ระหว่างการใช้ สารเคมีกับไม่ใช้ สาร	การจัดการ แรงงาน		ปัญหา/ ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ
									ใน	นอก		
๓	๑๑	๑๘	๑๒๑	๒	๑๐	๕	เคมี ๑๑แปลง ชีวภาพ ๖ แปลง หมัก+ชีวภาพ ๑ แปลง	ปุ๋ยชีวภาพมี ราคาถูกแต่ซ้ำ ไม่ทันใจ	๑๑	-		
รวม	๑๒๕	๑๘๔	๑,๖๔๓	๕๑.๕	๓๖๘	๓๒	เคมี ๑๑๘ ไร่ ชีวภาพ ๓๑ ไร่ หมัก + ชีวภาพ ๓๕ ไร่					

ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงาน

ผลจากการลงพื้นที่สำรวจภาคการทำเกษตรของชุมชนบ้านบางกล้วยนอกพบว่ามีการทำเกษตรทั้งหมด จำนวน ๑๒๕ ครัวเรือน ซึ่งมีจำนวน ๑๘๔ แปลง พื้นที่จำนวน ๑,๖๔๓ ไร่

ลักษณะการทำเกษตรมี

การใช้ปุ๋ยเคมี ๑๑๘ ครัว ปุ๋ยชีวภาพ ๓๑ ครัว ปุ๋ยหมัก+ปุ๋ยชีวภาพ ๓๕ ครัว ความแตกต่างระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมีในความคิดของครัวเรือนที่ทำเกษตร

ปุ๋ยเคมี

ข้อดี หาซื้อง่าย/สะดวกให้ผลเร็วทันใจ ปุ๋ยเคมีมีประสิทธิภาพสูงในการให้ผลผลิตมากกว่าในช่วงแรก

ข้อเสีย การใช้สารเคมีส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพทำให้ดินเสีย/ดินกระด้าง/ดินเสื่อมสภาพปุ๋ยเคมี มีราคาสูง

ปุ๋ยหมักชีวภาพ

ข้อดี ราคาถูกแต่ช้าไม่ทันใจ ปุ๋ยหมักช่วยรักษาน้ำดิน / ช่วยรักษาสีเขียวและไม้ส่งผลต่อสุขภาพ ช่วยให้ดินดี และเพิ่มจุลินทรีย์ให้มีความแข็งแรง ผลผลิตก็ดีแต่ต้องใช้เวลา

ข้อเสีย ได้ผลช้า ไม่ทันใจและไม่สะดวก ต้องใช้เวลาในการทำ

ผลกระทบในการทำเกษตร

ขาดเงินทุนในการทำเกษตร ปัญหาภัยธรรมชาติ ฝนตกหนัก ราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนทางการเกษตรสูง การถูกรบกวนจากสัตว์เลื้อย เช่น ควาย วัว แพะ เป็นต้น ขาดน้ำในการทำเกษตรในช่วงหน้าแล้ง

ข้อเสนอแนะ

ชุมชนภาคการทำเกษตรมีความต้องการให้มีเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบสภาพดิน การจัดตั้งให้มีกองทุนปุ๋ยในชุมชน การประกันราคายางพารา การทำปุ๋ยใช้เอง ได้สิทธิทำกิน ผู้มีความรู้ด้านปุ๋ยหมักมาให้ความรู้ มีการส่งเสริมเรื่องปุ๋ยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และอยากให้มีการช่วยเหลือการว่างงาน

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการสรุปรวบรวมข้อมูลการทำเกษตรของคนในชุมชนของทีมวิจัยและเยาวชน โดยมีการได้ศึกษาเรียนรู้การสัมภาษณ์ พูดคุยถึงปัญหาของคนในชุมชน คนในทีมวิจัยเป็นกันเองและทุกคนมีความสามัคคีกันและกล้าแสดงออกมากขึ้นมีความมั่นใจในการพูดมากขึ้น ทุกคนมีการพัฒนาศักยภาพในการทำงานกันมากขึ้นในการเข้าหาชุมชน และจิตใจที่พี่น้องเยาวชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานวิจัยได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เมื่อพอใจในงานที่ได้ทำงานสังเกตได้จากกิริยาที่มีการกระตือรือร้นในการรวบรวมสรุป

ข้อมูล และการได้เรียนรู้ระบบคิด ของคนในชุมชนยังมีระบบคิดและการยึดติดกับสิ่งที่ถูกปลูกฝังกันมานานใน การทำเกษตรที่จะต้องพึ่งพากับสารเคมีและมีความมั่นใจว่าเมื่อใช้ปุ๋ยเคมีแล้วจะได้ผลดี โดยขาดการคำนึงผลที่ เกิดขึ้น หากแม้การใช้ปุ๋ยเคมีจะทำให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้นก็จริง แต่ในทางกลับกันคนในชุมชนจะต้องแบก รับภาระในการที่มีต้นทุนในการเกษตรที่สูงขึ้นตามมา จากการสะท้อนความคิดจากหลายครัวเรือน และจากการ พุดคุยกับหลายๆครัวเรือน ก็ยังพบว่ายังคงมีครัวเรือน ที่มีการริเริ่มที่จะปรับแนวคิดที่จะ ลด ละ เลิก การพึ่งพา สารเคมี โดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ และพบว่าแรกเริ่มใช้ปุ๋ยชีวภาพผลผลิตจะลดลงแต่เมื่อใช้ไปสักช่วงระยะหนึ่งก็ จะเพิ่มปริมาณผลผลิตขึ้นเท่ากับการใช้สารเคมี และเห็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพดินที่มีความชุ่มชื้นขึ้น มีการ พันธ์ตัวของจุลินทรีย์ มีไส้เดือนเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงความสมบูรณ์ของสภาพดิน และมีการลดของต้นทุน ทางการผลิตได้มากขึ้น เพราะปุ๋ยชีวภาพมีราคาถูก มีเศษวัสดุที่เหลือใช้อยู่ในชุมชนมากมาย เช่น กากปุ๋ย เศษ ผักผลไม้ เศษอาหารในครัวเรือน เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมาหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพได้ บางครั้งสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเรา สามารถนำมาประโยชน์ได้อย่างมหาศาล แต่คนส่วนใหญ่กับมองไม่เห็น กลับไปมองสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวที่มี ประโยชน์น้อยและมีราคาสูงโดยคิดค่าบริโภคนิยมเขาว่าดีก็เลยเอา เลยมลสิ่งที่มีประโยชน์ใกล้ตัว กระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบชุมชนควรปรับเปลี่ยนระบบคิดจากพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ

การที่จะให้คนในชุมชนได้หันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนที่แนวคิดของคนก่อนและ ต้องใช้เวลาในการทำงานซึ่งจะต้องดึงเขาเข้ามาร่วมศึกษาเรียนรู้ในด้านผลกระทบ และการศึกษาเรียนรู้ ทางเลือกในการทำเกษตรที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของคนในชุมชน

กิจกรรมที่ ๑๖ เก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรที่ยั่งยืนและผู้ที่ทำปุ๋ยหมัก (๒ ครั้ง)

วันที่ ๒ พุทธศักราช ๕๒ **สถานที่** บ้านบางกล้วยนอก

กิจกรรมเก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรที่ยั่งยืนและผู้ที่ทำปุ๋ยหมัก ๒ ครั้ง ดังนี้ (ครั้งที่ ๑) ประชุมเตรียม ความพร้อมและวางแผนกิจกรรม ในวันที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๕๒ (ครั้งที่ ๒) ลงพื้นที่ปฏิบัติการเก็บข้อมูลจาก กลุ่มเกษตรกรที่ยั่งยืน จำนวน ๑๖ คน

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาเรียนรู้การทำงานของเกษตรกรที่ยั่งยืน
- เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลวิธีการ และการใช้ประโยชน์จากปุ๋ยหมักชีวภาพ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนกิจกรรม ในวันที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๕๒
๒. กำหนดแผนการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรที่ยั่งยืนและผู้ที่ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

๓. แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย
๔. ประสานงานกลุ่มเป้าหมาย
๕. จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องใช้เช่น/ แบบบันทึกข้อมูล/กล้องถ่ายรูป เป็นต้น
๖. ลงพื้นที่พูดคุยประชุมกลุ่มย่อยกับสมาชิกกลุ่มเกษตรยั่งยืนและผู้ที่ทำปุ๋ยหมักในวันที่ ๒ พ.ย. ๕๒
๗. สรุปข้อมูลจากการสำรวจ วันที่ ๓ พ.ย. ๕๒ จำนวน ๑๘ คน

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๖ คน ประกอบด้วยทีมวิจัย และคณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน รูปแบบของการเก็บข้อมูลเป็นกลุ่มย่อย จากการเก็บข้อมูลกลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืน และผู้ที่ทำปุ๋ยหมัก ก็ได้มีการร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่าย และสมาชิกผู้ทำปุ๋ยหมัก ทุกคนที่เป็นสมาชิกจะต้องมีการทำปุ๋ยหมัก ซึ่งการทำปุ๋ยหมักที่มีการทดลองนั้นก็มีการทำปุ๋ยหมักแห้ง สอร์โมนยอดพืช หัวเชื้อซูเปอร์ หรือ หัวเชื้ออีเอ็ม โดยใช้วัตถุดิบทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน

วิธีการทำปุ๋ยหมักแห้ง

ขั้นตอนที่ ๑ การจัดเตรียมส่วนผสม

๑.๑ มูลสัตว์	๑ กระสอบ
๑.๒ กากน้ำตาล	๑ แก้ว
๑.๓ น้ำเปล่า	๒.๕ ลิตร
๑.๔ แกลบ – หญ้าแห้ง – ทะลายปาล์มสับให้ละเอียด	๒ กระสอบ

ขั้นตอนที่ ๒ นำส่วนผสมทั้งหมดมาคลุกเคล้าให้เข้ากัน

ขั้นตอนที่ ๓ นำไปบรรจุใส่กระสอบหมักไว้ ๑๕ วัน แล้วนำไปใส่ใส่พืชที่ต้องการได้

วิธีการนำไปใช้

๑. นำไปใส่พืช เช่น ขางพารา ปาล์มน้ำมัน มังคุด กาแฟ ทุเรียน ฯลฯ
๒. เวลาที่เหมาะสมในการใส่ปุ๋ย ก่อนฤดูฝน หรือ ช่วงต้นฤดูฝน - หน้าหนาว
๓. ควรใส่ปีละ ๒-๓ ครั้ง/ปี
๔. อัตราการใช้
๕. ควรใส่ปุ๋ยในระยะที่เริ่ม และใบปลายสุดของต้นพืช

วิธีการทำฮอร์โมนยอดพืช

ขั้นตอนที่ ๑ การจัดเตรียมส่วนผสม

- ๑.๑ ยอดพืชต่างๆ ๓ กิโลกรัม เช่น ยอดมันเทศ หรือยอดพืชต่างๆที่มียอดอ่อน (การเก็บยอดพืชมาทำฮอร์โมนนั้นต้องเก็บก่อนพระอาทิตย์ขึ้น)
- ๑.๒ เปลือกไข่ ๒๐ ฟอง
- ๑.๓ นมจืด ๒ ถัง
- ๑.๔ กากน้ำตาล ๑ ลิตร
- ๑.๕ น้ำ ๕-๑๐ ลิตร

ขั้นตอนที่ ๒ วิธีการทำ

- ๒.๑ นำยอดพืชที่ได้มาผสมกับน้ำแล้วนำไปต้มให้เดือด ตั้งไว้ให้เย็น
- ๒.๒ นำเปลือกไข่ที่เตรียมไว้ตำให้ละเอียด แล้วใส่ลงไปในน้ำต้มยอดพืชที่เย็นแล้ว
- ๒.๓ เติมหากากน้ำตาลลงไปและคลุกเคล้าให้เข้ากัน จากนั้นนำนมจืดมาใส่และคนให้เข้ากัน
- ๒.๔ นำส่วนผสมทั้งหมดบรรจุภาชนะที่มีฝาปิด หมักทิ้งไว้ ๑๕ วัน ก็สามารถนำไปใช้ได้

วิธีการนำไปใช้

- นำไปใช้ฉีดพ่นสวนผลไม้ ผักซึ่งมี เป้าหมายเพื่อการเร่งผล และการเปิดตาดอก
- อัตราส่วนในการใช้ ๑ : ๒๐๐ ฮอร์โมน ๑ ลิตร / น้ำ ๒๐๐ ลิตร

วิธีการทำหัวเชื้อจุลินทรีย์ หรือ อีเอ็ม

ขั้นตอนที่ ๑ การจัดเตรียมส่วนผสม

- ๑.๑ ดินดีจากป่า ๑ กิโลกรัม (ดินที่สมบูรณ์ ไม่มีการปนเปื้อนสารเคมี)
- ๑.๒ รำ ๑ กิโลกรัม
- ๑.๓ กากน้ำตาล ๓ กิโลกรัม
- ๑.๔ น้ำสะอาด ๑/๒ ลิตร
- ๑.๕ แกลบ ใบไม้ ๓-๕ กิโลกรัม

ขั้นตอนที่ ๒

- ๒.๑ นำดิน แกลบใบไม้ ที่เตรียมมาผสมกับรำคลุกเคล้าให้เข้ากัน
- ๒.๒ กากน้ำตาลผสมกับน้ำสะอาดตามสัดส่วนที่เตรียมไว้
- ๒.๓ นำกากน้ำตาลที่ผสมกับน้ำแล้วมาผสมกับ ดินที่ผสมไว้ ค่อยๆคลุกเคล้าให้เข้ากัน
- ๒.๔ จากนั้นก็นำไปใส่ในถุงปุ๋ย มัดปากให้แน่น แล้วนำไปวางในที่ร่ม ไม่ให้ถูกฝน

หรือเคด ทั้งไว้ ๗ วัน ระหว่างนั้นต้องทำการกลับด้าน ๓ วัน (ครั้ง)

- ๒.๕ นำหัวเชื้อที่ได้ไปหมักลงในถัง โดยใช้ น้ำ ๒๐ ลิตร หมักไว้ ๓ เดือน ก็เติมน้ำให้
กินเพื่อเลี้ยงจุลินทรีย์ให้แข็งแรง ก็สามารถ เป็นหัวเชื้อซูเปอร์ นำมาใช้ได้โดยการขยาย
- อัตราส่วนในการใช้ ๑ ลิตร ต่อ ๕๐๐ ลิตร
 - นำไปใช้ฉีดพ่นสวนยางพารา สวนผัก ฯลฯ ซึ่งมี เป้าหมายเพื่อการเร่งการ
เจริญเติบโต

เป้าหมายของเครือข่ายเกษตรกรมัยยั้ง

เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยที่สามารถพึ่งตัวเองได้ด้วยการทำเกษตรกรรมแบบวิถีพึ่งตนเอง และการ
จัดการฐานทรัพยากรเพื่อให้เกิดความมั่นคงในที่ดินทำกิน ความมั่นคงทางอาหารและปัจจัยยังชีพ ขณะเดียวกัน
ก็หนุนเสริมให้เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรมัยยั้งและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เกื้อกูลตัวเองชุมชน
และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนาให้เกิดความมั่นคงของฐานเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชนอย่างยั่งยืน จึงเกิด
แนวทางการทำเกษตรยั่งยืน ที่พัฒนามาจากประสบการณ์ของความล้มเหลวจากเกษตรกรรมกระแสหลัก และ
ปรับมาเป็นการทำเกษตรที่พี่น้องเกษตรกรเป็นผู้เลือกที่จะเป็นอย่างไร และมีเป้าหมายหลักคือการทำเกษตร ที่
เน้นการพึ่งตนเอง เป็นการเกษตรผสมผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิม ความเป็นไปได้ในทางเศรษฐกิจ ให้คุณค่า
ของความเป็นมนุษย์และมีพื้นฐานแนวความคิดแบบองค์รวมไม่คิดแบบแยกส่วน ไม่หวังผลกำไร

พื้นที่เป้าหมาย

ชุมชนในพื้นที่เป้าหมายของเครือข่ายเกษตรกรครอบคลุมชุมชนใน ๔ หมู่บ้านดังนี้ หมู่ที่ ๓ , ๔ ,
๕ , ๖ ตำบลนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

กิจกรรมที่ทางเครือข่ายดำเนินงาน

การปรับเปลี่ยนแนวคิดในการทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเองคนที่เข้าร่วมเครือข่าย

กิจกรรมการหนุนเสริมเทคนิคการทำปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ หัวเชื้อจุลินทรีย์หรือหัวเชื้อ EM ปุ๋ย
หมักแห้งชีวภาพ เป็นต้น โดยเน้นวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อเป็นทางเลือกให้เกษตรกรที่ต้องการลดการ
พึ่งพาสารเคมี และลดต้นทุนทางการเกษตร

กิจกรรมการหนุนเสริมเทคนิค การทำผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยา
ปรับผ้านุ่ม แชมพู สบู่เหลว เป็นต้น ซึ่งเน้นการลดรายจ่ายในครัวเรือน และการลดการพึ่งพาผลิตภัณฑ์ที่
ทำมาจากข้างนอก

กิจกรรมธนาคารต้นไม้ เพื่อการส่งเสริมให้คนได้มีการปลูกต้นไม้ ในพื้นที่ของตัวเองแล้วนำมาฝากกับธนาคารจะมีการจดบันทึกเป็นสมุดของแต่ละคน ซึ่งไม่ใช่การปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพียงอย่างเดียวสามารถนำไม้ที่สามารถใช้สอยนำมาปลูกในบริเวณสวนได้ เช่น ไม้ใช้สอย ตะเคียนทอง กฐินเทพา สามพรหรือไม้ประจำถิ่น และอื่นๆ พืชสมุนไพร และพืชอาหาร และมีการรับฝากต้นไม้ที่ทางสมาชิกนำมาแลกเปลี่ยน การทำธนาคารต้นไม้ คือการปลูกต้นไม้ในใจคน ให้มีจิตสำนึกในการตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินที่ให้ประโยชน์อย่างมหาศาล ในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน

กิจกรรมกองทุนพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อหนุนเสริมความเชื่อมั่นของเกษตรกรในชุมชนในการทำเกษตรปลอดภัยซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนในอาชีพรายได้และผลผลิต และปัจจัยการผลิตให้พี่น้องได้ปรับเปลี่ยนการใช้ปุ๋ยเคมีมาใช้ปุ๋ยชีวภาพและสารชีวภาพเพื่อสร้างความมั่นคงของพี่น้องเกษตรกรให้สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนและมีศักดิ์ศรี

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการที่ได้ศึกษาเรียนรู้กระบวนการทำงานของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ก็สรุปได้ว่าการทำงานของเครือข่ายฯ มีหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมกิจกรรมการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเองของคนที่เกี่ยวข้องเครือข่าย กิจกรรมการหนุนเสริมเทคนิคการทำปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ หัวเชื้อจุลินทรีย์หรือหัวเชื้อ EM ปุ๋ยหมักแห้งชีวภาพ เป็นต้นโดยเน้นวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อเป็นทางเลือกให้เกษตรกรที่ต้องการลดการพึ่งพาสารเคมี และลดต้นทุนทางการเกษตร กิจกรรมการหนุนเสริมเทคนิคการทำผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาปรับผ้านุ่ม แชมพู สบู่เหลว เป็นต้น ซึ่งเน้นการลดรายจ่ายในครัวเรือน และการลดการพึ่งพาผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากข้างนอก

กิจกรรมธนาคารต้นไม้ เพื่อการส่งเสริมให้คนได้มีการปลูกต้นไม้ ในพื้นที่ของตัวเองแล้วนำมาฝากกับธนาคารจะมีการจดบันทึกเป็นสมุดของแต่ละคน ซึ่งไม่ใช่การปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพียงอย่างเดียวสามารถนำไม้ที่สามารถใช้สอยนำมาปลูกในบริเวณสวนได้ เช่น ไม้ใช้สอย ตะเคียนทอง กฐินเทพา สามพรหรือไม้ประจำถิ่น และอื่นๆ พืชสมุนไพร และพืชอาหาร และมีการรับฝากต้นไม้ที่ทางสมาชิกนำมาแลกเปลี่ยน การทำธนาคารต้นไม้ คือการปลูกต้นไม้ในใจคน ให้มีจิตสำนึกในการตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินที่ให้ประโยชน์อย่างมหาศาล ในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน กองทุนพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อหนุนเสริมความเชื่อมั่นของเกษตรกรในชุมชนในการทำเกษตรปลอดภัยซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนในอาชีพรายได้และผลผลิต และปัจจัยการผลิตให้พี่น้องได้ปรับเปลี่ยนการใช้ปุ๋ยเคมีมาใช้ปุ๋ยชีวภาพและสารชีวภาพเพื่อสร้างความมั่นคงของพี่น้องเกษตรกรให้สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนและมีศักดิ์ศรี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ทีมวิจัยและสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในวิธีการการหาทางเลือกให้กับเกษตรกรในการทำเกษตรที่ลดการพึ่งพาสารเคมี หันมาใช้สารชีวภาพในการทำเกษตรเช่นการทำปุ๋ยใช้เอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทางเกษตรกรในชุมชนสามารถนำมาปรับใช้ในการทำเกษตรของคนในชุมชนได้ ในการลดต้นทุนทางเกษตร การใช้ทรัพยากรในชุมชนและได้รักษาสีเขียวตลอด ระบบนิเวศทั้งมนุษย์ และสิ่งที่มีชีวิตในชุมชน

ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นมิติหนึ่งที่ดี ที่มียังกลุ่มคนที่พยายามแสวงหาองค์ความรู้หรือฟื้นฟูวิถีเกษตรกรรมดั้งเดิมที่เคยมีอยู่ในอดีต ซึ่งเป็นการทำเกษตรที่เกื้อกูลกันทั้งระบบ ให้มีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในการทำเกษตร จะนำไปสู่ความมั่นคงของคนในชุมชน

ปัญหา/อุปสรรค

- การปรับเปลี่ยนระบบคิดของคนไม่ใช่เป็นเรื่องที่สามารถทำได้ง่ายๆ ซึ่งจะต้องอาศัยระยะเวลาในการทำงานและการมองเห็นเป็นประเด็นปัญหาาร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้คนในชุมชนได้มีการเล็งเห็นถึงปัญหาของการทำเกษตรที่พึ่งพิงสารเคมีจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

กิจกรรมที่ ๑๓ เก็บข้อมูลปริมาณผู้ใช้น้ำในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

สถานที่ ณ ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

การเก็บข้อมูลผู้ใช้น้ำในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก เป็นอีกกิจกรรมที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อการศึกษาเรียนรู้ปริมาณผู้ใช้น้ำในชุมชน เช่น น้ำประปาภูเขา ประปาหมู่บ้าน น้ำฝน
๒. เพื่อศึกษาเรียนรู้ผู้ใช้ประโยชน์จากน้ำ และเชื่อมโยงไปสู่กระบวนการเรียนรู้แนวทางการจัดการน้ำในชุมชนบ้านบางกล้วยนอกบนพื้นฐานการใช้ข้อมูลนำไปสู่การตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนกิจกรรม ในวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๕๒
๒. กำหนดแผนการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลปริมาณผู้ใช้น้ำในชุมชนในวันที่ ๓ พ.ย. ๕๒
๓. แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย ในการทำงานเป็นออกเป็น ๘ กลุ่ม ๘ โซนพื้นที่
๔. แบ่งใช้เครื่องมือของแผนที่ชุมชนที่ทางทีมวิจัยได้จัดทำไว้นำมาใช้ประโยชน์ในการแบ่งโซน
๕. จัดทำแบบฟอร์ม การสำรวจโดยมีเนื้อหา ดังนี้
 - ๕.๑ ข้อมูลทั่วไป ชื่อ - สกุลผู้ให้สัมภาษณ์ สมาชิกในครัวเรือนจำนวน ชาย-หญิง
 - ๕.๒ ข้อมูลแหล่งน้ำที่ใช้ ประปาภูเขา ประปาหมู่บ้าน น้ำฝน น้ำบ่อและแหล่งน้ำจากที่อื่นๆ
 - ๕.๓ ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากน้ำ บริโภคปริมาณลิตร/วัน อุปโภคปริมาณลิตร/วัน การเกษตรปริมาณลิตร/วัน เลี้ยงสัตว์ปริมาณลิตร/วัน อื่นๆปริมาณลิตร/วัน

๕.๔ ข้อมูลปัญหาและผลกระทบของการใช้น้ำ/ข้อเสนอแนะ

๕.๕ ชื่อผู้ให้ข้อมูล

ผลจากการทำกิจกรรม

สำหรับการสำรวจโดยใช้รูปแบบพูดคุยถึงสัมภาษณ์กับกลุ่ม ผู้ใช้น้ำในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น แบบสำรวจ/แบบบันทึกข้อมูล/กล้องถ่ายรูป เป็นต้น สรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ในวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ซึ่งรูปแบบการรวบรวมสรุปข้อมูลก็ใช้รูปแบบกลุ่มย่อย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทีมงานที่ไปสำรวจข้อมูลไม่ว่าจะเป็นทีมวิจัย เยาวชน ได้ผ่านกระบวนการนำข้อมูลมานำเสนอและร่วมกันสรุป เพื่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของคน โดยผ่านกลุ่มย่อย เพื่อนำไปสู่เวทีใหญ่ต่อไป

รูปแบบวิธีการลงสำรวจ ทีมวิจัยมีการสำรวจกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดบ้านไม่ว่าจะเป็นผู้ใช้น้ำปะปาภูเขา น้ำปะปาหมู่บ้าน น้ำฝนและน้ำอื่นๆ โดยการสัมภาษณ์คนในชุมชนแล้วบันทึกลงบนแบบฟอร์ม ทีมวิจัยมีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามที่แบ่งกลุ่มและโซนพื้นที่ๆรับผิดชอบ ในการเก็บข้อมูลมีผู้เข้าร่วมเก็บข้อมูลจำนวน ๒๕ คน ประกอบด้วยทีมวิจัยและเยาวชนในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

สรุปผลจากการดำเนินงาน

การรวบรวมสรุปข้อมูลก็ใช้รูปแบบเวทีกลุ่มย่อย สำหรับวันนี้มีผู้เข้าร่วมการสรุปข้อมูลจำนวน ๒๕ คน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทีมงานที่ลงพื้นที่ไปสำรวจข้อมูลไม่ว่าจะเป็นทีมวิจัย เยาวชน ได้ผ่านกระบวนการนำข้อมูลมานำเสนอและร่วมกันสรุป เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของคน โดยผ่านการแลกเปลี่ยนกลุ่มย่อย เพื่อนำไปสู่การนำเสนอในเวทีใหญ่ครั้งต่อไป ซึ่งมีการนำเสนอโดยตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอ และจดบันทึกผลสรุปของแต่ละกลุ่มขึ้นกระดานฟลิปชาร์ตติดตารางที่แสดงต่อไปนี้

กลุ่มที่ ๑

ที่	ว/ด/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปาภูเขา	ประปาหมู่บ้าน	น้ำบ่อ	น้ำฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์	
๑.	๒๖/๑๐/๕๒	นายห้าสาก หาญจิตร	๑๐ ม.๓	๔	๕	๙	-	/	-	-	๔๕๐	๔,๕๐๐	๓๐๐	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๒.	๒๖/๑๐/๕๒	น.ส.มูเรียม หาญจิตร	๑๐/๓ ม.๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๑๕๐	๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๓.	๒๖/๑๐/๕๒	นายอัครร่อหมาน หาญจิตร	๑๐/๔ ม.๓	๒	๑	๓	-	/	-	-	๑๒๐	๑,๒๐๐	๓๐๐	-	- ต้องการที่เก็บน้ำ
๔.	๒๖/๑๐/๕๒	นางอุไร หาญจิตร	๑๓๗ ม.๓	๓	๒	๕	-	/	-	-	๒๗๐	๒,๔๐๐	๓๐๐	-	- น้ำไม่พอใช้
๕.	๒๖/๑๐/๕๒	นายสุริยะ หาญจิตร	๑๐/๕ ม.๓	๒	๑	๓	-	/	-	-	๑๕๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๖.	๒๖/๑๐/๕๒	นายสาธิต หาญจิตร	๑๐/๑ ม.๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๑๘๐	๒,๑๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้ ต้องการที่เก็บน้ำ
๗.	๒๖/๑๐/	นายสุริยา หาญจิตร	๑๐/๒ ม.๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๑๕๐	๑,๕๐๐	-	-	- ต้องการที่เก็บน้ำ
๘.	๒๖/๑๐/๕๒	นายไชยมนี หาญจิตร	๑๓๖ ม.๓	๓	๒	๕	-	/	-	-	๒๑๐	๒,๔๐๐	๓๐๐	-	- น้ำไม่พอใช้ - ต้องการที่เก็บน้ำ
๙.	๒๖/๑๐/๕๒	นายเหบบ ถนอมจิตร	๓๘/๑ ม.๓	๑	๔	๕	-	/	-	-	๑๘๐	๑,๘๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๐.	๒๖/๑๐/๕๒	นางอรอุมา หยุศรี	๑๗๓ ม.๓	๑	๓	๔	-	/	-	-	๑๘๐	๑,๘๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้

ที่	ว/ด/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ผู้	ช	รวม	ประปาภูเขา	ประปาหมู่บ้าน	น้ำบ่อ	น้ำฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์	
๑๑.	๒๖/๑๐/๕๒	นายสามารถ ถนอมจิตร	๑๑๓ ม.๓	๒	๓	๕	-	/	-	-	๑๘๐	๑,๘๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๒.	๒๖/๑๐/๕๒	นายสมโชค ถนอมจิตร	๕/๕ ม.๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๕๐	๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๓.	๒๖/๑๐/๕๒	นายสมชา ถนอมจิตร	๕/๖ ม.๓	๑	๑	๒	-	/	-	-	๖๐	๖๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๔.	๒๖/๑๐/๕๒	นายอิสมาแอณ สาลี	๑๓/๖ ม.๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๕๐	๒,๑๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๕.	๒๖/๑๐/๕	นายเอียด อุ่นเรือน	-	๔	๓	๗	/	/	-	-	๑๕๐	๔,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๖.	๒๖/๑๐/๕๒	นางหีบสี มาโนชน์	-	๔	๑	๕	/	/	-	-	๒๑๐	๒,๑๐๐	๕๐๐	-	- ไม่มีปัญหา
๑๗.	๒๖/๑๐/๕๒	นางจันทร์ฉาย บุญเกิด	๑๗/๓ ม.๓	๑	-	๑	/	/	-	-	๖๐	๕๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๑๘.	๒๖/๑๐/๕๒	นายสนั่นชัย หาญจิตร	๘/๒ ม.๓	๑	๒	๓	/	/	-	-	๑๘๐	๕๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๑๙.	๒๖/๑๐/๕๒	นางลำไย ชุ่นแดง	๑๗๕/๑ ม.๓	๒	๑	๓	/	/	-	-	๑๕๐	๕๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๒๐.	๒๖/๑๐/๕๒	นางวิยะดา ช่างแห	๘๐ ม.๓	๒	๓	๕	/	/	-	-	๑๘๐	๒,๔๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๒๑.	๒๖/๑๐/๕๒	นางสีด๊ะ สาลี	๑๓๘ ม.๓	๓	๑	๔	/	/	-	-	๑๕๐	๑,๕๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๒๒.	๒๖/๑๐/๕๒	นายก่อศักดิ์ ช่างแห	๑๑/๖ ม.๓	๓	๒	๕	/	/	-	-	๒๑๐	๑,๒๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๒๓.	๒๖/๑๐/๕๒	นางขวัญชนก ผดุงชาติ	๑๑/๓ ม.๓	๒	๒	๔	/	/	-	-	๑๘๐	๕๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๒๔.	๒๖/๑๐/๕๒	นางยามิอะ ฟิงหล้า	๑๑ ม.๓	๒	๑	๓	/	/	-	-	๕๐	๑,๒๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา

ที่	ว/ด /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปาภูเขา	ประปาหมู่บ้าน	น้ำบ่อ	น้ำฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์	
๒๕.	๒๖/๑๐/๕๒	นายประวิทย์ ผดุงชาติ	-	๑	๒	๓	/	/	-	-	๒๗๐	๑,๕๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๒๖.	๒๖/๑๐/๕๒	นางใหม่ จันทร์แจ่ม	๑๑/๕ ม.๓	๓	๓	๖	/	/	-	-	๒๔๐	๓,๐๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๒๗.	๒๖/๑๐/๕๒	นางจุไร จิระการ	๑๑/๔ ม.๓	๑	๑	๒	/	/	-	-	๖๐	๑,๒๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๒๘.	๒๖/๑๐/๕๒	นางมารียะ พึ่งหล้า	๕/๑ ม.๓	๒	๓	๕	/	/	-	-	๒๑๐	๒,๑๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๒๙.	๒๖/๑๐/๕๒	นายลาเต๊ะ อาจหาญ	๗ ม.๓	-	๑	๑	/	/	-	-	๖๐	๓,๐๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๓๐.	๒๖/๑๐/๕๒	นายอามีน อาจหาญ	๗/๑ ม.๓	๓	๔	๗	/	/	-	-	๕๐	๑,๕๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๓๑.	๒๖/๑๐/๕๒	นายศดา ยะศิริรักษ์	๓๐/๑ ม.๓	-	๑	๑	/	/	-	-	๕๐	๓๐๐	-	-	- ต้องการที่เก็บน้ำ
๓๒.	๒๖/๑๐/๕๒	นางหับ ชิตเอื้อ	๗๗/๑ ม.๓	๔	๓	๗	/	-	-	/	๖๐๐	๖,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่ไหล
๓๓.	๒๖/๑๐/๕๒	นางสาติน๊ะ สาลี	๓/๖ ม.๓	๓	๕	๘	/	/	-	-	๖๐๐	๑,๘๐๐	-	-	- น้ำไม่ไหล
๓๔.	๒๖/๑๐/๕๒	นางมรกต พิศแลงาม	๓/๗ ม.๓	๓	๑	๔	/	/	-	-	๓๐๐	๓,๖๐๐	-	-	- น้ำไม่ไหล
๓๕.	๒๖/๑๐/๕๒	นางบุษบา หลงดิง	๒/๒ ม.๓	๒	๑	๓	/	-	-	-	๖๐	๓๐๐	-	-	- น้ำไม่ไหล
๓๖.	๒๖/๑๐/๕๒	นายกำหรีม ผดุงชาติ	๑๗/๘ ม.๓	๑	๓	๔	/	-	-	-	๑,๕๐๐	๓,๐๐๐	๓,๐๐๐	-	- ต้องการที่เก็บน้ำ
๓๗.	๒๖/๑๐/๕๒	นางอาณิยะ ผดุงชาติ	๑๗/๑๐ ม.๓	๒	๓	๕	/	-	-	/	๕๐	๓,๐๐๐	-	-	- ต้องการที่เก็บน้ำ

กลุ่มที่ ๒

ที่	ว/ด /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปาภูเขา	ประปาหมู่บ้าน	น้ำบ่อ	น้ำฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์	
๑.	๒๓/๑๐/๕๒	นาย จิรพรรณ สีนโต	๐/๘๕ ม.๓	๑	๓	๔	/	-	-	/	๑๕๐	๖,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๒.	๒๓/๑๐/๕๒	นายอาบ อารีย์	๐/๘๕ ม.๓	๔	๓	๗	/	-	-	/	๓๐๐	๑,๗๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๓.	๒๓/๑๐/๕๒	นายวาหาบ อารีย์	๐/๘๕ ม.๓	๔	๒	๖	/	-	-	/	๒๗๐	๕,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๔.	๒๓/๑๐/๕๒	นายหรรณ ขุนภักดี	๐/๘๕ ม.๓	๕	๒	๗	/	-	-	/	๓๐๐	๑๒,๐๐	-	-	- ไม่มีน้ำกิน
๕.	๒๓/๑๐/๕๒	นายสมชาย สัมมา	๑๒๑ ม.๓	๑	๑	๒	/	-	-	/	๓๐๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๖.	๒๓/๑๐/๕๒	นายสุรศักดิ์ อาจหาญ	๑๖๔ ม.๓	๓	๔	๗	/	-	-	/	๓๓๐	๑๐,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๗.	๒๓/๑๐/๕๒	นายห้าวสัน อาลี	๒๘ ม.๓	๑	๑	๒	/	-	-	/	๕๐	๓,๐๐๐	-	-	- ฝนแล้งน้ำไม่ค่อยมี
๘.	๒๓/๑๐/๕๒	นายเต็ม ทอดทึง	๕๐ ม.๓	๑	๒	๓	/	-	-	/					

ที่	ว/ด /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				อ	ช	รวม	ประปาภูเขา	ประปาหมู่บ้าน	น้ำบ่อ	น้ำฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์	
๕.	๒๓/๑๐/๕๒	นายหมั่น วาเฮ็ด	๑๕๓ ม.๓	๑	๓	๔	/	-	-	/	๑๕๐	๔,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๑๐.	๒๓/๑๐/๕๒	นายร่มหัตถ์ กาหลง	๔/๓ ม.๓	๒	๒	๔	/	-	-	/	๑๐๐	๖,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๑๑.	๒๓/๑๐/๕๒	นายเกษม วิจิตรนันท์	๑๒๒/๓ ม.๓	๒	-	๒	/	-	-	/	๕๐	๔,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่มี
๑๒.	๒๓/๑๐/๕๒	นายฮอด อองสารา	๑ ม.๓	๕	๑	๖	/	-	-	/	๓๐๐	๕,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่มี
๑๓.	๒๓/๑๐/๕๒	นายเหียบ มาโนชน์	๐/๘๕ ม.๓	๓	๑	๔	/	-	-	/	๒,๗๐๐	๕,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่ไหล
๑๔.	๒๓/๑๐/๕๒	นายอิสหาก ผดุงชาติ	๑๓๕ ม.๓	๓	๓	๖	/	-	-	/	๒,๔๐๐	๓,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๑๕.	๒๓/๑๐/๕๒	นายวีรชัย ผดุงชาติ	๑๔๐ ม.๓	๔	๒	๖	/	-	-	/	๒,๔๐๐	๓,๘๐๐	-	-	- ไม่มีน้ำใช้
๑๖.	๒๓/๑๐/	นางบุญให้ บุญยี่เส็ง	๐/๘๕ ม.๓	๓	๓	๖	/	-	-	/	๒๔๐	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๑๗.	๒๓/๑๐/๕๒	นางวันดี ศรีงามผ่อง	๑๕๕ ม.๓	๕	๑	๖	/	-	-	/	๖๐๐	๕,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล

ที่	ว/ด /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปาภูเขา	ประปาหมู่บ้าน	น้ำบ่อ	น้ำฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์	
๑๘.	๒๓/๑๐/๕๒	นายศุภกิจ ศรีอินทร์	๐/๘๕ ม.๓	๑	๒	๓	/	-	-	/	๑๒๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๑๙.	๒๓/๑๐/๕๒	นายอาหลี ชินเขต	๑๖๕ ม.๓	๑	๔	๕	/	-	-	/	๑๕๐	๖,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๒๐.	๒๓/๑๐/๕๒	นายรัชต์ อุ่นเรือน	๐/๘๕ ม.๓	๒	๑	๓	/	-	-	/	๑๕๐	๕,๔๐๐	-	-	- ไม่มีน้ำใช้
๒๑.	๒๓/๑๐/๕๒	นางนงเยาว์ อูไรกิจ	๓๕/๑ ม.๓	๒	๓	๕	/	-	-	/	๓๐๐	๖,๐๐๐	-	-	- ไม่มีน้ำใช้
๒๒.	๒๓/๑๐/๕๒	นางนุชรินทร์ บัวทอง	๒๖/๓ ม.๓	๒	๓	๕	/	-	-	/	๓๐๐	๖,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๒๓.	๒๓/๑๐/๕๒	นายร่มหลี่ ชิดเอื้อ	๐/๘๕ ม.๓	๓	๑	๔	/	-	-	/	๑๕๐	๔,๕๐๐	-	-	- ไม่มีน้ำใช้
๒๔.	๒๓/๑๐/๕๒	นายชุมอาด ชิดเอื้อ	๐/๘๕ ม.๓	๔	๑	๕	/	-	-	/	๒๑๐	๖,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๒๕.	๒๓/๑๐/๕๒	นายเต็ม ทอดทึง	๕๐ ม.๓	๑	๒	๓	/	-	-	/	๑๒๐	๔,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล

กลุ่มที่ ๓

ที่	ว/ค/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๑.	๒๘/๑๐/๕๒	นางจิตรา ชูประจง	๗๖/๓ ม.๓	๑	๑	๒	/	-	-	-	๖๐	๑,๒๐๐	-	-	-
๒.	๒๘/๑๐/๕๒	นายลอบ รามแก้ว	๓๒/๑ ม.๓	๓	๓	๖	/	-	-	-	๑๕๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๓.	๒๘/๑๐/๕๒	นายถเวียน ขนามแก้ว	๓๖/๒ ม.๓	๓	๓	๖	/	-	-	-	๑๕๐	๖,๐๐๐	-	-	-อยากมีเครื่อง กรองน้ำ
๔.	๒๘/๑๐/๕๒	นางกิมเอียน เหมทานนท์	๓๒/๒ ม.๓	-	๓	๓	/	-	-	-	๕๐	๒,๔๐๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๕.	๒๘/๑๐/๕๒	น.ส.อรุณี พรหมเพรา	๑๕๐/๓ ม.๓	-	๑	๑	/	-	-	-	๖๐	๖๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๖.	๒๘/๑๐/๕๒	นายรื้อหรือรัก ชายเขาทอง	๓๒/๓ ม.๓	๓	๑	๔	/	-	-	-	๑๘๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำขุ่นบ่อยครั้ง
๗.	๒๘/๑๐/๕๒	นางปอบ ชูประจง	๕๒/๓ ม.๓	๓	๒	๕	/	-	-	-	๒๑๐	๑,๕๐๐	๑,๕๐๐	๑,๕๐๐	- น้ำไม่พอใช้
๘.	๒๘/๑๐/๕๒	นายวิมล ฟองมณี	๔๒/๒ ม.๓	๒	๒	๔	/	-	-	-	๕๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำไม่ไหล
๙.	๒๘/๑๐/๕๒	นางจิตรา ลือชาการ	๔๒/๔ ม.๓	๑	๒	๓	/	-	-	-	๕๐	๑,๘๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๑๐.	๒๘/๑๐/๕๒	นายวัฒนา รามแก้ว	๑๓๐/๓ ม.๓	๑	๒	๓	/	-	-	-	๑๕๐	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๑.	๒๘/๑๐/๕๒	นางมาเรียมเส็นบุตร	๑๒๗/๓	๒	๓	๕	/	/	/	-	๒๑๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำขุ่น
๑๒.	๒๘/๑๐/๕๒	นาวาครุณี ลือชาการ	๔๒/๓ ม.๓	๓	๔	๗	/	-	-	-	๔๕๐	๖,๐๐๐	-	-	- อยากมีที่กรอง น้ำ

ที่	ว/ด /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๑๓.	๒๘/๑๐/๕๒	นางบุญรวม แก้วกุล	๕๘/๕ ม.๓	๒	๑	๓	/	-	-	-	๕๐	๓,๐๐๐	-	-	-
๑๔.	๒๘/๑๐/๕๒	นายสมศักดิ์ มาลาวัณจันทร์	๓๔/๑ ม.๓	๒	๒	๔	/	-	-	-	๒๔๐	๓,๐๐๐	-	๓๐	- น้ำไม่ไหล
๑๕.	๒๘/๑๐/๕๒	นายก่อหรี หาดูจิตร	๒/๓ ม.๓	๑	๔	๕	/	-	/	-	๒๔๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๖.	๒๘/๑๐/๕๒	นายปรีชา ชูประจง	๑๒๕/๓ ม.๓	๑	๑	๒	/	-	-	-	๑๒๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๑๗.	๒๘/๑๐/๕๒	นายอิมรอนห์ ช่วยชาติ	๒๑/๓ ม.๓	๒	๓	๕	/	-	-	-	๑๕๐	๑,๕๐๐	-	-	- อยากให้มีน้ำ ใช้ที่ดี
๑๘.	๒๘/๑๐/๕๒	น.ส.นิตยา ตางาม	๓๔/๓ ม.๓	๑	๓	๔	/	-	-	-	๒๒๐	๓,๐๐๐	๑๕๐	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๑๙.	๒๘/๑๐/๕๒	นายวิรัช สึงเรน	๓๕/๕ ม.๓	๑	๑	๒	/	-	-	-	๑๘๐	๖,๐๐๐	-	-	- อยากมีที่เก็บน้ำ
๒๐.	๒๘/๑๐/๕๒	นายนิรันดร์ ชูประจง	๕๙/๓ ม.๓	๑	๑	๒	/	-	-	-	๑๕๐	๕๐๐	-	-	- อยากให้น้ำมา สม่ำเสมอ
๒๑.	๒๘/๑๐/๕๒	นางสมใจ อุบลเลิศกุล	๓๒/๕ ม.๓	๔	๒	๖	/	-	-	-	๓๐๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๒๒.	๒๘/๑๐/๕๒	นายธรรมรงค์ ทองแหม	๓๒/๒ ม.๓	๒	-	๒	/	-	-	-	๒๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๒๓.	๒๘/๑๐/๕๒	นายคณิง ลือชาการ	๔๒/๓ ม.๓	๑	๑	๒	/	-	-	-	๑๕๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๒๔.	๒๘/๑๐/๕๒	นายย่อง นวลแก้ว	๓๙/๑ ม.๓	๓	๑	๔	/	-	-	-	๑๕๐	๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้

ที่	ว/ด /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๒๕.	๒๘/๑๐/๕๒	นายสุริศักดิ์ ขัติยะ	๔๒/๓ ม.๓	๑	๓	๔	/	-	-	-	๖๐	๑๕๐	-	-	- น้ำขุ่น

กลุ่มที่ ๔

ที่	ว/ด /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๑.	๒๘/๑๐/๕๒	นางบุสรอ อจหาญ	๑๔/๔ ม.๓	๓	๒	๕	-	/	-	-	๖๐๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่เพียงพอ ต่อการบริโภค/ อุปโภคและน้ำไม่ สะอาด
๒.	๒๘/๑๐/๕๒	นางลียะ กำพวน	๑๒/๔ ม.๓	๒	๔	๖	-	/	-	-	๓๐๐	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๓.	๒๘/๑๐/๕๒	นายกาหรีม พิศแสงงาม	๔๓ ม.๓	๒	๔	๖	/	-	-	-	๑๕๐	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้

ที่	ว/ด/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๔.	๒๘/๑๐/๕๒	นางปราณี โกลิณ	๓ ม.๓	๕	๒	๓	-	/	-	-	๖๐	๒๖๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๕.	๒๘/๑๐/๕๒	นายสกาย กะสิริรักษ์	๓๑/๑ ม.๓	๔	๓	๓	-	/	-	-	๓๐๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๖.	๒๘/๑๐/๕๒	นางสุนิสา อจหาญ	๓๐ ม.๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๑๕๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำไม่สะอาด
๗.	๒๘/๑๐/๕๒	นางตาเลีย อจหาญ	๓๐ ม.๓	๓	๕	๘	/	/	-	-	๓๐๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๘.	๒๘/๑๐/๕๒	นางจิตรา อจหาญ	๓๐/๓ ม.๓	๓	๑	๔	-	/	-	-	๖๐๐	๑,๖๐๐	-	-	- น้ำมีตะกอน
๙.	๒๘/๑๐/๕๒	นายคล ศรีรัตน์	๓๑ ม.๓	๒	๓	๕	-	/	-	-	๑๕๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๐.	๒๘/๑๐/๕๒	นางสาคร ฟองเจริญ	๓๕/๑ ม.๓	๒	๑	๓	/	-	-	-	๑๕๐	๑๕๐	-	-	- น้ำไม่สะอาด
๑๑.	๒๘/๑๐/๕๒	นางसानีะ ขุนภักดี	๑๒/๑๐ ม.๓	๑	๓	๔	/	/	-	-	๑๕๐	๕๐๐	-	-	- น้ำใช้ไม่สะดวก
๑๒.	๒๘/๑๐/๕๒	นางมารียะ ชูทอง	๓๑/๔ ม.๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๒,๑๐๐	๔,๕๐๐	-	-	- น้ำใช้ไม่สะดวก
๑๓.	๒๘/๑๐/๕๒	น.ส.รอฮานี บัวทอง	๔/๓ ม.๓	๓	๔	๓	-	/	-	-	๓๐๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๔.	๒๘/๑๐/๕๒	นายนิพล เพชรสวัสดิ์	๔๓ ม.๓	๓	๒	๓	/	-	-	-	๑๕๐	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๕.	๒๘/๑๐/๕๒	นางสาเดี้ย หมาดเสน	๑๒/๓ ม.๓	๓	๒	๕	-	/	-	-	๓๕๐	๒,๔๐๐	-	-	- อยากมีที่กรองน้ำ
๑๖.	๒๘/๑๐/๕๒	นายทรงเกียรติ์ สำนัก	๑๐๒ ม.๓	๑	๓	๔	/	-	-	-	๒๑๐	๑,๕๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๑๗.	๒๘/๑๐/๕๒	นายสา วันตา	๒๓ ม.๓	๑	๑	๒	-	-	/	-	๑,๒๐๐	๑,๖๐๐	๖๐๐	-	- ไม่มีปัญหา
๑๘.	๒๘/๑๐/๕๒	นายสำราญ ประจงแก้ว	๓๑/๑ ม.๓	๒	๑	๓	-	/	-	-	๑๕๐	๑,๒๐๐	-	-	- ชื่อน้ำกิน

ที่	ว/ด /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๑๙.	๒๕/๑๐/๕๒	นายสาโอด ภักดี	๑๒/๑ ม.๓	๓	๒	๕	-	/	-	-	๑๕๐	๔๕๐	-	-	- น้ำไม่สะอาด
๒๐.	๒๕/๑๐/๕๒	นายก่อเดช หมาดเสน	๑๒/๕ ม.๓	๓	๑	๔	-	/	-	-	๓๐๐	๓,๖๐๐	๔๕๐	-	- น้ำไม่สะอาด
๒๑.	๒๕/๑๐/๕๒	นางมารีหยา อางหาญ	๗/๑ ม.๓	๒	๓	๕	-	/	-	-	๔๕๐	๑,๕๐๐	-	-	- อยากให้การจ้ด น้ำอย่างมีระบบ
๒๒	๒๕/๑๐/๕๒	นายสมคิด คัดนะภา	๔๕/๑ ม.๓	๒	๒	๔	-	-	-	/	๔๕๐	๑,๕๐๐	-	๓๐๐	- น้ำไม่พอใช้
๒๓	๒๕/๑๐/๕๒	นายสุริยา อางหาญ	๓๐/๒ ม.๓	๒	๒	๔	-	/	-	/	๑๕๐	๓๐๐	-	-	- อยากให้มีน้ำใช้ เพียงพอทั้งหมู่บ้าน
๒๔	๒๕/๑๐/๕๒	นางโสภา ภักดี	๑๒/๑ ม.๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๓๐๐	๓,๖๐๐	-	-	- น้ำไม่สะอาด
๒๕	๒๕/๑๐/๕๒	นายเบญญาหมื่น วาริศรี	๓๖/๑ ม.๓	๓	๓	๖	/	-	-	-	๓๐๐	๒,๔๐๐	๑,๕๐๐	๕๐	- น้ำมีกลิ่น
๒๖	๒๕/๑๐/๕๒	นายหมาด กะสิริภักย์	๓/๓ ม.๓	๔	๒	๖	/	-	-	-	๓๐๐	๒,๔๐๐	๑,๕๐๐	-	- น้ำไม่สะอาด
๒๗	๒๕/๑๐/๕๒	นายอ้าเนม ผดุงชาติ	๔/๓ ม.๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๓๐๐	๖๐๐	-	-	- น้ำไม่สะอาด
๒๘	๒๕/๑๐/๕๒	นางฟาดิหะ จวนถิ่น	๑๒/๖ ม.๓	๒	๑	๔	-	/	-	-	๕๐๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำมาไม่เป็น เวลา
๒๙	๒๕/๑๐/๕๒	นางร้อม จวนถิ่น	๑๒/๖ ม.๓	๒	๓	๕	-	/	-	-	๖๐๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอ
๓๐.	๒๕/๑๐/๕๒	นางร้อมมะ หมาดเสน	๑๒ ม.๓	๔	๔	๘	-	/	-	-	๕๐๐	๓,๖๐๐	๓๐๐	๑๕๐	- น้ำไม่พอ

ที่	ว/ด/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๓๑.	๒๘/๑๐/๕๒	นางรอตียะ ยูศรี	๑๐๘ ม.๓	๒	๓	๕	-	/	-	-	๖๐๐	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่สะอาด
๓๒.	๒๘/๑๐/๕๒	นายมุตตาทิม พึ่งหล้า	๓๑ ม.๓	๒	๒	๔	/	-	-	-	๔๕๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำไม่สะอาด
๓๓.	๒๘/๑๐/๕๒	นายตำรวจ ศรีสุ่มัง	-	๑	๓	๔	-	/	-	-	๓๐๐	๖๕๐	-	-	- น้ำไม่สะอาด
๓๔.	๒๘/๑๐/๕๒	นางสุภารดา พรหมมี	๔/๘ ม.๓	๑	๒	๓	/	-	-	-	๑๕๐	๓,๐๐๐	-	-	- น้ำขุ่น
๓๕.	๒๘/๑๐/๕๒	นายมนัส วันดา	๑๓๔ ม.๓	๔	๒	๖	-	-	/	-	๗๒๐	๒,๔๐๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๓๖.	๒๘/๑๐/	นางเบ้า สยามรัฐ	๓/๒ ม.๓	๔	๔	๘	-	/	-	-	๖๐๐	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่สะอาด
๓๗.	๒๘/๑๐/๕๒	นายเอกรัตน์ ศรีรัตน์	๓๑ ม.๓	๒	๑	๓	-	/	-	-	๑๕๐	๑,๒๐๐	-	-	- อยากให้มีการจัดระบบน้ำ
๓๘.	๒๘/๑๐/๕๒	นายสุรินทร์ ประจงแก้ว	๓๑/๑ ม.๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๑๕๐	๑,๒๐๐	-	-	- ไม่มีน้ำใช้
๓๙.	๒๘/๑๐/๕๒	นายจรณ์ หมาดเส้น	๑/๘ ม.๓	๑	๓	๔	-	/	-	-	๖๐๐	๑,๖๐๐	-	-	- อยากให้มีการจัดระบบน้ำ
๔๐.	๒๘/๑๐/๕๒	นายชัยรัตน์ ศรีรัตน์	๓๑ ม.๓	๒	๒	๔	/	/	-	-	๓๐๐	๑,๘๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๔๑.	๒๘/๑๐/๕๒	นายชัยรัตน์ ศรีรัตน์	๓๑ ม. ๓	๒	๒	๔	/	/	-	-	๓๐๐	๑,๘๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้ อยากให้ อบต. จัดการให้

ที่	ว/ด/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๔๒.	๒๘/๑๐/๕๒	นายเหืองศรีทองพันธ์	๓/๒ ม. ๓	๔	๓	๗	/	/	-	-	๓๐๐	๓,๐๐๐	๔,๕๐๐		- น้ำไม่พอใช้
๔๓.	๒๘/๑๐/๕๒	นายสุทธิพงศ์ กุลหมาด	-	๒	๒	๔	-	/	-	-	๑๕๐	๒,๔๐๐	-	-	- บางครั้งน้ำไม่ สะอาด กินไม่ได้
๔๕.	๒๘/๑๐/๕๒	นายวินิช กุลหมาด	๑๒๓	๒	๓	๕	/	-	-	-	๑๕๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำไม่สะอาด
๔๖.	๒๘/๑๐/๕๒	นายอำหรรณ เอื่องงาน	๓/๒	๔	๓	๗	/	/	-	-	๓๐๐	๒,๔๐๐	-	-	- อยากให้จัดระบบ การใช้น้ำ
๔๗.	๒๘/๑๐/๕๒	นางพนิดา อินตัน	๕/๒	๔	๓	๗	/	/	-	-	๒๔๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำใช้ไม่พอและ ไม่ ค่อยสะอาด
๔๘.	๒๘/๑๐/๕๒	นายอุ้มมาด ชิดเอื้อ	๗๗/๒	๑	๖	๗	-	/	-	-	๔๕๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่เพียงพอ
๔๙.	๒๘/๑๐/๕๒	นางอุไรวรรณ ธีปานุเคราะห์	๗๙	๒	๔	๖	-	/	-	-	๖๐๐	๖๐๐	๔๐๐	-	- น้ำใช้ไม่พอ
๕๐.	๒๘/๑๐/๕๒	นางผาหลิดา เอื่องงาน	๑๔	๓	๑	๔	/	/	-	-	๓๐๐	๑,๘๐๐	-	-	- น้ำไม่สะอาด
๕๑.	๒๘/๑๐/๕๒	นายอรุณ ประจงแก้ว	๓๑/๑	๒	๖	๘	-	/	-	-	๘๐๐	๒,๔๐๐	๑๐๐	-	- น้ำไม่พอใช้ อยากให้ทางการ มาช่วยเหลือ

กลุ่มที่ ๕

ที่	ว/ค /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา /ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๑.	๗/๑๑/๕๒	นายสอาจ สยามรัฐ	๑๕๓ ม.๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๑๒๐	๑,๒๐๐	๑๒๐	-	- นำมาตามเวลาดี
๒.	๗/๑๑/๕๒	นายคณกัฏฐิต ศาส์	๑๑๗ ม.๓	๓	๒	๕	-	/	-	-	๒๔๐	๓,๖๐๐	๒๐๐	-	- น้ำไม่พอต่อความต้องการ
๓.	๗/๑๑/๕๒	นางมาลา เอื่องาน	๓/๕ ม.๓	๓	๒	๕	-	/	-	-	๒๔๐	๒,๔๐๐	๒,๔๐๐	-	- ไม่มีที่เก็บน้ำ
๔.	๗/๑๑/๕๒	นายห้านัน ศาส์	๕/๒ ม.๓	๓	๒	๕	-	/	-	-	๓๖๐	๒,๔๐๐	-	-	- เปิดน้ำช้า
๕.	๗/๑๑/๕๒	นางคำ ยาพา	๓/๑ ม.๓	๒	๑	๓	-	/	-	-	๓๖๐	๑,๒๐๐	-	-	- เปิดน้ำช้า
๖.	๗/๑๑/๕๒	นางรำพึง ผดุงชาติ	๐/๘๕ ม.๓	๑	๓	๔	-	/	-	-	๑๒๐	๖๐๐	-	๖๐	- นำมาดี
๗.	๗/๑๑/๕๒	นายเอบ ผดุงชาติ	๑๕๒ ม.๓	๓	๓	๖	-	/	-	-	๓๖๐	๑,๒๐๐	-	-	- นำมาเป็นเวลา
๘.	๗/๑๑/๕๒	นายตะวัน ผดุงชาติ	๐/๘๕ ม.๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๒๔๐	๓๖๐	๑๒	๒๔	- ไม่มีที่เก็บน้ำ
๙.	๗/๑๑/๕๒	นางเสี่ย บุญเกิด	๑๖๘ ม.๓	๑	๔	๕	-	/	-	-	๕๖	๒๔๐	-	-	- ไม่มีที่เก็บน้ำ
๑๐.	๗/๑๑/๕๒	นางวนิดา บุญเกิด	๐/๘๕ ม.๓	๓	๑	๔	-	/	-	-	๑๘๐	๖๐๐	-	-	- ไม่มีเก็บน้ำ
๑๑.	๗/๑๑/๕๒	นางชีตีมีนะ อารีย์	๑๗/๒ ม.๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๒๔๐	๓๖๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยมา
๑๒.	๗/๑๑/๕๒	นายอิสมาแอณ คงยศ	๑๕/๒ ม.๓	๒	๑	๓	-	/	-	-	๒๔๐	๓,๖๐๐	๒,๔๐๐	-	- น้ำไม่พอต่อความต้องการ

ที่	ว/ค/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา /ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๑๓.	๓/๑๑/๕๒	นางศุภรดา ผดุงชาติ	๑๕๒ ม.๓	๒	๑	๓	-	/	-	-	๑๒๐	๔๘๐	-	-	- ไม่มีปัญหา
๑๔.	๓/๑๑/๕๒	นายมาหามบ สาลี	๓๕ ม.๓	๖	๓	๙	-	/	-	-	๓๖๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำไม่เพียงพอ
๑๕.	๓/๑๑/๕	นายโยบ ถนอมจิตร	๕ ม.๓	๓	๓	๖	-	/	-	-	๑๒๐	๒,๔๐๐	-	-	- ไม่มีที่เก็บน้ำ
๑๖.	๓/๑๑/๕๒	นายวิเชียร เอื้องาน	๓/๑ ม.๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๑๒๐	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่พอต่อความต้องการ
๑๗.	๓/๑๑/๕๒	นางก้อยะ คนตรง	๖/๓ ม.๓	๔	๔	๘	-	/	-	-	๓๖๐	๑,๒๐๐	๒๔	๒๔	- น้ำไม่พอต่อความต้องการ
๑๘.	๓/๑๑/๕๒	นายเดช สาลี	๑๖๘ ม.๓	๑	๓	๔	-	/	-	-	๑๘๐	๒,๔๐๐	๑๒	-	- น้ำไม่พอต่อความต้องการ
๑๙.	๓/๑๑/๕๒	นางอุไร อุไรกิจ	-	๑	๓	๔	-	/	-	-	๒๔๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำไม่พอต่อความต้องการ
๒๐.	๓/๑๑/๕๒	นางรอหะ รอดคง	๔/๒ ม.๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๑๒๐	๑,๒๐๐	๑,๒๐๐	๑๒๐	- น้ำไม่พอต่อความต้องการ
๒๑.	๓/๑๑/๕๒	นายประสิทธิ์ พึ่งกล้า	๕/๑ ม.๓	๒	๕	๗	-	/	-	-	๓๖๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำไม่พอต่อความต้องการ
๒๒.	๓/๑๑/๕๒	นายประจวบ พึ่งกล้า	๕/๑ ม.๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๑๕๒	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่พอต่อความต้องการ

ที่	ว/ค/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา /ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๒๓.	๓/๑๑/๕๒	นายภาณุวัฒน์ กำพวน	๘/๔ ม.๓	๓	๑	๔	-	/	-	-	๒๔๐	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่พอต่อความต้องการ
๒๔.	๓/๑๑/๕๒	นายคตรือหมาน อุไรกิจ	๘/๓ ม.๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๓๖๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๒๕.	๓/๑๑/๕๒	นางมะ เอื่องาน	...๐/๘๕ ม.๓	๔	/	๕	-	/	-	-	๖๐	๒๔๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
	รวม	๒๕ ครัวเรือน		๖๐	๕๕	๑๑๕	-	๒๕	-	-	๕๕๖๘	๔๒๕๖๐	๖๔๘๘	๒๒๘	

กลุ่มที่ ๖

ที่	ว/ค/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา /ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๑.	๒๕/๑๐/๕๒	นายบัญชา ณ สมุทร	๗๒/๑ ม.๓	๑	๑	๒	/	-	-	-	๘๐๐	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่เพียงพอ
๒.	๒๕/๑๐/๕๒	นางมีน๊ะ ช่วยชาติ	๕/๔ ม.๓	๒	๓	๕	/	/	/	-	๕๐	๖,๐๐๐	-	-	- การจัดระบบน้ำ
๓.	๒๕/๑๐/๕๒	นางไรคำ ปราบปราม	๖ ม.๓	๓	๔	๗	/	-	/	-	๑๒๐	๕,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๔.	๒๕/๑๐/๕๒	นายสำเร็จ เกิดสุวรรณ	๓/๘ ม.๓	๒	๑	๓	-	-	/	/	๑๕๐	๗๕๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๕.	๒๕/๑๐/๕๒	นางผาติมะ ช่างแห	๑๕๑ ม.๓	๑	๒	๓	/	-	-	/	๑,๒๐๐	๓,๐๐๐	-	-	- อยากได้ท่อ pvc เพื่อได้ต่อน้ำใช้
๖.	๒๕/๑๐/๕๒	นายสุรัช กล้วยสด	๖/๒ ม.๓	๒	๒	๔	/	-	/	-	๑๒๔	๕๓๐	-	-	- น้ำขุ่น
๗.	๒๕/๑๐/๕๒	นายคำ ขุนภักดี	พลัดถิ่น ม.๓	๒	๒	๔	/	-	/	-	๓๐๐	๓,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๘.	๒๕/๑๐/๕๒	นายหมุด ณ สมุทร	๗๒/๑ ม.๓	๑	๒	๓	/	-	/	-	๖๐๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๙.	๒๕/๑๐/๕๒	นายถิณี ภักดี	พลัดถิ่น ม.๓	๒	๒	๔	/	-	-	-	๓๐๐	๖๐๐	-	-	- น้ำขุ่น
๑๐.	๒๕/๑๐/๕๒	นายสมชาย ขายเขาทอง	๖/๔ ม.๓	๒	๑	๓	/	-	/	-	๑๐๐	๑,๒๔๐	-	-	- น้ำขุ่น
๑๑.	๒๕/๑๐/๕๒	นายอำหามาด สยามรัฐ	๑๗/๑ ม.๓	๒	๑	๓	/	-	-	/	๕๐๐	๘๐๐	๑,๐๐๐	๗๕๐	- น้ำไม่พอใช้
๑๒.	๒๕/๑๐/๕๒	นางน๊ะ ถีใหม่	๔/๒ ม.๓	๒	๑	๓	-	-	/	-	๑๕๕	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๓.	๒๕/๑๐/๕๒	นายปราโมทย์ สยามรัฐ	๑๐๘ ม.๓	๑	๓	๔	/	-	-	-	๕๐๐	๘๐๐	๑,๐๐๐	-	- น้ำไม่พอใช้

ที่	ว/ค /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา /ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๑๔.	๒๕/๑๐/๕๒	นายทวีศักดิ์ สมบูรณ์	๗๒/๓ ม.๓	๑	๒	๓	-	-	/	-	๖๐๐	๖,๐๐๐	๓,๐๐๐	-	- น้ำไม่พอใช้ในช่วง ฤดูแล้ง
๑๕.	๒๕/๑๐/๕๒	นายคินัส หมาดเส้น	๑๒/๘	๒	๑	๓	/	-	-	-	๔๕๐	๓,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๖.	๒๕/๑๐/๕๒	นายป้อ กำพน	๑๐๕ ม.๓	๑	๖	๗	-	-	/	-	๖๐๐	๕,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๗.	๒๕/๑๐/๕๒	นางสมบูรณ์ เกิดสุวรรณ	๓/๔ ม.๓	๑	๓	๔	-	-	/	/	๑๕๐	๑,๐๕๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๘.	๒๕/๑๐/๕๒	นายห้าวเหล็ก ชายเขาทอง	๒/๑ ม.๓	๔	๓	๗	-	-	/	-	๓๐๐	๑๒,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๙.	๒๕/๑๐/๕๒	นายเพชร วันตา	๒๗/๑ ม.๓	๕	๒	๗	-	-	/	-	๓๐๐	๑๒,๐๐๐	-	-	- อยากได้ท่อ pvc เพื่อต่อน้ำ
๒๐.	๒๕/๑๐/๕๒	นายคลคำ เกียวสด	๖/๒ ม.๓	๒	๒	๔	/	-	/	-	๑๘๖	๖๐๐	-	-	- น้ำขุ่น
๒๑.	๒๕/๑๐/๕๒	นางกอดี๊ะ สิงห์สุวรรณ	ม.๓	๑	๕	๖	/	-	/	-	๑๕๐	๕,๐๐๐	-	-	- อยากให้มีน้ำกินที่ สะอาด
๒๒.	๒๕/๑๐/๕๒	นางรอกี๊ะ เปียวสด	๑๒๖ ม.๓	๑	๒	๓	/	/	/	-	๕๐	๖,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๒๓.	๒๕/๑๐/	นายอับร้อเหม คงยศ	๗๗/๑ ม.๓	๒	๑	๓	-	/	-	-	๑๕๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๒๔.	๒๕/๑๐/๕๒	นายลีฝน ช่วยชาติ	๕ ม.๓	๒	๓	๕	/	-	-	-	๔๕๐	๖๐๐	-	-	- น้ำขุ่นกินไม่ได้

ที่	ว/ค /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา /ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๒๕.	๒๕/๑๐/๕๒	นางหนับ กุลหลัง	๔๑ ม.๓	๓	๓	๖	-	-	/	-	๓๐๐	๕๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๒๖.	๒๕/๑๐/๕๒	น.ส.มาริษา ช่วยชาติ	๕/๓ ม.๓	๒	๒	๔	/	-	-	-	๓๐๐	๒,๑๐๐	-	-	- อยากให้ดูแลเรื่องน้ำ
๒๗.	๒๕/๑๐/๕๒	นายอุสมาน อารีย์	๑๗/๕ ม.๓	๔	๒	๖	/	-	/	-	๓๐๐	๓,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๒๘.	๒๕/๑๐/๕๒	นางปนัดดา บัวทอง	๑๔/๕ ม.๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๓๐๐	๗๕๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๒๙.	๒๕/๑๐/๕๒	น.ส.สุธิดา สาลี	๑๘/๑ ม.๓	๔	๓	๗	-	/	-	-	๑๕๐	๒,๑๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๓๐.	๒๕/๑๐/๕๒	นายร้อเณด ช่างแห	๑๘ ม.๓	๒	๔	๖	/	-	/	-	๔๕๐	๔,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๓๑.	๒๕/๑๐/	นางอาอีหะ กุลหมาด	๑๖๓ ม.๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๖๐๐	๒,๔๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๓๒.	๒๕/๑๐/๕๒	นายอดิศาเระ ช่างแห	๑๑๔ ม.๓	๔	๒	๖	-	/	-	-	๑๕๐	๒,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๓๓.	๒๕/๑๐/๕๒	นางซอลีหะ คงยศ	๗๗/๔ ม.๓	๓	๑	๔	-	/	-	-	๑๕๐	๓,๐๐๐	-	-	- น้ำมีตะกอน
๓๔.	๒๕/๑๐/๕๒	นางเอียด พรหมมี	๕/๓ ม.๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๑๕๐	๒,๑๐๐	-	-	- น้ำมีตะกอน
๓๕.	๒๕/๑๐/๕๒	น.ส.พารินา อินตัน	๑๐๔ ม.๓	๕	๑	๖	-	/	-	-	๑๕๐	๔๐๐	-	-	- น้ำมีตะกอน - น้ำไม่ค่อยไหล
๓๖.	๒๕/๑๐/๕๒	นางสาเปี้ย มาลาวิ	๑๘/๒ ม.๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๓๐๐	๒,๑๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๓๗.	๒๕/๑๐/๕๒	นายอ้าหนัด มาโนชน์	๑๐๖ ม.๓	๑	๒	๓	/	-	/	-	๑๕๐	๔,๕๐๐	-	-	- น้ำมีตะกอน
๓๘.	๒๕/๑๐/๕๒	นางร่มล๊ะ สิงห์สุวรรณ	๑๖๕ ม.๓	๓	๔	๗	/	/	-	-	๑๒๐	๕,๐๐๐	-	-	- น้ำไหลไม่ตรงเวลา

ที่	ว/ค/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา /ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๓๙.	๒๕/๑๐/๕๒	นางอาอี๊ยะ เสนออำมหาด	๑๓/๓ ม. ๓	๒	๔	๖	/	-	-	-	๑๕๐	๒, ๔๐๐	-	-	- อยากให้มีการ จัดระบบน้ำ
๔๐.	๒๕/๑๐/๕๒	น.ส.สะท้อน อารีย์	๑๓/๘ ม.๓	๓	๓	๖	/	/	-	-	๑๕๐	๓,๐๐๐	-	-	- น้ำไหลไม่เป็นเวลา
๔๑.	๒๕/๑๐/๕๒	นางปานทองนามแก่นท้าว	ม.๓	๑	๒	๓	/	-	-	-	๕๐	๓,๐๐๐	-	๓๐,๐๐๐	- น้ำขุ่น มีตะกอน
๔๒.	๒๕/๑๐/๕๒	นายศีกการิยา เกียวสด	๑๒๖/๑ ม.๓	๒	๑	๓	/	/	/	-	๖๐	๖,๐๐๐	-	-	- น้ำไหลไม่เป็นเวลา
๔๓.	๒๕/๑๐/๕๒	น.ส.จินตนา เกียวสด	๑๐๖/๑ ม.๓	๒	๑	๓	-	-	/	-	๖๐	๖,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๔๔.	๒๕/๑๐/๕๒	น.ส.ธีราพร คงยศ	๑๕ ม.๓	๑	๑	๒	/	/	-	-	๖๐	๒,๔๐๐	-	-	- อยากให้มีการจัด ระบบน้ำ
๔๕.	๒๕/๑๐/๕๒	น.ส.อัยมาพร คงยศ	๑๕/๒ ม.๓	๑	๒	๓	-	-	/	-	๕๐	๔,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
รวม ๔๕ครัวเรือน															

กลุ่มที่ ๗

ที่	ว/ค/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๑.	๒๓/๑๐/๕๒	นายวิเชียร แก้วมีศรี	๔๖ ม.๓	-	๓	๓	-	-	/	-	๒๔๐	๕,๐๐๐	-	-	-
๒.	๒๓/๑๐/๕๒	นางรพีระ อินัน	๔/๖ ม. ๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๕๐	๑,๘๐๐	๕๐	๓๐	- ต้องการที่เก็บน้ำ
๓.	๒๓/๑๐/๕๒	น.ส สุดา เจริญฤทธิ์	๔/๔ ม.๓	๒	๑	๓	-	/	-	-	๕๐	๑,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๔.	๒๓/๑๐/๕๒	น.ส.ละอองดาว คงสวัสดิ์	๔/๖ ม.๓	๒	๓	๕	-	-	-	/	๑,๕๐๐	๗,๕๐๐	-	๖๐๐	- น้ำไม่พอใช้
๕.	๒๓/๑๐/๕๒	นางยี่ะ ตางาม	๗๗/๒	๔	๒	๖	-	/	-	-	๒๑๐	๑,๕๐๐	-	-	- ใช้น้ำหมู่ ๔
๖.	๒๓/๑๐/๕๒	นางฟ้าดีมีะ สยามรัฐ	-	๒	๓	๕	-	/	-	-	๕๐	๑,๒๐๐	-	-	- น้ำไม่ค่อยไหล
๗.	๒๓/๑๐/๕๒	นายสมพร ชูสุข	๑๓๑	๑	๓	๔	-	/	-	-	ซื้อน้ำ	๖,๐๐๐	-	-	- น้ำมีตะกอนไม่พอใช้
๘.	๒๓/๑๐/๕๒	นางนงเยาว์ อูไรกิจ	๗๕/๑ ม.๓	๑	-	๑	-	/	-	/	-	๕๐	-	-	- น้ำกร่อย
๙.	๒๓/๑๐/๕๒	นายอิสระ ผดุงชาติ	๔ ม. ๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๓๐๐	๑๐,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้ - ประปามีขนาดเล็ก
๑๐.	๒๓/๑๐/๕๒	นางอามี๊ะ ศรีรัตน์	๑๔๑ ม.๓	๓	๓	๖	-	/	-	-	๓๐๐	๑๕,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๑.	๒๓/๑๐/๕๒	นายล้ำหาก กำพวน	๒๐/๒ ม.๓	๖	๔	๑๐	-	/	-	-	๓๐๐	๑๘,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๑๒.	๒๓/๑๐/๕๒	นางลิดา พรหมมี	๒๕/๑ ม.๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๕๐	๖,๐๐๐	-	-	-

ที่	ว/ค/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำ ฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยงสัตว์ (ลิตร)	
๑๓.	๒๓/๑๐/๕๒	นางจี๊ะ พรหมมี	๒๕ ม.๓	๑	๕	๖	-	/	-	-	๔๕๐	๑,๒๐๐	-	-	-
๑๔.	๒๓/๑๐/๕๒	นายไรคำ ผดุงชาติ	๔/๑ ม.๓	๑	๓	๔	-	/	-	-	๕๐	๕,๐๐๐	-	-	- น้ำมีใช้ตลอดเวลา
๑๕	๒๓/๑๐/๕๒	น.ส บัวใบ ทองราช	๔/๑ ม.๓	๒	๑	๓	-	/	-	-	๑๒๐	๑,๕๐๐	-	-	-
๑๖	๒๓/๑๐/๕๒	นายมาเหล็ก สาลี	๑๓ ม.๓	๑	๔	๕	-	/	-	-	๓๐๐	๑,๕๐๐	-	-	-
๑๗	๒๓/๑๐/๕๒	นาง กัญญา โพธิ์ชนะ	๘๐/๑ ม. ๓	๘	๑	๙	-	/	-	-	๕๔๐	๑๘,๐๐๐	-	-	-
๑๘	๒๓/๑๐/๕๒	นาง พิศมัย ถึงหา	๘๐/๒ ม. ๓	๑	๓	๔	-	/	-	-	๓๐๐	๑๕,๐๐๐	-	-	- มีน้ำใช้ตลอดเวลา
๑๙	๒๓/๑๐/๕๒	นายอำหนิบ สาลี	๑๐๕ ม. ๓	๒	๒	๔	-	/	-	-	๓๐๐	๑๘,๐๐๐	-	-	-
๒๐	๒๓/๑๐/๕๒	นางสาหลิพะ สยามรัฐ	๐/๘๕ ม. ๓	๒	๓	๕	/	-	-	-	๑๕๐	๓๐,๐๐๐	-	-	- น้ำมีตะกอน
	รวม	๒๐ ครัวเรือน		๓๗	๔๕	๘๒	๑	๑๘	๓		๕,๔๖๐	๒๑๑,๓๕๐	๒๔๐	๗๒๐	

กลุ่มที่ ๘

ที่	ว/ค/ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยง สัตว์ (ลิตร)	
๑.	๒๓/๑๐/๕๒	นายปิยะ มั่งมี	๑๓/๒ ม.๓	๔	๒	๖	-	/	-	-	๒๑๐	๑๐,๕๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๒.	๒๓/๑๐/๕๒	นายคน กงยศ	๑๕ ม.๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๖๐	๔,๕๐๐	-	-	- น้ำไหลบ้าง ไม่ไหลบ้าง
๓.	๒๓/๑๐/๕๒	นางสาวอิดะ กงยศ	๑๕/๑ ม.๓	๑	๓	๔	-	/	-	-	๖๐	๑๒,๐๐๐	-	-	- น้ำไม่พอใช้
๔.	๒๓/๑๐/๕๒	นางฟ้าดีมะ เอื้องงาน	๑๔/๒ ม.๓	๔	๑	๕	-	/	-	-	๒๑๐	๖,๐๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็นเวลา
๕.	๒๓/๑๐/๕๒	นางนันทิยา ผดุงชาติ	๑๓/๓ ม.๓	๕	๓	๘	-	/	-	-	๑๒๐	๖,๐๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็นเวลา
๖.	๒๓/๑๐/	นายก่อหมั่น สาลี	๑๐๕ ม.๓	๑	๓	๔	-	/	-	-	๑๒๐	๑๐,๕๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็นเวลา
๗.	๒๓/๑๐/๕๒	นาย คล๊ะ (ไทยพลัดถิ่น)	๐/๘๕	๑	๓	๔	-	/	-	-	๕๐	๔,๕๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็นเวลา
๘.	๒๓/๑๐/๕๒	นายคล่า ผดุงชาติ	๒๖	๓	๒	๕	-	/	-	-	๑๕๐	๗,๕๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็นเวลา

ที่	ว/ค /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยง สัตว์ (ลิตร)	
๙.	๒๓/๑๐/๕๒	นางเกษร จัตติยะ	๒๒/๒	๒	-	๒	-	-	/	-	๑๕๐	๔,๕๐๐	-	-	- มีน้ำใช้ ตลอดเวลา
๑๐.	๒๓/๑๐/๕๒	นางไหมสาเราะห์ กงยศ	๑๓๒	๒	๓	๕	-	/	-	-	๒๑๐	๕,๐๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็น เวลา
๑๑.	๒๓/๑๐/๕๒	นายโรจน์ ชูศรี	๑๓/๑	๑	๑	๒	-	/	-	-	๕๐	๓,๕๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็น เวลา
๑๒.	๒๓/๑๐/๕๒	นางสีดีมีหยาม ผดุงชาติ	๒๖/๑	๒	๒	๔	-	/	-	-	๒๔๐	๓,๕๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็น เวลา
๑๓.	๒๓/๑๐/๕๒	นายสมบุรณ์ ผดุงชาติ	๒๖/๒	๓	๑	๔	-	/	-	-	๒๑๐	๑๒,๐๐๐	.	-	- น้ำใช้ไม่ พอใช้
๑๔.	๒๓/๑๐/๕๒	นางพรสุดา อาจหาญ	๘/๓	๓	-	๓	-	/	-	-	๓๐๐	๕,๐๐๐	-	-	- น้ำใช้ไม่ พอใช้
๑๕.	๒๓/๑๐/๕๒	นายมุตตอเลียบ อาจหาญ	๒๐/๓	๔	๑	๕	-	/	-	-	๓๖๐	๑๓,๕๐๐	-	-	- น้ำใช้ไม่ พอใช้
๑๖.	๒๓/๑๐/๕๒	นาย จุกกรี ผดุงชาติ	๑๓/๖	๔	๓	๗	-	/	-	-	๔๕๐	๑๕,๐๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็น

ที่	ว/ด /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยง สัตว์ (ลิตร)	
															เวลา
๑๗.	๒๓/๑๐/๕๒	นายก้อคิด เอื่องาน	๑๔/๑	๒	๒	๔	-	/	-	-	๓๐๐	๖,๐๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็นเวลา
๑๘.	๒๓/๑๐/๕๒	นางพิมพ์ใจ อีสอ	๑๕/๓	๓	๑	๔	-	/	-	-	๕๐	๔,๕๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็นเวลา
๑๙.	๒๓/๑๐/๕๒	นางบัวรีน ละมูล	๒๐/๑	๒	๒	๔	-	/	-	-	๒๔๐	๕๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็นเวลา
๒๐.	๒๓/๑๐/๕๒	นางไรรนัน เอื่องาน	๑๔/๓	๑	-	๑	-	/	-	-	๖๐	๔,๕๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็นเวลา
๒๑.	๒๓/๑๐/๕๒	นายสุรเดช พดุงชาติ	๑๓/๔	๓	๒	๕	-	/	-	-	๕๐	๖,๐๐๐	-	-	- มีน้ำใช้เป็นเวลาเพื่อ น้ำประปา
๒๒.	๒๓/๑๐/๕๒	นางอาปีเราะห์ วันตา	๑๐๓	๑	๒	๓	-	/	-	-	๒๔๐	๑๕,๐๐๐	-	-	- น้ำใช้ไม่พอใช้
๒๓.	๒๓/๑๐/๕๒	นายคลก้อเต็ม	๒๖/๑	๑	๒	๓	-	/	-	/	๒๑๐	๑๒,๐๐๐	-	-	- น้ำใช้ไม่

ที่	ว/ด /ป	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก			แหล่งน้ำที่ใช้				การใช้ประโยชน์				ปัญหา / ข้อเสนอแนะ
				ญ	ช	รวม	ประปา ภูเขา	ประปา หมู่บ้าน	น้ำ บ่อ	น้ำฝน	บริโภค (ลิตร)	อุปโภค (ลิตร)	เกษตร (ลิตร)	เลี้ยง สัตว์ (ลิตร)	
		ผดุงชาติ													พอใช้ - ไม่มีที่เก็บ น้ำ
๒๔.	๒๓/๑๐/๕๒	นายหมาดหาด เกียวสด	๑๓	๑	๔	๕	-	/	-	/	๓๐๐	๑๒,๐๐๐	-	-	- น้ำใช้ไม่ พอใช้ - ไม่มีที่เก็บน้ำ
๒๕.	๒๓/๑๐/๕๒	นายอิมรอล วันตา	๑๕	๓	๑	๔	-	/	-	-	๕๐	๓,๕๐๐	-	-	- น้ำใช้ไม่ พอใช้ไม่มีที่ เก็บน้ำ
	รวม	๒๕ ครัวเรือน		๕๓	๕๖	๑๐๓	-	๒๕	๑	๓	๔,๖๒๐	๑๕๘,๔๕๐	-	-	

ตารางสรุปผลจากข้อมูลปริมาณผู้ใช้น้ำในชุมชนบ้านบางกล้วยนอกบ้านบางกล้วยนอก

จำนวน ครัวเรือน	จำนวน สมาชิก	เพศ		แหล่งน้ำที่ใช้	จำนวน ครัวเรือน ที่ใช้น้ำ	รูปแบบการใช้ ประโยชน์จากน้ำ	ปริมาณน้ำ จำนวนลิตร/เดือน
		ชาย	หญิง				
๒๕๒	๑,๑๓๑	๕๘๐	๕๕๑	๑) ประปาภูเขา	๑๐๕	๑) การบริโภค	๓๓,๑๓๖
				๒) ประปาหมู่บ้าน	๑๕๓	๒) การอุปโภค	๑,๐๓๔,๓๓๐
				๒) ประปาหมู่บ้าน	๑๕๓	๒) การอุปโภค	๑,๐๓๔,๓๓๐
				๓) น้ำฝน	๓๒	๓) การเกษตร	๒๓,๓๐๘
				๔) น้ำบ่อ	๓๔	๔) การเลี้ยงสัตว์	๓๔,๐๓๘
รวม	๑,๑๓๑	๕๘๐	๕๕๑	๔) แหล่งน้ำ	๒๕๒	๔) รูปแบบ	๑,๑๖๕,๖๕๒

ปัญหา / ผลกระทบในการใช้น้ำ

มีน้ำใช้ไม่เพียงพอต่อจำนวนครัวเรือนในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก และน้ำมีตะกอนและกลิ่น ในช่วงฤดูแล้งส่งผลให้มีน้ำไม่พอต่อการบริโภค-อุปโภค เกิดการอด頓ของท่อน้ำทำให้น้ำไม่ไหล ช่วงฤดูฝนน้ำมีลักษณะเป็นสีขุ่นและสีแดง น้ำไม่สะอาด ซึ่งน้ำกินจะต้องซื้อ ส่วนน้ำใช้ เช่น น้ำอาบต้องเดินไปไกล ต้องรอช่วงฝนตก ระบบการเปิด - ปิด น้ำเกิดความชำรุดไป และ มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ / แนวทาง

ทางชุมชนต้องการให้มีการจัดการระบบน้ำอุปโภค – บริโภคที่ดีขึ้นกว่าเดิม เช่น มีที่เก็บน้ำใช้ มีการเปิด - ปิด น้ำตลอด ๒๔ ชั่วโมง และอยากให้มีการใส่คลอรีนในน้ำ การซ่อมแซมท่อน้ำ การต่อท่อพีวีซีเพิ่ม เพื่อต่อน้ำใช้ โดยอยากให้ทางส่วนราชการช่วยปรับปรุงในเรื่องของน้ำและมีการวางท่อให้มีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิม สรุปผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

จากการสรุปข้อมูลการสำรวจปริมาณการใช้น้ำในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก จำนวน ๒๕๒ ครัวเรือน ก็พบว่ามีการใช้น้ำในการอุปโภค - บริโภค ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์ การเกษตร ซึ่งรวมกันแล้วมีปริมาณการใช้น้ำมากถึงเดือนละ ๑,๑๖๕,๖๕๒ ลิตร/เดือน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะเป็นข้อมูลที่นำไปสู่การวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น น้ำไม่พอใช้ และน้ำไม่เพียงพอกับจำนวนครัวเรือน น้ำมีตะกอน มีกลิ่น น้ำไม่พอใช้ในช่วงฤดูแล้ง น้ำอด頓 น้ำกินต้องซื้อ น้ำอาบต้องเดินไกล และต้องรอฝนตก มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ระบบน้ำเปิดชำรุดไป ช่วงฤดูฝนน้ำมีลักษณะเป็นสีขุ่นและสีแดง น้ำไม่สะอาดเป็นประเด็นปัญหาที่ทางชุมชนได้สะท้อนออกมา ซึ่งจะเป็น

ข้อมูลหนึ่งที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน ในการประสานภาคีเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นผู้ใหญ่บ้าน อบต.นาคา อำเภอสุขสำราญ และหน่วยงานอื่นๆ โดยเริ่มจากตัวชุมชนเองและขยายการประสานงานไปสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในการใช้น้ำ เกิดคำถามจากชาวบ้านว่าเก็บข้อมูลไปทำอะไร แล้วช่วยอะไรได้บ้าง และก็ได้มีการเสนอความคิดเห็นข้อเสนอแนะความต้องการของคนในชุมชนต้องการที่เก็บน้ำใช้ ต้องการใช้น้ำตลอด ๒๔ ชั่วโมง ต้องการใส่คลอรีนในน้ำ อยากให้มีการจัดการในเรื่องของน้ำให้เป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการซ่อมแซมท่อ น้ำอยากได้ท่อฟิวซี เพิ่มเพื่อต่อน้ำใช้ อยากให้ทางราชการช่วยปรับปรุงในเรื่องของน้ำและมีการวางท่อให้มีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิม ซึ่งความต้องการของชุมชนดังกล่าว ทางทีมวิจัยไม่สามารถที่จะทำได้ แต่ส่วนหนึ่งที่ทีมวิจัยทำได้คือจัดทำข้อมูลรวบรวมไว้เพื่อเป็นข้อมูลที่จะประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ดังกล่าวบนพื้นฐานการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด(พูดได้อีกอย่างคือการเกาให้ถูกที่คัน) และเพื่อให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลในด้านต่างๆ สิ่งที่พบเห็นระหว่างที่ทีมวิจัยลงพื้นที่และได้กลับมาเล่าสู่กันฟัง บางกลุ่มพบเจ้าของบ้านมีสัมพันธไมตรีที่ดี ชวนผู้สำรวจกินข้าวมีการพูดคุยและนำถึงปัญหาต่างๆในการใช้น้ำ น้ำไม่พอใช้บ้าง น้ำไม่ค่อยสะอาดบ้าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นที่จะคิดกันต่อว่าจะมีกระบวนการอย่างไรในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว บางส่วนเจ้าของบ้านให้การต้อนรับทีมวิจัยและให้ข้อมูลได้เป็นอย่างดี บางกลุ่มก็ถูกตั้งคำถามว่าเอาข้อมูลไปทำอะไรซึ่งเป็นโจทย์หนึ่งที่ทีมวิจัยจะต้องตอบคำถามกับชุมชนให้เข้าใจ โดยจะต้องมีเทคนิค และทักษะในการตอบคำถาม เพราะนี่คือสิ่งหนึ่งที่ทางทีมวิจัยได้เรียนรู้ ณ วันนี้หัวหน้าโครงการให้โอกาสนับน้องๆรุ่นใหม่เข้ามาทำงานร่วมกับพี่ๆทีมวิจัย การมีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้นคนในทีมเป็นกันเองและทุกคนมีความสามัคคีกันและกล้าแสดงออกมากขึ้นมีความมั่นใจในการพูดมากขึ้น ทุกคนมีการพัฒนาศักยภาพในการทำงานกันมากขึ้นและจิตใจที่พี่น้องๆเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานวิจัยได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เกิดความพึงพอใจในการได้ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

ปัญหาอุปสรรค

ประเด็นความไม่เข้าใจในด้านการตั้งคำถาม , เจ้าของบ้านไม่ค่อยอยู่บ้าน เนื่องจากต้องไปหาเลี้ยงครอบครัวในตอนกลางวันทำให้สำรวจข้อมูลล่าช้า ชาวบ้านบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเส้นทางในการคมนาคมการสำรวจไม่สะดวกและการมีเวลาไม่ตรงกันในการลงพื้นที่ บางกลุ่มขาดการตรวจสอบข้อมูลจึงทำให้ต้องย้อนกลับไปทำใหม่อีกครั้ง ต้องเดินไปสำรวจ ไม่มียานพาหนะอีกทั้งเส้นทางเดินก็ไกล

ข้อเสนอแนะ

การเปิดโอกาส ให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในงานวิจัยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อยากให้ทีมงานวิจัยที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อยากให้มีการพัฒนาศักยภาพการทำงานของทีมวิจัยจากที่ดีอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิม อยากให้ทีมวิจัยทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนนานๆ

กิจกรรมที่ ๑๘ ลงพื้นที่จับค่าพิกัด จีพีเอส ท่อน้ำประปาในหมู่บ้านบางกล้วยนอก
วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ สถานที่ ณ บริเวณบ้านบางกล้วยนอก

สำหรับกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมจากแผนกิจกรรมงานวิจัยที่วางไว้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการดำเนินงานวิจัย ซึ่งทีมวิจัยมองว่ากระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำที่ผ่านมาก็พบปัญหาในด้านน้ำไม่พอใช้ในชุมชน ทั้งที่ในชุมชนบ้านบางกล้วยนอกก็ยังมีแหล่งน้ำที่ใช้กัน ถึง ๔ แหล่ง เกิดจากสาเหตุอะไร และเมื่อเกิดการชำรุดของท่อน้ำก็ไม่สามารถรู้ได้เลยว่าเป็นท่อน้ำสายไหน เพราะมีหลายสาย หากเพิ่มเติมกิจกรรมจับพิกัด ท่อน้ำของชุมชนก็สามารถที่จะรู้ได้เลยว่าท่อส่งน้ำเป็นของสายไหน ก็จะง่ายในการบริหารจัดการน้ำของคณะกรรมการจัดการน้ำ

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อการศึกษาเรียนรู้เส้นทางเดินของท่อส่งน้ำในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก
- ๒) เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารจัดการน้ำได้ใช้ประโยชน์ในการจัดน้ำที่สะดวกขึ้นและรวดเร็วต่อการซ่อมบำรุง
- ๓) เพื่อศึกษาเรียนรู้สืบค้นแนวทางในการแก้ไขปัญหา น้ำไม่พอใช้ในชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) ประชุมทีมวิจัยเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติงานงาน ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒
- ๒) ลงพื้นที่จับพิกัด จีพีเอส ในวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒
- ๓) สรุปรูปข้อมูลและจัดทำแผนที่ประปาหมู่บ้าน ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๒

ผลการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๖ คน ทีมวิจัย ๑๒ คน เยาวชน ๔ คน ผลจากการดำเนินกิจกรรมจับค่าพิกัด จีพีเอส ท่อน้ำในชุมชน ก็พบว่ามีสายท่อส่งน้ำด้วยกันถึง ๔ สาย ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมจากแผนกิจกรรมที่วางไว้ในโครงการวิจัย ทั้งนี้เพื่อต้องการศึกษาเรียนรู้ข้อมูลในเรื่องของปัญหาของน้ำไม่พอใช้ในชุมชน มีการใช้น้ำจากแหล่งน้ำต่างๆ เช่น น้ำเขื่อนแควน้อย (ทางมูลนิธิแควน้อยช่วยเหลือ) ถึงเก็บน้ำและเดินท่อน้ำในหมู่บ้าน น้ำประปาภูเขา ประปาหมู่บ้านหอสูง น้ำประปามัสยิด โดยมีท่อส่งน้ำถึง ๔ สายด้วยกัน คือ ๑) ท่อส่งน้ำที่ต่อมาจากถังเก็บน้ำแควน้อยเดินสายมาเข้าหมู่บ้านเป็นระยะทาง ๒,๘๐๐ เมตร จำนวนผู้ใช้น้ำแควน้อย จำนวน ๓๘ ครัวเรือน ๒) ท่อส่งน้ำของประปาภูเขาที่เดินสายมาจากฝายน้ำล้นห้วยเสียดเดินเข้าหมู่บ้านเดินคู่ขนานน้ำเขื่อนแควน้อยเป็นระยะทาง ๒,๘๐๐ เมตร มีผู้ใช้ น้ำจากประปาภูเขา จำนวน ๖๘ ครัวเรือน ๓) ท่อส่งน้ำประปาหมู่บ้านถึงที่เก็บน้ำติดกับมัสยิดเรียกว่าน้ำประปามัสยิด เดินสายในโซนทางฝั่งทางด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านมีจำนวนของครัวเรือนผู้ใช้น้ำจากน้ำประปามัสยิด

จำนวน ๓๕ คร่าวเรือน ๔) ท่อน้ำประปาหมู่บ้านถึงหอสูง เดินสายในโซนของทิศตะวันตกของหมู่บ้าน มีจำนวนของคร่าวเรือนที่ใช้น้ำ ถึงหอสูง ๓๕ คร่าวเรือน

ตารางค่าพิกัด จีพีเอส ท่อประปาหมู่บ้าน

จุดที่	สัญลักษณ์	ค่า ๔๓ p	ค่า utm
๑.	ประปาหมู่บ้าน	๐๔๓๗.๖๓๕	๑๐๓๘.๔๘๓
๒.	หน้าบ้านนายประจวบ พึ่งหล้า	๐๔๓๗.๖๔๒	๑๐๓๘.๔๕๒
๓.	สามแยกเข้าบालาย (ด้านซ้ายมือ)	๐๔๓๗.๖๐๘	๑๐๓๘.๔๕๓
๔.	หน้าบ้านนายอิสมาแอณ หาญจิตร	๐๔๓๗.๕๘๕	๑๐๓๘.๔๓๐
๕.	หน้าบ้านหาวะ	๐๔๓๗.๕๖๔	๑๐๓๘.๔๐๓
๖.	สามแยกเข้าสู่สถาน	๐๔๓๗.๕๑๔	๑๐๓๘.๒๕๘
๗.	โรงน้ำปลา	๐๔๓๗.๕๔๑	๑๐๓๘.๒๘๘
๘.	จุดเก็บน้ำบาลาย	๐๔๓๗.๕๔๓	๑๐๓๘.๒๘๔
๙.	จุดทางแยกเข้าบาลาย (ด้านขวามือ)	๐๔๓๗.๕๕๕	๑๐๓๘.๔๕๖
๑๐.	หน้าบ้านไต้ะอีหม่าม	๐๔๓๗.๕๑๓	๑๐๓๘.๕๓๗
๑๑.	ปากท่อ (ด้านซ้าย)	๐๔๓๗.๔๒๕	๑๐๓๘.๕๘๕
๑๒.	ปากท่อจุดตัด (ด้านขวา)	๐๔๓๗.๔๓๖	๑๐๓๘.๕๕๓
๑๓.	ตรงข้ามหน้าบ้านไต้ะอีหม่าม	๐๔๓๗.๕๒๐	๑๐๓๘.๕๔๐
๑๔.	หน้าบ้านนายมาหนาบ สาลี	๐๔๓๗.๕๗๖	๑๐๓๘.๕๒๒
๑๕.	ร้านค้าสหกรณ์ชุมชนบางกล้วย	๐๔๓๗.๕๕๗	๑๐๓๘.๔๕๕
๑๖.	เสาไฟฟ้าข้างบ้านนายภานุวัฒน์	๐๔๓๗.๖๕๔	๑๐๓๘.๕๑๑
๑๗.	หน้าบ้านนายก่อเดช ผดุงชาติ	๐๔๓๗.๗๒๓	๑๐๓๘.๕๗๓
๑๘.	หน้าบ้านนายสนั่น เอื่องาน	๐๔๓๗.๗๔๑	๑๐๓๘.๖๔๗
๑๙.	หน้าบ้านนายคน กงยศ	๐๔๓๗.๗๕๓	๑๐๓๘.๗๔๕
๒๐.	หน้าบ้านนางพิมพ์ใจ กงยศ	๐๔๓๗.๗๗๒	๑๐๓๘.๘๒๗

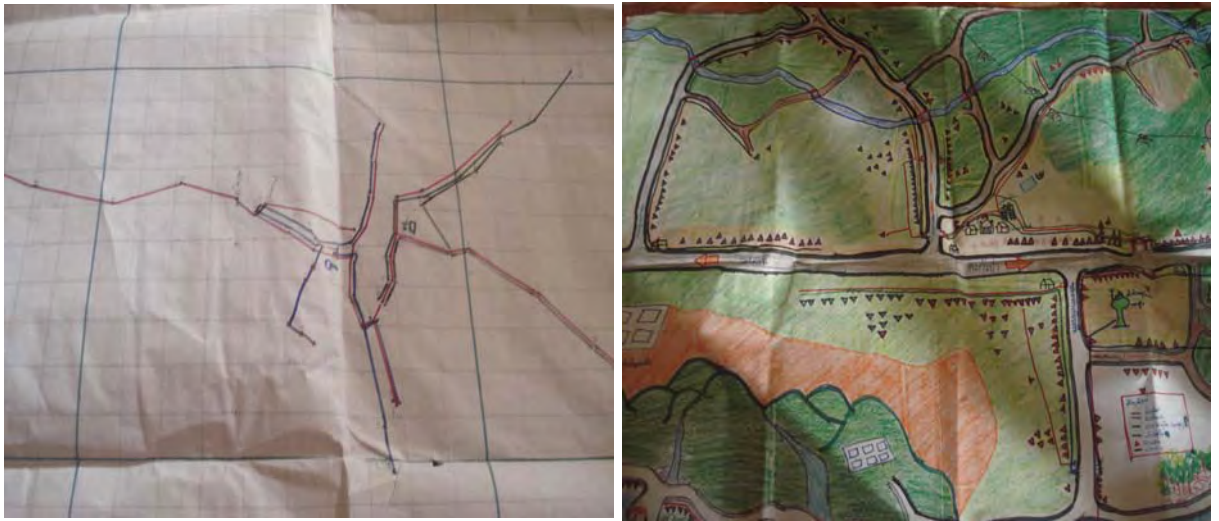
จุดที่	สัญลักษณ์	ค่า ๔๓ p	ค่า utm
๒๑.	หน้าบ้านตาเที่ยง	๐๔๓๗.๗๕๑	๑๐๓๘.๘๕๔
๒๒.	สามแยกปากทางท่าเรือบ้านนางใหม่	๐๔๓๗.๗๐๕	๑๐๓๘.๔๘๕
๒๓.	หน้าบ้านเจ็ลไย	๐๔๓๗.๖๕๑	๑๐๓๘.๔๗๕
๒๔.	หน้าบ้านางจันทร์ฉาย บุญเกิด	๐๔๓๗.๖๕๑	๑๐๓๘.๓๘๐
๒๕.	ท่อถนนใหญ่ (ดันแบก)	๐๔๓๗.๗๑๖	๑๐๓๘.๓๑๘
๒๖.	หน้าร.ร บางกล้วยนอก	๐๔๓๗.๗๕๗	๑๐๓๘.๐๘๕
๒๗.	บ้านตาน้อง	๐๔๓๗.๗๖๑	๑๐๓๘.๕๖๕
๒๘.	<u>ขึ้นห้วยเสียด</u> ถึงเก็บน้ำแอ็ดด้า	๐๔๓๘.๔๘๘	๑๐๓๗.๑๗๕
๒๙.	สันเขื่อน	๐๔๓๘.๔๔๐	๑๐๓๗.๒๕๗
๓๐.	โค้งขวาจากโรงกรองน้ำ	๐๔๓๘.๔๑๕	๑๐๓๗.๓๗๐
๓๑.	สวนเงาะนายห้าตัน สาลี	๐๔๓๘.๓๒๖	๑๐๓๗.๓๔๕
๓๒.	บ้านนายเบนญาหมิน วาริศรี	๐๔๓๘.๒๘๒	๑๐๓๗.๓๗๕
๓๓.	ท่อบล็อก	๐๔๓๘.๒๔๗	๑๐๓๗.๔๕๘
๓๔.	สวนปาล์ม (พี่เขียว)	๐๔๓๘.๑๒๖	๑๐๓๗.๕๑๕
๓๕.	สามแยกสวนหมานตาขาว	๐๔๓๘.๐๐๓	๑๐๓๗.๕๔๕
๓๖.	ทางเข้าสวนจ๊ะโสม	๐๔๓๘.๘๗๖	๑๐๓๗.๖๗๖
๓๗.	สวนปาล์มนายดลก่อเต็ม ผดุงชาติ	๐๔๓๘.๘๕๗	๑๐๓๗.๗๘๔
๓๘.	สามแยกถ้ำแก้ว	๐๔๓๘.๘๑๒	๑๐๓๗.๘๗๑
๓๙.	สวนยางหวาหมัด	๐๔๓๘.๗๕๒	๑๐๓๗.๙๗๕
๔๐.	สามแยกซอยนาใน	๐๔๓๘.๖๖๘	๑๐๓๗.๙๖๒
๔๑.	ป่าเงาะร้าง	๐๔๓๘.๕๒๖	๑๐๓๘.๐๑๔
๔๒.	บ้านนายทรงเกียรติ	๐๔๓๘.๔๘๖	๑๐๓๘.๑๑๔

จุดที่	สัญลักษณ์	ค่า ๔๓ p	ค่า utm
๔๓.	เสาเหล็กไหล	๐๔๓๘.๓๒๕	๑๐๓๘.๒๖๕
๔๔.	สวนปาล์มผู้ใหญ่หรรณ	๐๔๓๘.๑๕๐	๑๐๓๘.๓๕๕
๔๕.	สามแยกคลองห้วยน้ำ	๐๔๓๘.๐๒๓	๑๐๓๘.๕๐๐
๔๖.	สวนยางนายดล ศรีรัตน์	๐๔๓๗.๕๖๕	๑๐๓๘.๔๕๔
๔๗.	สามแยกปากทางเข้าห้วยเสียด	๐๔๓๗.๘๕๔	๑๐๓๘.๖๑๘
๔๘.	บ้านโตะผิง	๐๔๓๗.๕๒๖	๑๐๓๘.๖๓๕
๔๙.	บ้านนายขยอหัน	๐๔๓๘.๐๖๑	๑๐๓๘.๗๒๗
๕๐.	บ้านมีเนาะ	๐๔๓๘.๑๔๒	๑๐๓๘.๘๑๐
๕๕.	<u>เขื่อนใต้</u> บ้าน_หาวโอด	๐๔๓๘.๔๑๓	๑๐๓๘.๐๔๓
๕๖.	สวนยางนายทรงเกียรติ	๐๔๓๘.๒๕๕	๑๐๓๘.๘๘๘
๕๗.	ทางเข้าบ้านจะตีม๊ะ	๐๔๓๘.๑๕๖	๑๐๓๘.๘๓๕
๕๘.	บ้านนางไรดำ	๐๔๓๘.๐๑๖	๑๐๓๘.๖๓๕
๕๙.	บ้านนายซาริป	๐๔๓๘.๕๐๐	๑๐๓๘.๖๓๓
๖๐.	ท่อน้ำข้างบ้านจะอ้าจุดตัดน้ำถึงมัสยิด	๐๔๓๘.๘๒๖	๑๐๓๘.๖๒๐

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมจับค่าพิกัด จีพีเอส ท่อน้ำในชุมชน ๖๐ จุดก็สรุปได้ว่า มีท่อน้ำจากแหล่งน้ำต่างๆหลายสาย แต่ไม่สามารถใช้น้ำได้เพียงได้ เนื่องจากสาเหตุท่อน้ำมีการชำรุดบ้างบางพื้นที่และมีทางเดินของท่อน้ำมีหลายสายมากและมีการซ้ำซ้อนของระบบการวางท่อน้ำ บางครัวเรือนมีสายท่อน้ำเดินถึง ๓ สาย บางครัวเรือนมีเพียงสายเดียว บางครัวเรือนมีท่อน้ำไปถึงแต่น้ำไปไม่ถึง ซึ่งสาเหตุดังกล่าวจะต้องมีการแก้ไขปัญหาในการจัดเป็นผังของสายน้ำและไม่ให้มีการซ้ำซ้อนของท่อน้ำ เพื่อให้การกระจายน้ำส่งให้ทั่วถึง

แผนที่ระบบท่อส่งน้ำชุมชนบ้านบางกล้วยนอก



จากการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลปริมาณผู้ใช้น้ำในชุมชนทั้งหมดจำนวน ๒๕๖ ครัวเรือน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ถึงพูดคุย แล้วบันทึกลงแบบฟอร์มที่เตรียมไว้ ก็พบว่ามีการใช้จากแหล่งต่างๆของชุมชน เช่น ประปาหมู่บ้าน/ ประปาภูเขา / น้ำบ่อ / น้ำฝน การใช้ของคนที่ชุมชนบ้านบางกล้วยนอกแบ่งออกเป็น ๔ โซน ด้วยกัน ดังนี้

โซนฝั่งตะวันออก ของหมู่บ้านจะใช้น้ำจากแหล่งน้ำจากประปาภูเขา ซึ่งมีท่อส่งน้ำ จำนวน ๓ สาย ดังนี้

๑) น้ำเขื่อนแควน้อย ด้านบนเป็นน้ำที่มีถังเก็บน้ำอยู่ด้านบนฝายน้ำล้นห้วยเสียด ซึ่งสูบน้ำมาจากภูเขาในพื้นที่ป่าต้นน้ำชาวบ้านเลยเรียกว่าน้ำเขื่อนด้านบน

๒) น้ำเขื่อนแควน้อย ด้านล่างเป็นน้ำที่มีถังเก็บน้ำที่มีการกรองน้ำก่อนที่จะส่งต่อเข้ามาในหมู่บ้านซึ่งอยู่ด้านล่างของหน้าฝายน้ำล้น ชาวบ้านเลยเรียกว่าน้ำเขื่อนล่าง

๓) น้ำประปาหมู่บ้าน ซึ่งที่ตั้งอยู่ใกล้กับมัสยิด ชาวบ้านเลยเรียกว่าน้ำมัสยิด รวมแล้วโซนพื้นที่ตะวันออกมีการใช้น้ำด้วยกันจำนวน ๓ สาย ซึ่งมีครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด จำนวน ๗๒ ครัวเรือน

โซนในฝั่งทิศตะวันตก ของหมู่บ้านมีแหล่งน้ำที่ใช้ จำนวน ๒ แหล่ง ดังนี้

๑) ประปาหมู่บ้านหอดงสูง ติดตั้งอยู่ในที่ดินของ นางยามีอะ ฝั่งหลัก บริเวณปากซอยเข้าท่าเรือ ซึ่งส่งน้ำให้กับโซนฝั่งทิศตะวันตกของหมู่บ้าน จำนวนของครัวเรือนที่ใช้น้ำจากแหล่งนี้ จำนวน ๘๘ ครัวเรือน

๒) น้ำเขื่อนแควน้อย ด้านล่างเป็นน้ำที่มีถังเก็บน้ำที่มีการกรองน้ำก่อนที่จะส่งต่อเข้ามาในหมู่บ้านซึ่งส่งต่อจากโซนฝั่งตะวันออกโดยผ่านทางท่อน้ำที่หน้าบ้าน นางฮับส๊ะ มาโนชน์ ไปที่ชุมชนท่าเรือด้านล่าง จำนวน ๑๑ ครัวเรือน

โชนของพื้นที่ระฆังทอง จำนวน ๒๖ ครัวเรือน ใช้น้ำในส่วนของน้ำจากหมู่ที่ ๔ บ้านควนไทรงามเป็นน้ำประปาภูเขา

ปัญหา/อุปสรรค

ในการจับค่าพิกัด จีพีเอส ท่อน้ำมีความลำบากค่อนข้างเยอะเนื่องจากในการจับค่าพิกัด จีพีเอส ไม่ทราบถึงเส้นทางเดินของท่อน้ำที่มีหลายสาย จึงต้องไปสอบถามกับผู้จัดการน้ำ จึงจะได้ข้อมูลของเส้นทางเดินของระบบการวางท่อน้ำ

กิจกรรมที่ ๑๕ ดำรงพื้นที่เก็บข้อมูลเปรียบเทียบการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี (๒ ครั้ง)

สถานที่ ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาเรียนรู้พื้นที่เก็บข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมีในเชิงพื้นที่

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนงานกิจกรรม ๑๕ พ.ย. ๕๒ ผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๖ คน
- ๒) กำหนดการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลเปรียบเทียบผลดี-ผลเสียระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี ในวันที่ ๑๖ พ.ย ๕๒ ผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๖ คน
- ๓) แบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานของทีมวิจัย / ประสานกลุ่มเป้าหมาย
- ๔) เตรียมวัสดุ/อุปกรณ์ที่จะต้องใช้ เช่น กล้องถ่ายรูป สรุปรายชื่อจากการสำรวจ ๑๗ พ.ย. ๕๒

กิจกรรมที่ ๑๕.๑ ประชุมเตรียมความพร้อม การสำรวจพื้นที่เก็บข้อมูลเปรียบเทียบการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ สถานที่ บ้านนางฝ้ายหะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว)

วัตถุประสงค์

- เพื่อการเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่สำรวจการเก็บข้อมูลเปรียบเทียบการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมีในพื้นที่สวนเกษตรบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมประชุม
๒. จัดเตรียมอาหาร
๓. ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๖ คน คือ ทีมวิจัย จากการประชุมได้มีการนำเสนอความคิดว่าการสำรวจพื้นที่เก็บข้อมูลเปรียบเทียบการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี ควรที่จะหาพื้นที่ต้นแบบที่มีการทำเกษตรแบบใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี ซึ่งจะทำให้สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างได้ เช่น สวนนายหมาด กะสิริรักษ์ นายเพียร วันตา และนายห้าวเหล็ก ชายเขาทอง โดยการพูดคุยถึงสัมภาษณ์

สรุปผลจากการดำเนินงานการประชุม

ในที่ประชุมมีความคิดเห็นร่วมกันสรุปว่าให้มีการสัมภาษณ์ ๑) นายหมาด กะสิริรักษ์ ๒) นายเพียร วันตา ๓) นายห้าวเหล็ก ชายเขาทอง ซึ่งทั้งสามท่านนี้มีการทำเกษตรที่เป็นต้นแบบตัวอย่างในการปรับเปลี่ยนจากระบบคิดจนไปถึงการนำมาปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง และพยายามที่จะ ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการทำเกษตร คนในชุมชนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการเกษตรได้

ปัญหา/อุปสรรค

- ในการประชุมไม่มีปัญหาอุปสรรค

กิจกรรมที่ ๑๕.๒ ลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลเปรียบเทียบการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี (ครั้งที่ ๒)

วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ สถานที่ ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาเรียนรู้และเก็บข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมีในพื้นที่

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องอัดเสียง สมุดจดบันทึก อาหาร เป็นต้น

๒) ลงพื้นที่สัมภาษณ์ถึงพูดคุยกลุ่มย่อยบุคคลที่กำหนดไว้

ผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๖ คน

๑. นายดลก่อเสริม ผดุงชาติ
๒. นางหาดีย่า ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน์
๔. นางฝ้ายหะ ผดุงชาติ
๕. นางสาวอู๊ดะ คงยศ
๖. นางรอมมาเฝีย ผดุงชาติ
๗. นางสาวพรรณณี เกียวสด

๘. นางสาวซาปีน๊ะ วันตา

๙. นางสาวอัยมาพร คงยศ

๑๐. นางรอห๊ะ อินตัน

๑๑. นางฟาติมะห์ สาลิ

๑๒. นางอุหมกกาโลสม มุคุระ

๑๓. นางย่น กะสิร์กัย

๑๔. นายหมาด กะสิร์กัย

๑๕. นางหับส๊ะ นาคา

๑๖. นางอุไร หาญจิตร

ผลจากการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์คนที่ ๑ คือ **นายหมาด กะสิร์กัย** อายุ ๖๕ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๓/๓ ประกอบอาชีพทำสวนเกษตร สัมภาษณ์โดย นางหาดีย่า ชายเขาทอง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เดิมผมเป็นคนมาจากบ้านโคกไคร จังหวัดพังงา ได้ย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านบางกล้วยนอกมาเป็นเวลา ๒๐ - ๓๕ ปี มาแล้ว และเข้ามาทำสวนเกษตร ซึ่งการทำเกษตรก็มีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน สวนสมรม มีผลไม้ เช่น เงาะ ลองกอง มังคุด และการปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการใช้ปุ๋ยเคมีใช้ในส่วนเชิงเดี่ยว ในส่วนของสวนสมรมและพืชผักสวนครัวก็จะใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ทำขึ้นเองโดยใช้เศษผักเศษปลาที่ไม่ใช้แล้วในครัวเรือนนำมาหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการบำรุงพืชผักสวนครัว จากการทำการเกษตรที่ผ่านมาผมมีการทำเกษตรแบบใช้สารเคมีและไม่ใช้สารเคมีก็ทำให้ผมเห็นถึงความแตกต่างของการใช้สารเคมีกับการใช้ปุ๋ยชีวภาพในด้านต่างๆ เช่น สภาพดิน / ต้นทุนทางการเกษตร / ผลผลิต/สุขภาพ ในเรื่องของสภาพของดินในพื้นที่ที่ใช้สารเคมีจากการประเมินด้วยสายตา เห็นสภาพของดินมีความแข็งกระด้าง ไม่มีความชุ่มชื้น แต่ในพื้นที่ที่ใช้ปุ๋ยชีวภาพมีความชุ่มชื้นดินไม่แข็งอะลุ่มและสภาพของดินไม่แข็งกระด้างมีความนุ่ม แม้กระทั่งในช่วงหน้าแล้ง ในส่วนของต้นทุนทางการเกษตรในการทำเกษตรที่ใช้สารเคมีจะมีต้นทุนสูง เพราะปุ๋ยเคมี และยาฆ่าหญ้ามีราคาสูง การทำเกษตรของผมจะต้องใช้ทุนในการซื้อปุ๋ยและยาฆ่าหญ้าปีละ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท เมื่อมีรายได้จากการทำเกษตรก็จะต้องมีการเก็บเงินส่วนหนึ่งไว้เพื่อจะต้องซื้อปุ๋ยเคมีไว้ใช้ในภาคการเกษตร ในส่วนของปุ๋ยชีวภาพมีค่าใช้จ่ายปีละ ๕,๐๐๐ บาทซึ่งในส่วนของผลผลิตที่ได้จากการใช้ปุ๋ยเคมีก็จะได้ผลผลิตดีในช่วงแรกๆแต่จะต้องเพิ่มจำนวนของปุ๋ยเคมีเพิ่มมากขึ้น ผลผลิตจะคงเดิมและเพิ่มขึ้น ในส่วนของปุ๋ยชีวภาพการใช้ในช่วงแรกๆผลผลิตจะลดลงนิดหน่อยแต่เมื่อใช้ไปช่วงระยะหนึ่งผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้นเทียบเท่ากับการใช้สารเคมี และในด้านสุขภาพเมื่อผมไปฉีดยาฆ่าหญ้าก็รู้สึกมีนหัว ต้องนอนพัก ผมคิดว่าสารเคมีส่งผลทำให้ส่งผลต่อสุขภาพด้วย ผมอยากให้มีคนในชุมชนได้หันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพให้มากขึ้น” สัมภาษณ์คนที่ ๒ คือ **นายเพียร วันตา** อายุ ๖๒ ปี บ้านเลขที่ ๒๙/๑ ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน สัมภาษณ์โดย นางหาดีย่า ชายเขาทอง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ผมทำการเกษตรมาเป็นเวลา ๓๒ ปี ในการทำเกษตรของผมที่ผ่านมาได้มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้าซึ่งมีต้นทุนในการทำเกษตรสูงมาก ในปีหนึ่งผมต้องใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี ปีละ ๑๐,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ บาทซึ่งเป็นเงินที่ผมจะต้องเตรียมไว้ทุกปี และการใช้สารเคมีในการทำเกษตรมีผลต่อสุขภาพและสภาพดินที่ผมเห็นได้ชัดก็คือดินแข็งกระด้าง ไม่มีความชุ่มชื้น ในส่วนของผลผลิตที่ได้จากการใช้ปุ๋ยเคมีก็จะได้ผลผลิตในช่วงแรกๆแต่จะต้องเพิ่มจำนวนของปุ๋ยเคมีเพิ่มมากขึ้นผลผลิตจะคงเดิมและเพิ่มขึ้น ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นปัญหาในการทำเกษตร ผมก็ได้เข้าร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรมัยยั้ง โดยได้รับการไว้วางใจจากสมาชิกให้เป็นประธานเครือข่ายเกษตรกรมัยยั้ง ผมก็ได้รับองค์ความรู้ต่างๆมากมาย เช่นการทำปุ๋ยชีวภาพ การทำหัวเชื้อ อีเอ็ม การทำปุ๋ยแห้งชีวภาพ โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชน จากวิทยากรผู้ให้ความรู้จากเครือข่ายเกษตรกรทางเลือก คุณมณฑิลา ธรรมวัฒน์ ทำให้ผมมีทางเลือกในการทำเกษตรมากขึ้น ผมก็ได้มีการทดลองทำปุ๋ยชีวภาพ การทำหัวเชื้อ อีเอ็ม การทำปุ๋ยแห้งชีวภาพ มาใช้ในสวนเกษตรเป็น แปลงปรับปรุงพัฒนา ซึ่งพบว่าต้นทุนในการผลิตน้อยมาก ปีละ ๔,๐๐๐-๕,๐๐๐ บาท ซึ่งมีขั้นตอนในการทำที่ไม่ยุ่งยากเท่าไร ในส่วนของปุ๋ยชีวภาพการใช้ในช่วงแรกๆผลผลิตจะลดลงนิดหน่อยแต่เมื่อใช้ไปช่วงระยะหนึ่งผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้นเทียบเท่ากับการใช้สารเคมี”

สัมภาษณ์คนที่ ๓ คือ **นายห้าวเหล็ก ขายเขาทอง** อายุ ๕๑ ปี บ้านเลขที่ ๒/๑ ประกอบอาชีพทำสวน สัมภาษณ์โดย นางสาวลิษา ผดุงชาติ (จี๋สาว) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ที่ผ่านมามีการทำเกษตรที่ต้องพึ่งพาสารเคมี ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ผมใช้มาตลอด ผมมีต้นทุนในการทำเกษตรสูงมากขึ้นๆ ทุกปีละ ๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท ในการซื้อปุ๋ยเคมีและยาฆ่าหญ้า ซึ่งทำให้เกิดปัญหารายได้ไม่พอจบบรายจ่าย ผมก็คิดที่จะลดต้นทุนทางการเกษตรก็ได้มีการหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ใช้มูลของสัตว์เป็นวัตถุดิบในการผลิต และส่วนหนึ่งผมก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรมัยยั้ง ก็ทำให้ผมได้รับเทคนิคต่างๆในการทำปุ๋ยชีวภาพ ผมก็ทดลองทำปุ๋ยหมักชีวภาพแล้วนำมาใช้ในพื้นที่สวนเกษตร ก็ทำให้แปลงของผมเป็นแปลงต้นแบบเป็นแปลงปรับเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนา ก็ทำให้เห็นความแตกต่างของการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมีหลายๆด้าน เช่น ในด้านการได้ลดต้นทุนทางการเกษตร ซึ่งการใช้สารเคมีจะต้องใช้ต้นทุนทางการเกษตรถึง ปีละ ๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท/ปี แต่ต้นทุนในการทำปุ๋ยชีวภาพ ปีละ ๕,๐๐๐ - ๖,๐๐๐ บาท/ปี ซึ่งสามารถลดต้นทุนทางการเกษตรได้ถึงปีละ ๑๐,๐๐๐ - ๑๔,๐๐๐ บาท/ปี และในส่วนของผลผลิตก็สามารถจะเทียบเท่ากันได้ ในส่วนของสภาพของดินเมื่อก่อนที่ใช้สารเคมีพื้นดินมีสภาพแข็งกระด้างแต่เมื่อกลับมาใช้ปุ๋ยชีวภาพทำให้ดินมีสภาพที่ดีขึ้น มีความชุ่มชื้นแม้กระทั่งในช่วงฤดูแล้ง ในแปลงของผมมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากการปลูกปาล์มน้ำมัน มาปลูกข้าวแทน เพราะเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำขัง สามารถปลูกข้าวได้ ซึ่งได้ทดลองปลูกข้าว เพื่อการเรียนรู้ของเด็กในชุมชน และมีโรงปุ๋ยอัดเม็ดเคลื่อนที่ คือ การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง เช่น แพะ โดยการเลี้ยงแพะแบบปล่อยให้ลงไปหาหญ้ากินในพื้นที่ จากนั้นแพะที่เราเลี้ยงไว้ก็จะถ่ายออกมาเป็นจี้แพะเป็นเม็ดๆ (มูลแพะ) ซึ่งเราสามารถนำมาใช้ทำเป็นปุ๋ยได้ พวกเราเรียกว่า โรงปุ๋ยอัดเม็ดเคลื่อนที่”

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เกษตรกรครบถ้วนแบบทั้ง ๓ ท่าน ทำให้ทางทีมวิจัยและชุมชนได้เรียนรู้ถึงการทำเกษตรที่มีความหลากหลาย เช่น แปลงเกษตรเชิงเดี่ยว เช่นยางพารา ปาล์มน้ำมัน และแปลงเกษตรผสมผสานที่มีการปลูกพืชร่วมกันหลายชนิด เช่น เงาะ ลองกอง ทุเรียน ฯลฯ ทั้งการใช้สารเคมีและการไม่ใช้สารเคมี ซึ่งทั้ง ๓ ท่านก็ได้มีความพยายามที่จะลดการพึ่งพาสารเคมีในการทำเกษตร หันมาใช้สารชีวภาพในการทำเกษตร โดยการค้นคว้าหาองค์ความรู้ในการทำปุ๋ยชีวภาพต่างๆ เช่น ปุ๋ยหมักน้ำชีวภาพ ปุ๋ยแห้ง หัวเชื้อ EM ฯลฯ แล้วนำไปทดลองใช้ในแปลงของตนเอง สิ่งเหล่านี้สรุปได้ว่าการที่ทั้ง ๓ ท่านที่ทำอยู่สามารถเป็นต้นแบบให้กับเกษตรกรคนอื่นที่ต้องการจะลดการพึ่งพาสารเคมี เพื่อการลดต้นทุนทางการเกษตร ซึ่งไม่ใช่แค่ได้ลดต้นทุนทางการเกษตรเท่านั้นแต่ยังช่วยรักษาสังแวดล้อม ระบบนิเวศของดินและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน ซึ่งในเรื่องของข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี ก็สรุปได้ว่าความแตกต่างกันระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี มีด้วยกัน ๒ ประเด็น ดังนี้

➤ การใช้สารเคมีในพื้นที่

๑) ในด้านต้นทุนทางการเกษตรปุ๋ยเคมีและยาฆ่าหญ้ามีราคาสูงทำให้มีต้นทุนทางการเกษตรสูงขึ้นตามไปด้วย ในส่วนของปุ๋ยชีวภาพมีต้นทุนที่ต่ำกว่า ทำให้สามารถลดต้นทุนในการทำเกษตรได้

๒) ในด้านของสิ่งแวดล้อมสภาพของดิน การใช้สารเคมี ทำให้ระบบนิเวศของดินเกิดความเปลี่ยนแปลงเห็นได้ ว่าดินมีความแข็งกระด้าง ไม่มีความชุ่มชื้นและทำให้ดินเสื่อม การใช้ปุ๋ยชีวภาพ เป็นการทำให้ดินเกิดความชุ่มชื้นและการรักษาหน้าดิน และไม่ทำลายจุลินทรีย์ที่อยู่ในดินและสามารถเลี้ยงจุลินทรีย์ให้เจริญเติบโตได้ เพื่อสร้างความสมบูรณ์ของดินและพืชที่ปลูกก็เจริญเติบโตเต็มที่

ปัญหาอุปสรรค

๑) ทางทีมวิจัยได้ใช้เครื่องการบันทึกภาพเคลื่อนไหวเป็นวิดีโอ แต่ยังขาดเครื่องมือและองค์ความรู้ในการบันทึกวิดีโอผู้ที่ให้สัมภาษณ์ ซึ่งทางทีมวิจัยได้บันทึกด้วยโทรศัพท์มือถือ ทำให้ภาพที่ออกมาไม่ชัด

๒) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี ยังไม่เห็นผลได้มากเท่าที่ควร เพราะจะต้องใช้เวลาในการเปรียบเทียบ

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้มีการจัดการเรียนรู้ในเรื่องของเทคนิคการบันทึกภาพวิดีโอ และการบันทึกเสียง

กิจกรรมที่ ๒๐ กิจกรรมสำรวจพืชสมุนไพรในป่าชายเลน (๓ ครั้ง)

สถานที่ ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

การดำเนินงานสำรวจพืชสมุนไพรในป่าชายเลน ๓ ครั้ง ดังนี้ (ครั้งที่ ๑) ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนกิจกรรมในวันที่ ๒๖ พ.ย. ๕๒ (ครั้งที่ ๒) ลงพื้นที่ปฏิบัติการสำรวจพืชสมุนไพรป่าชายเลนในวันที่ ๒๗ พ.ย. ๕๒ (ครั้งที่ ๓) สรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ วันที่ ๒๘ พ.ย. ๕๒

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อศึกษาเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชายเลน
- ๒) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรป่าชายเลน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนกิจกรรมในวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒
- ๒) กำหนดแผนการลงพื้นที่สำรวจพืชสมุนไพรป่าชายเลน ในวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๒
- ๓) แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมนักวิจัย พร้อมด้วยเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น แบบสำรวจ / แบบบันทึกข้อมูล / กล้องถ่ายรูป เป็นต้น
- ๔) สรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

กิจกรรมที่ ๒๐.๑ ประชุมวางแผนก่อนลงสำรวจพืชสมุนไพรป่าชายเลน (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ **สถานที่** พื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- เพื่อวางแผนการทำกิจกรรมสำรวจพืชสมุนไพรป่าชายเลน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ประสานงานทีมนักวิจัยเพื่อเข้าร่วมประชุม และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดทำแบบฟอร์มการสำรวจพืชสมุนไพรในป่าชายเลน

ผลจากการดำเนินงาน มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๑๒ คน

๑. นายคลกก่อเสริม ผดุงชาติ
๒. นางหาดีย่า ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน์
๔. นางฟ้าลิหะ ผดุงชาติ

๕. นางสาวอุษะ กงยศ
๖. นางรอม่าเฝ้ย ผดุงชาติ
๗. นางสาวพรรณี เกียวสด
๘. นางสาวชาปีน๊ะ วันตา
๙. นางสาวอัยมาพร กงยศ
๑๐. นางรอห๊ะ อินตัน
๑๑. นางเรณู หมาดสัน
๑๒. นางอุโหมกาลาโสม มุกระ

จากการประชุมหัวหน้าโครงการ คือ นายคลก้อเส็ม ผดุงชาติ ได้ให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องของการวางแผนที่จะลงพื้นที่เพื่อที่จะสำรวจพืชสมุนไพรในป่าชายเลน ซึ่งมีการเสนอให้มีการจัดเตรียมยานพาหนะเดินทางในการลงสำรวจพื้นที่ป่าชายเลน โดยมีเรือจำนวน ๑ ลำ และให้มีการจัดทำแบบฟอร์มการสำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก โดยมีเนื้อหา ดังนี้ ลำดับที่ / ชนิดของพันธุ์ไม้ป่าชายเลน / ประโยชน์ทางสมุนไพรของชนิดพันธุ์ไม้ป่าชายเลน/หมายเหตุ

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการประชุมได้มีข้อสรุปร่วมกันว่า ต้องมีการจัดทำแบบฟอร์มสำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก เพื่อไว้ลงบันทึกข้อมูลในช่วงที่ลงสำรวจเก็บข้อมูล โดยกำหนดวันลงพื้นที่ ในวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ และวางแผนจัดเตรียมเรือไว้สำหรับกิจกรรมดังกล่าวใช้ในการเดินทางจำนวน ๑ ลำ

กิจกรรมที่ ๒๐.๒ ลงพื้นที่สำรวจพืชสมุนไพรในป่าชายเลน (ครั้งที่ ๒)

วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ สถานที่ ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชายเลน
- ๒) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรป่าชายเลนโดยการลงมือปฏิบัติการ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) จัดเตรียมพาหนะในการลงสำรวจพื้นที่ โดยมีเรือจำนวน ๑ ลำ
- ๒) จัดเตรียมแบบฟอร์มสำหรับบันทึกข้อมูล
- ๓) ลงพื้นที่สำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก
- ๔) บันทึกข้อมูลการสำรวจลงในแบบฟอร์ม ที่เตรียมไว้

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๑ คน

๑. นายคลก้อเสริม ผดุงชาติ
๒. นางหาดีย่า ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน์
๔. นางฝ้ายหะ ผดุงชาติ
๕. นางสาวอูตะ คงยศ
๖. นางรอม่าฝ้าย ผดุงชาติ
๗. นางสาวพรรณี เกียวสด
๘. นางสาวชาปีน๊ะ วันตา
๙. นางสาวอัยมาพร คงยศ
๑๐. นางรอหะ อินตัน
๑๑. นางอุโหมกาลาโสม มุกระ

ผลจากการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชายเลนชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ทางคณะทีมวิจัยได้ดำเนินการสำรวจชนิดพันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่สามารถใช้ประโยชน์ทางสมุนไพร ดังต่อไปนี้

ตารางแสดงชนิดพันธุ์ไม้ป่าชายเลน

ลำดับที่	ชนิดของพันธุ์ไม้	ประโยชน์ทางสมุนไพร	หมายเหตุ
๑.	ต้นโกงกางใบเล็ก	- เปลือกใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาสมานแก้ท้องร่วง คลื่นเหียน แก้มืด บำบัดเบาหวาน ฯลฯ - ใบ ใช้ชงน้ำแก้ไข้ - รากอ่อน กินเป็นยาบำรุงกำลัง - ผล ผลอ่อนเคี้ยวแล้วพ่นในแผล แก้พิษปลาฉลามหรือปลา กระเบน - เปลือก ใบ ผล ต้มกับน้ำใช้ฟอกหรือย้อมสีได้	
๒.	ต้นโกงกางใบใหญ่	- เปลือกใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาสมานแก้ท้องร่วง คลื่นเหียน แก้มืด บำบัดเบาหวาน ฯลฯ - ใบ ใช้ชงน้ำแก้ไข้	

ลำดับที่	ชนิดของพันธุ์ไม้	ประโยชน์ทางสมุนไพร	หมายเหตุ
		- รากอ่อน กินเป็นยาบำรุงกำลัง - ผล ผลอ่อนเคี้ยวแล้วพ่นในแผล แก้พิษปลาฉลามหรือปลากระเบน - เปลือก ใบ ผล ต้มกับน้ำใช้ฟอกหรือย้อมสีได้	
๓.	ต้นตะบูนขาว	- เปลือกหรือเมล็ด ๑-๒ เม็ด ต้มผสมกับน้ำ ๒ ถ้วยแก้ว เคี้ยวให้เหลือ ๑ ถ้วย แบ่งรับประทาน ๔ ครั้ง ใช้ฝาดสมานแก้บิด ท้องเสีย - ผลนำไปต้มน้ำแก้ท้องเสีย - เปลือกต้มน้ำดื่มรักษาภายใน	
๔.	ต้นตะบูนดำ	- เปลือกหรือเมล็ด ๑-๒ เม็ด ต้มผสมกับน้ำ ๒ ถ้วยแก้ว เคี้ยวให้เหลือ ๑ ถ้วย แบ่งรับประทาน ๔ ครั้ง ใช้ฝาดสมานแก้บิด ท้องเสีย - ผลนำไปต้มน้ำแก้ท้องเสีย - เปลือกต้มน้ำดื่มรักษาภายใน	
๕.	เป้งหรือเป้ง	- ต้นอ่อนหรือยอด นำมาต้มหรือคั่วผสมน้ำดื่มแก้ลมปวง - หัว ต้มคั้นน้ำแก้เลือดท้อง ท้องอืด ท้องเฟ้อ - ขวก คั่วกับพริกให้หญิงที่เพิ่งคลอดลูกใหม่ๆกินเพื่อเร่งน้ำนมให้ไหล	
๖.	เหงือกปลาหมอ	- รากแก้หืด อัมพาต แก้ไอ ขับเสมหะ - ต้น ใช้ตำผสมกับน้ำรักษาวัณโรค ชุบพอม แก้โรคเหน็บชา ถ้าผสมกับขิงแก่ แก้ไข้หนาวสั่น ถ้าผสมกับขมิ้นอ้อยใช้พอกฝี ถ้าตำผสมกับขมิ้นอ้อยและน้ำมันแก้โรคริดสีดวงทวาร ถ้าตำผสมกับน้ำมันงาและน้ำผึ้งแก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ - ฝัก ต้มรับประทานแก้ขับโลหิต แก้ฝี - เมล็ด ใช้พอกฝี ขับพยาธิ น้ำเหลืองเสีย - ลูก เคี้ยวกินคิบๆแก้ฝี	
๗.	แสมแดง	- แขนไม้หรือเนื้อไม้ต้มน้ำดื่มแก้ท้องร่วง - เปลือกไม้ ต้มอมเพื่อสมานแผลในปาก - กานและใบ เฝารมควันแก้พิษจากสัตว์น้ำทุกชนิดโดย	

ลำดับที่	ชนิดของพันธุ์ไม้	ประโยชน์ทางสมุนไพร	หมายเหตุ
		ปลาที่มีพิษ	
๘.	ต้นแสมขาวหรือปิปีขาว	- แขนไม้หรือเนื้อไม้ต้มดื่มแก้ท้องร่วง - เปลือกไม้ ต้มอมเพื่อสมานแผลในปาก - กานและใบ เฝารมควันแก้พิษจากสัตว์น้ำทุกชนิดโดยปลาที่มีพิษ	
๙.	ต้นถั่วขาว-ดำ	-	
๑๐.	ต้นลำเพ็ง	- ทั้ง ๕ ต้มชงน้ำแก้ลมพาต - ยอด ตำสดๆใช้พอกแผลบวม ฟกช้ำ	
๑๑.	ต้นอวดทะเล	-	
๑๒.	ต้นพังกาหัวสุ่ม	-	
๑๓.	ต้นมะนาวผี	- ผล นำมาตำให้ละเอียด ใช้ทาแก้แผลเรื้อรัง หิดคัน ทาแก้โรคผิวหนัง - ทั้ง ๕ ต้มรมควัน แก้ลม	
๑๔.	ปรังทะเล	- หัว มีความเย็น นำมาต้มพอกแผลที่มีอาการบวม ฟกช้ำดำเขียว - หัวปรังทะเล + หัวว่าว + หัวจาก ตำด้วยกัน ใส่น้ำใช้ทาแผลแก้เริ่มงูสวัด	
๑๕.	ต้นปดทะเล	-	
๑๖.	เถากระเพาะปลา	- ต้น ราก ใบ กินเป็นยาแก้ระบาย แก้พิษตานซาง ถ่ายเสมหะ	
๑๗.	โปรงแดง	- ไม้ เปลือก มีสารแทนนิน คั้นน้ำทา ใช้ฝาดสมานห้ามเลือด	
๑๘.	ตำมะง่า	- กิ่งและใบสด ๓ – ๔ กำมือ สับเป็นท่อนๆ ต้มอาบแก้โรคผิวหนังคัน ใช้ติดต่อกัน ๓ – ๔ ครั้ง และแก้ไข้ - ราก ทำยาต้มรับประทาน แก้ไข้ ขับน้ำเหลืองเสียให้ผู้ป่วยกามโรค และแก้ไข้ข้ออักเสบ - เมล็ด รับประทานแก้บิด แก้อาหารเป็นพิษที่ทำให้ปวดท้อง - ใบ ตำเป็นยาพอกแก้บวม แก้หนอง	
๑๙	ตาตุ่มทะเล	- ยางที่ต้นและใบเป็นพิษ เข้าตาทำให้ตาบอด ถ้านำละลายน้ำใช้เบื่อปลาได้ ใช้อาบลูกดอกยาพิษและถ้ารับประทานจะเกิด	

ลำดับที่	ชนิดของพันธุ์ไม้	ประโยชน์ทางสมุนไพร	หมายเหตุ
		การท้องร่วง - ยางถ้ารับประทานเข้าไปจะเกิดอาการท้องร่วง แก้ท้องผูกได้ - ยาใช้ทา รักษาโรคโលន់ สักคั้ง - ยาง แก้โรคกระเพาะ โดยกินน้ำมะพร้าว ๑ ช้อน ตามด้วย ยางตำ ๑ ช้อน แล้วตามด้วยน้ำมันมะพร้าวอีก ๑ ช้อน - ไม้ นำมาเผาและควันที่เกิดจากการเผาใช้รักษาโรคเรื้อนได้ดี - แก่น ใช้เป็นส่วนผสมในการปรุงยาช่วยในการขับลม ขับ เสมหะได้ - ราก นำมาฝนทาแก้ปวดคัน - ใบ รับประทานแก้ลมบ้าหมู	
๒๐	หวายลิง	- ทั้งต้นต้มน้ำกินในโรคที่เกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะ - หัว ผสมในน้ำให้เด็กอาบแก้พยาธิ - หัวและราก ต้มน้ำดื่มแก้ไข้ดีซ่าน - ผล ใช้เป็นยาเบื่อสุนัข	
๒๑.	ฝาดดอกแดง	-	

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่สำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่ ก็พบว่ามีชนิดพันธุ์ไม้ที่มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก เช่น ต้นโกงกางใบเล็ก ต้นโกงกางใบใหญ่ ต้นตะบูนขาว ต้นตะบูนดำ เป้งหรือแป้ง เหงือกปลาหมอ แสมแดง ต้นแสมขาวหรือปีปขาว ต้นถั่วขาว -ดำ ต้นลำเพ็ง ต้นอวดทะเล ต้นพังกาหัวสุ่ม ต้นมะนาวผี ประททะเล ต้นปดทะเล เถากระเพาะปลา โปรงแดง ลำมะง่า ตาตุ่มทะเล หวายลิง ฝาดดอกแดง ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลชนิดพันธุ์ไม้ป่าชายเลนมีทั้งหมดจำนวน ๒๑ ชนิด

กิจกรรมที่ ๒๐.๓ สรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพืชสมุนไพรป่าชายเลน

วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ สถานที่ บ้านฝ้าลี่ห๊ะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว)

วัตถุประสงค์

- เพื่อรวบรวมและสรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพืชสมุนไพรป่าชายเลน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมสรุปข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสรุป

ผลที่ได้จากการดำเนินงาน มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๒ คน

๑. นายคลก้อเล็ม ผดุงชาติ
๒. นางหาดีย่า ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน์
๔. นางฝ้าลี่ห๊ะ ผดุงชาติ
๕. นางสาวอู๊ดะ คงยศ
๖. นางรอม่าเฝีย ผดุงชาติ
๗. นางสาวพรรณี เกียวสด
๘. นางสาวซาปีน๊ะ วันตา
๙. นางสาวอัยมาพร คงยศ
๑๐. นางรอห๊ะ อินตัน
๑๑. นางฟาติมะห์ สาลิ
๑๒. นางอุโหมกาลาโสม มุกระ

จากการลงพื้นที่สำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชายเลนก็พบว่าพบพืชสมุนไพรที่พบใน ป่าชายเลน จำนวน ๒๑ ชนิด ดังนี้ ต้นโกงกางใบเล็ก - ใหญ่ ตะบูนขาว - ดำ ถั่วขาว - ดำ เป้ง จาก เหงือกปลาหมอ เป็นต้น ดังตารางด้านบน ซึ่งมีสรรพคุณทางยาเป็นสมุนไพรในการรักษาโรคต่างๆได้ โดยส่วนใหญ่แล้วคนในชุมชนไม่ค่อยนิยมนำไปใช้ในการรักษาโรค

สรุปผลที่ได้จากการดำเนินการ

จากการลงพื้นที่สำรวจสมุนไพรในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก มีจำนวนของสมุนไพรมากมายแต่การนำไปใช้ในการรักษาโรคมียังไม่มีการนิยมนำใช้กัน เนื่องจากไม่ทราบถึงสรรพคุณของสมุนไพรต่างๆที่มีอยู่ เมื่อนำไปใช้แล้วได้ผลจริง แต่ทางชุมชนได้ใช้สมุนไพรตัวหนึ่ง คือ เหงือกปลาหมอ ดอกม่วง รักษาอาการเป็นฝี สามารถรักษาได้จริง ดังนั้นสรุปได้ว่า การใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ในป่าชายเลนมาเพื่อเป็น

สมุนไพรในการรักษาโรคนั้น ต้องอาศัยความเชื่อมั่นในการรักษา และผลจากการดำเนินงานกิจกรรมนี้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ในเรื่องของพืชสมุนไพรที่อยู่ในชุมชนทำให้ได้ศึกษาองค์ความรู้การใช้สมุนไพรในป่าชายเลน

ปัญหา / อุปสรรค

การไม่รู้จักชื่อชนิดของพันธุ์พืช ยังขาดองค์ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรในป่าชายเลน และคนในชุมชนยังไม่นิยมใช้พืชสมุนไพรในป่าชายเลน เพื่อนำไปเป็นยารักษาโรคต่างๆ เนื่องจากยังขาดความเชื่อมั่นในการใช้พืชสมุนไพรรักษา

ข้อเสนอแนะ

อยากได้องค์ความรู้ในการใช้พืชสมุนไพรป่าชายเลนเพิ่มขึ้นและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

กิจกรรมที่ ๒๑ ศึกษาดูงานการทำเกษตรแบบพอเพียงและการทำงานวิจัย

วันที่ ๑-๒ ธันวาคม ๒๕๕๒

สถานที่ บ้านเขากลม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ , บ้านคลองยัน อำเภอกีรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงานวิจัยที่ประสบความสำเร็จ
- ๒) เพื่อศึกษาเรียนรู้การทำเกษตรแบบปลอดภัยและมีผลผลิตและการทำเกษตรผสมผสาน
- ๓) เพื่อศึกษาเรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มของชุมชนต่างๆ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) หัวหน้าโครงการนัดประชุมทีมวิจัยและแจ้งหมายกำหนดการไปศึกษาดูงาน
- ๒) ประสานงานพี่เลี้ยงเพื่อประสานงานเจ้าของสถานที่
- ๓) จัดเตรียมข้อมูลเพื่อสอบถามการศึกษาดูงาน ชุมชนบ้านเขากลม จังหวัดกระบี่ และชุมชนบ้านคลองยันจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ๔) สรุปผลการไปศึกษาดูงานของทีมวิจัยและทีมเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม

ผลจากการไปศึกษาดูงาน

มีผู้เข้าร่วมไปศึกษาดูงาน จำนวน ๑๓ คน ประกอบด้วย พี่เลี้ยง ทีมวิจัย และเยาวชน ทั้งนี้เพื่อสร้างการเรียนรู้กับกลุ่มต่างๆดังนี้

➤ ชุมชน บ้านเขากลม

ลักษณะของพื้นที่เป็นพื้นที่ราบเนินเขาและเป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม มีการทำเกษตรแบบผสมผสานและเกษตรเชิงเดี่ยว มีสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ หมู่บ้านเขากลมมีตำนานที่เล่าต่อกันมาถึงประวัติชื่อของหมู่บ้านเขากลมว่าในสมัยก่อนในพื้นที่บ้านเขากลมนั้นเป็นพื้นที่ติดทะเล มีพญานาคสามตัว เป็นตัวผู้สองตัวและตัวเมียหนึ่งตัว จึงได้มีเหตุการณ์เกิดศึกชิงนางได้มีการต่อสู้กันระหว่างพญานาคตัวผู้สองตัว เพื่อที่จะแย่งชิงพญานาคตัวเมีย ในระหว่างที่มีการต่อสู้กันนั้นทำให้พญานาคตัวหนึ่งหงอนขาด กระเด็นขึ้นไปตกที่บนพื้นดิน ทำให้พื้นดินมีสีแดงเหมือนสีของเลือด ซึ่งทำให้เกิดปรากฏการณ์หงอนของพญานาคกลายเป็นภูเขาทรงกลมเกิดขึ้นระหว่างหมู่ที่ ๖ และหมู่ที่ ๗ ชาวบ้านก็ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านเขากลม จึงเป็นตำนานที่กล่าวขานและเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านเขากลมตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบัน

ศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ดิน หมู่ ๗ บ้านเขากลม ตำบลหนองทะเล จังหวัดกระบี่ วิทยากรในการนำเสนอ คุณสงวน มงคลศรีพันธุ์เลิศ หมอหินอาสากระบี่ แบบอย่างของเกษตรกร “นำพืชสู่ชีวิตพอเพียง”

กระบวนการทำงาน

- มีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพโดยการนำมูลสัตว์ (วัว) มาผสมกับน้ำของสัตว์แล้วนำมาอัดเม็ดขายราคาถังละ ๒๕๐ บาท/ถัง
- การทำหัวเชื้อจากมูลสัตว์ต่างๆ เช่น มูลแพะ มูลวัว นำไปหมักเพื่อใช้กับเครื่องยนต์และการหุงต้ม
- การปลูกพืชไร่ดินโดยใช้ขุยมะพร้าวผสมกับมูลแพะแล้วนำมาปลูกผักต่างๆ เช่น ผักกาดขาว ผักคะน้า กวางตุ้ง วอเตอร์แคช กุ้ยช่าย ถั่วฝักยาว
- มีการปลูกกล้วยแบบการให้กลิ่นโดยการให้หัวเชื้อของผลไม้ต่างๆ เช่น ส้ม สดอเบอรี่ ทุเรียน เป็นต้น
- มีการปลูกพืชผักปลอดสารพิษเจ็ดชั้นระบบไร่ดิน มีการเพาะเห็ดคอบโอง มีการผลิตอาหารสัตว์ครบวงจร ไข่เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว แพะ ปลา นก และอื่นๆ มีการเลี้ยงปลาจากโดยใช้ผลไม้ต่างๆ เป็นอาหาร มีการสร้างระบบเครือข่ายในชุมชน มีฐานการเรียนรู้ทั้งหมด ๒๖ ฐาน มีการทำงานระบบเครือข่าย มีการฝึกอบรมหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง ๔ วัน ๓ คืน ฝึกรุ่นละ ๕๐ คน

ปัญหาอุปสรรค

- ชาวบ้านบางส่วนยังไม่ยอมรับในสิ่งที่เขาทำ (คุณสงวน มงคลศรีพันธุ์เลิศ) เนื่องจากชาวบ้านมองว่าเป็นคนบ้า ทำอะไรไม่เหมือนชาวบ้านคนอื่นๆเขาทำ

ข้อเสนอแนะ

อยากให้มีการกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้มากกว่านี้ การไปศึกษาดูงานของทีมวิจัย เมื่อไปดูเพื่อนมาแล้ว ควรที่จะมีการวิเคราะห์ว่าสิ่งใดที่สามารถนำมาปรับใช้ในวิถีชีวิต โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนได้

ข้อสังเกต

การทำงานระบบเชิงปัจเจก การมีส่วนร่วมของในชุมชนมีน้อย

➤ ชุมชนบ้านคลองยัน ศูนย์เรียนรู้ภูมิเวศลุ่มน้ำคลองยัน

ชุมชนคลองยันมีปราชญ์ชาวบ้านเป็นวิทยากรในการนำเสนอข้อมูลกระบวนการดำเนินงานของกลุ่ม คือ คุณจันทน์ ประวิทย์ บ้านเลขที่ ๒๓/๑ ม.๓ ต.บ้านยาง อ. คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี อายุ ๖๑ ปี มีประสบการณ์ ได้ผ่านการอบรมและศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับการเกษตร ชุมเกษตรทางเลือก เกษตรอินทรีย์เป็นต้นและได้ทำงานเกี่ยวกับการเป็นผู้นำในการต่อสู้เรียกร้อง ความเป็นธรรมให้กับชุมชนและปัจจุบันเป็นกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับอำเภอและจังหวัด และเป็นประธานกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านยาง อ. คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี ซึ่งความชำนาญพิเศษ / จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ภูมินิเวศกลุ่ม คลองยัน ด้านการทำเกษตรผสมผสานและการก่อตั้งกองทุนธนาคารหมู่บ้านเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ กองทุนผู้ไร้รถ และกองทุนสวัสดิการเพื่อนช่วยเพื่อน

ประวัติของศูนย์เรียนรู้ภูมินิเวศกลุ่ม คลองยัน

เมื่อปี ๒๕๓๐ ได้ต่อสู้คัดค้านเคลื่อนไหวก่อสร้างเขื่อนแก่นกรลุ่มน้ำคลองยัน จ.สุราษฎร์ธานี และหลังจากนั้นได้มีความคิดจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มน้ำคลองยัน และได้ศึกษาดูงานเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ต่อมาปี ๒๕๓๖ ได้ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์จากชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเป็นกลุ่มอาสาพัฒนาชนบท ภารกิจ คือ งานอนุรักษ์ ศึกษาเรียนรู้ขยายผลพัฒนาสาธารณะ ส่งเสริมสืบต่อวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น หลังจากนั้นเปลี่ยนแปลงเป็นกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และวิถีชีวิต เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นที่จัดกิจกรรม ออมทรัพย์ธนาคารหมู่บ้านเกษตรกรเพื่อสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมอื่นๆ

หลักสูตรในการจัดอบรม

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ฝ้ายมัดย้อมจากสีธรรมชาติ การเกษตรอินทรีย์ การนวดแผนไทย (นวดแผนโบราณ) และแปลงเรียนรู้แบบผสมผสาน

ความพร้อมของศูนย์ฯ

มีอาคารฝึกอบรม รองรับคนได้ประมาณ ๘๐ คน มีโรงครัว โรงอาหารและที่พักกิจกรรมสันทนาการและวัสดุสำนักงาน มีสื่อการเรียนการสอนที่ตรงกับกิจกรรมที่ต้องการเรียนรู้

กระบวนการทำงาน / กิจกรรม

มีสถานเด็กเยาวชน ประชุมทุกวันเสาร์ เพื่อการดูแลกลุ่มน้ำคลองยัน โดยการล่องแพเก็บขยะใน ลำ คลอง ซึ่งใช้แพทำจากท่อ พี วี ซี มีราคาสูงในการสร้างแพ แต่มีอายุการใช้งานได้ระยะยาว และไม่ทำลาย สิ่งแวดล้อม มีการบวชป่า โดยการนำผ้าจีวรมาผูกไว้กับต้นไม้เพื่อแสดงถึงการอนุรักษ์และรักษาสภาพเดิม ให้คงไว้ มีการกำหนดพื้นที่เป็นเขตอุทยาน เพื่อการอนุรักษ์และดูแลรักษาวังปลาโดยมีพระสงฆ์ ทำ พิธีกรรมทางศาสนาให้กับแม่คงคาให้ปกป้องรักษาวังปลาเอาไว้ มีการเฝ้าระวังและการประชาสัมพันธ์ให้คน ในชุมชนได้รู้ถึงพื้นที่เขตอุทยานโดยผ่านวิทยุสื่อสาร อาณาเขตของพื้นที่อุทยานติด ๗ หมู่บ้าน ๑๔ วัง ปลา ระยะห่างกัน ๓๐๐ -๔๐๐-๕๐๐ เมตร รวม ทั้งหมด ๔,๒๐๐ เมตร จากการสำรวจ มีพันธุ์ปลาในบริเวณ วังปลาจำนวน ๖๗ ชนิดและความ กว้างของคลอง ๑๐๐ เมตร ลึก ๔-๕ เมตร มีนกสืบสายน้ำ โดยการสำรวจ ข้อมูล ๗ หมู่บ้านเพื่อตามหาคนติซึ่งเป็นเด็กเยาวชน มีฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดทำน้อยไปหา มาก การทำนาข้าว และเก็บรักษาพันธุ์ข้าว การใช้พื้นที่อย่างเหมาะสมในการทำเกษตรผสมผสานไม่ทำลาย พืชหน้าดิน ปลุกผักกินเองเลี้ยงปลา จุดถ่ายทอดเทคโนโลยี เครื่องสีข้าวโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน จักรยานปั่นน้ำ มีการทำงานเป็นทีมเครือข่าย ๗ หมู่บ้านโดยผู้ใหญ่ให้โอกาสกับคนรุ่นใหม่ เช่นเด็ก เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการทำงาน ซึ่งนำไปสู่พลังแห่งการเรียนรู้จากรุ่นเล็กถึงรุ่นใหญ่ที่มีความหลากหลายในการทำงาน

ปัญหาอุปสรรค

- การให้ข้อมูลประสานงานในการเดินทางไปสู่พื้นที่ยังไม่ชัดเจน (ทีมวิจัยหลงทาง)
- ชาวบ้านบางส่วนมีการต่อต้านและไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองยัน การพัฒนาของทาง ภาครัฐที่มีการสร้างเขื่อนซึ่งส่งผลกระทบต่อกระทบต่อระบบนิเวศ

ข้อเสนอแนะ

- การทำอาหารในการต้อนรับแขก ควรที่จะใช้ผักและปลาในการทำอาหาร

ข้อสังเกต

- สำหรับที่พัก คณะศึกษาดูงานได้เข้าพัก ณ บ้านคุณลุงจ่านง ประวิทย์ ซึ่งเป็นบ้านที่อนุรักษ์ไว้มี อายุเก่าแก่ถึง ๕๐ ปี สามารถบรรจุคนได้มากถึง ๔๐ คน ซึ่งคนที่เข้าพักเป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ชายให้นอนใน ห้อง ส่วนผู้หญิงนอนนอกห้อง เนื่องจากผู้ชายที่ไปศึกษาดูงานมีจำนวนน้อยกว่าผู้หญิง จึงให้ผู้ชายนอนใน ห้อง ส่วนผู้หญิงมีจำนวนมากกว่าจึงให้นอนนอกห้อง ในเรื่องของการทำการเกษตรในบางพื้นที่ยังมีการใช้ สารเคมี การนำเสนอข้อมูลมีหลากหลายวัย เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ ผู้สูงวัยซึ่งกลุ่มอนุรักษ์คลองยันมีการทำงาน ของคนหลายวัยนั่นเอง

สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาดูงาน

จากการได้ไปศึกษาดูงานในสองพื้นที่ก็ได้เห็นความแตกต่างกันในกระบวนการทำงานของสองพื้นที่ บ้านเขาลมเป็นการทำงานแบบปัจเจกในส่วนที่บ้านคลองยันมีการทำงานแบบกลุ่มเครือข่าย ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ วิธีความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนนั้นๆ การศึกษาเรียนรู้ตามฐานการเรียนรู้ต่างๆ ไม่สามารถนำไปใช้กับการทำงานของทีมวิจัยได้ทั้งหมด แต่ยังมีอีกหลายส่วนที่สามารถนำมาปรับใช้ในวิถีของชุมชนได้ เช่น แนวคิดที่อยู่พื้นฐานของความพอเพียง ใช้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดและความยั่งยืนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม

กิจกรรมที่ ๒๒ ดำรวจสอบถามข้อมูลครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า (๑ ครั้ง)

กระบวนการสำรวจสอบถามข้อมูลครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า ๑ ครั้ง (ครั้งที่ ๑) ประชุมวางแผนเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมสัมภาษณ์สอบถามครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า (ครั้งที่ ๒) ลงพื้นที่สัมภาษณ์ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า ในวันที่ ๘ ธ.ค. ๕๒ (ครั้งที่ ๓) สรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์สอบถามครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า ในวันที่ ๙ ธ.ค. ๕๒

กิจกรรมที่ ๒๒.๑ ประชุมวางแผนเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมสัมภาษณ์สอบถามครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๒ สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่สอบถามครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า
- ๒) เพื่อศึกษาเรียนรู้จากครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลการใช้ประโยชน์ในการบริโภค เชิงเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) ประชุมวางแผนเตรียมความพร้อมการทำกิจกรรม
- ๒) ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมกิจกรรม แบ่งบทบาทหน้าที่
- ๓) เตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการสอบถามข้อมูล เช่น กล้องถ่ายรูป / เครื่องบันทึกเสียง กำหนดลงพื้นที่สัมภาษณ์ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่าในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๒

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๓ คน

๑. นายคลกือเล็ม ผดุงชาติ
๒. นางหาดีย่า ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน

๔. นางฝ้ายห๊ะ ผดุงชาติ
๕. นางสาวอุทัย กงยศ
๖. นางรอม่าเฟีย ผดุงชาติ
๗. นางสาวพรรณิ เกียวสด
๘. นางสาวชาปีน๊ะ วันตา
๙. นางสาวอัมมาพร กงยศ
๑๐. นางรอห๊ะ อินตัน
๑๑. นางอุไร หาญจิตร
๑๒. นางอุโหมกาลาโสม มุกระ
๑๓. นางสุไหรห๊ะฮ์ อารีย์

ผลการดำเนินงาน

หัวหน้าโครงการ คือ นายดลก่อเสริม ผดุงชาติ ซึ่งแจ้งรายละเอียดในการที่ลงพื้นที่สัมภาษณ์ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ว่าจะไปสอบถามข้อมูลจากใคร? ทางทีมวิจัยก็เสนอให้ไปสอบถามผู้ที่ใช้ประโยชน์จากผักป่าโดยการสุ่มสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างจำนวน ๓ ครัวเรือน

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการประชุมวางแผนเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมสัมภาษณ์สอบถามครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า โดยทีมวิจัยได้เสนอให้ไปสอบถามผู้ที่ใช้ประโยชน์จากผักป่าโดยการสุ่มสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างจำนวน ๓ ครัวเรือน คือ ๑) นางไหมด้า กะสิริรักษ์ ๒) นางบัวรีน ละมุล ๓) นางอาอี๊ะ กำพวน ซึ่งทั้ง ๓ ครัวเรือน มีการใช้ประโยชน์จากผักป่าเหล่านี้เป็นประจำหรือตลอดฤดูกาล เพื่อนำผักเหล่านั้นมาประกอบอาหารและจำหน่ายในชุมชนเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัว

ปัญหา / อุปสรรค

- สมาชิกเข้าร่วมประชุมน้อย เนื่องจากติดภารกิจทางบ้าน

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้สมาชิกให้ความสำคัญต่อการทำกิจกรรม

กิจกรรมที่ ๒๒.๒ ลงพื้นที่สัมภาษณ์ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า (ครั้งที่ ๒)

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๒ สถานที่ บ้านนางไหมดำ กะสิริกษ

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อศึกษาเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากผักป่าในระดับครัวเรือน
- ๒) เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลการใช้ประโยชน์ในการบริโภคผักป่า
- ๓) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลผักป่าในเชิงเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินงาน

เตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ กล้องถ่ายรูป / เครื่องบันทึกเสียง สัมภาษณ์ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่าลงสัมภาษณ์ครัวเรือนที่กำหนดไว้

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๑ คน

๑. นายคลกือเล็ม ผดุงชาติ
๒. นางหาดีย่า ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน
๔. นางฝาลี่หะ ผดุงชาติ
๕. นางสาวอูค๊ะ คงยศ
๖. นางรอม่าเฝีย ผดุงชาติ
๗. นางสาวพรรณี เกียวสด
๘. นางสาวซาปีน๊ะ วันตา
๙. นางสาวอัยมาพร คงยศ
๑๐. นางรอห๊ะ อินตัน
๑๑. นางฟาติมะห์ สาลิ
๑๒. นางอุโหมกาลาโสม มุกระ

ผลจากการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ถึงพูดคุยกลุ่มย่อยและสอบถามครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่าโดยนางฝาลี่หะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว) และ นางมาเรียม มาโนชน (จ๊ะเรียม) สัมภาษณ์นางไหมดำ กะสิริกษ อายุ ๓๘ ปี บ้านเลขที่ ๓/๓ ม. ๓ ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง ซึ่งได้ให้สัมภาษณ์ว่าได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากผักป่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำก็มีตั้งแต่ ผักเหลียง / ผักหวานป่า / ดินมีอบอน / ผักชีล้อม /

⁸ เป็นผักพื้นบ้านที่สำรวจพบมีการใช้ประโยชน์โดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง

หน่อไม้ไผ่ป่า / หยวกปูด และเห็ดต่างๆ เช่น เห็ดโคน เห็ดปลวก ซึ่งผักป่าที่หามาได้ส่วนหนึ่งก็จะนำไปประกอบอาหารและส่วนหนึ่งก็จะนำไปหน่ายให้กับคนในชุมชน หรือถ้าเหลือจำนวนน้อยก็จะนำไปแจกจ่ายให้กับเพื่อนบ้าน โดยสัมภาษณ์นางไหมคำ กะสิริรักษ์ อายุ ๓๘ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๓/๓ ม. ๓ ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง

ตารางแสดงถึงการใช้ประโยชน์จากผักป่า

ลำดับที่	ประเภทผัก	การใช้ประโยชน์	รายได้เฉลี่ยต่อปี	ฤดูกาลเก็บเกี่ยว
๑.	ผักเหลียง	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๕,๐๐๐ บาท	ตลอดทั้งปี
๒.	ผักหวานป่า	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๒,๐๐๐ บาท	พ.ย. – มี.ค.
๓.	ตีนมือบอน	- เก็บกินเอง / แจกจ่ายแก่เพื่อนบ้าน	-	ตลอดทั้งปี
๔.	ผักชีล้อม	- เก็บกินเอง / แจกจ่ายแก่เพื่อนบ้าน	-	ตลอดทั้งปี
๕.	ยอดหนุ่ยป่า	- เก็บกินเอง	-	ตลอดทั้งปี
๖.	หน่อไม้	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๓,๐๐๐ บาท	มิ.ย. – ต.ค.
๗.	หญ้าช้อง	- เก็บกินเอง / แจกจ่ายให้แก่เพื่อนบ้าน	-	ตลอดทั้งปี
๘.	หยวกปูด	- เก็บกินเอง / แจกจ่ายให้แก่เพื่อนบ้าน	-	มิ.ย. – ต.ค.
๙.	เห็ดโคน	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๕๐๐ บาท	ก.ย. – ต.ค.
๑๐.	เห็ดปลวก	- เก็บกินเอง	-	ต.ค. – พ.ย.
		รวม	๑๐,๕๐๐ บาท	

สัมภาษณ์ นางละมุน บัวรัตน์ อายุ ๓๕ ปี บ้านเลขที่ ๒๐/๑ ม.๓ ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง

ตารางแสดงถึงการใช้ประโยชน์จากผักป่า

ลำดับที่	ประเภทผัก	การใช้ประโยชน์	รายได้เฉลี่ยต่อปี	ฤดูกาลเก็บเกี่ยว
๑.	ผักเหลียง	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๕,๐๐๐ บาท	ตลอดทั้งปี
๒.	ผักหวานป่า	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๒,๐๐๐ บาท	พ.ย. – มี.ค.
๓.	ตีนมือบอน	- เก็บกินเอง / แจกจ่ายแก่เพื่อน	-	ตลอดทั้งปี

ลำดับที่	ประเภทผัก	การใช้ประโยชน์	รายได้เฉลี่ยต่อปี	ฤดูกาลเก็บเกี่ยว
		บ้าน		
๔.	ผักชีล้อม	- เก็บกินเอง / แจกจ่ายแก่เพื่อนบ้าน	-	ตลอดทั้งปี
๕.	ยอดหนุ่ยป่า	- เก็บกินเอง	-	ตลอดทั้งปี
๖.	หน่อไม้	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๓,๐๐๐ บาท	มิ.ย. – ต.ค.
๗.	หญ้าช้อง	- เก็บกินเอง / แจกจ่ายให้แก่เพื่อนบ้าน	-	ตลอดทั้งปี
๘.	หยวกปูด	- เก็บกินเอง / แจกจ่ายให้แก่เพื่อนบ้าน	-	มิ.ย. – ต.ค.
๙.	เห็ดโคน	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๕๐๐ บาท	ก.ย. – ต.ค.
๑๐.	เห็ดปลวก	- เก็บกินเอง	-	ต.ค. – พ.ย.
๑๑.	หน่อข่าเล็ก	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๕๐๐ บาท	มิ.ย. – ต.ค.
		รวม	๑๑,๐๐๐ บาท	

สัมภาษณ์ นางอาอี๊ยะ กำพวน อายุ ๖๐ ปี บ้านเลขที่ ๒๐/๒ ม.๓ ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง

ตารางแสดงถึงการใช้ประโยชน์จากผักป่า

ลำดับที่	ประเภทผัก	การใช้ประโยชน์	รายได้เฉลี่ยต่อปี	ฤดูกาลเก็บเกี่ยว
๑.	ผักเหลียง	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๕,๐๐๐ บาท	ตลอดทั้งปี
๒.	ผักหวานป่า	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๒,๐๐๐ บาท	พ.ย. – มี.ค.
๓.	ตีนมือบอน	- เก็บกินเอง / แจกจ่ายแก่เพื่อนบ้าน	-	ตลอดทั้งปี
๔.	ผักชีล้อม	- เก็บกินเอง / แจกจ่ายแก่เพื่อนบ้าน	-	ตลอดทั้งปี
๕.	ยอดหนุ่ยป่า	- เก็บกินเอง	-	ตลอดทั้งปี
๖.	หน่อไม้	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๓,๐๐๐ บาท	มิ.ย. – ต.ค.

ลำดับที่	ประเภทผัก	การใช้ประโยชน์	รายได้เฉลี่ยต่อปี	ฤดูกาลเก็บเกี่ยว
๗.	หนุ่ยช้าง	- เก็บกินเอง / แจกจ่าย ให้แก่เพื่อนบ้าน	-	ตลอดทั้งปี
๘.	หยวกปูด	- เก็บกินเอง / แจกจ่าย ให้แก่เพื่อนบ้าน	-	มิ.ย. – ต.ค.
๙.	เห็ดโคน	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๕๐๐ บาท	ก.ย. – ต.ค.
๑๐.	เห็ดปลวก	- เก็บกินเอง	-	ต.ค. – พ.ย.
๑๑.	หน่อข่าเล็ก	- เก็บกินเอง / จำหน่าย	๕๐๐ บาท	มิ.ย. – ต.ค.

จากอดีตที่ผ่านมามีคนในชุมชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากพืชผักเหล่านี้หลายครัวเรือน เพราะในพื้นที่มีผักมาก ซึ่งบ่งบอกถึงพื้นที่ป่าต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์มาก แต่ ณ ปัจจุบัน ผักเหล่านี้เหลือน้อยเต็มที และคนก็เข้าไปใช้ประโยชน์จากผักป่าน้อยลง เนื่องจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าต้นน้ำในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากเดิมเป็นป่าที่รก แต่ถูกเปลี่ยนแปลงให้กลายเป็นสวนเกษตร ทำให้ผักเหล่านั้นได้ลดน้อยลง

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์โดยการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างที่ใช้ประโยชน์จากผักป่าในบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำจำนวน ๓ ครัวเรือน ก็พบว่ามีพืชที่ใช้ประโยชน์รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๑ ชนิด ซึ่งผักเหล่านี้สามารถนำมาบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ซึ่งในปีหนึ่งมีรายได้เฉลี่ยแล้วปีละ ๑๑,๐๐๐ บาท ต่อหนึ่งครัวเรือน หากมองภาพกลับไปในด้านทรัพยากรผักเหล่านี้อาจเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ป่าต้นน้ำบ้านบางกล้วยยังคงอุดมสมบูรณ์ และสามารถหล่อเลี้ยงคนในชุมชนให้มีรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนที่อาศัยการใช้ประโยชน์จากผักป่า

ปัญหา / อุปสรรค

- จากการสอบถามก็พบว่าผักเหล่านี้มีจำนวนลดลง

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและการใช้ประโยชน์จากผักป่าอย่างรู้คุณค่าและความยั่งยืนของชุมชน

กิจกรรมที่ ๒๒.๓ สรุปผลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า (ครั้งที่ ๓)

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๒ สถานที่ บ้านฝาลี่หะ ผดุงชาติ (จี๋สาว)

วัตถุประสงค์

- เพื่อรวบรวมและสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากผักป่า ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

๑. ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วม

๒. รวบรวมข้อมูลสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาสรุปผล

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๖ คน

๑. นายคลก้อเสม ผดุงชาติ
๒. นางหาดีย้า ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน์
๔. นางฝาลี่หะ ผดุงชาติ
๕. นางสาวอู๊ดะ คงยศ
๖. นางรอม่าเฝีย ผดุงชาติ
๗. นางสาวพรรณี เกียวสด
๘. นางสาวซาปีน๊ะ วันตา
๙. นางสาวอัยมาพร คงยศ
๑๐. นางรอห๊ะ อินตัน
๑๑. นางฟาติมะห์ สาลิ
๑๒. นางอุโหมกาลาโสม มุกระ
๑๓. นางหับส๊ะ นาคา
๑๔. นางวรรณดี กำพวน
๑๕. นางสุไหรหะฮ์ อารีย์
๑๖. นางมูเรียม หาญจิตร

ผลจากการดำเนินงาน

ผลจากการสุ่มสัมภาษณ์ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากผักป่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำ จำนวน ๓ ครัวเรือนก็พบว่า มีพืชที่ใช้ประโยชน์รวมจำนวน ๑๑ ชนิด ซึ่งผักเหล่านี้สามารถนำมาบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ซึ่งในปีหนึ่งมีรายได้เฉลี่ยแล้วปีละ ๑๑,๐๐๐ บาท ต่อหนึ่งครัวเรือน ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยทั้ง ๓ ครัวเรือน รวมเป็น ๓๓,๐๐๐ บาท ต่อปี จึงสามารถเป็นรายได้เสริมให้คนในชุมชนได้

หากมองภาพกลับไปในด้านทรัพยากรผักเหล่านี้อาจเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ป่าต้นน้ำบ้านบางกล้วยยังคงมีอุดมสมบูรณ์ และสามารถหล่อเลี้ยงคนในชุมชนให้มีรายได้เสริม และเป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน จากอดีตที่ผ่านมามีคนในชุมชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากพืชผักเหล่านี้หลายครัวเรือน เพราะในพื้นที่มีผักเยอะมาก บ่งบอกถึงพื้นที่ป่าต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์มาก ซึ่ง ณ ปัจจุบัน ผักเหล่านี้เหลือน้อยเต็มที และคนก็เข้าไปใช้ประโยชน์จากผักป่าน้อยลง เนื่องจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าต้นน้ำในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากเดิม

สรุปผลจากการดำเนินกิจกรรม

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์โดยการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างที่ใช้ประโยชน์จากผักป่าจากพื้นที่ป่าต้นน้ำ ๓ ครัวเรือน ก็พบว่า มีพืชที่ใช้ประโยชน์รวม ๑๑ ชนิด ซึ่งผักเหล่านี้สามารถนำมาบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ซึ่งในปีหนึ่งมีรายได้เฉลี่ยแล้วปีละ ๑๑,๐๐๐ บาท ต่อหนึ่งครัวเรือน หากมองภาพกลับไปในด้านทรัพยากรผักเหล่านี้อาจเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ป่าต้นน้ำบ้านบางกล้วยยังคงอุดมสมบูรณ์ และสามารถหล่อเลี้ยงคนในชุมชนให้มีรายได้เสริม

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและการใช้ประโยชน์จากผักป่า อย่างรู้คุณค่าและความยั่งยืนของชุมชน

กิจกรรมที่ ๒๓ เก็บข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำ (๓ ครั้ง)

สถานที่ บ้านบางกล้วยนอก

กิจกรรมเก็บข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำ ๓ ครั้ง (ครั้งที่ ๑) ประชุมวางแผนเตรียมความพร้อมการทำกิจกรรม ในวันที่ ๑๓ ธ.ค. ๕๒ (ครั้งที่ ๒) ลงพื้นที่สัมภาษณ์ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำจัดในวันที่ ๑๔ ธ.ค. ๕๒ และ (ครั้งที่ ๓) สรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์สอบถามครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำจัด ในวันที่ ๑๕ ธ.ค. ๕๒

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อศึกษาเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำจัด
- ๒) เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลการใช้ประโยชน์ในการบริโภคเชิงเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) ประชุมวางแผนเตรียมความพร้อมการทำกิจกรรม ในวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๒
- ๒) ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมกิจกรรม แบ่งบทบาทหน้าที่
- ๓) เตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการสอบถามข้อมูล เช่น กล้องถ่ายรูป / เครื่องบันทึกเสียง

๔) กำหนดลงพื้นที่สัมภาษณ์ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากส้วมน้ำจืดในวันที่ ๑๔ ธ.ค. ๕๒

๕) สรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์สอบถามครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากส้วมน้ำจืด วันที่ ๑๕ ธ.ค. ๕๒

กิจกรรมที่ ๒๓.๑ ประชุมวางแผนเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมสัมภาษณ์สอบถามครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากส้วมน้ำจืด (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๒ สถานที่ บ้านฝ้ายหะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว)

วัตถุประสงค์

- เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ปฏิบัติการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ประสานทีมวิจัยเข้าร่วมประชุม

ผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๒ คน

๑. นายคลก้อเสริม ผดุงชาติ
๒. นางหาดียา ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน์
๔. นางฝ้ายหะ ผดุงชาติ
๕. นางสาวอุตะ คงยศ
๖. นางสาวพรรณี เกียวสด
๗. นางสาวชาปีน๊ะ วันตา
๘. นายหมาด กะสิริภักย์
๙. นางรอหะ อินตัน
๑๐. นางมาเรียม เส็นบุตร
๑๑. นางเรณู หมาดเส็น

ผลการดำเนินงาน

หัวหน้าโครงการ นายคลก้อเสริม ผดุงชาติ ซึ่งแจ้งการลงพื้นที่สัมภาษณ์ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากส้วมน้ำจืด ซึ่งผลการประชุมได้มีการเสนอให้ สัมภาษณ์ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากส้วมน้ำจืดในบริเวณคลองห้วยเสียด เพื่อจะได้ข้อมูลที่ชัดเจนและตรงจุด

สรุปผลจากการดำเนินงาน

ในที่ประชุมสรุปผลการดำเนินงานในการจัดประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมสัมภาษณ์สอบถามครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากส้วมน้ำจืด ดังนี้ ให้มีการสุ่มสัมภาษณ์และสอบถามข้อมูลรอบครัวผู้ที่ประกอบอาชีพการหาส้วมน้ำจืดหรือการใช้ประโยชน์จากการใช้ส้วมน้ำจืด จำนวน ๓

ครัวเรือน คือ ๑) ครอบครัวนางย่น กะสิริกข์ ๒) ครอบครัวนางสุณีย์ กำพวน และ ๓) ครอบครัวนางไหมคำ กะสิริกข์

ปัญหา / อุปสรรค

- สมาชิกมาร่วมน้อย เนื่องจากติดภารกิจทางบ้าน

ข้อเสนอแนะ

อยากให้สมาชิกให้ความสำคัญต่อการทำกิจกรรม

กิจกรรมที่ ๒๓.๒ ลงพื้นที่สัมภาษณ์ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากส้วมน้ำจิ๊ด (ครั้งที่ ๒)

วันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๒ สถานที่ บ้าน นางย่น กะสิริกข์

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อศึกษาเรียนรู้จากครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากส้วมน้ำจิ๊ด
- ๒) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลการใช้ประโยชน์ในการบริโภค เศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้ครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินงาน

เตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ กล้องถ่ายรูป / เครื่องบันทึกเสียง โดยใช้รูปแบบสัมภาษณ์ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากส้วมน้ำจิ๊ด

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๒ คน

๑. นายคลก้อเล็ม ผดุงชาติ
๒. นางหาดีย้า ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน์
๔. นางฝ้ายหะ ผดุงชาติ
๕. นางสาวอู๊ะ คงยศ
๖. นางสาวพรณี เกียวสด
๗. นางสาวชาปีน๊ะ วันตา
๘. นายหมาด กะสิริกข์
๙. นางรอหะ อินตัน
๑๐. นางย่น กะสิริกข์
๑๑. นางอุไหมกาลาโสม มุกระ

ผลจากการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ถึงพูดคุยกลุ่มย่อยและสอบถามครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำจืด โดยผู้สัมภาษณ์เป็นทีมวิจัย นางมาเรียม มาโนชน์ (จะเรียม) สัมภาษณ์ นางย่น กะสิรักษ์ อายุ ๕๘ ปี บ้านเลขที่ ๓/๓ ก็ได้ให้สัมภาษณ์ “ว่าสัตว์น้ำที่หาได้ตามคลองห้วยเสียดที่เจอจะมี ปลาตุก ปลาชีว ปลาเพง ปลาโอน ปลาหมอ กุ้งก้าม และหอยขม ซึ่งในอดีตนั้นสัตว์น้ำเหล่านี้มีจำนวนมาก ฉนั้นและครอบครัวได้ใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำเหล่านั้นมาเพื่อบริโภคในครัวเรือนมาตลอด ก็ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของจำนวนสัตว์น้ำที่มีจำนวนลง จากเมื่อก่อนหามาได้ครั้งละ ๕ - ๑๐ กิโลกรัม แต่ ณ ปัจจุบันหาได้ ครั้งละไม่เกิน ๒ กิโลกรัมก็ถือว่ามากแล้ว”

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์โดยการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำจืดจากพื้นที่ต้นน้ำจำนวน ๓ ครัวเรือน ก็พบว่า มีสัตว์น้ำจืดที่นำมาใช้ประโยชน์จำนวน ๖ ชนิด ปลา, กุ้ง, หอย ชนิดต่างๆ เช่น ปลาชีว ปลาเพง ปลาตุก ปลาโอน ปลาแขยง ปลาตุก ปลาช่อน กุ้งก้ามกาม หอยขม เป็นต้น ซึ่งสัตว์น้ำจืดเหล่านี้สามารถนำมาบริโภคในครัวเรือน และจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว หากมองภาพกลับไปในด้านทรัพยากรสัตว์น้ำเหล่านี้ในอดีตที่ผ่านมามีจำนวนมาก ส่วนในด้านของป่าต้นน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นหากพื้นที่ป่าต้นน้ำบ้านบางกล้วยนอกมีความอุดมสมบูรณ์ สัตว์น้ำเหล่านี้ก็มีชุกชุม หากป่าต้นน้ำไม่มีความอุดมสมบูรณ์ สัตว์น้ำเหล่านี้ก็จะลดจำนวนลง และด้วยสาเหตุจากการใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำด้วยวิธีการจับแบบทำลายล้าง เช่น การใส่ยาเบื่อในการจับสัตว์น้ำซึ่งจากในอดีตสามารถล่อเลี้ยงคนในชุมชนให้มีรายได้เสริมในอดีต แต่ ณ ปัจจุบันสัตว์น้ำเหล่านี้ เป็นได้แค่อาหารของคนชุมชนเท่านั้นไม่สามารถนำไปจำหน่ายได้ เพราะมีจำนวนน้อยลง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางอาหารของคนในชุมชน หากเกิดการเปลี่ยนแปลงรุนแรงไป จากไม่มีสัตว์น้ำที่จะจำหน่าย แต่ยังคงหาสัตว์น้ำจืดมาเพื่อบริโภคได้ ก็ยังดีกว่าการที่ไม่เหลือสัตว์น้ำจืดอยู่เลย หากไม่ได้รับการแก้ไขร่วมกันของคนในชุมชน

ปัญหา / อุปสรรค

- จากการสอบถามก็พบว่าสัตว์น้ำเหล่านี้มีปริมาณลดลง

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและการใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำจืดคุณค่าและความยั่งยืนของชุมชน

กิจกรรมที่ ๒๓.๓ สรุปผลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำ (ครั้งที่ ๓)

วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๒ สถานที่ บ้านฝาลี่หะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว)

วัตถุประสงค์

- เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำพื้นที่ป่าต้นน้ำ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมเพื่อรวบรวมข้อมูลสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๒ คน

๑. นายคลกือเสม ผดุงชาติ
๒. นางหาดีย่า ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน์
๔. นางฝาลี่หะ ผดุงชาติ
๕. นางสาวอู๊ะ กงยศ
๖. นางรอม่าเฝีย ผดุงชาติ
๗. นางสาวพรรณี เกียวสด
๘. นางสาวซาปีน๊ะ วันตา
๙. นางสาวอัยมาพร กงยศ
๑๐. นางรอห๊ะ อินตัน
๑๑. นางฟาตีมะ สาลิ
๑๒. นางอุโหมกาลาโสม มุกระ

ผลจากการดำเนินงาน

จากอดีตที่ผ่านมามีคนในชุมชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำจืดเหล่านี้หลายจำนวนครั้งเรื่อย เพราะในพื้นที่มีสัตว์น้ำที่หลากหลายเพราะ พื้นที่ป่าต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์มาก แต่มีการใช้ประโยชน์โดยมิได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เช่น การใช้ยาเบื่อทำให้ปลาตายตลอดคลอง การจับเกินความจำเป็น การเบ็ดปลาแล้วเอากลับบ้านไม่หมดทิ้งไว้ในลำคลอง ซึ่ง ณ ปัจจุบัน ผลจากการใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำจืดในอดีตเหล่านี้โดยไม่รู้คุณค่า จึงเหลือจำนวนน้อยเต็มที ส่งผลให้คนในชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์จาก

สัตว์น้ำก็น้อยลง เพราะไม่รู้ว่าจะเข้าไปเอาอะไร นอกจากสาเหตุดังกล่าวแล้วยังเกิดผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากป่าเป็นสวนเกษตร ก็ทำให้สัตว์น้ำลดลงเนื่องจากการใช้สารเคมีเพื่อการทำเกษตร

สรุปผลจากการดำเนินกิจกรรม

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์โดยการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างที่ใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำจืดพื้นที่ต้นน้ำจำนวน ๓ ครัวเรือน ก็พบว่า มีสัตว์น้ำจืดที่นำมาใช้ประโยชน์รวมทั้งหมด ๖ ชนิด ซึ่งสัตว์น้ำจืดเหล่านี้สามารถนำมาบริโภคในครัวเรือน และสามารถนำมาจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ซึ่งในปีหนึ่ง หากมองภาพกลับไปในด้านทรัพยากรสัตว์น้ำเหล่านี้อาจเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ป่าต้นน้ำบ้านบางกล้วยยังคงอุดมสมบูรณ์อยู่หรือไม่ และสามารถหล่อเลี้ยงคนในชุมชนให้มีความมั่นคงทางอาหารได้หรือเปล่า สิ่งต่างๆเหล่านี้สรุปได้ว่า หากพื้นที่ป่าต้นน้ำยังคงมีความอุดมสมบูรณ์สามารถเชื่อมโยงกับ จำนวนของสัตว์น้ำให้มีความชุกชุม สามารถเป็นแหล่งความมั่นคงทางอาหารของคนในชุมชนให้มีความมั่นคงและมีความยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและการใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำจืด คุณค่าและความยั่งยืนของชุมชน

กิจกรรมที่ ๒๔ สำรวจการใช้ประโยชน์จากหอยบ้านบางกล้วยนอก

วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๒

สถานที่ บ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากหอยในพื้นที่ป่าชายเลน
- ๒) เพื่อการประกอบอาหารและใช้ในเชิงทางเศรษฐกิจ
- ๓) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในข้อมูลระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนการทำกิจกรรม
- ๒) กำหนดการลงพื้นที่สำรวจ
- ๓) สัมภาษณ์การใช้ประโยชน์จากหอย แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย
- ๔) ประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย
- ๕) จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องสัมภาษณ์ เช่น กล้องถ่ายรูป / เครื่องบันทึกเสียง ฯลฯ

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๔ คน

๑. นายคลก้อเล็ม ผดุงชาติ
๒. นางหาดีย่า ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน์
๔. นางฝ้ายหะ ผดุงชาติ
๕. นางสาวอูตะ กงยศ
๖. นางหย่า ผดุงชาติ
๗. นางสาวพรรณิ เกียวสด
๘. นางสาวพานะ วันตา
๙. นายยาโกบ จำนงค์
๑๐. นางรอหะ อินตัน
๑๑. นางฟาติมะ สาลิ
๑๒. นางรอม่าเฟีย ผดุงชาติ
๑๓. นายคลล่า ผดุงชาติ (สามีผู้ให้สัมภาษณ์)
๑๔. นางสาวลัดดา ผดุงชาติ (บุตรสาวผู้ให้สัมภาษณ์)

ผลจากการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ถึงพูดคุยกลุ่มย่อยโดยทีมวิจัย นาง หาดีย่า ชายเขาทอง(จ๊ะฮะ) สัมภาษณ์ ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากหอย นางหย่า ผดุงชาติ อายุ ๕๖ บ้านเลขที่ ๒๖ หมู่ที่ ๓ ตำบลนาตา อำเภอสุดดาราย จังหวัดระนอง ได้ประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก ให้ข้อมูลว่า “มีพันธุ์ของหอยชนิดต่างๆ ที่มีอยู่ในป่าชายเลนของชุมชนและสามารถสร้างรายได้ให้กับฉันและหลายๆคนในชุมชน เช่น หอยก้น ที่เขาหามาได้ วันละ ๒๐๐ - ๕๐๐ บาท ซึ่งเวลาที่หาหอยกันนั้นเป็นช่วงมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ไม่สามารถออกทะเลได้ จึงไปเก็บหอยเพื่อให้มีรายได้ช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวในช่วงเวลาที่ออกทะเลไม่ได้”

ตารางการใช้ประโยชน์จากหอย

ลำดับที่	ชนิดของหอย	การใช้ประโยชน์	ราคาจำหน่าย / กิโลกรัม(บาท)	หมายเหตุ
๑.	หอยขาว	- ใช้ทำอาหาร แกง ผัด ต้ม	๒๐ บาท	

ลำดับ ที่	ชนิดของหอย	การใช้ประโยชน์	ราคาจำหน่าย / กิโลกรัม(บาท)	หมายเหตุ
๒.	หอยแครงเลือด	- ใช้ทำอาหาร แกง ผัด ต้ม	๓๐-๓๕ บาท	
๓.	หอยดิบ	- ใช้ทำอาหาร แกงจืด ผัด ดอง	๑๐๐ บาท	
๔.	หอยแครง	- ใช้ทำอาหาร แกง ผัด ต้ม	๓๐-๓๕ บาท	
๕.	หอยตาแดง	- ใช้ทำอาหาร แกง ผัด ต้ม	๔๐-๖๐ บาท	
๖.	หอยก้นขวาน	- ใช้ทำอาหาร แกง ผัด ต้ม	๑๐๐ บาท	
๗.	หอยตาชัย	- ใช้ทำอาหาร แกง ผัด ต้ม	๓๐-๓๕ บาท	
๘.	หอยก้น	- ใช้ทำอาหาร แกง ผัด ต้ม	๘๐ บาท	
๙.	หอยเขี้ยว	- ใช้ทำอาหาร แกง ผัด ต้ม	๑๕ บาท	
๑๐.	หอยหวาน	- ใช้ทำอาหาร แกง ผัด ต้ม	๒๕-๓๐ บาท	
๑๑.	หอยกำแป้	- ใช้ทำอาหาร แกง ผัด ต้ม	-	

สรุปผลจากการดำเนินกิจกรรม

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ถึงพุดคุยกลุ่มย่อย กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ประโยชน์จากหอย ก็พบว่าพื้นที่ป่าชายเลนมีการใช้ประโยชน์จากหอยถึง ๑๑ ชนิด ที่สามารถนำไปประกอบอาหารและนำไปจำหน่ายในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งหากได้หอยจำนวนมากไม่สามารถจำหน่ายในชุมชนได้หมด ก็จะติดต่อพ่อค้าจากนอกชุมชน เช่น จากกระบี่ จังหวัดพังงา มารับซื้อ ซึ่งความต้องการของผู้ซื้อที่ต้องการจะซื้อหอยแต่ละชนิด หอยที่เป็นความต้องการของตลาดมากที่สุด ได้แก่ หอยก้น หอยดิบ หอยตาแดง หอยหวาน เป็นต้น ส่วนหอยชนิดอื่นๆ นิยมนำมาประกอบอาหารเพียงอย่างเดียวไม่ได้ไปจำหน่าย จากการทำกิจกรรมทำให้ทางทีมวิจัยและชุมชนได้มีการพูดคุยกัน ซึ่งนำไปสู่กระบวนการศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากหอยที่หลากหลายชนิด สามารถนำไปใช้ในการดำรงวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ บนพื้นฐาน

ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนโดยการคำนึงถึงความยั่งยืน หากทรัพยากรธรรมชาติจากป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์ ก็จะนำไปสู่ความมั่นคงทางอาชีพและอาหารของคนในชุมชน

ปัญหา/อุปสรรค

- จำนวนของหอยลดลง ชนิดพันธุ์หอยใกล้เคียงสูญพันธุ์ ประชากรที่เข้าไปใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้มีการกั้นแนวเขตในการใช้ประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์หอย อยากให้มีกิจกรรมการปล่อยพันธุ์ชนิดสัตว์น้ำที่ใกล้เคียงสูญพันธุ์ การกำหนดการใช้เครื่องมือในการหาหอยในป่าชายเลน

กิจกรรมที่ ๒๕ สัมภาษณ์/ สัมภาษณ์ผู้ที่มีภูมิปัญญาการทำกะปิ

วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๒

สถานที่ ณ บ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทำกะปิของคนในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑) ประชุมทีมวิจัยในการลงพื้นที่สำรวจ

๒) ลงพื้นที่สัมภาษณ์ถึงพูดคุยวงย่อยภูมิปัญญาในการทำกะปิ นางสีดีมีนะ อารีย์ อายุ ๕๒ ปี
บ้านเลขที่ ๑๗/๒ หมู่ที่ ๓ บ้านบางกล้วยนอก

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๓ คน

๑. นายดลก่อเสริม ผดุงชาติ
๒. นางหาดีย้า ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน์
๔. นางฝ้ายหะ ผดุงชาติ
๕. นางสาวอู๊ดะ คงยศ
๖. นางสีดีมีนะ อารีย์
๗. นางสาวพรรณิ เกียวสด
๘. นางสาวชาปีนะ วันตา
๙. นายยาโกบ จันงค์
๑๐. นางรอหะ อินตัน
๑๑. นางฟาติมะ สาลี

๑๒. นางรอม่าเฟีย ผดุงชาติ

๑๓. นางสาว

ผลจากการดำเนินงาน

จากการลงสัมภาษณ์ถึงพูดคุยกลุ่มย่อย ภูมิปัญญาการทำกะปินางสีตีมีนี่ อารีย์ อายุ ๕๓ ปี บ้านเลขที่ ๑๗/๒ สัมภาษณ์โดย นางฟ้าลิ๊ะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว) และผู้ร่วมกิจกรรมช่วยกันป้อนคำถาม ก็ได้มีการสัมภาษณ์การทำกะปิของนางสีตีมีนี่ อารีย์ กล่าวว่า เคยทำกะปิมาแล้วมากกว่า ๒๖ ปี ส่งลูกเรียนหนังสือด้วยอาชีพการทำกะปิ ซึ่งพบว่ามีในการทำกะปิด้วยการจับกุ้งเคยซึ่งใช้เครื่องมือสองวิธี คือ ๑) การทำโพงพาง โดยจะทำในพื้นที่คลองสายใหญ่บริเวณตั้งแต่ปากคลองกล้วยถึงคลองเขาน้อย ซึ่งการดักกุ้งเคยของการทำโพงพางจะดักในช่วงน้ำขึ้น และ ๒) การโฉบป่อง^๑ บริเวณในลูกบางเล็กๆ โดยการดักจะดักในช่วงน้ำ ๑๓ ค่ำถึง ๑ ค่ำเป็นเวลา ๔ วัน และเป็นช่วงที่น้ำลง การทำกะปิในชุมชนจากเดิมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ มีการทำกะปิหลายครัวเรือนประมาณ จำนวน ๒๐ ครัวเรือน ซึ่งราคากะปิในอดีตนั้นราคาแค่ กิโลกรัมละ ๑๕ - ๓๐ บาท และการดักจับกุ้งเคยได้ในแต่ละครั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐๐ กิโลกรัม ซึ่ง ณ ปัจจุบันการหา กุ้งเคยในแต่ละครั้งได้ ๕๐ กิโลกรัมก็ถือว่าได้จำนวนมากแล้ว สถานการณ์ของสัตว์น้ำ กุ้งเคยที่ลดจำนวนลง มีสาเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การทำกะปิของคนในชุมชนลดน้อยลง ซึ่งเหลือครัวเรือนที่ทำกะปิเพียงไม่กี่ ครัวเรือน ซึ่งมีครอบครัวของ นางสีตีมีนี่ อารีย์ , นางรอห๊ะ รดกง, นางก็หย่า คนตรง, นายมุตต้ากิม ฟิงหล้า และยังมีอีกปัจจัยในการเลิกทำอาชีพทำกะปิ เช่น การเปลี่ยนอาชีพไปทำอาชีพอื่นๆ เช่น อวน กุ้ง อวนปลาบอก ตกปลาหมึก เป็นต้น หลังจากที่ได้เกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิที่เกิดขึ้นทำให้คนใน ชุมชนมีโอกาสนในการสร้างเครื่องมือในการประกอบอาชีพ เช่น มีเรือลำใหญ่ขึ้น มีเครื่องมือที่เป็น อวน กุ้ง อวนปู ฯลฯ โดยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้ได้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพเกิดขึ้น ภายในชุมชนนั่นเอง

วิธีการทำกะปิ

๑. จัดเตรียมส่วนผสม กุ้งเคย จำนวน ๑๕ กิโลกรัม เกลือ ๑.๕ กิโลกรัม

๒. นำกุ้งที่ได้มาแล้วมาผสมกับเกลือคลุกเคล้าให้เข้ากันการแล้วนำมาใส่ภาชนะ เช่น ถังปิดฝาหรือ ถังปูที่สะอาดผูกปากถุงให้เรียบร้อย หมักทิ้งไว้ ๑ คืนแล้วนำออกมาตากแดดประมาณ ๕-๘ ชั่วโมง (ขึ้นอยู่กับแดดว่าจะมีแสงจัดขนาดไหน) จากนั้นก็นำมาตำพอหยาบๆ แล้วนำมาใส่ภาชนะ เช่น ถังปิดฝาหรือถังปู

ที่สะอาดมัดปากถุง หมักทิ้งไว้ ๓ คืน นำออกมาตากแดดประมาณ ๕ ชั่วโมง จากนั้นก็นำมาทำให้ละเอียดตามความต้องการที่จะบริโภคกะปิแบบหยาบ หรือต้องการให้ละเอียดมาก เพราะตลาดในการบริโภคกะปินั้นมี ๒ แบบ คือตำพอหยาบๆ และตำจนละเอียด เมื่อตำเสร็จก็จะได้กะปิที่สามารถบริโภคได้ซึ่งเป็นกะปิที่ทำจากกุ้งเคยล้วนๆ ไม่มีการผสมอื่นๆ เพราะต้องการจำนวนเพิ่มของกะปิเลย แต่กะปิที่ได้จะเป็นกะปิที่ใหม่รสชาติจะไม่ค่อยอร่อยยังมีความขาวของกุ้งอยู่ จะต้องเก็บไว้ประมาณ ๑๐-๑๕ วัน ก็จะได้กะปิที่ความเปรี้ยว และมีกลิ่นหอม รสชาติอร่อย เก็บไว้ได้นานถึง ๑ ปี ยิ่งนานยิ่งอร่อย แต่ที่ผ่านมานี้มันได้ถึง ๑๐ วัน ก็จะมีพ่อค้ามาซื้อจนหมดไม่พอกับความต้องการของตลาด ราคา ก็จะอยู่ที่เฉลี่ยประมาณ ๘๐ - ๑๐๐ บาท ต่อกิโลกรัม

ตารางแสดงรายชื่อผู้มีปัญญาการทำกะปิในอดีตและการเปลี่ยนแปลงอาชีพ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	อาชีพในอดีต	อาชีพปัจจุบัน	หมายเหตุ
๑.	นายคลล่า ผดุงชาติ	- ทำกะปิ	- อวนกุ้ง/ตกหมึก	
๒.	นายอับร้อเหม คงยศ	- ทำกะปิ	- ทำสวน	
๓.	นาย คล คงยศ	- ทำกะปิ	- เลี้ยงสัตว์	
๔.	นายหมาดหาด เกียวสด	- ทำกะปิ	- รับจ้างทั่วไป	
๕.	นาย ห้าเหล็ก ชายเขาทอง	- ทำกะปิ	- ทำสวน	
๖.	นายอิสมาแอล คงยศ	- ทำกะปิ	- ทำสวน/ค้าขาย	
๗.	นาย บ่าว ชายเขาทอง	- ทำกะปิ	- ทำสวน	
๘.	นาง ยารี อจหาญ	- ทำกะปิ	- รับจ้างทั่วไป	
๙.	นาย ม่าหนาบ สาลี	- ทำกะปิ	- ประมง	
๑๐.	นายอำมิน อจหาญ	- ทำกะปิ	- ทำสวน	
๑๑.	นายมุตต่อเลียบ อจหาญ	- ทำกะปิ	- รับจ้างทั่วไป	
๑๒.	นาย เอบ ผดุงชาติ	- ทำกะปิ	- รับจ้างทั่วไป	
๑๓.	นาง ฟาติมะ ช่างแห	- ทำกะปิ	- ทำสวน	
๑๔.	นาง ลียะ กำพาน	- ทำกะปิ	- ทำสวน/รับจ้าง	
๑๕.	นายฮาหรณ เอื่องาน	- ทำกะปิ	- ทำสวน	
๑๖.	นายหมาด ผดุงชาติ	- ทำกะปิ	- ประมง	
๑๗.	นายหมาด สยามรัฐ	- ทำกะปิ	- รับจ้างทั่วไป	
๑๘.	นางสีติมีน๊ะ อารีย์	- ทำกะปิ	- กะปิ/ประมง	

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	อาชีพในอดีต	อาชีพปัจจุบัน	หมายเหตุ
๑๕.	นายคลก้อเล็ม ผดุงชาติ	- ทำกะปิ	- ทำสวน	
๒๐.	นางร่อหะ รดก	- ทำกะปิ	กะปิ/ประมง	
๒๑.	นายร่อเจด ช่างแห	- ทำกะปิ	ประมง/ตกหมึก	
๒๒.	นายเพียร วันตา	- ทำกะปิ	ทำสวน	

ตารางแสดงรายชื่อภูมิปัญญาการทำกะปิในปัจจุบัน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	อาชีพในอดีต	อาชีพปัจจุบัน	หมายเหตุ
๑.	นาง สีสมีน๊ะ อารีย์	- ทำกะปิ	-กะปิ/ประมง	
๒.	นางร่อหะ รดก	- ทำกะปิ	- ทำกะปิ/ทำสวน/ประมง	
๓.	นางกีหย่า คนตรง	- ทำกะปิ/ ประมง	ทำกะปิ/ทำสวน/ประมง	
๔.	นายร่อเจด ช่างแห	- ทำกะปิ/ ประมง	- ทำกะปิ/ ประมง	
๕.	นายมุตตากิม พึ่งหล้า	- ทำสวน	- ทำกะปิ/ ประมง/	
๖.	นายอุไร หาญจิตร	- กะปิ/ประมง	- กะปิ/ประมง	

สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้

จากการลงพื้นที่ทำกิจกรรมสำรวจภูมิปัญญาในการทำกะปิในชุมชนก็ได้รู้ว่ามีในการทำกะปิของคนในชุมชนจากเดิมมีอยู่ ๒๒ ครั้วเรือน แต่ ณ ปัจจุบันเหลือเพียง ๖ ครั้วเรือน ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพทำกะปิของคนในชุมชนนั้นก็มาจากสาเหตุ การเปลี่ยนแปลงอาชีพ / ทรัพยากรมีน้อยลง การมีโอกาสในการสร้างเครื่องมือในการประกอบอาชีพการประมงที่ทันสมัยขึ้น มีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น เช่น การทำสวน รับจ้างทั่วไป สาเหตุหลักในการลดลงของผู้ที่ทำกะปิ คือ ทรัพยากรมีน้อยไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพไม่คุ้มทุน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนในชุมชน และความไม่มั่นคงในอาชีพ เศรษฐกิจ สังคม ก็จะส่งผลกระทบที่เชื่อมโยงกัน หากทรัพยากรธรรมชาติไม่มีความอุดมสมบูรณ์ไม่มีจำนวนของสัตว์น้ำ เช่น ตัวกุ้งเคยมีจำนวนลดลง หรือหมดไป ภูมิปัญญาในการทำกะปิเหล่านี้ก็จะสูญหายไป ไม่มีการสานต่อ คนในชุมชนก็จะต้องซื้อกะปิมาจากข้างนอก ซึ่งไม่สามารถรู้ได้เลยว่ามีความปลอดภัยเท่าที่ทางชุมชนทำกันเองหรือไม่ ซึ่งจากการลงสัมภาษณ์ภูมิปัญญาการทำกะปิทางทีมวิจัยได้เรียนรู้ภูมิปัญญาในการทำกะปิของคนในชุมชนจากเดิมมีอยู่มากแต่ ณ ปัจจุบันเหลือน้อยแล้วและบางรายที่เคยประกอบอาชีพการทำกะปิก็มาซื้อกะปิไปรับประทาน และได้เรียนรู้ถึงสถานการณ์การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ที่เป็นส่วนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ปัญหาอุปสรรค

- ในการทำกะปิจะต้องอาศัยแดดจัดๆ ในการผลิตถ้าไม่มีแดดจะทำให้กะปิมีกกลิ่นเหม็น สำหรับแนวทางในการแก้ไข คือ การนำเอาน้ำมะพร้าวมาผสมกับกะปิที่มีกลิ่นคูลูกเคล้าให้เข้ากัน ก็จะทำให้กะปิมีกกลิ่นหอมขึ้น

ข้อเสนอแนะ

- ข้อควรระวังในการซื้อกะปิมาบริโภค บางพื้นที่จะมีการผสมสิ่งต่างๆ เข้าไปด้วย เช่น ใช้สีผสมเพื่อต้องการให้มีกะปิมีสีสันที่สวยงาม ซึ่งจะทำให้กะปิไม่เป็นธรรมชาติและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ วิธีการสังเกตว่ากะปิมีการผสมสีหรือไม่ นั้น สังเกตได้จากการมองเห็นสีแดงกว่าปกติ และทดลองโดยการ นำกะปิที่ซื้อมาซัก ๑ ช้อนชาแล้วผสมกับน้ำ แล้วบีบมะนาวลงไป ก็จะเกิดปฏิกิริยาขึ้นเป็นฟอง และสีก็จะติดอยู่ที่ถ้วยจนเห็นได้ชัด และควรมีกระบวนการเรียนรู้แนวทางในการสืบสานองค์ความรู้ภูมิปัญญาในการทำกะปิให้กับเด็กๆเยาวชนได้เรียนรู้ และการให้คงไว้ของการทำกะปิไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน

กิจกรรมที่ ๒๖ เวทีนำเสนอและวิเคราะห์ องค์ความรู้ภูมิปัญญาประสบการณ์ในการฟื้นฟูและการอนุรักษ์
ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ บ้านบางกล้วยนอก

วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๒ สถานที่ ศูนย์ฝึกเอนกประสงค์บ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อนำเสนอข้อมูลฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ
- ๒) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ภูมิปัญญาประสบการณ์ในการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมทีมวิจัย/พี่เลี้ยงเตรียมวางแผนงาน ร่างกำหนดการ ทำหนังสือเชิญหน่วยงานและเตรียมชุดข้อมูลจากการสำรวจ ในวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๒
๒. ประสานกลุ่มเป้าหมาย ครู นักเรียน/ ผู้นำชุมชน หน่วยงานราชการ / นายก อบต.นาคา/ นายอำเภอ/เจ้าหน้าที่กองทุนฟื้นฟู / เกษตรอำเภอ/ เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน
๓. จัดเตรียมความพร้อมกำหนดการจัดเวทีในวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๒
๔. แบ่งบทบาทหน้าที่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล
๕. ประสานวิทยากรมาให้ความเห็นข้อเสนอแนะ
๖. เตรียมวัสดุที่ต้องใช้ เช่น กระดาษชาร์ต ปากกาเคมี กล้องถ่ายรูป เครื่องเสียง จอโปรเจกเตอร์ เป็นต้น

วิธีการดำเนินเวที

๑. ลงทะเบียน รับเอกสาร
๒. กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมเวทีโดยหัวหน้าโครงการนาย คลก๊อเล็ม ผดุงชาติ
๓. กล่าวเปิดเวทีโดย ผู้ใหญ่ อิศระ ผดุงชาติ
๔. นำเสนอข้อมูลฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ

 **ล้อที่ ๑** ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ป่าต้นน้ำ องค์ความรู้ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ และการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ โดย นาง มาเรียม มาโนชน์

 **ล้อที่ ๒** ฐานทรัพยากรธรรมชาติ สวนเกษตร องค์ความรู้ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์และการจัดการในพื้นที่เกษตร โดย นางหาดีย่า ชายเขาทอง

 **ล้อที่ ๓** ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ป่าชายเลน องค์ความรู้ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์และการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชายเลน โดย นาง มาเรียม มาโนชน์

๑. พักรับประทานอาหารว่าง
๒. วิเคราะห์ข้อมูลฐานทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อป่าต้นน้ำ สวนเกษตร ป่าชายเลน โดยนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ
 - คุณเฉชา ดวงนามล สถานีวิจัยและพัฒนาชายฝั่งหาดประพาส
 - คุณณัฐพงศ์ โต๊ะหาด สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๕(กะเปอร์ - ระนอง)
 - คุณทนงศักดิ์ จันทร์ทอง ผู้ประสานงานกลุ่มมรดกอันดามัน (EAG)

๕. ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมเวที

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๑๐๐ คน

๑. ครู / นักเรียนบ้านบางกล้วยนอก
๒. นักเรียนบ้านควนไทรงาม
๓. ประธาน อสม.
๔. ประธานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน
๕. คณะกรรมการป่าต้นน้ำ
๖. คณะกรรมการป่าชายเลน
๗. โครงการท่องเที่ยวคลองนาคา
๘. โครงการทอผ้าบ้านโดนกลอย
๙. ประธานผู้สูงอายุ
๑๐. เจ้าของสวนในพื้นที่ป่าต้นน้ำ

๑๑. เจ้าหน้าที่สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
๑๒. คุณเดชา ดวงนามล สถานีวิจัยและพัฒนาชายฝั่งหาดประพาส
๑๓. คุณณัฐพงศ์ โต๊ะหาด สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๘ (กะเปอร์- ระนอง)
๑๔. คุณทนงศักดิ์ จันทร์ทอง หัวหน้าโครงการ
๑๕. พี่เลี้ยง/ทีมวิจัย
๑๖. คนในชุมชน

ผลจากการดำเนินงาน

ผลจากการดำเนินงานเปิดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจของทีมวิจัย โดยเริ่มจากหัวหน้าโครงการ **นายดลก่อเต็ม ผดุงชาติ** กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมเวที ผมในฐานะหัวหน้าโครงการก็ขอขอบคุณทุกท่านที่มามีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมเวทีที่ทางทีมวิจัยได้จัดขึ้น และขอให้ทุกคนเป็นกันเองในการพูดคุยเสนอความคิดเห็นและวิเคราะห์ข้อมูลจากที่ทางทีมวิจัยได้มีการสำรวจมา จากนั้นก็เชิญผู้ใหญ่บ้าน

นาย อิสระ ผดุงชาติ กล่าวเปิดเวที ก่อนอื่นผมสวัสดิ์พี่น้องๆ และผู้เข้าร่วมเวทีทุกท่าน ผมได้เข้าร่วมกิจกรรมเวทีของงานวิจัย ๒ ครั้งแล้ว การทำงานของทีมวิจัยก็เป็นการต่อยอดจากโครงการที่ ๑ จากอดีตที่ผ่านมาการทำงานในด้านของทรัพยากรป่าไม้มีประเด็นปัญหาเกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชาวบ้านที่ไม่เข้าใจกัน ซึ่งก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ แต่เมื่อมีการทำงานวิจัยเกิดขึ้นก็เห็นแนวทางการทำงานที่ไม่ให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชาวบ้านโดยการประสานงานกันและเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางชุมชนได้จัดขึ้น เพื่อการพูดคุยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งในอดีตภาพเหล่านี้ไม่เคยมีและที่ทางทีมวิจัยได้นำน้องๆนักเรียนเข้ามาร่วมเรียนรู้เป็นสิ่งที่ดี เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกของเด็กๆเยาวชนให้เรียนรู้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชน หากเขาโตไปในอนาคตก็จะได้มีการซึมซับและเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และผมมีความภูมิใจมากที่ได้มายืน ณ ตรงนี้เห็นคนที่ทำงานในเรื่องของสิ่งแวดล้อมมีการช่วยกันดูแลป่าไม้ของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน และขอให้ทางทีมวิจัยทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ จากนั้นก็เชิญผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจของทีมวิจัยโดยจาก

คุณ เดชา ดวงนามล นักวิชาการจากสถานีวิจัยและพัฒนาชายฝั่งหาดประพาส การทำงานของทีมวิจัยบ้านบางกล้วยนอกมีการทำงานตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำโดยการใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงานวิจัยในการจัดการทรัพยากร ๓ วงล้อ ป่าต้นน้ำ ข้อมูลที่เป็นค่าพิกัดและเป็นแผนที่ และชื่อของพันธุ์ไม้ (ชื่อวิทยาศาสตร์) ควรที่จะนำข้อมูลเปรียบเทียบกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อการหนุนเสริมแบบการใช้เครื่องมือในด้านวิชาการเพื่อให้เป็นข้อมูลที่นักวิชาการสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ในการทำงานร่วมกับ

ชุมชน และการทำเกษตรในพื้นที่ริมป่าต้นน้ำมีการทำเกษตรแบบใด การเชื่อมโยงการทำงานกันในเขตป่าต้นน้ำที่ต่อกัน

อ.ประดิษฐ์ บุญปลอด จากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (TEI) การนำกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน นักเรียน/นักวิชาการ/ชุมชน ทำให้เกิดการได้มาซึ่งข้อมูลที่ชัดเจนขึ้นในส่วนของป่าชายเลนได้มีการใช้เครื่องมือที่เชื่อถือได้ เช่น ใช้ในการสำรวจแนวเขตเพื่อการคำนวณพื้นที่ก็ได้ ๓๖๕ ไร่ จากที่ผ่านมาได้มีการประเมินด้วยสายตาประมาณ ๘๐๐ ไร่ ซึ่งไม่มีความแน่นอน และในด้านของพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำที่มีอยู่ในชุมชนมีความหลากหลาย สามารถหล่อเลี้ยงคนในชุมชนได้ ข้อมูลที่ได้ควรมีการไปเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ทสจ.จังหวัด ในการเพิ่มเติมข้อมูลที่เป็นวิชาการมากขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลที่ใครๆ เข้ามาใช้ประโยชน์ได้

คุณ ณัฐพงศ์ โต๊ะหาด นักวิชาการ สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๕ (กะเปอร์- ระนอง) การทำงานของทีมวิจัยเป็นการทำงานที่เริ่มจากจุดเล็กๆ และขยายไปสู่การทำงาน ที่ใหญ่ขึ้นซึ่งจะเป็นฐานที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ป่าชายเลนเปรียบเสมือนแหล่งอนุบาลของสัตว์น้ำและเป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชนและประโยชน์อื่นๆ อีกมากมาย พันธุ์ไม้ในป่าชายเลนมี ๓๔ ชนิด ๓๕ ตระกูล กุ้งมี ๑๙ ชนิด ปลา ๓๐ ชนิด และหอยที่มีหลายชนิด

ป่าชายเลน ทางทีมวิจัยได้มีการพยายามจัดทำข้อมูลที่เป็นแนวเขตและคำนวณพื้นที่ แล้ววาดเป็นแผนที่เพื่อที่จะสื่อสารให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ได้ง่ายและสามารถเข้าใจและเห็นภาพ แหล่งที่อยู่อาศัยของพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ

คุณ ทนงศักดิ์ จันทร์ทอง ผู้ประสานงานโครงการฟื้นฟูภูมิทัศน์และวิถีชุมชนลุ่มน้ำ – ปากอ่าวกระบุรี ชุมชนเล็งเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ปลาหลังเขียว นำไปสู่การจัดการทรัพยากรในชุมชนจาก เขา-คู่-เล การคิดโจทย์ของชุมชนที่ไม่คิดแบ่งแยกระหว่างคนและระบบนิเวศที่มีความเชื่อมโยงกัน ในส่วนของป่าต้นน้ำทางทีมวิจัยพยายามออกแบบเครื่องมือในการประโยชน์และการเรียนรู้เครื่องมือ GPS และข้อมูลพันธุ์ไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่ป่าต้นน้ำ การใช้ประโยชน์จากสายน้ำไปที่สวนเกษตร และสาเหตุของน้ำที่มีกลิ่นและน้ำไม่เพียงพอในช่วงหน้าแล้งซึ่งเชื่อมโยงจากป่าต้นน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์หรือไม่ ในส่วนของภาคการสวนเกษตร เห็นถึงความเกื้อกูลกันของระบบเกษตร มีสวนสมรม สวนเชิงเดี่ยว ซึ่งข้อแตกต่างในการทำการเกษตรมีต้นทุนที่แตกต่างกันไป และเห็นถึงคนที่ทำเกษตรแบบดั้งเดิม และมีทางเลือกในการทำเกษตรมากขึ้น ในส่วนของป่าชายเลน ๓๐ % ที่มีระบบเกื้อกูลและพึ่งพากัน และยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ในด้านของพันธุ์ไม้ และสิ่งที่ทางทีมวิจัยค้นพบ ก็ คือ ภูมิปัญญาในการทำกะปิและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน

➤ แลกเปลี่ยนจากผู้เข้าร่วมเวทีฯ

ร่วมแลกเปลี่ยนโดยพิธีกรรับเชิญน้องเบญ เจ้าของพื้นที่จากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ให้คนในเวทีได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเข้าร่วมเวที **พื้อ้อย** จากโครงการท่องเที่ยวคลองนาคา ขอเป็นกำลังใจให้กับทีมวิจัยบ้านบางกล้วยนอก ให้มีการทำงานต่อไปอย่างเข้มแข็ง และขอฝากว่า หากหน่วยงานภาครัฐที่จะเข้ามาทำงานกับชุมชนขอให้เข้ามาทำงานด้วยความจริงใจ และเห็นประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก **จ๊ะกั้ง** จากโครงการทอผ้าโดนกลอย นางกาญจนา ดาวเรือง ก็ไม่มีอะไรมาก เห็นความสามารถในการทำงานของทีมวิจัยบ้านบางกล้วยนอก มีความตั้งใจในการทำงาน และขอเป็นกำลังใจให้กับทีมทำงานต่อไปเพื่อลูกหลานของเราตลอดไป **ลุงขำ** มีความดีใจมากที่เห็นหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมเวที และเห็นทีมวิจัยได้จัดทำข้อมูลที่มีความชัดเจนขึ้น **ลุงลอบ** ประธานกลุ่มผู้สูงอายุเพชรนาคา เห็นการทำงานของทีมงานที่มีความเข้มแข็ง ในด้านการจัดสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ดี และช่วยปลูกฝังเด็กให้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม จากป่าต้นน้ำถึง ป่าชายเลนที่มีเชื่อมโยงกัน

ตารางผลจากการดำเนินงาน

พื้นที่	ข้อมูลที่ได้นำเสนอ	สถานการณ์	ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์	ประสบการณ์/ แนวทางการ/ พื้นที่
อที่ ๑ าต้นน้ำ	- สำรวจแนวเขตจับจีพีเอส - ทำแผนที่ป่าต้นน้ำ - สำรวจพันธุ์ไม้ และพันธุ์สัตว์ - ภูมิปัญญา ในการจัดการน้ำ - การสำรวจปริมาณผู้ใช้น้ำในชุมชน - การจับ GPS ท่อน้ำในชุมชน - การจัดทำแผนที่ชุมชน	- บริเวณรอบป่าต้นน้ำมีการเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่สวนเกษตร - สัตว์น้ำบางชนิดลดน้อยลง เช่น ปลาแพง - มีการจัดการน้ำไปใช้ในภาคการเกษตร - การใช้น้ำอุปโภคบริโภคในชุมชนไม่เพียงพอในชุมชน - การเดินท่อน้ำในชุมชนมีความสลับซับซ้อนมาก	- การใช้ประโยชน์จากผักป่าและสัตว์น้ำจืด	- การฟื้นฟูชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการสร้างกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน - การจัดการพื้นที่แนวคลองให้มีการปลูกไม้เสริม เพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน - การปลูกฝังจิตสำนึกของคนในชุมชน - การทำงานที่คนสามารถอยู่กับป่า ได้ โดย การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการดูแลรักษาป่าให้มีความยั่งยืน - การประสานงานพื้นที่ใกล้เคียงป่าต้นน้ำให้เข้ามามี

พื้นที่	ข้อมูลที่ได้นำเสนอ	สถานการณ์	ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์	ประสบการณ์/ แนวทางการ/ พื้นฟู
				ส่วนร่วมในอนุรักษ์เป็นเครือข่าย
ล้อยที่ ๒ สวนเกษตร	- การสำรวจพื้นที่การทำเกษตรในพื้นที่ใกล้บริเวณป่าต้นน้ำ และในชุมชนทั้งหมด - เกษตรกรตัวอย่างในการทำเกษตรปลอดสาร - การเปรียบเทียบพื้นที่ความแตกต่างระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี - การจัดการแรงงานในภาคการเกษตร	- มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร - มีบางพื้นที่พยายามที่หันกลับมาทำเกษตรที่ลดการพึ่งพาสารเคมี - การเปรียบเทียบในเชิงพื้นที่ยังไม่ได้ข้อมูลที่ชัดเจนได้ เพราะต้องใช้เวลาในการเปรียบเทียบ - มีการใช้แรงงานคนในครอบครัว และจ้างบุคคลนอกครอบครัวและจ้างแรงงานต่างด้าว	- ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำไปใช้ในสวนเกษตร - การใช้ประโยชน์ในที่ดินให้เหมาะสม	- การเปลี่ยนแปลงระบบคิดของการลดการพึ่งพาสารเคมีควรต้องใช้เวลา - การสร้างกระบวนการเรียนรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตร - การหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้การหาทางเลือกในการทำเกษตร เป็นโรงเรียนสอนการทำปุ๋ยชีวภาพหรือเทคนิคต่างๆเกี่ยวกับการเกษตรที่ปลอดสารเคมีและมีวัสดุที่เหลือใช้ในชุมชน - การหนุนเสริมการใช้วิถีชีวิตแบบพอเพียงตามแนวทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของปวงชนชาวไทย
ล้อยที่ ๓ ป่าชายเลน	-สำรวจแนวเขตขอบเขตพื้นที่ จัปจีพีเอส - ทำแผนที่ป่าชายเลนแล้ววาดลงผืนผ้าบาติก - สำรวจพันธุ์ไม้และ	- พื้นที่ป่าชายเลนคงมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ -มีการพึ่งพิงของสัตว์น้ำบางชนิดลดน้อยลงเช่น หอยดาแดง หอยแครง หอยกัน	-มีภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน เช่น การทำกะปิ การใช้ประโยชน์จากหอยและ การใช้	- การฟื้นฟูชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ร่วมกันบนพื้นฐานความยั่งยืนเป็นหลัก - การจัดการพื้นที่แนวคลองให้มีการปลูกไม้เสริมเพื่อป้องกัน

พื้นที่	ข้อมูลที่น่าสนใจ	สถานการณ์	ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์	ประสบการณ์/ แนวทางการ/ พื้นที่
	พันธุ์สัตว์น้ำบริเวณ ป่าชายเลน - การจับ GPS แนว ลำคลอง		สมุนไพรรักษาโรค ในป่าชายเลน	การพึ่งพิงของตลิ่ง - ควรมีกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันในการปล่อยพันธุ์หอย ที่ลดน้อยลงโดยชุมชนมีส่วนร่วม - ร่วมกันกำหนดเครื่องมือใน การจับสัตว์น้ำ

สรุปผลที่ได้จากการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมเวทีนำเสนอและวิเคราะห์ องค์ความรู้ภูมิปัญญาประสบการณ์ในการฟื้นฟู และการอนุรักษ์ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ บ้านบางกล้วยนอก ทำให้ทีมวิจัย ชุมชน และน้องๆ นักเรียน / หน่วยงานต่างๆ เช่น สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๕ (กะเปอร์- ระนอง) สถานีวิจัยและพัฒนาชายฝั่งภาคประพาส สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ที่เข้าร่วมกิจกรรมเวทีได้มีการเกิดกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันในการวิเคราะห์ข้อมูลทางที่ทีมวิจัยได้ศึกษาเรียนรู้ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ ตั้งแต่ปลายน้ำลงสู่กลางน้ำและปลายน้ำ ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่เชื่อมโยงกัน ดังนั้นการจัดการอนุรักษ์ และการฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ นั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงทุกระบบนิเวศ เพราะแต่ละระบบนิเวศมีความสัมพันธ์และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำย่อมมีผลกระทบต่อการชะล้างพังทลายของหน้าดินและมีผลกระทบจากการทับถมและดินเงินในลำคลอง การใช้สารเคมีในการทำเกษตร ส่งผลต่อระบบสุขภาพของคน และระบบนิเวศของดินและระบบนิเวศลำคลอง ทางด้านเศรษฐกิจทำให้มีต้นทุนสูงในการทำเกษตร เพราะปุ๋ยเคมี มีราคาแพงจึงควรที่จะมีการฟื้นฟูระบบนิเวศดั้งเดิมที่มีการทำมาตั้งแต่ในอดีต กล่าวคือเป็นระบบนิเวศเกษตรแบบผสมผสานที่พึ่งพาตนเอง มีความหลากหลายชนิดของพันธุ์ไม้ และการใช้สารชีวภาพในการเกษตร ซึ่ง ณ ปัจจุบันมีปัจจัยที่ทำให้ต้องพึ่งพาสารเคมีโดยปลูกพืชเศรษฐกิจเช่น ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ซึ่งพืชเหล่านี้เป็นพืชเชิงเดี่ยวที่ต้องการพื้นที่ปลูกมากขึ้นเพื่อต้องการรายได้ให้มากขึ้น

ปัญหา/อุปสรรค

๑. กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมน้อยเนื่องจากการติดภารกิจ
๒. ในเวทีมีเด็กและเยาวชนเข้าร่วมด้วยจึงทำให้มีเสียงดังมากไปหน่อย

ข้อเสนอแนะ

๑. กระบวนการงานที่ทางทีมวิจัยได้จัดทำข้อมูลควรที่จะนำไปเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ทสจ. เพื่อการทำงานร่วมกัน หรือการพัฒนาข้อมูลที่หน่วยงานรัฐ/เอกชน สามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้
๒. อยากให้มีการสร้างภาคีเครือข่ายในการทำงาน
๓. อยากให้การทำงานไปจนถึงระบบนิเวศชายฝั่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ

กิจกรรมที่ ๒๗ ประชุมวางแผนการดำเนินกิจกรรม

วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๓ สถานที่ ณ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมงวดที่ ๒
- ๒) เพื่อการมีส่วนร่วมในการทำงานของทีมวิจัยและการกำหนดทิศทางของการทำกิจกรรม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมประชุม เตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น กระดาษชาร์ต ปากกาเคมี

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมจำนวน ๑๔ คน ประกอบด้วยทีมวิจัยและพี่เลี้ยง ในที่ประชุมมีบรรยากาศของการร่วมกันวางแผนกิจกรรมโดยการ วางแผนกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับระยะเวลาในการทำกิจกรรมโดยการนำข้อมูลกิจกรรมในงวดที่ ๒ ขึ้นบนแผ่นชาร์ต เพื่อให้ทางทีมได้เห็นถึงกิจกรรมที่ทางทีมวิจัยจะต้องดำเนินการ มี ทั้งหมด ๑๗ กิจกรรมดังนี้

๑. กิจกรรมกั้นแนวเขตการอนุรักษ์หอยในป่าชายเลน
๒. กิจกรรมปลูกไม้เสริม ไม้ใหญ่ เช่น สะตอ ต้นกอ ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ
๓. กิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำจิ๋ว
๔. กิจกรรมลงพื้นที่ทำฝายชะลอน้ำ
๕. กิจกรรมเวทีสรุปวิเคราะห์ข้อมูลการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากร ๓ วงล้อ
๖. กิจกรรมฝึกอบรมการทำปุ๋ยชีวภาพและการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อลดค่าใช้จ่าย
๗. กิจกรรมเก็บข้อมูลแปลงเกษตรนำร่อง
๘. กิจกรรมเวทีนำเสนอข้อมูลการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากร ๓ วงล้อ
๙. กิจกรรมเวทีสรุปบทเรียนการทำงานวิจัย
๑๐. กิจกรรมสำรวจข้อมูลโครงสร้างชุมชนและจัดทำแผนที่ชุมชน

๑๑. กิจกรรม เก็บข้อมูลและวิเคราะห์บทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ๓ ครั้ง
๑๒. กิจกรรม เวทีนำเสนอข้อมูลโครงสร้างชุมชนและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
๑๓. เวทีสรุปบทเรียนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
๑๔. เวทีระดมสมองเพื่อหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
๑๕. เวทีสรุปบทเรียนการทำงานวิจัย
๑๖. เวทีนำเสนอผลงานวิจัย
๑๗. การเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

จากนั้นก็มีการพูดคุยว่ากิจกรรมที่ทั้ง ๑๗ กิจกรรม จะมีกระบวนการวางแผนอย่างไรไม่ให้เกินระยะเวลาที่กำหนดไว้ และการกำหนดกิจกรรมและการสลับกิจกรรมในแผนที่วางไว้ที่สามารถทำได้ก่อนหรือหลังตามความเหมาะสมของสภาพบริบทของพื้นที่หรือฤดูกาล ก็ได้มีการร่วมกันกำหนดกิจกรรมที่สามารถทำร่วมกันดังตารางด้านล่างนี้

ลำดับ ที่	กิจกรรม	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค
๑	ฝึกอบรมการทำปุ๋ยชีวภาพและการทำ บัญชีครัวเรือน เพื่อลดค่าใช้จ่าย	-						
๒	ลงพื้นที่ทดลองทำฝายชะลอน้ำ ๓ ครั้ง		-					
๓	ปลูกไม้เสริม ไม้ใหญ่ เช่น สะตอ ต้นกอ ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ + กิจกรรมปล่อย พันธุ์สัตว์น้ำจืด		-					
๔	เก็บข้อมูลแปลงนาร่อง ๒ ครั้ง		-					
๕	กั้นแนวเขตการอนุรักษ์หอยป่าชายเลน ๓ ครั้ง		-					
๖	เวทีสรุปวิเคราะห์ + เวทีนำเสนอการ ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดวงลือ		-					
๗	สำรวจเก็บข้อมูลโครงสร้างชุมชนและ จัดทำแผนที่ชุมชน+ วิเคราะห์บทบาทผู้ มี ส่วน เกี่ยว ข้อง การ จัด การ ทรัพยากรธรรมชาติ			-				
๘	เวทีนำเสนอข้อมูลโครงสร้างชุมชนและ			-				

ลำดับ ที่	กิจกรรม	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค
	จัดทำแผนที่ชุมชน+ วิเคราะห์บทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ							
๕	เวทีสรุปบทเรียนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ				-			
๑๐	เวทีระดมสมองเพื่อหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ				-			
๑๑	เวทีสรุปบทการทำงานวิจัย					-		
๑๒	เวทีนำเสนอผลงานวิจัย (ปิดโครงการ)						-	
๑๓	การเขียนรายงาน							-

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการประชุมที่มิวจัดร่วมกับทางพีเลี้ยงก็ได้ศึกษาเรียนรู้กระบวนการปรับแผนกิจกรรมให้มีความสอดคล้องและสามารถทำร่วมกันได้ เช่น กิจกรรมปลูกไม้เสริมไม้ใหญ่ เช่น สะตอ ต้นกอ ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ พร้อมด้วยกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำจืด ซึ่งสามารถทำได้ภายในวันเดียวกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำในสถานที่เดียวกันและใช้เวลาไม่มาก ส่วนเวทีสรุปวิเคราะห์การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสามวงล้อก็นำเนื้อหาวัตถุประสงค์มาจัดพร้อมกับเวทีนำเสนอการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรสามวงล้อ เป็นกิจกรรมเวทีที่จัดรวมกันให้อยู่ในเวทีเดียว ซึ่งใช้เนื้อหาข้อมูลที่เชื่อมโยงกันโดยมีการนำเสนอการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับชุมชนที่เข้าร่วมเวทีได้ศึกษาเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยชุมชนและนักวิชาการ ซึ่งสามารถทำได้ในวันเดียวกันได้เป็นการช่วยลดระยะเวลาให้สั้นลง และการดึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้นในครั้งเดียวแทนที่จะจัดเป็น ๒ ครั้ง ซึ่งทำให้ชุมชนเข้าร่วมน้อยเนื่องจากข้อจำกัดที่ทุกคนก็มีภารกิจที่จะต้องทำ หากการลดระยะเวลาให้เหมาะสมก็สามารถดึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้มากขึ้น จากการปรับแผนกิจกรรมก็สรุปว่าการดำเนินกิจกรรมที่มีอยู่ ๑๗ กิจกรรม ก็ได้มีการปรับแผนกิจกรรมดำเนินงานร่วมกัน

ปัญหาอุปสรรค

- ในการประชุมไม่มีปัญหาอะไรทางที่มิวให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ

- ในที่ประชุมมีข้อเสนอให้มีการดำเนินงานตามแผนกิจกรรมที่วางไว้และไม่ควรเกิน ระยะเวลาที่กำหนดไว้
- ต้องการให้ทางทีมวิจัยมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมเพราะทีมวิจัยเป็นตัวหลักในการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กิจกรรมที่ ๒๘ ฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพและการทำบัญชีครัวเรือน ๒ ครั้ง

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๓ สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก (โรงน้ำปลา)

กิจกรรมฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพและการทำบัญชีครัวเรือนจำนวน ๒ ครั้ง คือ (ครั้งที่๑) ประชุมทีมวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมวางแผนการจัดกิจกรรม(ครั้งที่๒)จัดเวทีการฝึกอบรมภาคทฤษฎี และปฏิบัติในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพโดยการฝึกการทำสูตรจุลินทรีย์ท้องถิ่นแห้ง ลงมือปฏิบัติโดยการฝึกทำปุ๋ยวัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางเลือกในการทำเกษตร การทำปุ๋ยหมัก
- ๒) เพื่อการพัฒนาทักษะความรู้การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และการทำบัญชีครัวเรือน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) ประชุมทีมวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมวางแผนการจัดกิจกรรม
- ๒) ประสานงานผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมภาคทฤษฎีในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ
- ๓) ฝึกการทำ สูตรจุลินทรีย์ท้องถิ่นแห้ง ลงมือปฏิบัติโดยการ ฝึกทำปุ๋ยทุกคน

กิจกรรมที่ ๒๙.๑ ประชุมวางแผนเตรียมพร้อมการฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และการทำบัญชีครัวเรือน (ครั้งที่ ๑)

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพและการทำบัญชีครัวเรือน
- ๒) เพื่อการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยในการทำกิจกรรม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) ประสานงานทีมวิจัยและพี่เลี้ยงเข้าร่วมประชุม
- ๒) เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น ถังกักถ่ายรูป กระดาษชาร์ต
- ๓) จัดประชุมตามที่กำหนดไว้

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมจำนวน ๑๓ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยและพี่เลี้ยง จากการประชุมได้มีการพูดคุยในการเตรียมวางแผนเพื่อจัดอบรมฝึกการทำปุ๋ยหมักและการทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งจะต้องมีการวางแผนเตรียมหลายด้าน คือ

- การประสานงาน ภายใน / ภายนอก เช่น ผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย ประสานวิทยากรที่มีความรู้ด้านการทำปุ๋ยและการทำบัญชีครัวเรือน มาให้การอบรมความรู้แก่ผู้เข้าร่วมการอบรม
- การจัดเตรียมวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ในการฝึกอบรม ดังนี้

๑. ดิน จำนวน ๑๒๐ กิโลกรัม
๒. กากกาแฟ จำนวน ๑๒๐ กิโลกรัม
๓. กากน้ำตาล จำนวน ๑๒๐ กิโลกรัม
๔. มูลสัตว์ (มูลแพะ มูลวัว อื่นๆ) จำนวน ๑๒๐ กิโลกรัม
๕. รำ จำนวน ๑๒๐ กิโลกรัม
๖. น้ำ จำนวน ๑๒๐ กิโลกรัม

- การเตรียมสถานที่ การเตรียมสถานที่ให้ทางทีมช่วยกันทำความสะอาด
- การประสานงานและจัดเตรียมอาหารเพื่อกิจกรรมเวทีฝึกอบรมฯ
- การเตรียมเครื่องเสียง ร่วมกันร่างกำหนดการจัดอบรมฝึกการทำปุ๋ยหมักและการทำบัญชีครัวเรือนและกำหนดการจัดอบรมในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๓ โดยใช้สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพ บ้านบางกล้วยนอก (โรงน้ำปลา)

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการประชุมก็สรุปว่ามีการจัดอบรมฝึกการทำปุ๋ยหมัก และการทำบัญชีครัวเรือน ในวันที่ ๒๖ เม.ย. ๕๓ และอบรมการทำปุ๋ย สูตรจุลินทรีย์ท้องถิ่นแห้ง โดยการฝึกภาคทฤษฎีและการปฏิบัติเอ็มบอล

ปัญหาอุปสรรค

- ไม่มีปัญหา

ข้อเสนอแนะ

- ควรประสานงานสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนมาเข้าร่วมด้วยเพราะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ นำมาเป็นต้นแบบและร่วมแลกเปลี่ยนในเวทีกับพี่น้องที่เข้าร่วมการอบรมได้

กิจกรรมที่ ๒๗.๒ จัดฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพและการทำบัญชีครัวเรือน

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๓

สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก (โรงน้ำปลา)

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางเลือกในการทำเกษตรการทำปุ๋ยหมัก
- ๒) เพื่อการพัฒนาทักษะความรู้การทำปุ๋ยหมักชีวภาพและการทำบัญชีครัวเรือน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประชุมทีมวิจัย เพื่อเตรียมความพร้อมวางแผนการจัดกิจกรรม และประสานงานผู้เข้าร่วมกิจกรรม การฝึกอบรมภาคทฤษฎี ในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพโดยการฝึกการทำ สูตรจุลินทรีย์ท้องถิ่นแห่งลงมือปฏิบัติจริง

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๖๐ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย พี่เลี้ยง คณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ม.๗ ม.๓ ม.๔ และผู้ใหญ่บ้านบ้านบางกล้วยนอก

กระบวนการฝึกอบรม

๑. ลงทะเบียนแจกเอกสารประกอบการฝึกอบรม
๒. กล่าวเปิดการฝึกอบรมโดย ผู้ใหญ่บ้านนาย อิศระ ผดุงชาติ
๓. ชี้แจงวัตถุประสงค์การฝึกอบรมโดยหัวหน้าโครงการนาย คลก้อเสริม ผดุงชาติ
๔. ความรู้เบื้องต้นในการทำปุ๋ยชีวภาพโดยวิทยากร คุณมนเทียร ธรรมวัฒน์
๕. ฝึกปฏิบัติการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ
๖. ฝึกอบรมการทำบัญชีครัวเรือน โดยวิทยากร คุณมนเทียร ธรรมวัฒน์
๗. ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมการอบรม สิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมการอบรมและสิ่งที่จะนำไป ปฏิบัติหรือปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน
๘. กล่าวปิดการอบรม โดย หัวหน้าโครงการนายคลก้อเสริม ผดุงชาติ

จากการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมได้มีผู้เข้าร่วมเวทีการฝึกอบรมในครั้งนี้ จำนวน ๖๐ คน ซึ่งประกอบด้วยจากหลายๆฝ่ายด้วยกัน เช่น คณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนชุมชน หมู่ที่ ๓ และหมู่ที่ ๗ ตำบลนาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง

ผู้ใหญ่อิสระ ผดุงชาติ กล่าวเปิดการฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพและการทำบัญชีครัวเรือนรู้สึกมีความภูมิใจมากที่มีทางชุมชนหมู่ ๗ ที่เข้าร่วมการฝึกอบรมและเห็นความตั้งใจที่ต้องการเลือกใช้ปุ๋ยเคมี ที่ผ่านมาทางชุมชนบ้านบางกล้วยนอกก็มีการใช้ปุ๋ยเคมีกันมากแต่ชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าใจในผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้ใช้ กิจกรรมนี้เป็นสิ่งที่ดีที่ได้มีการจัดอบรมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพและการทำบัญชีครัวเรือน

เรือน การใช้ชีวิตแบบพอเพียง ขอให้ทางชุมชนได้เรียนรู้จากการฝึกอบรมนี้ให้ได้มากที่สุดและนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

หัวหน้าโครงการ คลก้อเล็ม ผดุงชาติ ผมรู้สึกดีใจเป็นอย่างมากที่เห็นเพื่อนเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนและคนในชุมชนบ้านบางกล้วยนอกเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมักและการทำปุ๋ยชีวครัวเรือน และขอขอบคุณผู้ใหญ่อิสระ ผดุงชาติ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ที่เห็นความสำคัญในกิจกรรมของชุมชน ซึ่งกระบวนการพัฒนาที่ผ่านมาก็ได้บทเรียนในการทำงาน ซึ่งมีคำพูดไว้ว่า การพัฒนาอะไร ก็ไร้ผลหากหัวใจคน ไม่เกิดการพัฒนา

วิทยากรคุณมนเทียร ธรรมวิฒ บอกเล่าว่า การทำปุ๋ยหมักเป็นภูมิปัญญาที่มีมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ของเรา ไม่ว่าจะเป็นมูลแพะ มูลวัว,ควาย ซึ่งเป็นการนำวัสดุในพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยการนำมาทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีจุลินทรีย์ในการย่อยสลายในตัวของมันเองเป็นการเกื้อกูลของธรรมชาติที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน เทคนิคในการทำปุ๋ยชนิดเดียวเอง ทุกคนสามารถทำได้ด้วยจากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นและกระบวนการปรับจะต้องปรับตั้งแต่ระบบคิดที่มีพื้นฐานการมองย้อนหลัง ตั้งแต่อดีตมีการดำเนินวิถีชีวิตเป็นอย่างไรนำเอาบทเรียนคนดั้งเดิมมาปรับหรือประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีปัจจุบันการปลูกพืชสมรกรมการนำวัสดุในพื้นที่มาใช้ประโยชน์และการสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการลดรายจ่ายในครัวเรือน เช่น ผลผลิตของใช้ในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยซักผ้า สบู่เหลว ฯลฯ การทำจุลินทรีย์ท้องถิ่นแห้งมีสูตรดังนี้

สูตรจุลินทรีย์ท้องถิ่นแห้ง

วัสดุที่ต้องใช้

๑. ดินดีจากป่า	จำนวน	๑	กิโลกรัม
๒. แกลบกาแฟ	จำนวน	๑	กิโลกรัม
๓. รำข้าว	จำนวน	๒	กิโลกรัม
๔. กากน้ำตาล	จำนวน	๓	ทัพพี
๕. น้ำ	จำนวน	๑	ลิตร

วิธีการทำ

๑. นำดินดีจากป่ากับแกลบกาแฟมาคลุกเคล้าให้เข้ากัน
๒. นำกากน้ำตาลผสมกับน้ำ ๑ ลิตร และนำมาใส่ในส่วนผสมข้างต้น
๓. นำรำ ๑ กิโลกรัม ผสมในกองและตรวจดูความชื้นโดยการนำดินขึ้นมากำแล้วน้ำในมือไม่ไหลและจับตัวกันเป็นก้อน ถือว่าใช้ได้
๔. เมื่อผสมดินเรียบร้อยแล้วก็นำไปใส่กระสอบข้าวสารปิดฝาให้มิดชิด แล้วนำไปวางในที่ร่มและควรถกลับกระสอบเช้า - เย็น ๕ - ๗ วัน ถ้ามีราขาวเดินขึ้นทั่วก้อน สามารถนำไปทำหัวเชื้อปุ๋ยจุลินทรีย์ได้

อีเอ็ม นำรำ ๑ กิโลกรัม ผสมในกองและตรวจดูความชื้นโดยการนำดินขึ้นมากำแล้วน้ำในมือไม่ไหลและจับตัวกันเป็นก้อน ถือว่าใช้ได้

๕. เมื่อผสมดินเรียบร้อยแล้วก็นำไปใส่กระสอบข้าวสารปิดฝาให้มิดชิดแล้วนำไปวางในที่ร่มและควรถกลับกระสอบเช้า - เย็น ๕ - ๗ วัน ถ้ามีราขาวเดินขึ้นทั่วก่อน สามารถนำไปทำหัวเชื้อปุ๋ยจุลินทรีย์ได้ อีเอ็ม

การทำจุลินทรีย์น้ำ

อุปกรณ์

๑. ถัง	จำนวน	๑	ใบ
๒. น้ำ	จำนวน	๒๐	ลิตร
๓. กากน้ำตาล	จำนวน	๒	ลิตร
๔. รำ	จำนวน	½	กิโลกรัม
๕. หัวเชื้อ	จำนวน	๑	ชุด

วิธีการผสม

๑. นำน้ำมาใส่ในถัง เติมหากากน้ำตาลคนให้เข้ากัน
๒. ใส่หัวเชื้อ (ใช้ผ้าขาวห่อเพื่อให้น้ำใส)
๓. ปิดฝาให้สนิท ทิ้งไว้ ๗ วัน
๔. เปิดฝาเติมรำ ครึ่ง กิโลกรัม ใช้ไม้กวน
๕. ปิดฝาทิ้งไว้ ๗ วัน เป็นหัวเชื้อที่นำไปใช้ได้

อัตราส่วนการนำไปใช้

๑. ทำปุ๋ยหมัก

- ทะลายปาล์ม	จำนวน	๑	ตัน
- มูลสัตว์ แพะ/วัว/ไก่	จำนวน	๑๕-๒๐	กระสอบ
- น้ำ	จำนวน	๒๐๐	ลิตร
- หัวเชื้อ	จำนวน	๒	ลิตร
- กากน้ำตาล	จำนวน	๒	ลิตร

วิธีทำ

๑. นำทะลายปาล์มมากองไว้เป็นชุด
๒. โรยมูลสัตว์ลงบนกองทะลายปาล์ม
๓. กากน้ำตาลบวกกับน้ำบวกหัวเชื้อผสมให้เข้ากัน
๔. นำมารดหรือฉีดพ่นบนกองทะลายปาล์ม

ฝึกปฏิบัติการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

มีการฝึกปฏิบัติการโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือทำทุกคนจะต้องลงมือทำด้วยตนเอง โดยทีมงานจะมีการเคลียร์สถานที่เอาเก้าอี้ ออกแล้วใช้สถานที่ตรงนั้นเลย วันนี้จะทำหัวเชื้อ อีเอ็มแห้ง แล้วก็นำวัสดุอุปกรณ์/วัตถุดิบ เช่น ดินดีจากป่า รำและอื่นๆ มาวางเป็นกองแล้วให้ทุกคนลงมือทำ

การทำบัญชีครัวเรือน

การทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการเรียนรู้ตัวเองและการตรวจสอบสถานการณ์ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของตัวเอง การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน ซึ่งการมีรายรับเข้ามาก็ต้องมีรายจ่ายเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นเราก็ต้องกล้าทำบัญชีครัวเรือนเพื่อดูรายรับ – รายจ่าย ในแต่ละวันจะนำไปสู่ความรู้สึกที่อยากจะเปลี่ยนแปลงของตนเอง เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของตัวเองที่ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยไม่มีการวางแผนในการบริหารเงินของตัวเองให้เกิดการตั้งระบบคิดที่จากการทำบัญชี ไม่ใช่ทำแล้วสามารถทำบัญชีเป็น แต่ในทางที่กลับกันเป็นสิ่งที่เราสามารถรับรู้ถึงสถานการณ์การใช้จ่ายในครัวเรือน หลักการทำบัญชีไม่ใช่เรื่องใหญ่ แต่หลักคิดที่เป็นเรื่องใหญ่กว่า การมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเราจะทำเพื่อใคร อย่าทำเพื่อเขาให้ทำเพราะจะไม่นำไปสู่ผลสำเร็จ

ตัวอย่างรูปแบบวิธีการทำบัญชี

เป็นรูปแบบที่ง่ายๆ สามารถทำได้ทุกเพศทุกวัย หากมีการสนใจในการทำบัญชี ดังตารางต่อไปนี้

ลำดับ ที่	รายการ	รายรับ (บาท)	รายจ่าย (บาท)	คงเหลือ (บาท)	หมายเหตุ
๑.	ขายปลา ๕๐๐ ก.ก	๑๐,๐๐๐	-	๑๐,๐๐๐	
๒.	ซื้อข้าวสาร ๑ ถัง	-	๕๐๐	๙,๕๐๐	
๓.	นำเงินไปฝากธนาคาร		๕,๐๐๐	๔,๕๐๐	
	ยอดรวมสุทธิเดือนเม.ย. ๕๓	๑๐,๐๐๐	๕,๕๐๐	๔,๕๐๐	
	ยอดยกมาจากรายเดือน มี.ค. ๕๓	๒,๐๐๐	๑,๕๐๐	๕๐๐	
	ยอดรวมสุทธิ มี.ค-เม.ย. ๕๓	๑๒,๐๐๐	๑๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	

ประเด็นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมการอบรมทุกท่านที่มาวันนี้ได้อะไรบ้าง

คุณสุรเดช ขุนฤทธิ์ คณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรมัยยิ่น วันนี้ได้มาทบทวนความรู้ของตัวเอง และเรียนรู้ลึกขึ้น นายหั่วเหล็ก ชายเขาทอง สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรมัยยิ่น ได้ความรู้เพิ่มขึ้น ในการทำปุ๋ยชีวภาพและการทำบัญชีครัวเรือน คุณสาคร ฟองเจริญ ตัวแทนชุมชน วันนี้ได้เรียนรู้ร่วมกับพี่น้องในชุมชนได้คำแนะนำที่ดีได้ความรู้ เรื่องการทำปุ๋ยชีวภาพ นางสาวพรรณิ เกียวสด ทีมวิจัย วันนี้ได้ทบทวนสัมผัสด้วยตัวเอง นางอุไร หาญจิตร ทีมวิจัย ได้ความรู้เรื่องจุลินทรีย์ นางหาติยา ชายเขาทอง ทีมวิจัย ได้

เรียนรู้การทำบัญชีจากที่เคยกลัวตัวเลขและได้ทบทวนตัวเองที่เคยใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย และภูมิใจที่ได้เรียนรู้จากเดิมเคยทำบัญชีแล้วเห็นผล ทำแล้วก็หยุดไปเพราะรายจ่ายสูงเกินจึงหยุดทำ

สิ่งที่ได้นำไปใช้ประโยชน์อะไรบ้าง

นางฟาติมะ ช่างแห เกษตรกร ผู้ปลูกผักขาย จะนำไปใช้ในสวน (ปลูกผักขาย) นายคลก้อเล็ม ผดุงชาตินางหาติยา ชายเขาทอง นำหัวเชื้อไปหมักทำหัวเชื้อจุลินทรีย์ไปใช้ในสวนของตัวเอง / ปรับระบบการทำบัญชีใหม่ (ไม่กลัวกับการทำบัญชีแล้ว) นางอำไพ ศรีทองพันธ์ ตัวแทนชุมชน จะมีการทดลองทำบัญชีครัวเรือนนำไปใช้ในสวนของตัวเองข้างบ้าน นางฝ้ายหะ ผดุงชาติ ทิมวิชัย จะตั้งใจทดลองทำบัญชีอีกสักครั้ง และฝากทิมวิชัยทดลองทำบัญชีแล้วมาวิเคราะห์ปัญหากัน นำร่องก่อนตามความสมัครใจ

สรุปผลจากการดำเนินกิจกรรม

จากกระบวนการฝึกอบรมก็ทำให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องของการทำบัญชีครัวเรือน และการทำบัญชีครัวเรือน ก็พบว่าในส่วนของการทำบัญชียังต้องใช้เวลาในการทำเพราะคนส่วนใหญ่ติดกับการปลูกฝังให้ใช้สารเคมีในการทำเกษตรเนื่องจากมีความสะดวกและไม่ยุ่งยาก ซึ่งกระบวนการทำงานเรื่องนี้จะต้องทำในเรื่องของการปรับกระบวนการทางความคิดของคนในชุมชนให้กลับสู่วิถีที่ลดการพึ่งพาสารเคมีให้เกิดขึ้น ซึ่งคนในทุกวันนี้นี้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะโรคมะเร็ง เนื่องจากสาเหตุการบริโภคสารเคมีเข้าไปสู่ร่างกาย เช่น การกินผักที่ซื้อตามท้องตลาด และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในการดำเนินชีวิตเดิมวิถีชีวิตเดิมๆ ใช้ชีวิตที่สะดวกสบายมากขึ้นต้องซื้อทุกอย่าง แม้กระทั่ง เครื่องแกง พืชผักสวนครัว เช่น ขมิ้น ตะไคร้ ฯลฯ ซึ่งสามารถเป็นสิ่งที่ปลูกได้เอง ฉะนั้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้การปรับกระบวนการทัศนหรือการปรับเปลี่ยนแนวคิดของชุมชนเป็นสิ่งที่พึงกระทำ อาจจะเป็นสิ่งที่อยากและท้าทายมากก็ตาม หากชุมชนสามารถเปลี่ยนแปลงหรือปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งยังมีคนกลุ่มหนึ่งที่พยายามที่จะสร้างกระบวนการลดการพึ่งพาสารเคมี โดยมีทางเลือกในการทำเกษตรที่พึ่งพาตนเอง ใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาใช้ในการทำเกษตร เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพดังที่มีการมาอบรมในวันนี้ สามารถเป็นแปลงต้นแบบให้กับเกษตรกรที่สนใจได้ เช่นเดียวกับการทำบัญชีครัวเรือน ก็เป็นกระบวนการที่ต้องใช้การปรับกระบวนการคิดที่เป็นระบบ ใส่ใจในรายรับ - รายจ่าย ของตัวเองเพื่อนำไปสู่การวางแผนการเงินในชีวิตประจำวันได้ จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ บางท่านเคยทำแต่ก็ต้องหยุดไปเพราะเห็นตัวเลขที่สูงเกินไปเลยหยุดทำ แต่ ณ วันนี้หลังจากการอบรมมีคนที่ตั้งใจจะกลับมาลองทำบัญชีอีกครั้ง ไม่มีอะไรไม่ประสบความสำเร็จหากมีความพยายาม

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน การปรับรูปแบบการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติ อยากให้มีการค้นเวลาในเรื่องของการนำเสนอผลงานที่ผ่านมา อยากให้มีการดำเนินการต่อในเรื่องของการทำบัญชีครัวเรือนโดยการทำการนำร่อง โดยทิมวิชัยเป็นผู้บันทึกบัญชีครัวเรือน เอาความสมัครใจเป็นหลัก

กิจกรรม ๒๘ ทดลองทำฝายชะลอน้ำ (จำนวน ๓ ครั้ง)

สถานที่ คลองห้วยเสียด

กิจกรรมทดลองทำฝายชะลอน้ำจำนวน ๓ ครั้ง (ครั้งที่ ๑) ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนการทำกิจกรรมวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ (ครั้งที่ ๒) ลงพื้นที่ศึกษากระบวนการทำฝายชะลอน้ำ (ครั้งที่ ๓) สรุปผลจากการดำเนินกิจกรรม

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อศึกษาเรียนรู้กระบวนการทดลองทำฝายชะลอน้ำ
- ๒) เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนการทำกิจกรรม วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓
๒. กำหนดแผนการลงพื้นที่ศึกษากระบวนการทำฝายชะลอน้ำ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓
๓. แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย
๔. ประสานงานกลุ่มเป้าหมาย
๕. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น มีดพร้า จอบ เชือกฟาง ขวาน ถัง สะเก็ก และวัสดุธรรมชาติที่ใช้เป็นไม้ไผ่ ก้อนหิน ดิน ทราย ซึ่งมีอยู่ในพื้นที่
๖. สำรวจพื้นที่และกำหนดพื้นที่ที่จะจัดทำฝายน้ำล้น
๗. สรุปผลจากการดำเนินกิจกรรมวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓

กิจกรรมที่ ๒๘.๑ ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนทำกิจกรรมทำฝายชะลอน้ำ

วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓

สถานที่ บ้านนางฟ้าลีหะ ผดุงชาติ (จี๋สาว)

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเตรียมความพร้อมและวางแผนการลงพื้นที่ทดลองทำฝายชะลอน้ำ
๒. เพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานของทีมวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประสานงานพี่เลี้ยงและทีมวิจัยเข้าร่วมประชุม
๒. จัดประชุมตามที่วางไว้

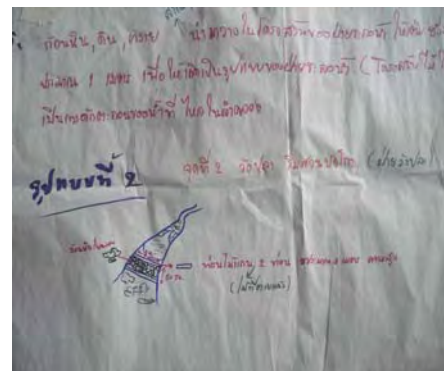
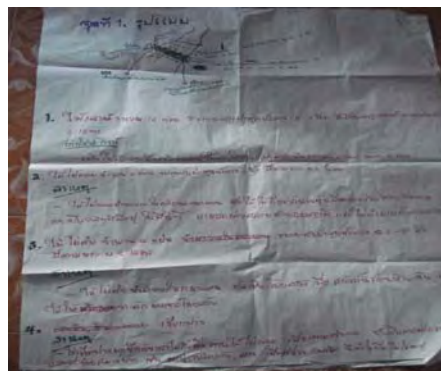
มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๐ คน ทีมวิจัยและพี่เลี้ยง

๑. นายคลก้อเสม ผดุงชาติ

๒. นางหาดิยา ชายเขาทอง
๓. นางมาเรียม มาโนชน
๔. นางฝาลีหะ ผดุงชาติ
๕. นางสาวอูตะ คงยศ
๖. นางสาวอัยมาพร คงยศ
๗. นางสาวพรรณี เกียวสด
๘. นางสาวโสธญา มุกระ
๙. นางสาวสามีเยะ สาลี
๑๐. นางสาวชาปีน๊ะ วันตา
๑๑. นางอรอุมา หยุศรี

ผลจากการประชุม

ผลจากการประชุมก็ได้มีร่วมกันวางแผนระดมความคิดเห็น ในการเตรียมงานและเสนอให้มีการลงพื้นที่ในวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔ มีการประสานคณะกรรมการป่าต้นน้ำ เด็ก เยาวชน ชุมชนผู้สนใจ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีการร่างแบบแปลนของฝ่ายชะลอน้ำลงในกระดาษชาร์ต ๒ รูปแบบ



สรุปผลจากการประชุม

จากการประชุมสรุปว่า มีการลงพื้นที่ในวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔ มีการประสานผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็น คณะกรรมการป่าต้นน้ำ เด็ก เยาวชน ชุมชนผู้สนใจ และเตรียมอุปกรณ์ที่จะต้องใช้ เช่น มีด จอบ เชือก เลื่อย เป็นต้น นำไปในวันที่ทำกิจกรรม และสรุปผลในวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้คนในชุมชนเข้าร่วมทำกิจกรรมให้มาก

กิจกรรมที่ ๒๘.๒ ลงพื้นที่ทดลองทำฝายชะลอน้ำ

วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓

สถานที่ คลองห้วยเสียด

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาเรียนรู้กระบวนการทำฝายชะลอน้ำ
๒. เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย
๒. ประสานงานกลุ่มเป้าหมาย
๓. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น มีดพร้า จอบ เชือกฟาง ขวาน ถัง สะเก็ก และวัสดุธรรมชาติที่ใช้เป็นไม้ไผ่ ก้อนหิน ดิน ทราย ซึ่งมีอยู่ในพื้นที่
๔. ลงสำรวจพื้นที่และกำหนดพื้นที่ที่จะทดลองทำฝายชะลอน้ำ

ผู้เข้าร่วม จำนวน ๒๒ คน

๑. ทีมวิจัย
๒. พี่เลี้ยง
๓. เด็ก เยาวชน
๔. สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน
๕. คณะกรรมการป่าต้นน้ำ

ผลจากการดำเนินงาน

จากการดำเนินงาน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น เด็กนักเรียน เยาวชน สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน คณะกรรมการป่าต้นน้ำ พี่เลี้ยง และทีมวิจัย ได้มีการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น มีดพร้า จอบ เชือกฟาง ขวาน ถัง สะเก็ก และวัสดุที่ทางทีมวิจัยได้ใช้ในการทำฝายน้ำล้นนั้นเป็นวัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ ไม้กลม ก้อนหิน ดิน ทราย ที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งการใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่และไม้กลมที่จะตัดไปใช้ทำฝายน้ำล้นนั้น ก็มีการประสานงานกับคณะกรรมการป่าต้นน้ำเพื่อขออนุญาตตัดไม้ไผ่และไม้กลมที่จะนำมาเป็นวัสดุในการทำฝายน้ำล้น ซึ่งเป็นวัสดุที่ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งบรรยากาศในการทำงานนั้นมีการแบ่งการทำงาน และมีการกำหนดการพื้นที่ในการทำฝายน้ำล้น ๒ จุด และมี ๒ รูปแบบ คือ

❖ จุดที่ ๑. จุดริมสวนบึงโกบ ซึ่งเป็นจุดที่เป็นปลายน้ำ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบ



รูปแบบ ที่ ๑

รูปแบบที่ ๑ ฝ่ายน้ำล้นมีขนาดความกว้าง ๔.๘ เมตร ยาว ๑ เมตร ซึ่งมีกระบวนการจัดเตรียมวัสดุใช้ มีดังนี้
 ๑.๑ ไม้กลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑.๕- ๒ นิ้ว และมีความสูง ๑ เมตร เพื่อทำเป็นเสาหลัก
 จำนวน ๑๖ ท่อน คุณสมบัติของไม้กลมเป็นไม้เนื้อแข็ง ทนทานในการใช้งาน

วัสดุ-อุปกรณ์ ที่ใช้

๑. ไม้ไผ่กลมไม่ต้องผ่าจัก มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๓ นิ้ว ยาว ๔.๘ เมตร จำนวน ๓ ท่อน
๒. ไม้ไผ่สับ คือ การนำไม้ไผ่มาสับด้วยขวานให้เป็นแผ่น ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๓ - ๕ นิ้ว
 จำนวน ๔ แผ่น
๓. ก้อนหิน
๔. ดินทราย
๕. เชือกฟาง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. นำเสาไม้กลมมาปักตามตามแนวความกว้างของคลอง ๔.๘ เมตร และเว้นระยะห่าง ๓๐ ซม.
 เป็น ๒ แถว โดยมีระยะห่างระหว่างแถวที่ ๑ - ๒ ประมาณ ๕๐ ซม.
๒. นำไม้ไผ่กลมมาวางในลักษณะแนวนอนด้านบนสุดของเสาทั้ง ๒ แถว แล้วนำเชือกฟางมาผูกมัด
 ดัดกับเสาไม้กลมเพื่อยึดเป็นโครงสร้าง
๓. นำไม้ไผ่ผ่าสับมาทากันในลักษณะแนวนอนเหมือนไม้ไผ่กลมด้านล่างของเสาจนถึงด้านบนทั้งสอง
 ด้านเพื่อเป็นกำแพงกันไม่ให้ก้อนหิน ดิน ทรายไหลออก

๔. นำก้อนหิน ดิน ทราย ขนาดเล็กวางพื้นด้านล่างแล้ววางก้อนหินขนาดใหญ่วางบน แล้ววาง
สลับกันไปจนเต็มในช่องฝายน้ำล้นตามระดับความสูงของฝายน้ำล้น ๑ เมตร เป็นอันว่าเสร็จใน
รูปแบบที่ ๑

❖ จุดที่ ๒



รูปแบบ ที่ ๒

รูปแบบที่ ๒

จุดวังปลาเป็นจุดที่มีสภาพของพื้นที่เป็นแอ่งน้ำมีความกว้างขนาด ๒ เมตร และมีความยาวขนาด ๔ เมตร โดยมีความลึกประมาณ ๘๐ ซม. ซึ่งนักวิจัยได้มีความเห็นร่วมกันว่าน่าจะใช้จุดที่มีแอ่งวังปลาจัดทำฝายรูปแบบที่ ๒ ซึ่งมีขนาดมีความกว้างขนาด ๔ เมตร และยาว ๒ เมตร โดยมีกระบวนการดังนี้ คือ จัดเตรียมวัสดุ เช่น ท่อนไม้แกนที่ตายแล้ว จำนวน ๒ ท่อน และก้อนหิน ซึ่งรูปแบบที่สองนี้ใช้วิธีการทำแบบธรรมชาติโดยใช้ไม้ท่อน(ไม้แกนที่ตาย)ที่นักวิจัยได้นำมาวางขวางกันเพื่อใช้เป็นแนวคลองจำนวน ๒ ท่อน หลังจากนั้นก็นำหินมาวางใส่ลงไปประหว่างกลางของท่อนไม้ทั้งสอง

สรุปผลจากการดำเนินงาน

สรุปผลจากการดำเนินกิจกรรม ผู้เข้าร่วมเกิดการมีส่วนร่วมของเด็กนักเรียน เยาวชน สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ในการทำกิจกรรมร่วมกันและได้เรียนรู้การวิธีการทำฝายชะลอน้ำ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีการใช้วัสดุจากธรรมชาติและไม้ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งฝายชะลอน้ำสามารถเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ หรือวังปลา เช่น ปลาชนิดต่างๆ และช่วยชะลอความเร็วของน้ำ

ปัญหาอุปสรรค

- ฝนตกหนักทำให้การถ่ายภาพลำบาก

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ

กิจกรรมที่ ๒๘.๓ สรุปผลจากการทดลองทำฝายชะลอน้ำ

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓

สถานที่ บ้านนางฟ้าสี่หะ ผดุงชาติ (จี๋สาว)

วัตถุประสงค์

- เพื่อสรุปผลจากการลงพื้นที่ทดลองทำฝายชะลอน้ำ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมประชุมสรุปกิจกรรม

ผลการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมจำนวน ๑๓ คน ทีมวิจัยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำฝายชะลอน้ำ ทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดการมีส่วนร่วมของเด็กนักเรียน เยาวชน สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ในการทำกิจกรรมร่วมกันและได้เรียนรู้การวิธีการทำฝายชะลอน้ำ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีการใช้วัสดุจากธรรมชาติและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งฝายชะลอน้ำสามารถเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ หรือวังปลา เช่น ปลาชนิดต่างๆ และช่วยชะลอความเร็วของน้ำ

สรุปผลจากการดำเนินงาน

เกิดการมีส่วนร่วมของเด็กนักเรียน เยาวชน สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ในการทำกิจกรรมร่วมกันและได้เรียนรู้การวิธีการทำฝายชะลอน้ำ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีการใช้วัสดุจากธรรมชาติและ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งฝายชะลอน้ำสามารถเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ หรือวังปลา เช่น ปลาชนิดต่างๆ และช่วยชะลอความเร็วของน้ำ ฝายสามารถชะลอน้ำได้ในหน้าฝน

ปัญหาอุปสรรค

๑. เกิดการทับถมของใบไม้
๒. ฝายชะลอน้ำรูปแบบที่ ๑ มีลักษณะที่ไม่มีความลาดชัน จึงมีการทับถมของใบไม้

ข้อเสนอแนะ

- หากมีการทำฝายชะลอน้ำควรทำให้รูปแบบของฝายชะลอน้ำ มีลักษณะลาดชัน

กิจกรรม ๒๕ ลงพื้นที่เก็บข้อมูลแปลงเกษตรนำร่อง จำนวน ๒ ครั้ง

วันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๓

สถานที่ สวนนายหมวด กะสิริรักษ์ , แปลงนายเพชร วันตา , แปลงนายห้าเหล็ก ชายเขาทอง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาเรียนรู้ข้อมูลการทำเกษตรที่เป็นแปลงต้นแบบ
๒. เพื่อศึกษากระบวนการทำเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมเตรียมความพร้อมวางแผนการดำเนินการเก็บข้อมูล
๒. แบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานของทีมวิจัย
๓. ประสานกลุ่มเป้าหมาย
๔. เตรียมวัสดุ/อุปกรณ์ที่จะต้องใช้ เช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง
๕. กำหนดลงพื้นที่ โดยวิธีการสัมภาษณ์บุคคลต้นแบบ
๖. สรุปผลการเก็บข้อมูล

ผลการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลแปลงต้นแบบ ๓ แปลง ก็ได้ข้อมูลที่น่าสนใจมาก และมีความเหมือนและแตกต่างในการทำเกษตรของแต่ละแปลง ดังเช่นแปลงที่ ๑



แปลงต้นแบบที่ ๑ แปลงวิชาตลอดอง

“ความเป็นมาของ แปลงวิชาตลอด การทำเกษตรของนาย หมาด กะสิริรักษ์ คือตัวเขาไม่ค่อยได้เข้า
ประชุมหรืออบรมการทำเกษตรมากนัก อาศัยการได้รับความรู้จากเพื่อนๆที่มามอบเล่าให้ฟัง แล้วนำไป
ทดลองทำโดยการลองผิดลองถูกโดยการปฏิบัติ จึงได้ฉายาว่าวิชาตลอด”

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ-สกุล นายหมาด กะสิริรักษ์ อายุ ๖๖ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๓/๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

เกิดวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๔๘๘

สถานภาพ สมรสกับนางย่น กะสิริรักษ์ มีบุตรด้วยกัน ๑๑ คน ชาย ๑ คน หญิง ๙ คน ซึ่ง
ลูกมีครอบครัวไปแล้วจำนวน ๖ คน และยังคงเหลือสมาชิก ณ ปัจจุบัน อีกจำนวน ๓ คน ในครอบครัว
ทั้งหมด รวมทั้งหลานอีกจำนวน ๒ คน ที่เข้ามาอยู่ในครัวเรือน

ประวัติในการทำงาน ด้วยชีวิตที่ได้เรียนรู้และผ่านโลกมามากหลายรูปแบบทั้งงานสวนและงาน
ประมง ชีวิตขาดทุนและเป็นหนี้จากการทำประมง จากฐานที่เป็นคนนอกพื้นที่มาจากบ้านโคกไคร จังหวัดพังงา
ซึ่งได้ย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านบางกล้วยนอกมาเป็นเวลา ๒๐ - ๓๕ ปี แต่ชีวิตอยู่ได้ในพื้นที่ปลายของชีวิตนั้น
คือ การทำสวนเกษตรที่มีการปลูกทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่างที่ปลูก ผูกมิตรกับเพื่อนบ้านและไม่เคยหยุด
นิ่งที่จะเรียนรู้ชีวิตและการทำสวนเพื่อเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเป็นคนที่มีลูกมากถึง ๑๑ คน ชีวิตจึงมีแต่การดิ้นรน
ต้องทำงานหนักมาตลอด โดยมีภรรยาซึ่งเป็นคู่ชีวิตที่เป็นกำลังใจและเป็นกำลังเสริมในการทำงานหนักของ
เขามาโดยตลอด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่เขาได้ทำและถ่ายทอดให้กับลูกๆ จน ณ วันนี้ เขาก็ได้ประสบผลสำเร็จใน
การเลี้ยงดูครอบครัว โดยลูกทุกคนได้ดีหมดทุกคน ซึ่งลูกสาวได้นำสิ่งที่พ่อกับแม่ได้ถ่ายทอดนำมาใช้กับ
ชีวิตครอบครัวได้เป็นอย่างดี ยังมีลูกสาวที่ยังไม่มีครอบครัว อีกจำนวน ๓ คน ซึ่งหนึ่งในสองคนได้ไป
ศึกษาเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และอีกคนหนึ่งเรียน กศน. อยู่ที่บ้านช่วยพ่อกับแม่ทำสวน
ซึ่งเป็นสิ่งที่เขาภาคภูมิใจมากที่สุดที่ได้อยู่ใกล้พ่อและแม่ ด้วยหวังว่าจะสานงานต่อจากพ่อแม่โดยการเป็น
เกษตรกรต้นแบบ ส่วนลูกชายเพียงคนเดียวก็ได้ส่งให้เรียนหนังสือจนจบปริญญา ณ ปัจจุบัน ได้เป็นอาจารย์
สอนที่โรงเรียนบ้านเตรียม และมีแนวโน้มว่าจะได้นั่งเก้าอี้เป็น ผู้อำนวยการโรงเรียนในอีกไม่นาน ซึ่ง
ผลสำเร็จเหล่านี้ที่เกิดขึ้นจากการทำงานหนักมาตลอด ผ่านมรสุมมามากมาย ณ วันนี้เขาไม่ต้องทำงานหนัก
มาก ทั้งนี้ด้วยเพราะมีกำลังเสริมจากลูกๆที่โตหมดแล้วช่วยงานพ่อแม่ได้แล้ว ส่วนภาระที่ต้องรับผิดชอบต่อ
การส่งเสียให้ลูกสาวเรียนต่ออีกจำนวน ๒ คน คิดว่าไม่เป็นภาระหนักเพราะสวนเกษตรที่ปลูกไว้ได้รับผล
แล้วสามารถใช้จ่ายเป็นค่าเล่าเรียนได้สบายไม่เดือดร้อน นี่ก็ตัวอย่างหนึ่งที่สามารถเป็นต้นแบบให้กับคน
อื่นๆได้



สภาพแปลงในปัจจุบันและการใช้ประโยชน์ เป็นแปลงแบบผสมผสานที่เน้นความหลากหลายในแปลง เน้นการปลูกเพื่อกิน เหลือก็แจกจ่ายให้กับเพื่อนบ้านให้กับพี่น้อง และอีกส่วนก็นำไปขายเพื่อดำรงชีพและเลี้ยงครอบครัวดังที่กล่าวไว้ข้างต้นและ เป็นแปลงที่มีการศึกษาเรียนรู้ของ เด็กเยาวชน ชุมชน และทีมวิจัย และได้พูดคุยแลกเปลี่ยน

รูปแบบเกษตร เป็นสวนผสมผสานและมีความหลากหลายที่เน้นความต้องการปลูกของตนเองเป็นหลักในการปลูกมีระบบการจัดการที่เน้นความเกื้อกูล พึ่งพิงและอาศัยปัจจัยธรรมชาติเป็นหลัก ไม่มีการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมีหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน

พื้นที่ทั้งหมด ประมาณ ๓๐ ไร่

แปลงเกษตรเชิงเดี่ยว พืชเศรษฐกิจ เช่น ปาล์มน้ำมัน และยางพารา

แปลงผสมผสาน ที่มีการปลูกพันธุ์พืชเศรษฐกิจ เช่น เงาะ ลองกอง มังคุด จำปาตะ พุเรียน สะดอ มะละกอ

พันธุ์กรรมพื้นบ้าน มีการปลูก ผักหวานบ้าน ผักเหลียง หว้าแซ่ ลำไย ผักกูด มะนาว พืชผักสวนครัวก็จะใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ทำขึ้นเองโดยใช้เศษผักเศษปลา ที่ไม่ใช้แล้วในครัวเรือนนำมาหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการบำรุงพืชผักสวนครัว จากการทำการเกษตรที่ผ่านมาได้มีการทำเกษตรแบบ

พืชสมุนไพร ตะไคร้ ข่าเหลือง ข่าตาแดง มะกรูด พืชผักสวนครัวก็จะใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ทำขึ้นเองโดยใช้เศษผักเศษปลา ที่ไม่ใช้แล้วในครัวเรือนนำมาหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพ เพื่อใช้ในการบำรุงพืชผักสวนครัว จากการทำการเกษตรที่ผ่านมาได้มีการทำเกษตรแบบผสมผสาน

จากการทำการเกษตรที่ผ่านมาเขามีการทำเกษตรแบบใช้สารเคมี และไม่ใช้สารเคมีในพื้นที่เกษตรเชิงเดี่ยว ซึ่งทำให้เขาเห็นถึงความแตกต่างของการใช้สารเคมีกับการใช้ปุ๋ยชีวภาพในด้านต่างๆ เช่น สภาพดิน/ต้นทุนทางการเกษตร/ผลผลิต/สุขภาพ ในเรื่องของสภาพของดินในพื้นที่ที่ใช้สารเคมีจากการประเมิน

ด้วยสายตา เห็นสภาพของดินมีความแข็งกระด้าง ไม่มีความชุ่มชื้น แต่ในพื้นที่ๆ ใช้น้ำชีวภาพมีความชุ่มชื้น ดินไม่แข็งจะอุ่มและสภาพของดินไม่แข็งกระด้างมีความนุ่ม แม้กระทั่งในช่วงหน้าแล้ง ในส่วนของต้นทุน ทางการเกษตรในการทำเกษตรที่ใช้สารเคมีจะมีต้นทุนสูง เพราะปุ๋ยเคมี และยาฆ่าหญ้ามีราคาสูง การทำ เกษตรของผมนะต้องลงทุนในการซื้อปุ๋ยและยาฆ่าหญ้า ปีละ ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท เมื่อมีรายได้จากการ ทำเกษตรก็จะต้องมีการเก็บเงินส่วนหนึ่งไว้เพื่อจะต้องซื้อปุ๋ยเคมีไว้ใช้ในภาคการเกษตร ในส่วนของปุ๋ย ชีวภาพมีค่าใช้จ่ายปีละ ๕,๐๐๐ บาท ซึ่งในส่วนของผลผลิตที่ได้จากการใช้น้ำชีวภาพก็จะได้ผลผลิตดีใน ช่วงแรกๆแต่จะต้องเพิ่มจำนวนของปุ๋ยเคมีเพิ่มมากขึ้นผลผลิตจะคงเดิมและเพิ่มขึ้น ในส่วนของปุ๋ยชีวภาพ การใช้ในช่วงแรกๆผลผลิตจะลดลงนิดหน่อยแต่เมื่อใช้ไปช่วงระยะหนึ่งผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้นเทียบเท่ากับการ ใช้น้ำชีวภาพ และในด้านสุขภาพเมื่อผมไปฉีดยาฆ่าหญ้าก็รู้สึกมีอันตราย ต้องนอนพัก ผมคิดว่าสารเคมีส่งผลทำให้ ส่งผลต่อสุขภาพด้วย เขาอยากให้มีคนในชุมชนได้หันมาใช้น้ำชีวภาพให้มากขึ้น



ข้อมูลแปลงต้นแบบที่ ๒ แปลงปรับปรุงพัฒนา

“อดีตเป็นแปลงที่มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตรหลังจากที่ได้เข้าร่วมกับกลุ่มเครือข่าย เกษตรกรมัยยั่งยืน ได้ศึกษาเรียนรู้เทคนิคการทำน้ำชีวภาพ และผลกระทบของการใช้สารเคมี ก็เกิดการ ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรชีวภาพ จนพัฒนาไปสู่การทำปุ๋ยหมักใช้เอง ในการทำเกษตร จนได้นายว่า แปลง ปรับปรุงพัฒนา”

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ - สกุล นายเพียร วันดา เกิดวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๐

อายุ ๖๔ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๓/๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

สถานภาพ สมรสกับนางนุริยะ วันดา มีบุตรด้วยกันจำนวน ๕ คน ชาย ๑ คน หญิง ๔ คน ซึ่งได้มีครอบครัวไปแล้วจำนวน ๔ คน และยังคงเหลือสมาชิกในครอบครัว ณ ปัจจุบัน ทั้งหมด ๗ คน รวมทั้งลูกเขยและหลานที่ยังไม่ได้แยกครัวเรือน

ประวัติในการทำงาน ด้วยชีวิตที่ลำบากในอดีต ต้องดิ้นรนและต่อสู้กับ ความยากลำบาก จึงเป็นแรงกระตุ้นให้เป็นคนหนักเอาเบาสู้ เมื่อมีครอบครัวก็ทำเกษตรแบบใช้ปุ๋ยและสารเคมีต้องมีค่าใช้จ่ายสูงในการทำเกษตร ครอบครัวยุคใหม่ และลูกทุกคนก็ต้องเรียนหนังสือ ซึ่งต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่หนักขึ้น การประกอบอาชีพทำสวนเกษตรได้มีค่าใช้จ่าย เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ซึ่งมีต้นทุนในการทำเกษตรสูงมาก ในปีหนึ่งผมต้องใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี ปีละ ๑๐,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นเงินที่เขาจะต้องเตรียมไว้ทุกปี และการใช้สารเคมีในการทำเกษตรมีผลต่อสุขภาพและสภาพดินที่เขาเห็นได้ชัดก็คือ ดินแข็งกระด้าง ไม่มีความชุ่มชื้น ในส่วนของผลผลิตที่ได้จากการใช้ปุ๋ยเคมีก็จะได้ผลผลิตดีในช่วงแรกๆแต่จะต้องเพิ่มจำนวนของปุ๋ยเคมีเพิ่มมากขึ้นผลผลิตจะคงเดิมและเพิ่มขึ้น ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นปัญหาในการทำเกษตรเขาก็พยายามเลี่ยงการใช้สารเคมีและค้นหาแนวทางการทำเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมี ห้องเรียนที่กว้างใหญ่ และการเรียนรู้ที่ไม่ติดอยู่ในกรอบ โดยการลงมือปฏิบัติการ ลองผิดลองถูกในการทำปุ๋ยหมักแห้งใช้เอง เขาจึงค้นพบแนวทางที่จะพึ่งตนเองได้ เขาก็ได้เข้าร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน โดยได้รับการไว้วางใจจากสมาชิกให้เป็นประธานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน เขาก็ได้รับองค์ความรู้ต่างๆมากมาย เช่นการทำปุ๋ยชีวภาพ การทำหัวเชื้อ อีเอ็ม การทำปุ๋ยแห้งชีวภาพ โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชน จากวิทยากรผู้ให้ความรู้จากเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก คุณมณเฑียร ธรรมวัฒน์ ทำให้ผมมีทางเลือกในการทำเกษตรมากขึ้น ผมก็ได้มีการทดลองทำปุ๋ยชีวภาพ การทำหัวเชื้อ อีเอ็ม การทำปุ๋ยแห้งชีวภาพ มาใช้ในสวนเกษตรเป็น “แปลงปรับปรุงพัฒนา” ซึ่งพบว่าต้นทุนในการผลิตน้อยมาก ปีละ ๔,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ บาท ซึ่งมีขั้นตอนในการทำไม่ยุ่งยากมากนัก ในส่วนของปุ๋ยชีวภาพการใช้ในช่วงแรกๆผลผลิตจะลดลงนิดหน่อย แต่เมื่อใช้ไปช่วงระยะหนึ่งผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้นเทียบเท่ากับการใช้สารเคมี”

สภาพแปลงในปัจจุบันและการใช้ประโยชน์ เป็นแปลงผสมผสานที่เน้นความหลากหลายในแปลง เน้นการปลูกเพื่อกิน เหลือกินก็แจกจ่ายให้กับเพื่อนบ้านให้กับพี่น้อง และอีกส่วนก็นำไปขายเพื่อดำรงชีพและเลี้ยงครอบครัวดังที่กล่าวไว้ข้างต้นและเป็นแปลงที่มีการศึกษาเรียนรู้ของ เด็กเยาวชน ชุมชน และทีมวิจัย เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พูดคุยซึ่งกันและกัน

รูปแบบเกษตร เป็นสวนผสมผสานและมีความหลากหลายที่เน้นความต้องการปลูกของตนเองเป็นหลักในการปลูกมีระบบการจัดการที่เน้นความเกื้อกูล พึ่งพิงและอาศัยปัจจัยธรรมชาติเป็นหลัก ไม่มีการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมีหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรธรรมยั่งยืน

พื้นที่ทั้งหมด ๒๕ ไร่

แปลงเกษตรเชิงเดี่ยว พืชเศรษฐกิจ เช่น ปาล์มน้ำมัน และยางพารา มีการหมักปุ๋ยแห้งชีวภาพใช้ด้วย ซึ่งพยายามที่จะ ลด ละ เลิกใช้สารเคมี

แปลงผสมผสาน ที่มีการปลูกพันธุ์พืชเศรษฐกิจ เช่น เงาะ ลองกอง มังคุด จำปาตะ พุริณ สะตอ มะละกอ และมีการปลูกต้นไม้เสริมในบริเวณแนวเขต

พันธุ์กรรมพื้นบ้าน มีการปลูก ผักหวานบ้าน ผักเหลียง ชะอม มะนาว พืชผักสวนครัวก็จะใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ทำขึ้นเองโดยใช้เศษผักเศษปลา ที่ไม่ใช่แล้วในครัวเรือนนำมาหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการบำรุงพืชผักสวนครัว จากการทำการเกษตรที่ผ่านมาผมมีการทำเกษตรแบบผสมผสาน

พืชสมุนไพร ตะไคร้ ข่าเหลือง ข่าตาแดง มะกรูด พืชผักสวนครัวก็จะใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ทำขึ้นเองโดยใช้เศษผัก เศษปลา ที่ไม่ใช่แล้วในครัวเรือนนำมาหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการบำรุงพืชผักสวนครัว จากการทำการเกษตร



แปลงที่ ๓ แปลงปรับเปลี่ยนเรียนรู้

“ อดีตใช้สารเคมี แล้วเห็นพื้นดินมีสภาพแข็งกระด้าง ไม่มีความชุ่มชื้น ก็ได้รับการปรับเปลี่ยนมาทดลองมาใช้ปุ๋ยชีวภาพก็ทำให้เห็นดินมีสภาพที่ดีขึ้น มีความชุ่มชื้นแม้กระทั่งในช่วงฤดูแล้ง ในแปลงมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากการปลูกปาล์มน้ำมันมาปลูกข้าวแทน เพราะเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำขังสามารถปลูกข้าวได้ ซึ่งได้ทดลองปลูกข้าวเพื่อการเรียนรู้ของเด็กในชุมชนจึงเป็นที่มาของแปลง **ปรับเปลี่ยน เรียนรู้** ”

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ-สกุล นายห้าวเหล็ก ชายเขาทอง เกิดวันที่ ๗ ม.ค. ๒๕๐๓ อายุ ๕๑ ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๒/๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

สถานภาพ สมรสกับนางหาดีย่า ชายเขาทอง มีบุตรด้วยกัน จำนวน ๔ คน ชาย ๒ คน หญิง ๒ คน
สมาชิกในครอบครัวทั้งหมด จำนวน ๗ คน (รวมทั้งลูกสะใภ้)

ประวัติในการทำงาน ด้วยนิสัยที่เป็นคนใจเย็นและใจดี จึงเป็นที่รักที่ชอบของคนในครอบครัวไม่ชอบอยู่นิ่งๆทำได้ทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นอะไร และเป็นแรงงานหลักในครัวเรือน ที่ผ่านมามีการทำเกษตรที่ต้องพึ่งพากับสารเคมี ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ผมใช้มาตลอด เขามีต้นทุนในการทำเกษตรสูงมากขึ้นๆ ทุกปีๆละ ๑๕,๐๐๐ – ๒๐,๐๐๐ บาท ในการซื้อปุ๋ยเคมีและยาฆ่าหญ้า ซึ่งทำให้เกิดปัญหารายได้ไม่พอกับรายจ่าย “ผมก็คิดที่จะลดต้นทุนทางการเกษตรก็ได้มีการหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ใช้มูลของสัตว์เป็นวัตถุดิบในการผลิต และส่วนหนึ่งผมก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ก็ทำให้เขาได้รับเทคนิคต่างๆในการทำปุ๋ยชีวภาพ เขาก็ทดลองทำปุ๋ยหมักชีวภาพแล้วนำมาใช้ในพื้นที่สวนเกษตร ก็ทำให้แปลงของเขาเป็น **“แปลงต้นแบบเป็นแปลงปรับเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนา”** ก็ทำให้เห็นความแตกต่างของการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมีหลายๆด้าน เช่น ในด้านการได้ลดต้นทุนทางการเกษตร ซึ่งการใช้สารเคมีจะต้องใช้ต้นทุนทางการเกษตรถึง ปีละ ๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท/ปี แต่ต้นทุนในการทำปุ๋ยชีวภาพ ปีละ ๕,๐๐๐ – ๖,๐๐๐ บาท/ปี ซึ่งสามารถลดต้นทุนทางการเกษตรได้ถึงปีละ ๑๐,๐๐๐ - ๑๔,๐๐๐ บาท/ปี และในส่วนของผลผลิตก็สามารถจะเทียบเท่ากันได้ ในส่วนสภาพของดิน เมื่อก่อนที่ใช้สารเคมีพื้นดินมีสภาพแข็งกระด้างแต่เมื่อกลับมาใช้ปุ๋ยชีวภาพทำให้ดินมีสภาพที่ดีขึ้น มีความชุ่มชื้นแม้กระทั่งในช่วงฤดูแล้ง ในแปลงของผมมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากการปลูกปาล์มน้ำมันมาปลูกข้าวแทน เพราะเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำขัง สามารถปลูกข้าวได้ ซึ่งได้ทดลองปลูกข้าวเพื่อการเรียนรู้ของเด็กในชุมชนจึงเป็นที่มาของแปลง **“ปรับเปลี่ยนเรียนรู้”** และมีโรงปุ๋ยอัดเม็ดเคลื่อนที่ คือ การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง เช่น แพะ โดยการเลี้ยงแพะแบบปล่อยให้ลงไปหาหญ้ากินในพื้นที่ จากนั้นแพะที่เราเลี้ยงไว้ก็จะถ่ายออกมาเป็นจี้แพะเป็นเม็ด (มูลแพะ) ซึ่งเราสามารถนำมาใช้ทำเป็นปุ๋ยได้ พวกเราเรียกว่า โรงปุ๋ยอัดเม็ดเคลื่อนที่”



สภาพแปลงในปัจจุบันและการใช้ประโยชน์ เป็นแปลงที่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน มาปลูกข้าวแทน ซึ่งเน้นการปลูกเพื่อกิน เหลือกินก็แจกจ่ายให้กับเพื่อนบ้านให้กับพี่น้อง และเลี้ยงครอบครัว พื้นที่ดังกล่าวเป็นแปลงที่ให้การศึกษารเรียนรู้ของ เด็กเยาวชน ชุมชน และทีมวิจัย

รูปแบบเกษตร เป็นสวนเชิงเดี่ยวเป็นหลักในการปลูกมีระบบการจัดการที่เน้นความเกื้อกูล พึ่งพิงและอาศัยปัจจัยธรรมชาติเป็นหลัก ไม่มีการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมีหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่ม เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน

พื้นที่ทั้งหมด ๒๐ ไร่

แปลงเกษตรเชิงเดี่ยว พืชเศรษฐกิจ เช่น ปาล์มน้ำมัน และยางพารา ซึ่งพยายามที่จะ ลด ละ เลิกใช้สารเคมี

พันธุ์กรรมพื้นบ้าน มีการปลูก ผักหวานบ้าน ผักเหลียง ชะอม มะนาว พืชผักสวนครัวก็จะใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ทำขึ้นเองโดยใช้เศษผักเศษปลา ที่ไม่ใช่แล้วในครัวเรือนนำมาหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการ บำรุงพืชผักสวนครัว จากการทำการเกษตรที่ผ่านมาผมมีการทำเกษตรแบบผสมผสาน

พืชสมุนไพร ตะไคร้ ข่าเหลียง ข่าตาแดง และผักบุ้ง พืชผักสวนครัวก็จะใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ทำขึ้นเองโดยใช้เศษผักเศษปลา ที่ไม่ใช่แล้วในครัวเรือนนำมาหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการบำรุงพืชผักสวนครัว จากการทำการเกษตร

โรงปุ๋ยอัดเม็ดเคลื่อนที่ คือ การเลี้ยงแพะแล้วปล่อยเลี้ยงไว้ในสวนเมื่อมันถ่ายออกมา เป็นเม็ดก็จะ เป็นปุ๋ยโดยธรรมชาติ ก็เลยเรียกว่า โรงปุ๋ยอัดเม็ดเคลื่อนที่ และส่วนหนึ่งก็นำถีของแพะนำมาหมักเป็นปุ๋ยน้ำชีวภาพ

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เกษตรกรต้นแบบทั้ง ๓ ท่าน ทำให้ทางทีมวิจัยและชุมชนได้เรียนรู้ถึงการทำการเกษตรที่มีความหลากหลาย เช่น แปลงเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และแปลงเกษตรผสมผสานที่มีการปลูกพืชร่วมกันหลายชนิด เช่น เงาะ ลองกอง ทุเรียน ฯลฯ ทั้งการใช้สารเคมีและการไม่ใช้สารเคมี ซึ่งทั้ง ๓ ท่าน ก็ได้มีความพยายามที่จะลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตร หันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพในการทำเกษตร โดยการค้นคว้าหาองค์ความรู้ในการทำปุ๋ยชีวภาพต่างๆ เช่น ปุ๋ยหมักน้ำชีวภาพ ปุ๋ยแห้ง หัวเชื้อ EM ฯลฯ และนำไปทดลองใช้ในแปลงของตนเอง สิ่งเหล่านี้สรุปได้ว่าการที่เกษตรกรต้นแบบทั้ง ๓ ท่าน ที่ทำอยู่สามารถเป็นต้นแบบให้กับเกษตรกรคนอื่นที่ต้องการจะลดการใช้สารเคมี เพื่อการลดต้นทุนทางการเกษตร ซึ่งไม่ใช่แค่ได้ลดต้นทุนทางการเกษตรเท่านั้นแต่ยังช่วยรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศของดิน และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน ซึ่งในเรื่องของข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี ก็สรุปได้ว่าความแตกต่างกันระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี มีด้วยกัน ๒ ประเด็น ดังนี้

๑) เคมี เป็นสิ่งที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศดินเสื่อม และทำลายสุขภาพของคน

ชีวภาพ เป็นการรักษาสีเงาและเนื้อเยื่อและไม่ใช่ยาพิษ

๒) เคมี หาซื้อง่ายสะดวกไม่มีขั้นตอนที่มากมาย แต่มีราคาสูง ทำให้มีต้นทุนสูง ได้ผลผลิตเร็วทันใจ

ชีวภาพ ต้องมีหลายขั้นตอนในการทำ ทำเอง ใช้เอง ต้นทุนต่ำ ได้ผลดีในระยะยาว

ปัญหาอุปสรรค

- ในการดำเนินงานกิจกรรมนี้ไม่เจอปัญหา

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้ชุมชนหันมาทำเกษตรปลอดสารเคมี พยายาม ลดละเลิก ใช้สารเคมี การกระบวนการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด

กิจกรรมที่ ๓๐ ปล่องพันธุ์สัตว์น้ำและปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียด (จำนวน ๓ ครั้ง)

เพื่อดำเนินการกิจกรรมในครั้งนี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่เดียวกันและสามารถดำเนินการได้พร้อมกัน ในครั้งนี้ (ครั้งที่ ๑) เป็นการประชุมวางแผนออกแบบการทำงาน (ครั้งที่ ๒) ลงพื้นที่ปลูกไม้เสริมเป็นไม้ใหญ่ เช่น สะตอ กระถ่อน มะเดื่อทราย ลูกเลียด บังบาย ในวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓ (ครั้งที่ ๓) สรุปผลการดำเนินงาน วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อศึกษาเรียนรู้การปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำ(ห้วยเสียด)
- ๒) เพื่อการเพิ่มจำนวนของต้นไม้ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ
- ๓) เพื่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนการทำงานวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓
๒. กำหนดการลงพื้นที่ปลูกไม้เสริมเป็นไม้ใหญ่ เช่น สะตอ กระถ่อน มะเดื่อทราย ลูกเลียด บังบาย เป็นต้น วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓
๓. ประสานงานกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม เช่น คณะกรรมการป่าต้นน้ำ ทีมวิจัย พี่เลี้ยง ชาวชน เจ้าของสวนในพื้นที่ใกล้เคียง และคนในชุมชน แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย
๔. สรุปผลการดำเนินงาน วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓

กิจกรรมที่ ๓๐.๑ ประชุมเตรียมความพร้อมการลงพื้นที่ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำและปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำ
ห้วยเสียด (ครั้งที่ ๑)

วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕ สถานที่ บ้านนางฝ้ายหิ๊ะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว)

วัตถุประสงค์

- เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ และแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมงาน เพื่อการมีส่วนร่วมของ
คนในทีมในการจัดการกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำและปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประชุมเตรียมความพร้อมและร่วมกันวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกันร่างกำหนดการลงพื้นที่ปลูกไม้
เสริมเป็นไม้ใหญ่ เช่น สะตอ กระท้อน มะเดื่อทราย ลูกเลียด บังบาย เป็นต้น แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมงาน

ผลจากการดำเนินงาน

ผลจากการประชุมมีผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๐ คน พี่เลี้ยง ทีมวิจัยร่วมกันออกความคิดเห็น และร่วมกันวางแผนการทำกิจกรรม สิ่งที่ต้องเตรียม พันธุ์ไม้ จำนวน ๕๐ ต้น ปลาชุก ๑,๐๐๐ ตัว หอยขม มีด จอบ เสียม ใบ
ลงทะเบียน ใบสำคัญรับเงิน กล้องถ่ายรูป ป้ายผ้าจำนวน ๑ ป้าย ป้ายไม้ จำนวน ๑ ป้าย อุปกรณ์เครื่องเขียน
 เป็นต้น ทำหนังสือเชิญผู้เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนา
เครื่องชัยเกษตรกรรมยั่งยืน คณะกรรมการป่าต้นน้ำ ฯลฯ ร่วมกันร่างกำหนดการลงพื้นที่ปลูกไม้เสริมเป็นไม้
ใหญ่ เช่น สะตอ กระท้อน มะเดื่อทราย ลูกเลียด บังบาย เป็นต้น แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมงาน หัวหน้า
โครงการ นายคลกก่อเสริม ผดุงชาติ และและ ผู้ช่วย ทำหน้าที่ประสานงาน นางหาติยา ชายเขาทอง นางฝ้ายหิ๊ะ
ผดุงชาติ ทำเรื่องเอกสาร ส่วนที่เหลือเตรียมด้านอุปกรณ์ อาหาร เครื่องดื่ม

สรุปผลจากการประชุม

จากการประชุมก็สรุปว่า ให้มีการลงพื้นที่ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำและปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำห้วย
เสียด ในวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕ สถานที่ ฝ่ายน้ำล้นคลองห้วยเสียดบ้านบางกล้วยนอก และ
ดำเนินงานตามที่ได้แบ่งบทบาทในการทำงาน ทางทีมได้เรียนรู้ขั้นตอนการเตรียมงาน

ปัญหาอุปสรรค

- ในการประชุมไม่มีปัญหา

ข้อเสนอแนะ

- ในการทำกิจกรรม ทีมวิจัยจะต้องมีความพร้อมในการทำงาน ก่อนคนในชุมชน

กิจกรรมที่ ๓๐.๒ ลงพื้นที่ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำและปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียด

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓ สถานที่ ฝ่ายน้ำล้นคลองห้วยเสียด

วัตถุประสงค์

เพื่อการศึกษาเรียนรู้การปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำเพื่อการเพิ่มจำนวนของต้นไม้ในพื้นที่ป่าต้นน้ำและเพื่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ปฏิบัติตามที่ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนการทำกิจกรรม
๒. ปฏิบัติตามกำหนดการลงพื้นที่ปลูกไม้เสริมเป็นไม้ใหญ่ เช่น สะตอ กระท้อน มะเดื่อทราย ลูกเลียด บู่บั้งบาย เป็นต้น
๓. ลงทะเบียนที่จุดนัดพบ (ที่หน้าฝายน้ำล้นห้วยเสียด)
๔. กล่าวรายงานแจ้งวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมโดย หัวหน้าโครงการ นายคลกก่อเต็ม ผดุงชาติ
๕. กล่าวเปิดกิจกรรมการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำจืดและปลูกไม้เสริม โดย นายพลารุช จ่างทอง
๖. ร่วมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำจืด หอยขมจำนวน ๒๐ กิโลกรัม ปลาตุ๊กต ๑,๐๐๐ ตัว
๗. ร่วมปลูกไม้เสริมในพื้นที่ตลอดแนวคลองห้วยเสียด

ผลจากการดำเนินกิจกรรม

มีผู้เข้าร่วม จำนวน คน ประกอบด้วย พี่เลี้ยง ทีมวิจัย นายก อบต.นาคา คณะกรรมการป่าต้นน้ำ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเด็กเยาวชน เจ้าของสวนในพื้นที่ใกล้เคียง และคนในชุมชน

กล่าวรายงานแจ้งวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมโดย หัวหน้าโครงการ นายคลกก่อเต็ม ผดุงชาติ ทางโครงการได้มีการร่วมกันทำกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำจืดและปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มปริมาณ ของสัตว์น้ำ และเพิ่ม จำนวนของต้นไม้โดยการปลูกไม้เสริม เพื่อซับน้ำ ป้องกันตลิ่งพัง และเพื่อการใช้ประโยชน์ ร่วมกันของคนในชุมชน

กล่าวเปิดกิจกรรมการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำจืดและปลูกไม้เสริม โดย นายพลารุช จ่างทอง “ ที่มีการจัดทำโครงการนี้เพื่อการอนุรักษ์ ให้ชาวบ้าน เกิดการมีส่วนร่วมในการดูแล ปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำ และปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำจืด ซึ่งเป็นการดูแล และจัดการ ขอขอบคุณศูนย์ประสานงานของจังหวัดพังงา การที่ได้สนับสนุนงบประมาณให้กับชุมชนให้เกิดกิจกรรมที่ดีๆ แบบนี้ ” ปล่อยพันธุ์ปลาทูจำนวน ๑,๐๐๐ ตัว และหอยขม ๒๐ กิโลกรัม ปลูกพันธุ์ไม้พื้นถิ่น จำนวน ๑๐๘ ต้น ประกอบด้วย ต้นลูกเลียด จำนวน ๒๐ ต้น ต้นมะเดื่อทราย จำนวน ๘ ต้น ต้นบู่บั้งบาย จำนวน ๑๕ ต้น ต้นหว้า จำนวน ๑๕ ต้น ต้นสะตอ จำนวน ๒๕ ต้น ต้นตะเคียนทอง จำนวน ๑๕ ต้น ต้นกระท้อน จำนวน ๑๐ ต้น ปลูกบริเวณแนวริมคลองห้วยเสียด จากบริเวณหน้าฝายน้ำล้นขึ้นไปจนถึง ริมสวนลุงจำ รวม ระยะทาง ๘๐๐ เมตร ซึ่งเว้นระยะห่าง

จากคลอง ๒ เมตร ห่างจากพื้นที่สวนเกษตรจำนวน ๒ เมตร ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันของเจ้าของสวนและชุมชน การดำเนินงาน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความกระตือรือร้นในการทำงาน เห็นถึงความตั้งใจทำงานจนเสร็จสิ้น ร่วมรับประทานอาหารอย่างเอร็ดอร่อย แล้วเดินทางกลับบ้าน

สรุปผลจากการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินงานทำให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เด็ก เยาวชน ชุมชน ในการตั้งใจทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาและการจัดการทรัพยากรของชุมชน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดข้อตกลงร่วมกันในการดูแลรักษา และการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าต้นน้ำที่ชัดเจนและมีจิตสำนึก ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน

ปัญหาอุปสรรค

๑. สภาพอากาศร้อน
๒. พื้นที่ลาดชันทำให้เดินทางลำบาก
๓. การขุดหลุมปลูกต้นไม้ยากเพราะสภาพพื้นที่มีหิน

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการดูแลติดตามประเมินผลหลังจากดำเนินงาน
๒. ให้เจ้าของพื้นที่ใกล้เคียงบริเวณที่ปลูกต้นไม้ช่วยกันดูแลต้นไม้ที่ปลูก

กิจกรรมที่ ๓๐.๓ สรุปผลการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำและปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียด

วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓ สถานที่ บ้านนางฝ้ายหะ ผดุงชาติ (จ๊ะสอ)

วัตถุประสงค์

- เพื่อประชุมสรุปผลจากการดำเนินการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำและปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียด

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมสรุปผล
๒. เตรียมข้อมูลพูดคุยสรุป

ผลจากการดำเนินงาน

ในที่ประชุม มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๓ คน ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำและปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียด ทางทีมวิจัยและชุมชนเกิดการเรียนรู้และเกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ผู้นำชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการดูแลอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

สรุปผลจากการดำเนินงาน

สรุปผลจากการประชุม จากการสะท้อนจากทีมวิจัย ที่ได้ทำกิจกรรมนี้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของ คน ชุมชน ผู้นำชุมชน ทีมวิจัย เด็กเยาวชน ในการทำงานร่วมกัน เกิดการปลูกฝังจิตสำนึก การปูพื้นฐานให้กับเด็ก เยาวชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเด็กเหล่านี้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต เกิดกติการ่วมกัน ในการใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชน

ปัญหาอุปสรรค

- มีทีมวิจัยมาร่วมประชุมสรุปผลการทำกิจกรรมน้อย ส่วนมากจะเป็นผู้หญิง ผู้ชายมาร่วมประชุมน้อย

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้เผยแพร่งานวิจัยให้กับชุมชนใกล้เคียงได้เรียนรู้

กิจกรรมที่ ๓๑ กั้นแนวเขตการอนุรักษ์หอยในพื้นที่ป่าชายเลน (จำนวน ๓ ครั้ง)

สถานที่ ป่าชายเลนเพื่อชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาเรียนรู้การกั้นแนวเขตการอนุรักษ์หอยในพื้นที่ป่าชายเลน
๒. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ในการอนุรักษ์หอยในพื้นที่ป่าชายเลน
๓. เพื่อศึกษาเรียนรู้การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำแบบมีส่วนร่วมและนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

๑. ประชุมทีมวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมและวางแผนการดำเนินกิจกรรม วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓
๒. กำหนดการลงพื้นที่การกั้นแนวเขตอนุรักษ์หอยในพื้นที่ป่าชายเลน วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๓
๓. ประสานงานผู้เข้าร่วมกิจกรรม
๔. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น ตลับเมตร กล้องถ่ายรูป ป้าย
๕. จัดเตรียมยานพาหนะในการเดินทาง เช่น รถยนต์ เรือ
๖. สรุปผลจากการลงพื้นที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๓

กิจกรรมที่ ๓๑.๑ ประชุมวางแผนเตรียมความพร้อมกันแนวเขตการอนุรักษ์หอยในพื้นที่ป่าชายเลน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อการศึกษาเรียนรู้การเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่
๒. เพื่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงาน
๓. เพื่อการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมในการทำงาน

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

๑. ประสานงานทีมวิจัยเพื่อประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนการดำเนินกิจกรรม
๒. กำหนดการลงพื้นที่การกันแนวเขตอนุรักษ์หอยในพื้นที่ป่าชายเลน
๓. ประสานงานผู้เข้าร่วมกิจกรรม
๔. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก
๕. ประชุมตามกำหนดการที่วางไว้

ผลการดำเนินงาน

ในที่ประชุมมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ของทีมวิจัย ในการลงทำกิจกรรมกันแนวเขตอนุรักษ์หอยตาแดงนั้น จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในเรื่อง อุปกรณ์ ปายไม้ขนาด ๑x ๑.๕ เมตร จำนวน ๑ ปาย โดยมีการเนื้อหาในปาย พื้นที่อนุรักษ์หอย เพื่อการเรียนรู้และการเพิ่มปริมาณของหอยตาแดง จำนวน ๑๕ ไร่ ปายไฟเบอร์กลาส ขนาด ๒๔ x ๑๒ จำนวน ๑๒ ปาย ค้อน ตะปู เป็นต้น ประสานผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย เด็กเยาวชนประสานคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน เพื่อร่วมกำหนดพื้นที่อนุรักษ์หอยตาแดง โดยกำหนดปากคลองหอย ไปจนถึงปากคลองลัด เป็นระยะทาง ๖๐๐ เมตร และให้มีการเตรียมเรือเพื่อใช้ในการลงพื้นที่ทำกิจกรรม

สรุปผลจากการดำเนินงาน

สรุปผลจากการประชุม ทางทีมวิจัย เกิดการเรียนรู้ สถานปัจจุบันสถานการณ์จำนวนของหอยตาแดงลดลงมาก จนใกล้จะเข้าขั้นวิกฤต จึงจำเป็นต้องมีการฟื้นฟูอนุรักษ์ โดย กำหนดการใช้ประโยชน์ การกำหนดแนวเขตในการอนุรักษ์ เพื่อเพิ่มจำนวนของหอยโดยชุมชนต้องมีส่วนร่วม โดยผ่านกิจกรรม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การปลูกฝังจิตสำนึกในการประโยชน์ที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

- การกันแนวเขตอนุรักษ์หอยตาแดงนั้นควรมี การประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนใกล้เคียงได้รับทราบด้วย เพื่อการเข้าใจร่วมกันในการไม่เข้าไปจับหอยในพื้นที่มีการอนุรักษ์
- ควรมีการเพิ่มปริมาณโดยการปล่อยพันธุ์หอยตาแดงลงในพื้นที่

กิจกรรมที่ ๓๑.๒ ลงพื้นที่กันแนวเขตการอนุรักษ์หอยในพื้นที่ป่าชายเลน

วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๓

สถานที่ ป่าชายเลนเพื่อชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาเรียนรู้การกันแนวเขตการอนุรักษ์หอยในพื้นที่ป่าชายเลน
๒. เพื่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ในการอนุรักษ์หอยในพื้นที่ป่าชายเลน
๓. เพื่อศึกษาเรียนรู้การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำแบบมีส่วนร่วมและนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

๑. ทีมวิจัยนัดเจอกันที่ร้านค้าสหกรณ์
๒. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น ตลับเมตร กล้องถ่ายรูป ป้ายเขตอนุรักษ์หอย
๓. เดินทางลงพื้นที่ ท่าเรือบางกล้วยนอก
๔. ชี้แจงวัตถุประสงค์การทำกิจกรรม โดย หัวหน้าโครงการ นายคลกก่อเต็ม ผดุงชาติ
๕. บอกเล่าสถานการณ์ปริมาณของหอย ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดย นายคนกล้าหิรม ผดุงชาติ
ชาวประมงโดยกำเนิด เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของจำนวนหอยตาแดง
๖. เดินทางลงพื้นที่โดย เรือหัวโทง จำนวน ๒ ลำ
๗. ติดแผ่นป้ายเล็ก ตั้งแต่ ปากคลองหอย ไปจนถึง ปากคลองลัด จำนวน ๑๕ ป้าย โดยมีระยะห่างของ
ป้ายประมาณ ๕๐ เมตร
๘. การกันแนวเขตอนุรักษ์หอยตาแดง โดยวิธีการติดแผ่นป้ายรอบบริเวณ ปากคลองหอยออกไปปาก
คลองลัดบางกล้วยนอก

ผลจากการดำเนิน

จากการดำเนินงานมีผู้เข้าร่วมจำนวน ๒๘ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย พี่เลี้ยงเยาวชน / นักเรียน คณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน วันนี้ฝนตกหนักมาก แต่ทางทีมวิจัยก็ไม่ท้อ ได้จัดเตรียมเสื้อกันฝน เพื่อลงปฏิบัติการลงสำรวจและกันแนวเขตพื้นที่ป่าชายเลน ซึ่งก่อนลงพื้นที่ทีมวิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การทำกิจกรรม โดย หัวหน้าโครงการ นายคลกก่อเต็ม ผดุงชาติ “การทำกิจกรรมนี้เป็นการทำกิจกรรมกันแนวเขตอนุรักษ์หอยตาแดง เพื่อการเพิ่มปริมาณของหอยตาแดงที่ลดน้อยลง จากการเพิ่มประชากรของคนในชุมชนที่มากขึ้น จึงเข้าไปใช้ประโยชน์จากหอย ของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น และบางคนที่ขาดจิตสำนึก ในการจับหอยที่มีขนาดเล็ก และนำหอยตาแดงออกจำหน่ายภายนอกชุมชน การอนุรักษ์ไม่ใช่ว่าอนุรักษ์แล้วใช้ประโยชน์ไม่ได้ “การอนุรักษ์” คือ การเก็บรักษาไว้เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน”

บอกเล่าสถานการณ์ปริมาณของหอย ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดย นายคนกล้าหิรม ผดุงชาติ “ เป็นชาวประมงโดยกำเนิด ตกปู ตกปลา เก็บหอย ในอดีตประมาณ ๒๐ ปีที่แล้ว พื้นที่ป่าชายเลนมีความสมบูรณ์

สัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ชุกชุมมาก ออกทะเลใกล้ๆ ก็ได้มาก หอยตาแดง วันละ ๒๐ - ๓๐ กก./วัน แต่ปัจจุบันนี้ เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของจำนวนหอยตาแดง ลดลงมาก เก็บได้มากที่สุด ไม่เกินวันละ ๕ กิโลกรัม ซึ่งเกิดจากหลายๆสาเหตุ คนเข้ามาหาหอยตาแดงมากขึ้น ทั้งเอาไปกินและขาย ป่าไม้ก็ถูกทำลาย ถ้าเป็นแบบนี้ไม่นานก็หมด เราต้องมาช่วยกันอนุรักษ์หอยไว้ให้ถึงรุ่นลูก รุ่นหลาน”

ลงเรือเดินทางไปทำกิจกรรมติดแผ่นป้าย เพื่อกันเป็นแนวเขตอนุรักษ์หอยตาแดง ในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก คลองหอย จำนวน ๑๖ ป้าย รวมกับป้ายใหญ่จำนวน ๑๕ ป้าย โดยมีระยะห่างของป้ายประมาณ ๕๐ เมตร

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินงาน ทางทีมวิจัย เด็ก เยาวชน ได้ศึกษาเรียนรู้การจัดทำแนวเขตอนุรักษ์หอยตาแดงในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก ได้เรียนรู้ถึงระบบนิเวศของป่าชายเลน ที่มีทั้งพันธุ์ไม้ เช่น ต้นโกงกาง ต้นถั่วขาว-ดำ เป็นต้น ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ และสัตว์น้ำ เช่น ปลาตีน หอยน้ำ ปู กุ้งดาบ ฯลฯ ที่มีวิถีสัมพันธ์กัน

ปัญหาอุปสรรค

- ฝนตกหนัก ทำให้ไม่ค่อยสะดวกในการจัดบันทึก การเดินทางลงพื้นที่ป่าชายเลนและ การบันทึกภาพ

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้ เยาวชนที่เป็นวัยรุ่นเข้าร่วมกิจกรรมให้มากกว่านี้
- อยากให้คนในชุมชนให้ความร่วมมือด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

กิจกรรมที่ ๓๑.๓ สรุปผลจากการลงพื้นที่กันแนวเขตการอนุรักษ์หอยในพื้นที่ป่าชายเลน

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓

สถานที่ ป่าชายเลนเพื่อชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

- เพื่อสรุปผลการทำกิจกรรม กันแนวเขตการอนุรักษ์หอยในพื้นที่ป่าชายเลน
- เพื่อศึกษาเรียนรู้การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำแบบมีส่วนร่วมและนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

๑. ประชุมทีมวิจัยเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน
๒. ประสานงานทีมวิจัยผู้เข้าร่วมกิจกรรม
๓. เตรียมข้อมูลเพื่อสรุป

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมทำกิจกรรม จำนวน ๑๓ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย ในที่ประชุมมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของทีมวิจัย ในการลงทำกิจกรรมกันแนวเขตอนุรักษ์หอยตาแดงนั้น มีการใช้อุปกรณ์ ดังนี้ ป้ายทำด้วยสังกะสี ขนาด ๑ x ๑.๕ เมตร จำนวน ๑ ป้าย โดยมีการเนื้อหาในป้าย พื้นที่อนุรักษ์หอยเพื่อการเรียนรู้ และการเพิ่มปริมาณของหอยตาแดง จำนวน ๑๕ ไร่ ป้ายขนาด ๒๔ x ๑๒ นิ้ว จำนวน ๑๕ ป้าย ก้อน ตะปู เป็นต้น ประธานผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย เด็ก เยาวชนประสานคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน เพื่อร่วมกำหนดพื้นที่อนุรักษ์หอยตาแดง โดยกำหนดปากคลองหอย - ปากคลองลัด เป็นระยะทาง ๖๐๐ เมตร

สรุปผลจากการดำเนินงาน

สรุปผลจากการประชุม ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้ สถานการณ์ปัจจุบันจำนวนของหอยตาแดงลดลงมากจนใกล้จะเข้าขั้นวิกฤต จึงจำเป็นต้องมีการฟื้นฟูอนุรักษ์ โดยกำหนดการใช้ประโยชน์ การกำหนดแนวเขตในการอนุรักษ์ เพื่อเพิ่มจำนวนของหอยโดยชุมชนต้องมีส่วนร่วม โดยผ่านกิจกรรม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การปลูกฝังจิตสำนึกในการประโยชน์ที่ยั่งยืน

ปัญหาอุปสรรค

- ในที่ประชุมไม่มีปัญหา

ข้อเสนอแนะ

- การกั้นแนวเขตอนุรักษ์หอยตาแดงนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนใกล้เคียงได้รับทราบด้วย เพื่อการเข้าใจร่วมกันในการไม่เข้าไปจับหอยในพื้นที่มีการอนุรักษ์
- ควรมีการเพิ่มปริมาณโดยการปล่อยพันธุ์หอยตาแดงลงในพื้นที่

กิจกรรมที่ ๓๒ ดำรวจข้อมูลโครงสร้างชุมชน และจัดทำแผนที่ชุมชนเพื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชนและเก็บข้อมูลบทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับโครงสร้างชุมชนและการจัดทำแผนที่ชุมชน เพื่อการเชื่อมโยงไปสู่บทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน
๒. เพื่อการวิเคราะห์เชื่อมโยงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน
๓. เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย
๔. เพื่อสร้างแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน
๕. เพื่อการศึกษาเรียนรู้และนำไปสู่ชุดข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาของชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

๑. ประชุมเตรียมความพร้อมและวางแผนการทำกิจกรรม
๒. กำหนดแผนโครงสร้างชุมชนกับการจัดการและบริหารบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล
๓. แบ่งบทบาทหน้าที่ทีมวิจัย
๔. ประสานกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรม
๕. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น กล้องถ่ายรูป แบบบันทึก แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง
๖. สรุปผลจากการสำรวจ

กิจกรรมที่ ๓๒.๑ ประชุมวางแผนการสำรวจข้อมูลโครงสร้างชุมชนและจัดทำแผนที่ชุมชนเพื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน และเก็บข้อมูลบทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (จำนวน ๓ ครั้ง)

วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๓

สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล
๒. เพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่ทีมวิจัย
๓. เพื่อกำหนดแผนโครงสร้างชุมชนกับการจัดการและบริหารบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมประชุม
๒. เตรียมประเด็นการปรึกษาหารือ

ผลการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมจำนวน ๑๑ คน ทีมวิจัย/พี่เลี้ยง จากการร่วมประชุม หัวหน้าโครงการชี้แจงกิจกรรมการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลบทบาทผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ก็จะมีการเตรียมความพร้อมหลายด้าน เช่น การสำรวจโครงสร้างเราจะใช้รูปแบบอย่างไร และมีอะไรบ้างที่จะต้องเตรียมทางทีมวิจัยได้มีการเสนอการสำรวจและการเก็บข้อมูล จะต้องมีการเตรียม แบบฟอร์มการสำรวจ การเตรียมคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ และการแบ่งบทบาทในการทำงาน โดยแบ่งเป็นกลุ่มในการสำรวจเพื่อการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน โดยข้อมูลที่เก็บนอกเหนือจากข้อมูลโครงสร้างของชุมชนและบทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ควรมีการเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชนจำนวนครัวเรือน

จำนวนสมาชิก ข้อมูลทรัพย์สิน ข้อมูลที่ดิน นำไปสู่ฐานข้อมูลของชุมชนและเพื่อนำไปสู่การนำไปใช้ประโยชน์ของชุมชนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน การลงพื้นที่แล้วได้เก็บข้อมูลของชุมชนอย่างครอบคลุม สิ่งที่ต้องเตรียม เช่น แบบฟอร์มการสำรวจ ทั้งนี้ได้ร่วมกันออกแบบการแบ่งโซนและแบ่งกลุ่มลงพื้นที่สำรวจ

สรุปผลจากการดำเนินงาน

ที่ประชุมได้สรุปร่วมกันว่าให้มีการจัดทำแบบสำรวจโครงสร้างชุมชน แบบฟอร์มสำรวจข้อมูลพื้นฐาน และร่วมกันวิเคราะห์ห้พบปะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีเก็บข้อมูลพื้นฐานชุมชน โดยการแบ่งกลุ่มจำนวน ๖ กลุ่ม ๖ โซนดังนี้

กลุ่มที่	โซน	ผู้รับผิดชอบ
๑.	บ้านนางอำมีนะ ศรีรัตน์ ถึง บ้านนายวิเชียร แก้วมีศรี	นางรอม่าเผีย ผดุงชาติ / น.สขนิษฐา หาญจิตร / น.ส ชายเขาทอง
๒.	ปากซอยไรโนถึง บ้านนายหมุด ณ สมุทร	น.สพรรณิ เกียวสด / นางมาเรียม มาโนชน์ / น.ส อัยมาพร คงยศ
๓.	ซอยท่าเรือบางกล้วยนอก	นางวรรดี กำพวน/นางมูเรียม หาญจิตร
๔.	ซอยบาลาย	นางอุไร หาญจิตร
๕.	ซอยห้วยเสียดถึงซอยคุดำบรรพ์	นางรอห๊ะ อินตัน / นางเรณู หมาดเส้น / ส้าอู่ด๊ะ คงยศ/ปรีดา ถนอมจิตร
๖.	บ้านนายถนนวนุวัฒน์ กำพวนถึงบ้านนางกีหย่า คนตรง	นางฝาลีห๊ะ ผดุงชาติ/นางจันทร์ฉาย บุญเกิด/นางฟาติมะห์ สาลี

ข้อเสนอแนะ การเก็บข้อมูลต้องใช้ความตั้งใจ และต้องมีเทคนิคในการป้อนคำถาม

กิจกรรมที่ ๓๒.๒ ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลโครงสร้างชุมชนและจัดทำแผนที่ชุมชนเพื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน และเก็บข้อมูลพบปะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วันที่ ๒๐ – ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๓

สถานที่ ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสำรวจโครงสร้างชุมชนและการจัดทำแผนที่ชุมชน
๒. เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย
๔. เพื่อสร้างแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ลงพื้นที่สำรวจตามที่ได้แบ่งบทบาท
๒. ใช้แบบฟอร์มสำรวจ
๓. สำรวจข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลโครงสร้างชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ผลการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โครงสร้างชุมชน และข้อมูลพื้นฐานวันนี้มีการดำเนินงานตามที่ได้มีการแบ่งกลุ่มกันลงพื้นที่ตามโซนพื้นที่วางไว้ ส่วนหนึ่งพบว่าชุมชนให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในด้านข้อมูลพื้นฐาน บางส่วน บรรยายการเป็นพุดคุยอย่างเป็นธรรมชาติ มีความเป็นกันเอง

สรุปผลจากการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่ที่สรุปได้ว่า แต่ละกลุ่มแยกกันไปสำรวจข้อมูลซึ่งไม่ได้ไปพร้อมกันขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละกลุ่ม โดยกลุ่มไหนพร้อมก่อนก็สามารถลงพื้นที่สำรวจก่อน และหลังจากนั้นก็นำข้อมูลจากการสำรวจมารวบรวม ก่อนวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๓ ให้กลับมาโครงการวิจัยเพื่อนำข้อมูลมาสรุปในครั้งต่อไป

ปัญหาอุปสรรค

๑. การลงพื้นที่บางบ้านก็ไม่มีคนอยู่บ้าน
๒. ทีมวิจัยบางคนยังขาดทักษะการสัมภาษณ์คนในชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ตรงประเด็น
๓. บางกลุ่มไปเจอหมาไม่กล้าเข้าบ้าน
๔. การเก็บข้อมูลต้องใช้เวลาหลายวัน เพราะบางครั้งไปไม่เจอเจ้าของบ้าน

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้มีการฝึกอบรม ทักษะการสัมภาษณ์คนในชุมชน

กิจกรรมที่ ๓๒.๓ สรุปผลการสำรวจข้อมูล โครงสร้างชุมชนและจัดทำแผนที่ชุมชนเพื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน และเก็บข้อมูลบทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๓

สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ และวิเคราะห์บทบาทผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ประสานงานทีมวิจัยและพี่เลี้ยงเข้าร่วมกิจกรรมการสรุปข้อมูล โดยให้นักวิจัยแต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลและร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ไปสำรวจมาลงในกระดาษชาร์ต และส่งตัวแทนนำเสนอข้อมูลจากการไปสำรวจข้อมูลโครงสร้างชุมชนและข้อมูลบทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นข้อมูลในภาพรวม เพื่อจะได้นำไปจัดทำแผนที่ต่อไป

ผลการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมสรุปวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน ๑๕ คน ทีมวิจัย บรรยายภาคในการทำงานเต็มไปด้วยความสุข และก็มีเสียงคร่ำครวญด้วยจำนวนตัวเลขบ้าง จากการนำเสนอข้อมูลของแต่ละกลุ่ม แต่ก็เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมๆแล้วบรรยายภาคในการทำงานโดยรวมมีทั้งเสียงหัวเราะ การถกเถียงกันในเวทีย่อย ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของทีมวิจัยและพี่เลี้ยงในการสรุปข้อมูลเป็นไปอย่างเรียบร้อย จากการดำเนินกิจกรรมสรุปข้อมูล ก็พบว่าชุมชนบ้านบางกล้วยนอกมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๒๓๖ ครัวเรือน จำนวนคนสมาชิกใน ๑,๐๑๒ คน หญิง ๕๐๖ คน ชาย ๕๐๖ คน มีที่ดินทำกิน ๑๔๔ แปลงจำนวน ๑๐๐๖ ไร่ แบ่งออกเป็นสวนยางพารา ๑๘๘ ไร่ สวนปาล์มน้ำมัน ๒๐๐ ไร่ สวนผสม ๑๑๘ ไร่ มีเอกสารสิทธิ์ นส.๓ ก. ๑๑๕ แปลง มีเอกสาร ภทบ.๕.๑๖ แปลง มีเอกสาร สค.๑ จำนวน ๑ แปลง มีเอกสาร สปก. จำนวน ๑ แปลง ที่ดินไม่มีเอกสาร ๖๓ แปลง ไม่มีที่ดินทำกิน ๖๒ ครัวเรือนเรือ ๗๑ ลำ รถจักรยานยนต์ จำนวน ๓๐๓ คัน รถยนต์ จำนวน ๕๓ คัน กระชัง จำนวน ๔๑ ห้อง ส่วนของรายได้รวมทั้งชุมชน ๒๖,๔๐๑,๓๐๐ บาท/ปี มีรายจ่าย ๒๓,๐๒๕,๖๕๐ บาท/ปี จากการเก็บข้อมูลก็พบว่า มีคนในชุมชนที่ไม่มีที่ดินทำกิน ถึง ๖๓ ครัวเรือน และที่มีที่ดิน ก็ไม่มีเอกสารสิทธิ์ อีก จำนวน ๑๕ แปลง ซึ่งชุมชนมองว่าเป็นปัญหาที่สำคัญหนึ่งของชุมชน ที่จะต้องได้รับการแก้ไข มีโครงสร้างชุมชนและเครือข่ายกลุ่มต่างๆมี ๑๗ ฝ่าย ซึ่งมีบทบาทที่มีความแตกต่างกันไป

ส่วนที่ ๑ ตารางข้อมูลครัวเรือน/ประชากร

รายการ	จำนวน	หน่วย	หมายเหตุ
จำนวนครัวเรือน	๒๓๖	ครัว	
สมาชิก/ คน	๑,๐๑๒	คน	
ชาย	๕๐๖	คน	
หญิง	๕๐๖	คน	
รายได้/ปี	๒๖,๔๐๑,๓๐๐	บาท/ปี	๒๓๕ ครัวเรือน
รายจ่าย	๒๓,๐๒๕,๖๕๐	บาท/ปี	๒๓๕ ครัวเรือน
เงินหมุนเวียน / เหลือ/ ๒๓๕ ครัว	๓,๓๗๕,๖๕๐	บาท/ปี	
เงินคงเหลือเฉลี่ย/ ๑ ครัวเรือน	๑๔,๓๔๘	บาท/ปี	๑ ครัวเรือน

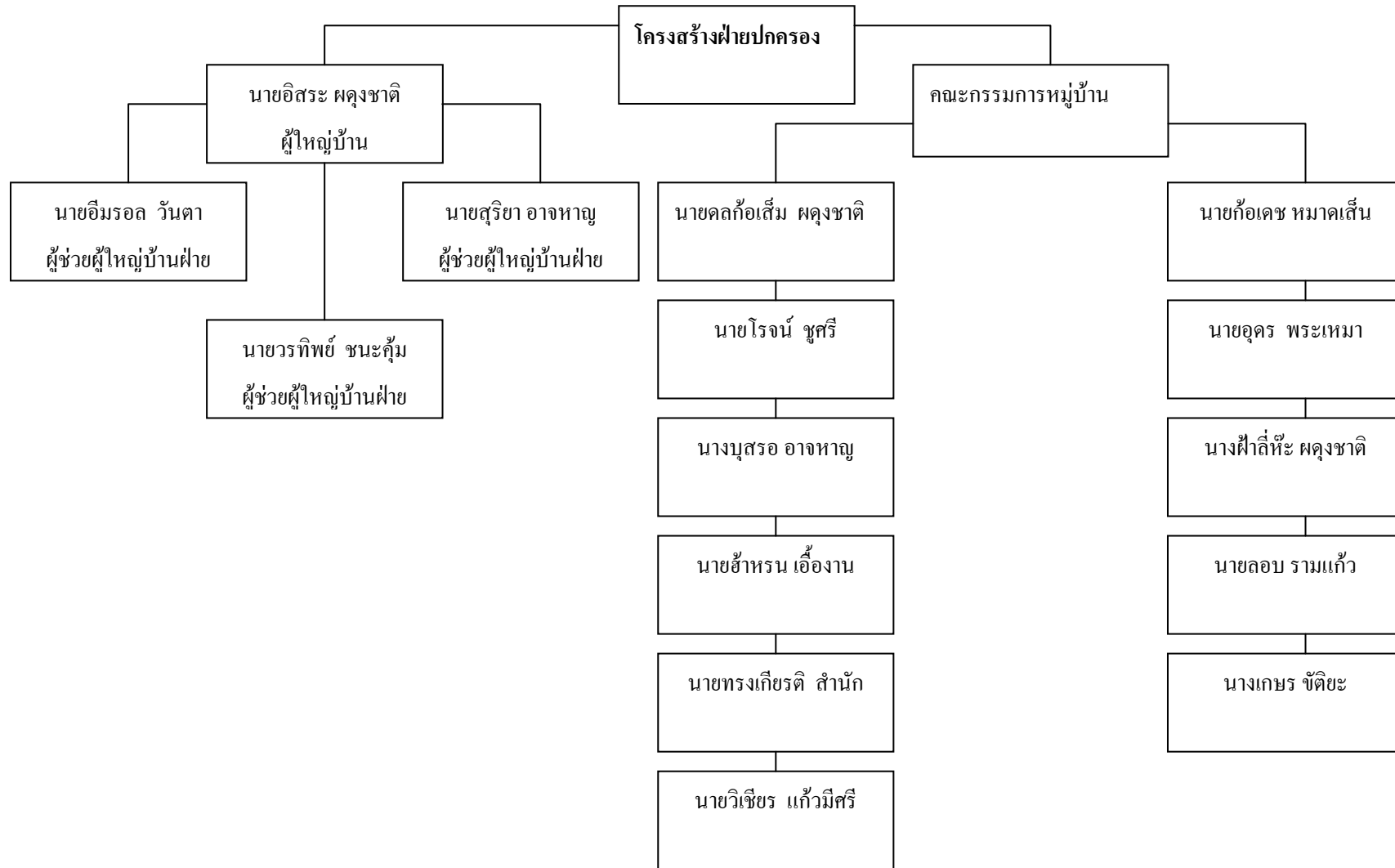
ข้อมูลที่ดิน

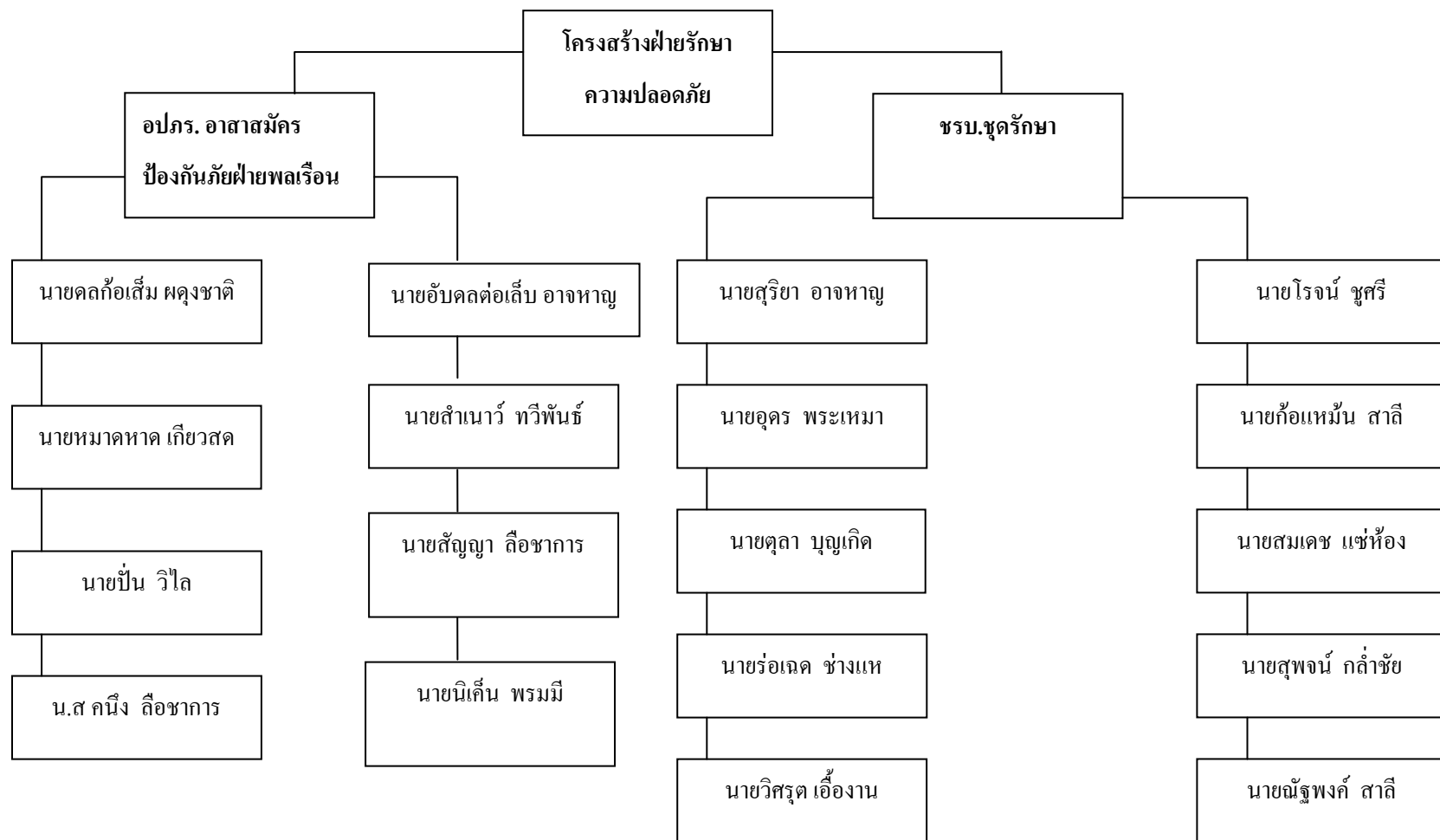
ประเภทเอกสารสิทธิ	จำนวนเนื้อที่	หน่วย	หมายเหตุ
นส.๓ ก.	๑๑๕	แปลง	
ภทบ๕.	๑๖	แปลง	
สค๑	๑	แปลง	
สปก.	๑	แปลง	
ที่ดินไม่มีเอกสาร	๖๓	แปลง	
รวมมีที่ดิน	๑๙๖	แปลง	๑,๑๐๖ ไร่ (โดยประมาณ)
ยางพารา / ประมาณ	๗๘๘	ไร่	
ปาล์มน้ำมัน / ประมาณ	๒๐๐	ไร่	
สวนผสม / ประมาณ	๑๑๘	ไร่	
ไม่มีที่ดินทำกิน	๖๒	ครัวเรือน	

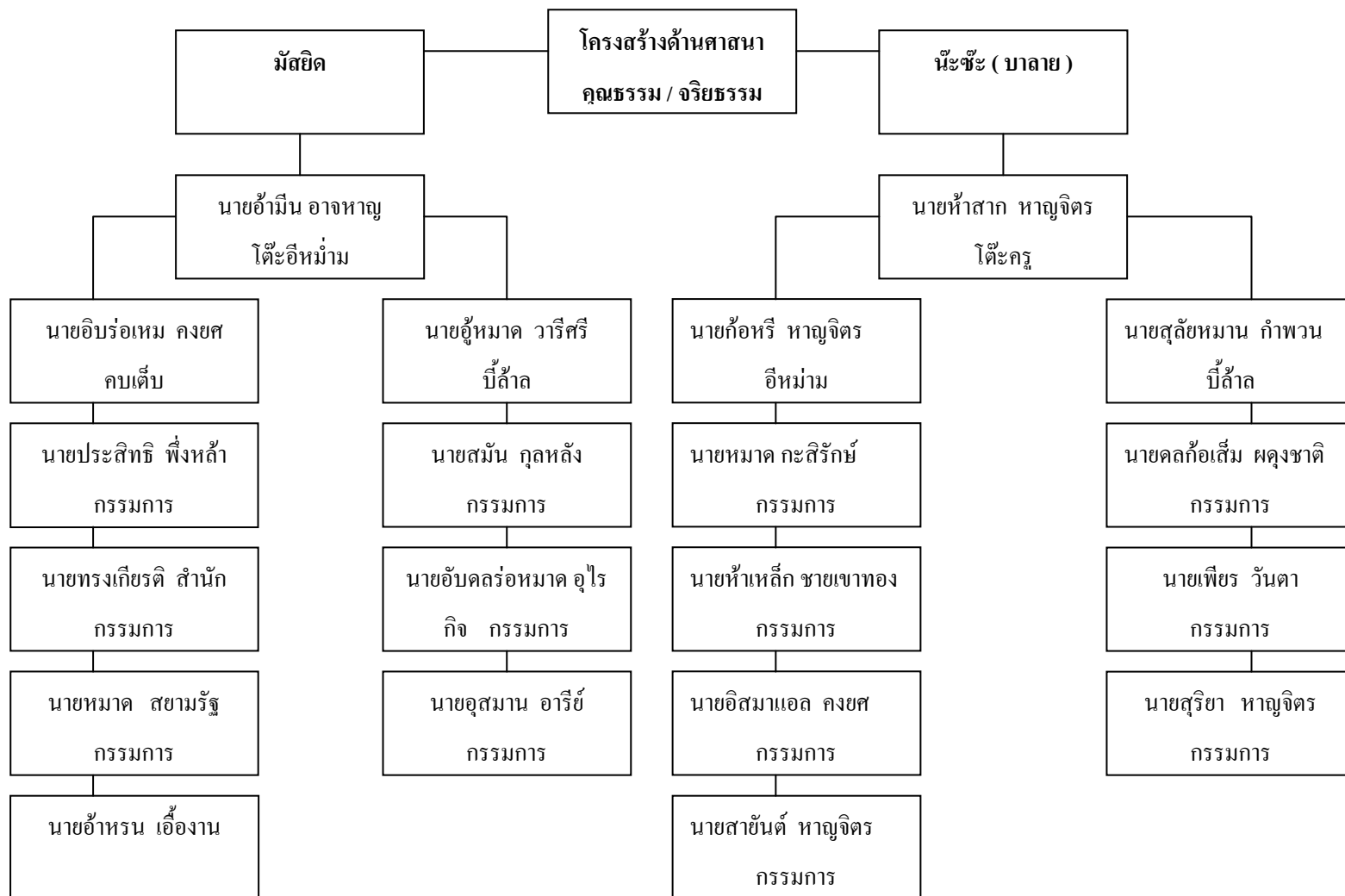
ข้อมูลทรัพย์สิน

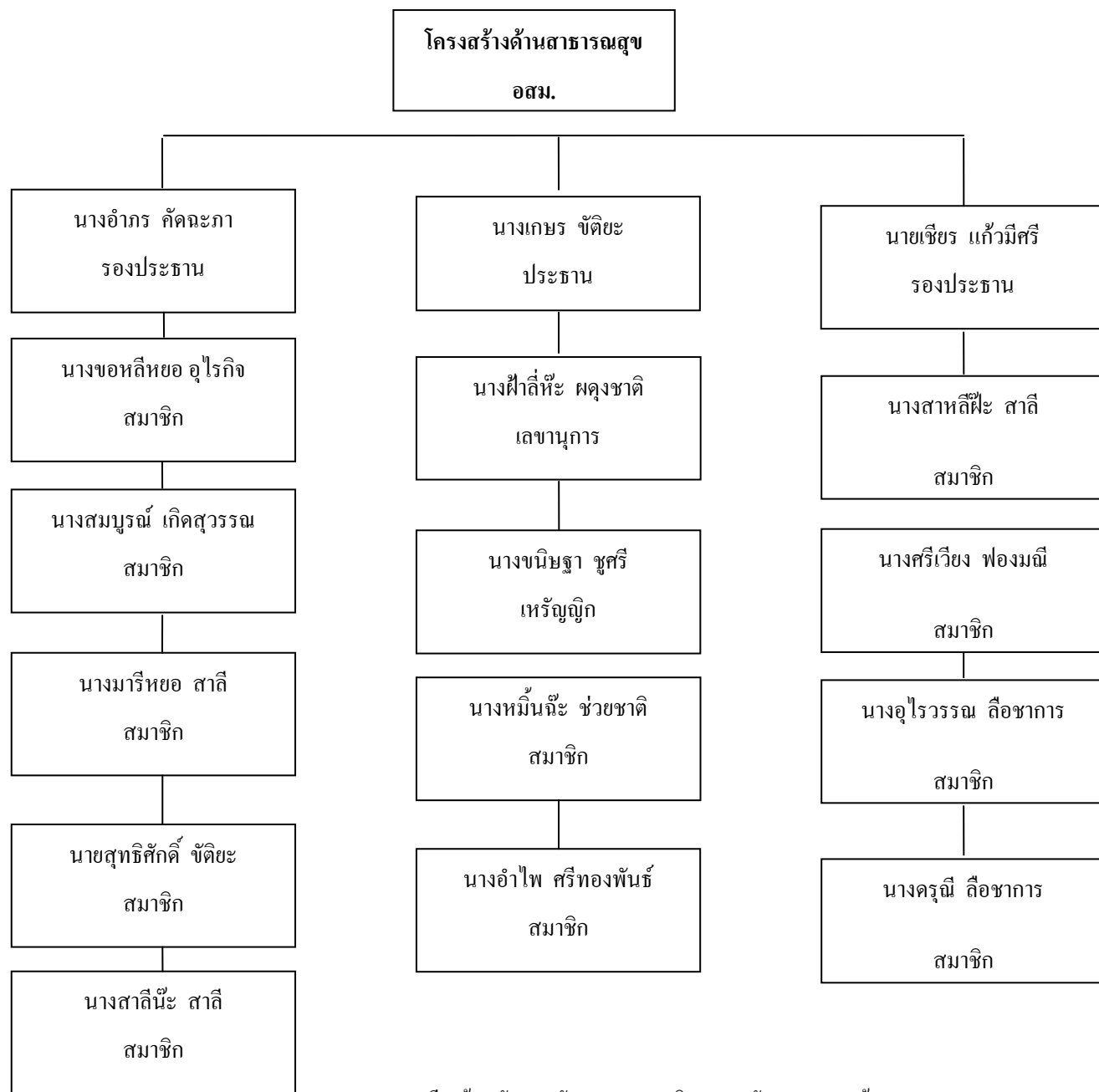
รายการ	จำนวน	หน่วย	หมายเหตุ
เรือ	๓๑	ลำ	
รถจักรยานยนต์	๓๐๓	คัน	
รถยนต์	๕๓	คัน	
กระชัง	๔๑	ห้อง	

โครงสร้างกลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

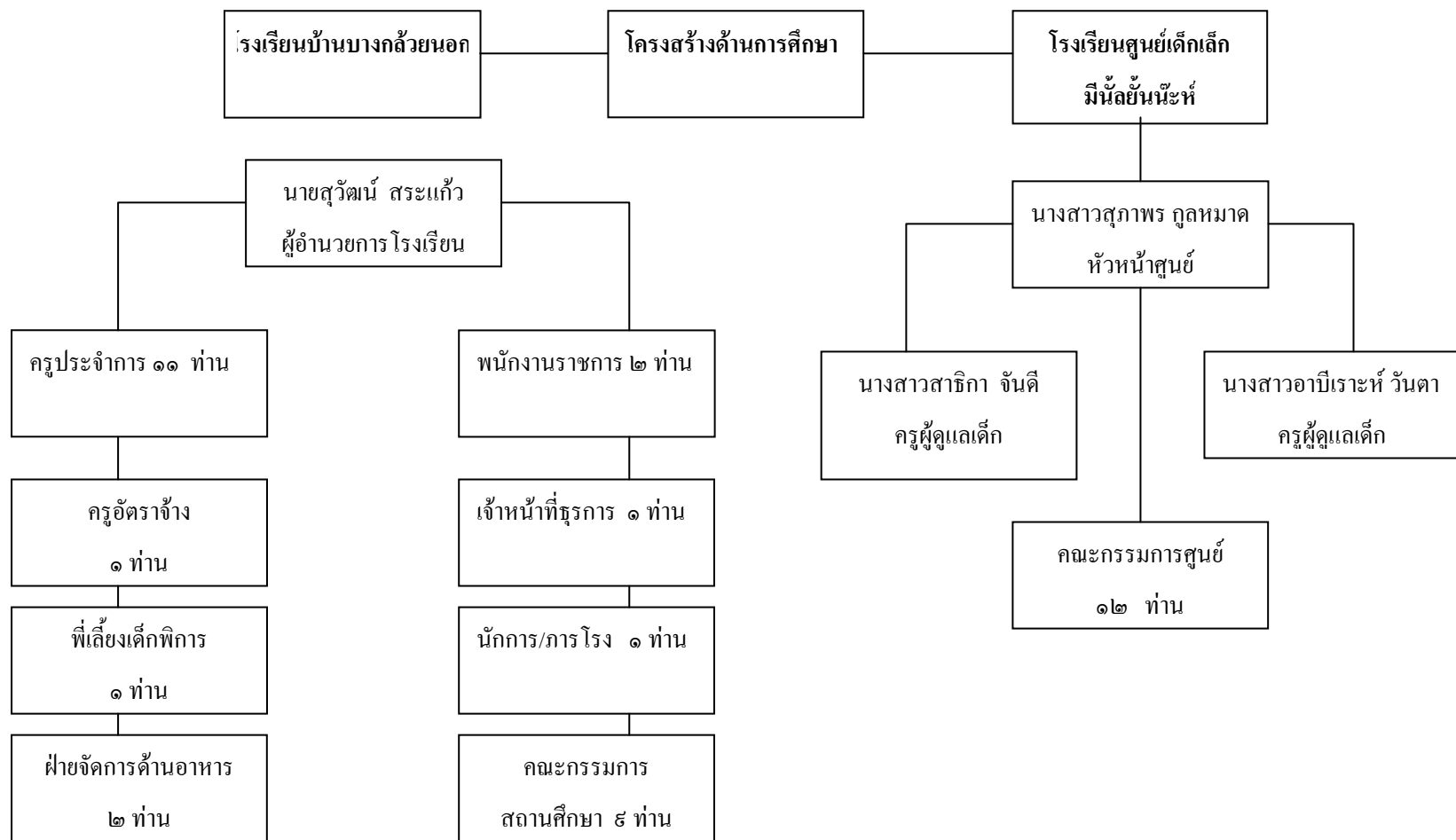


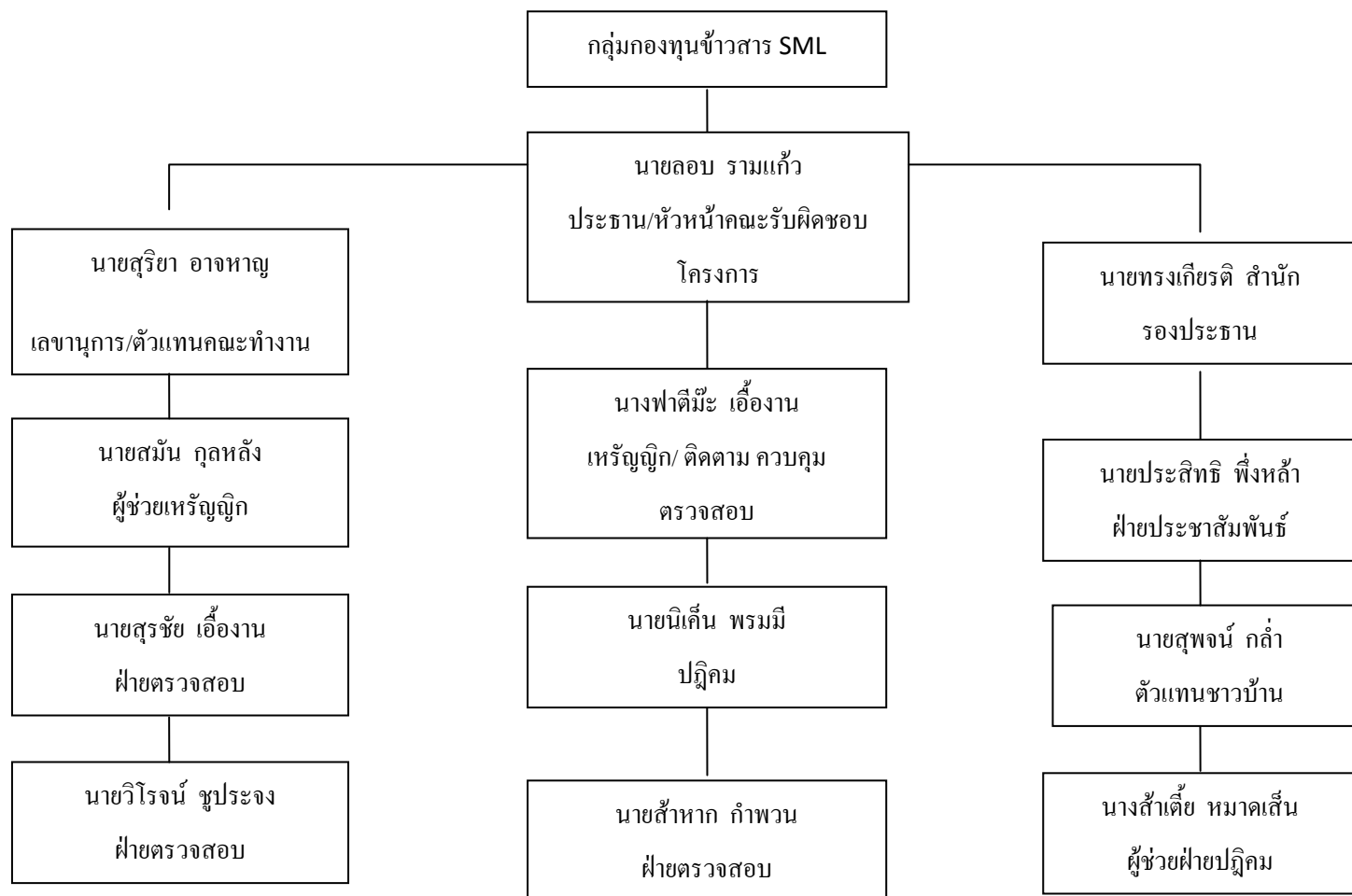


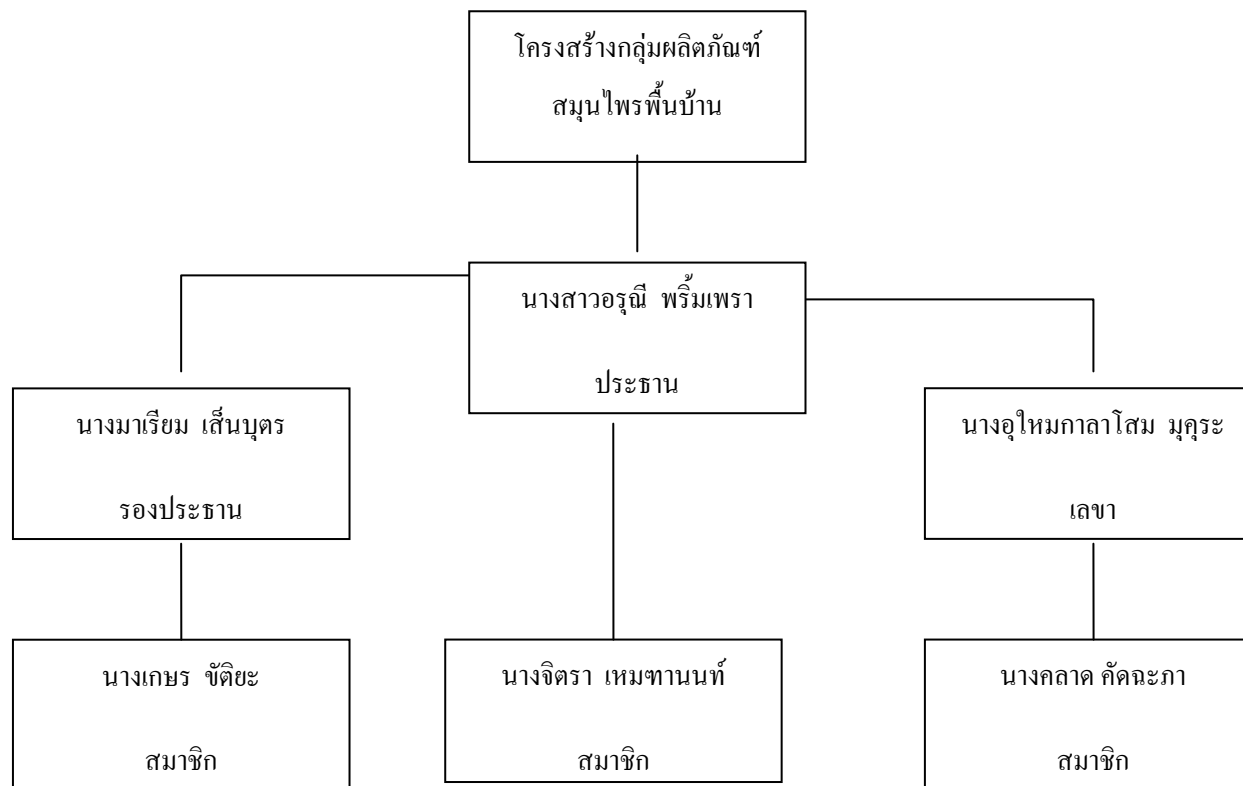


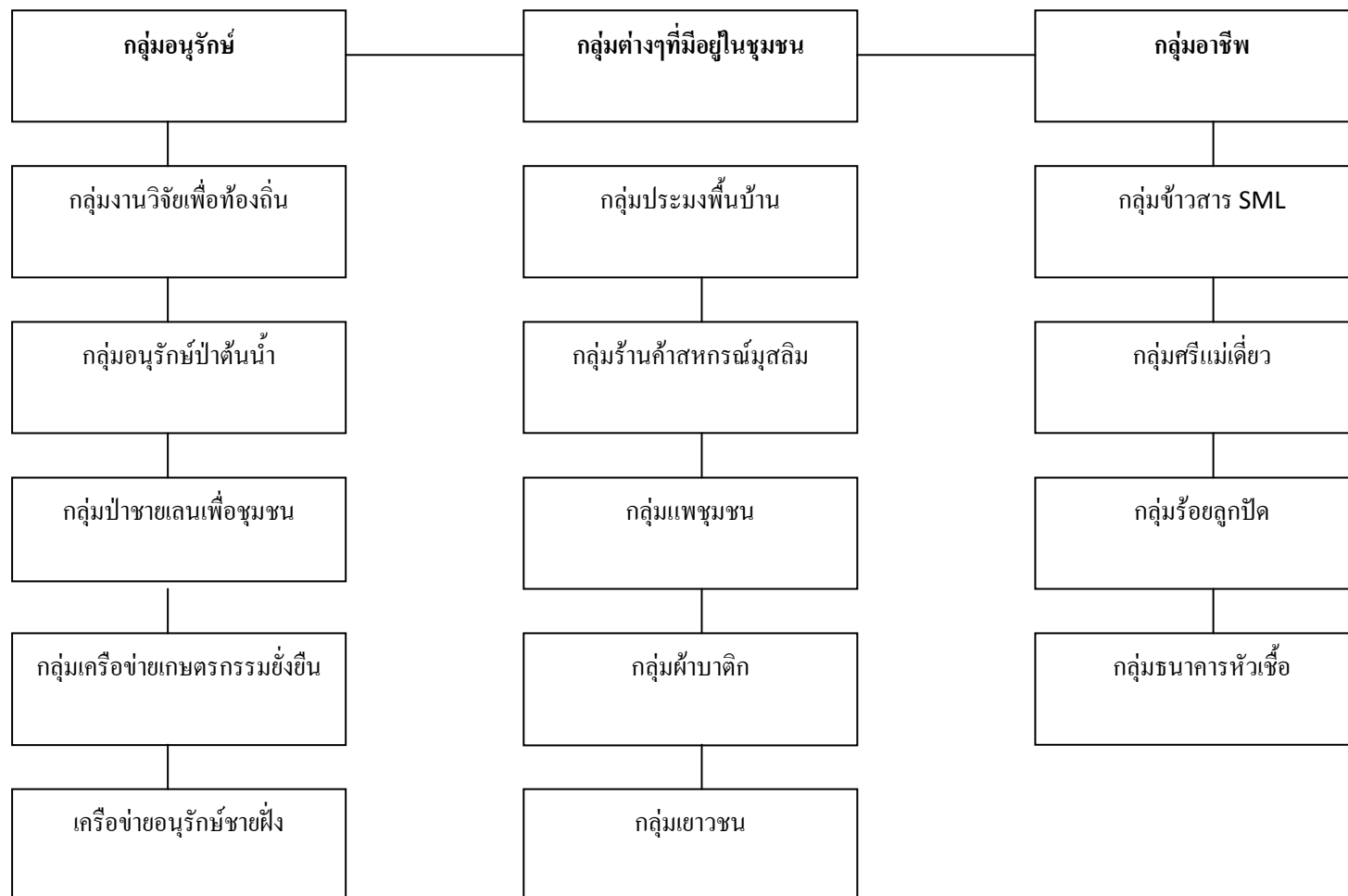


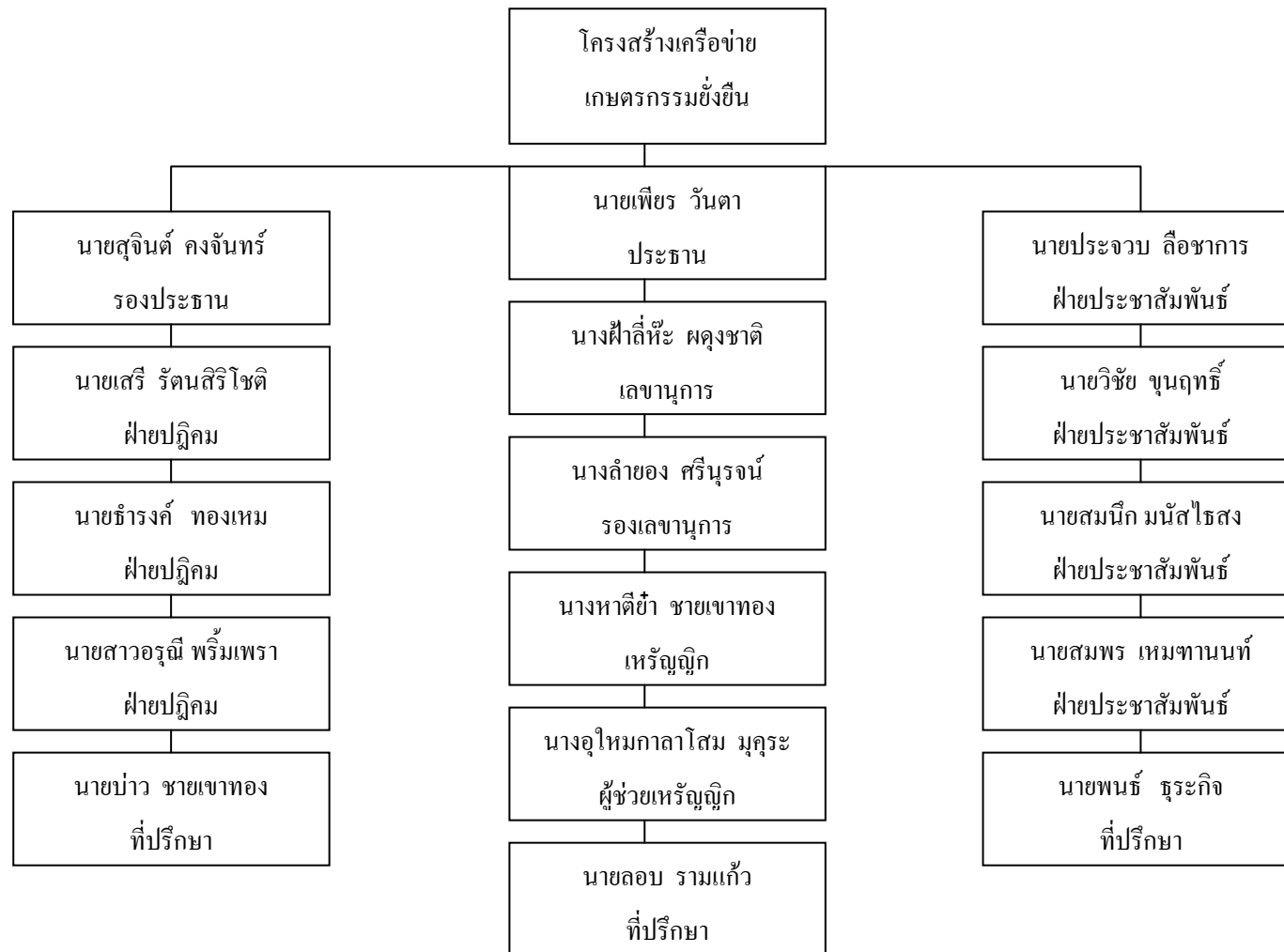
โครงการกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ
เพื่อความ มั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งตนเองโดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

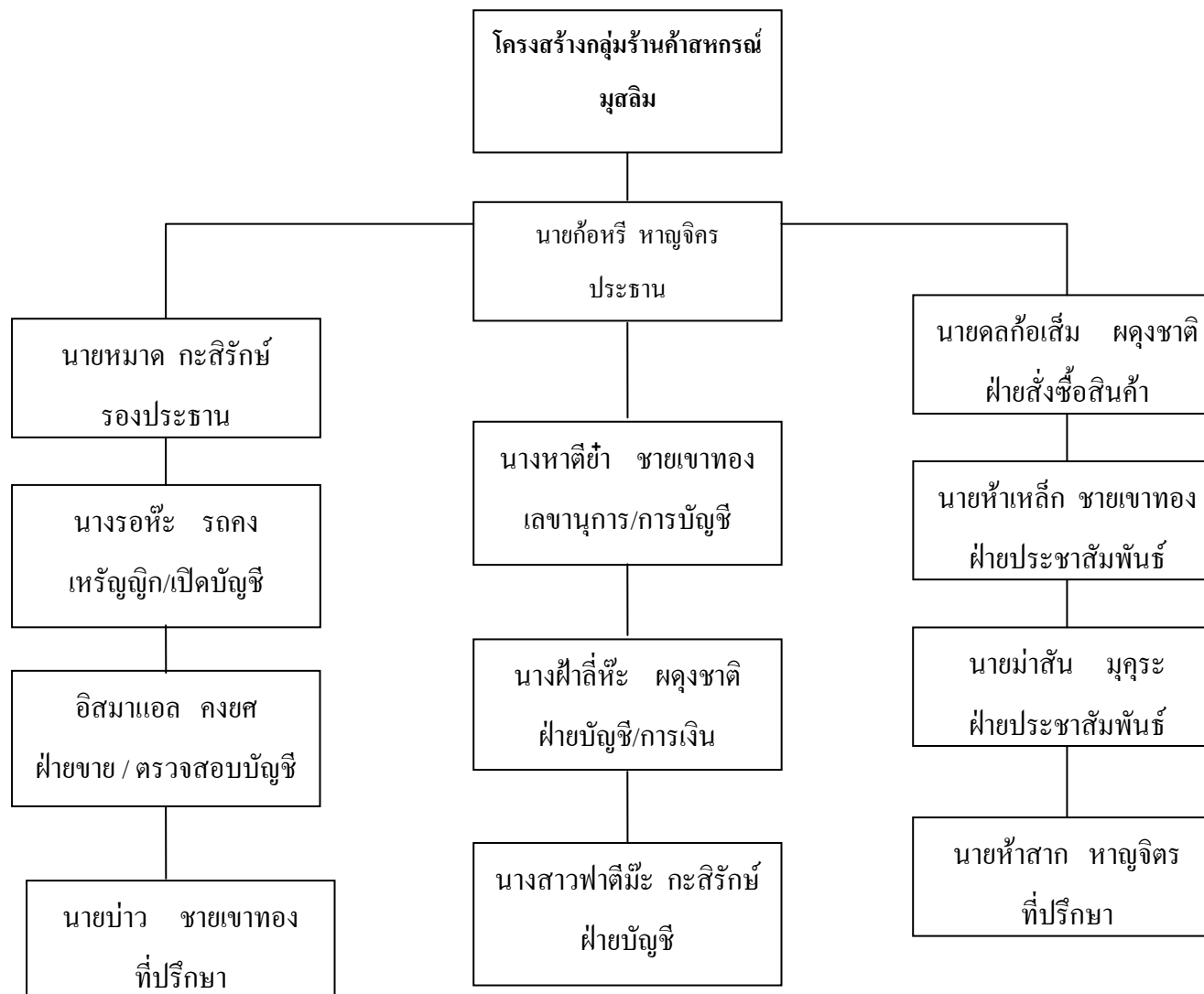


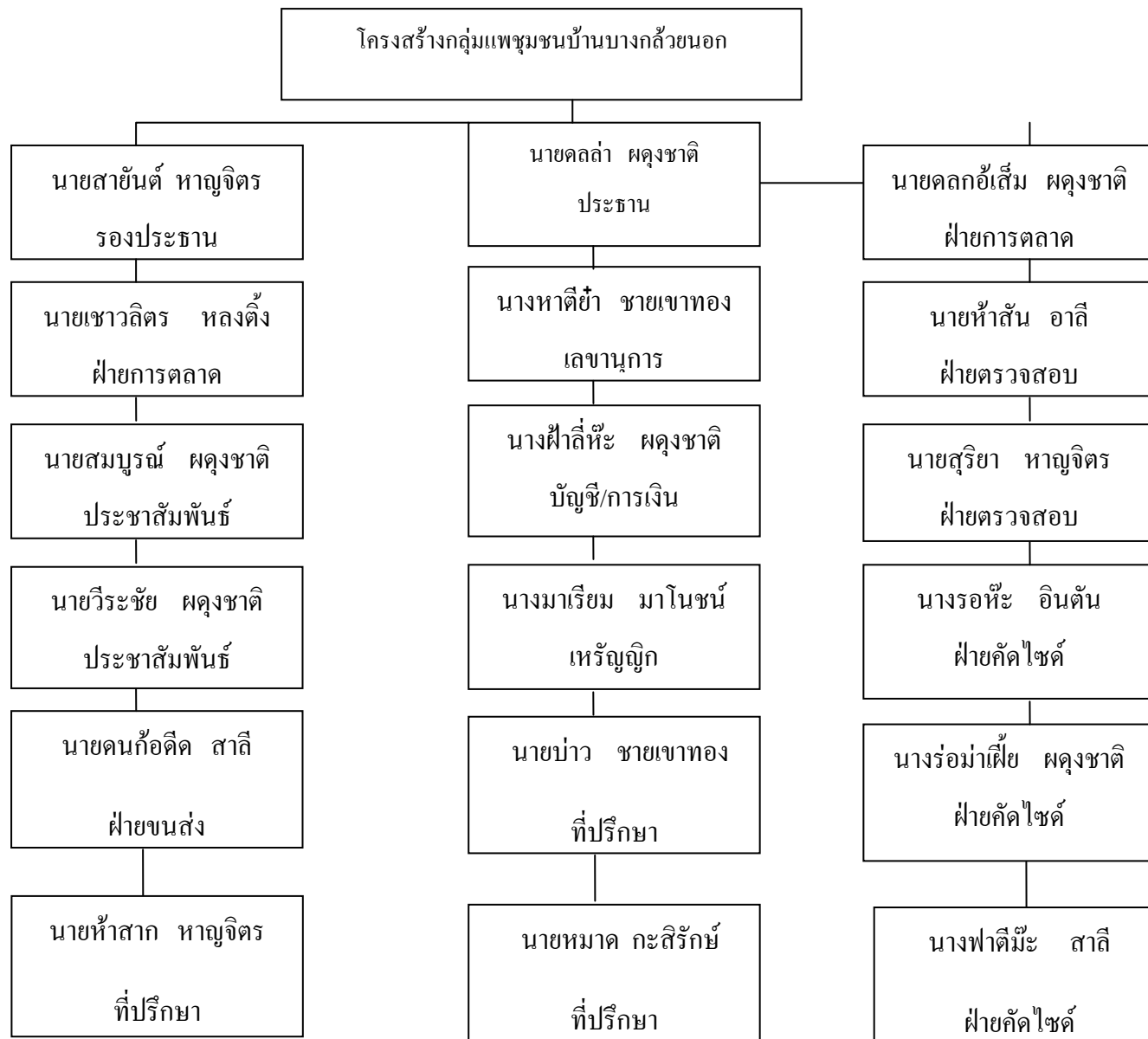




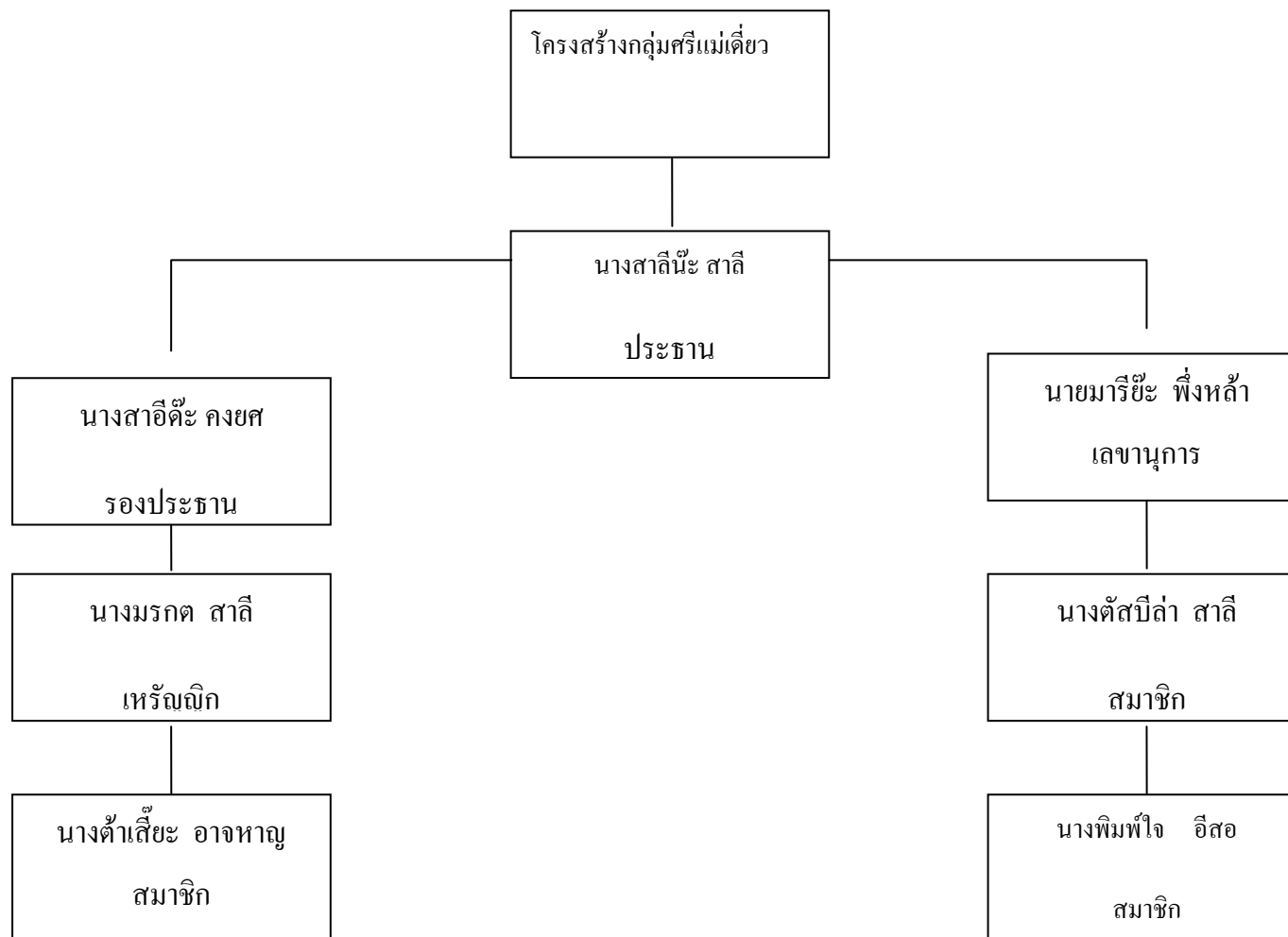


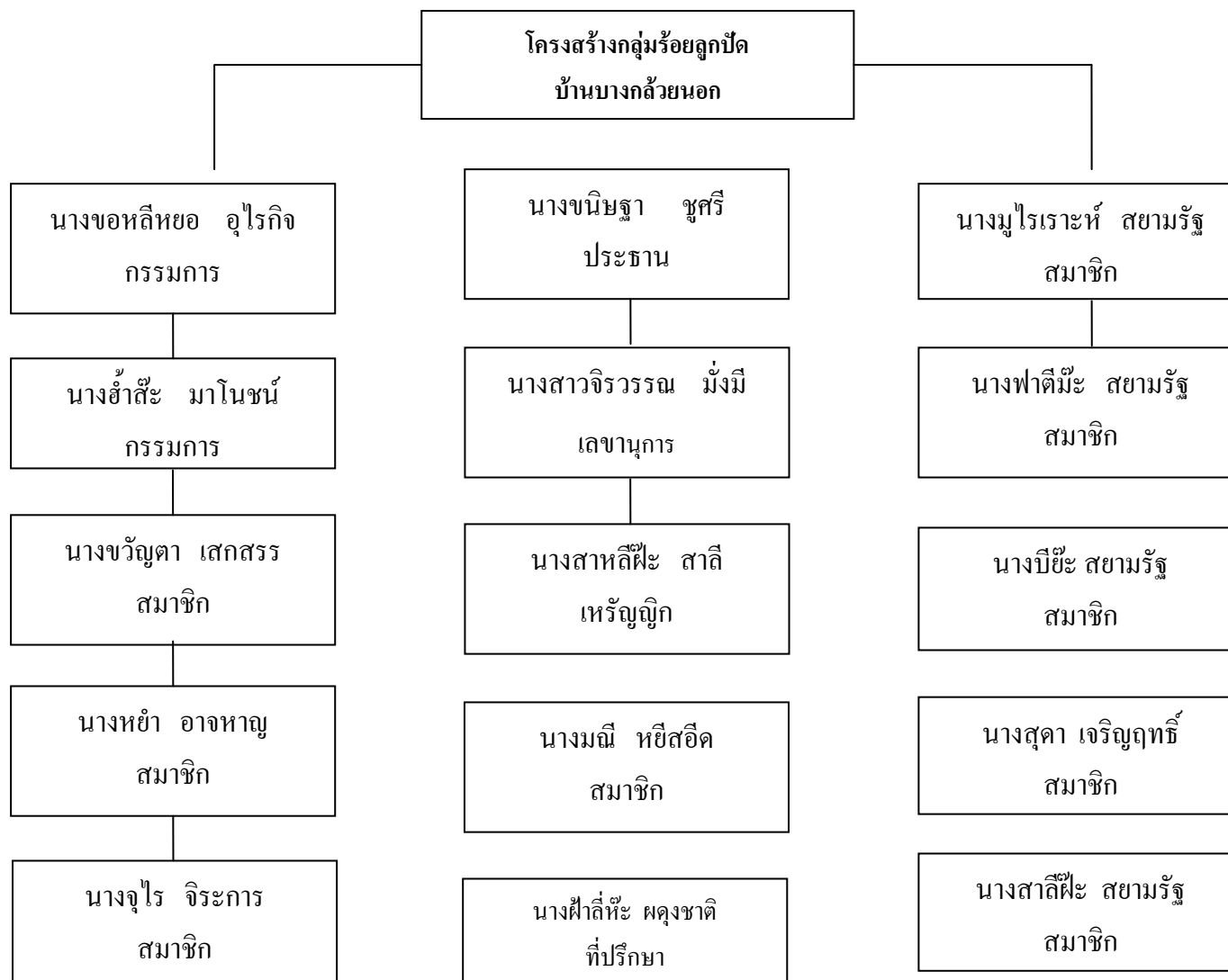


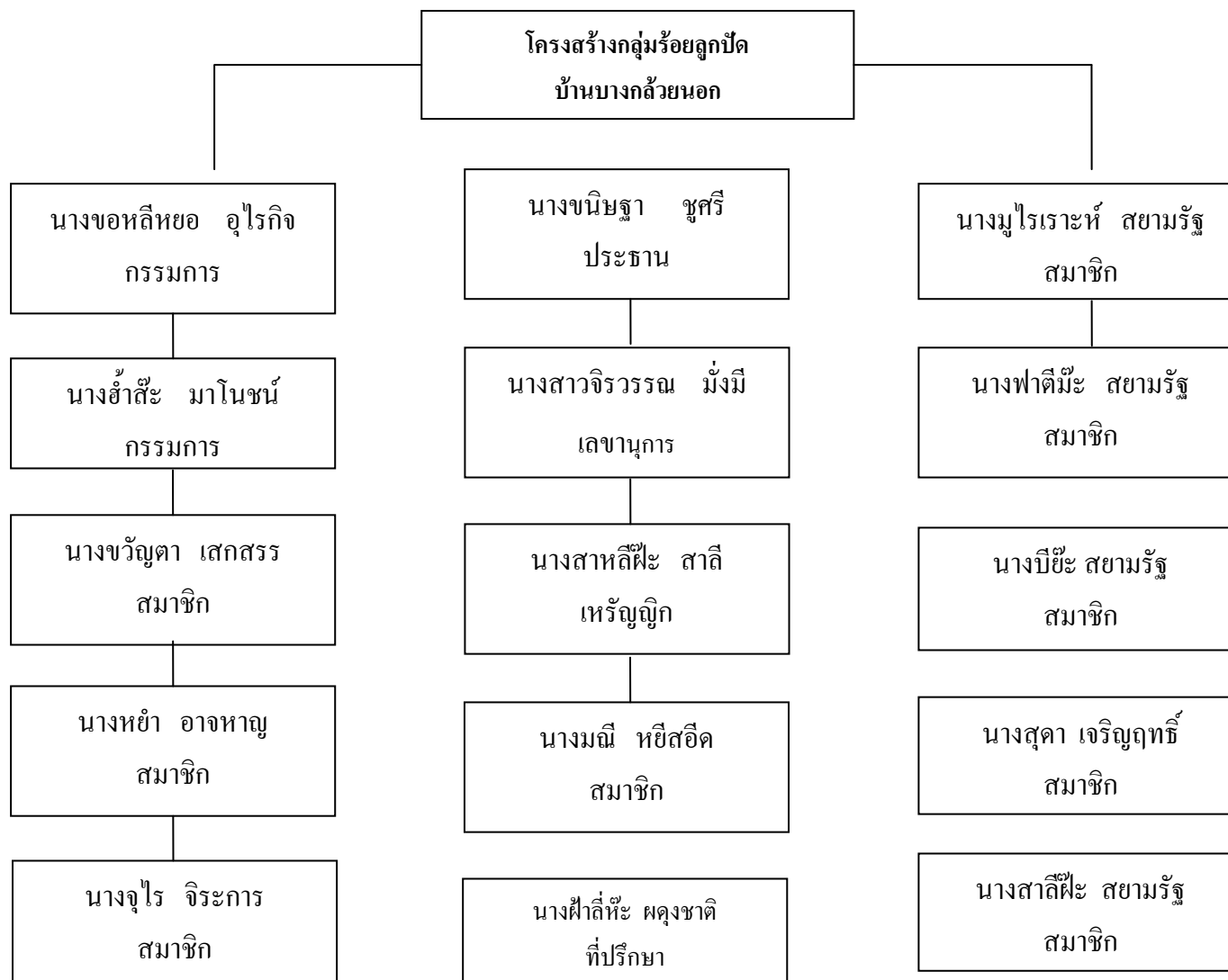


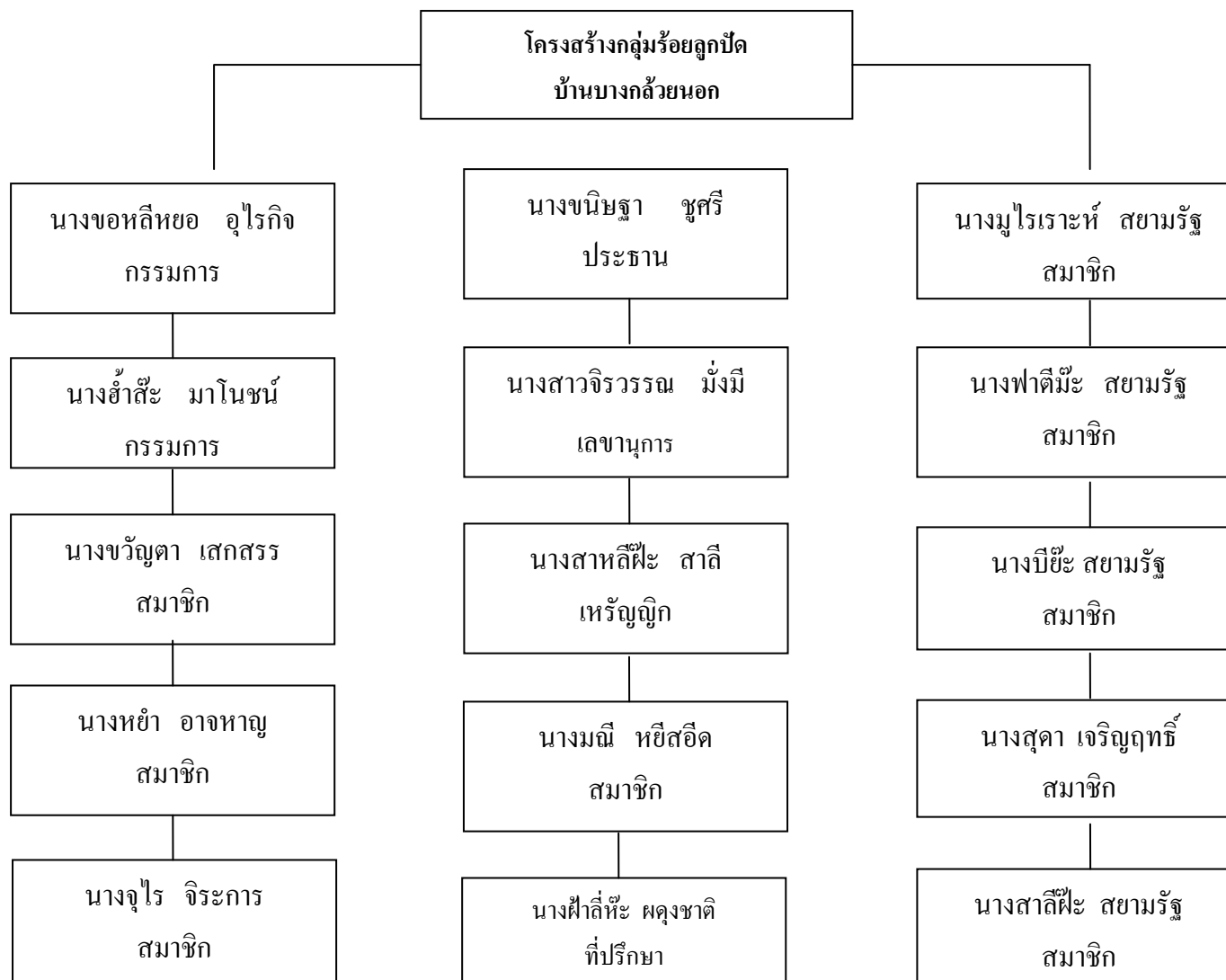


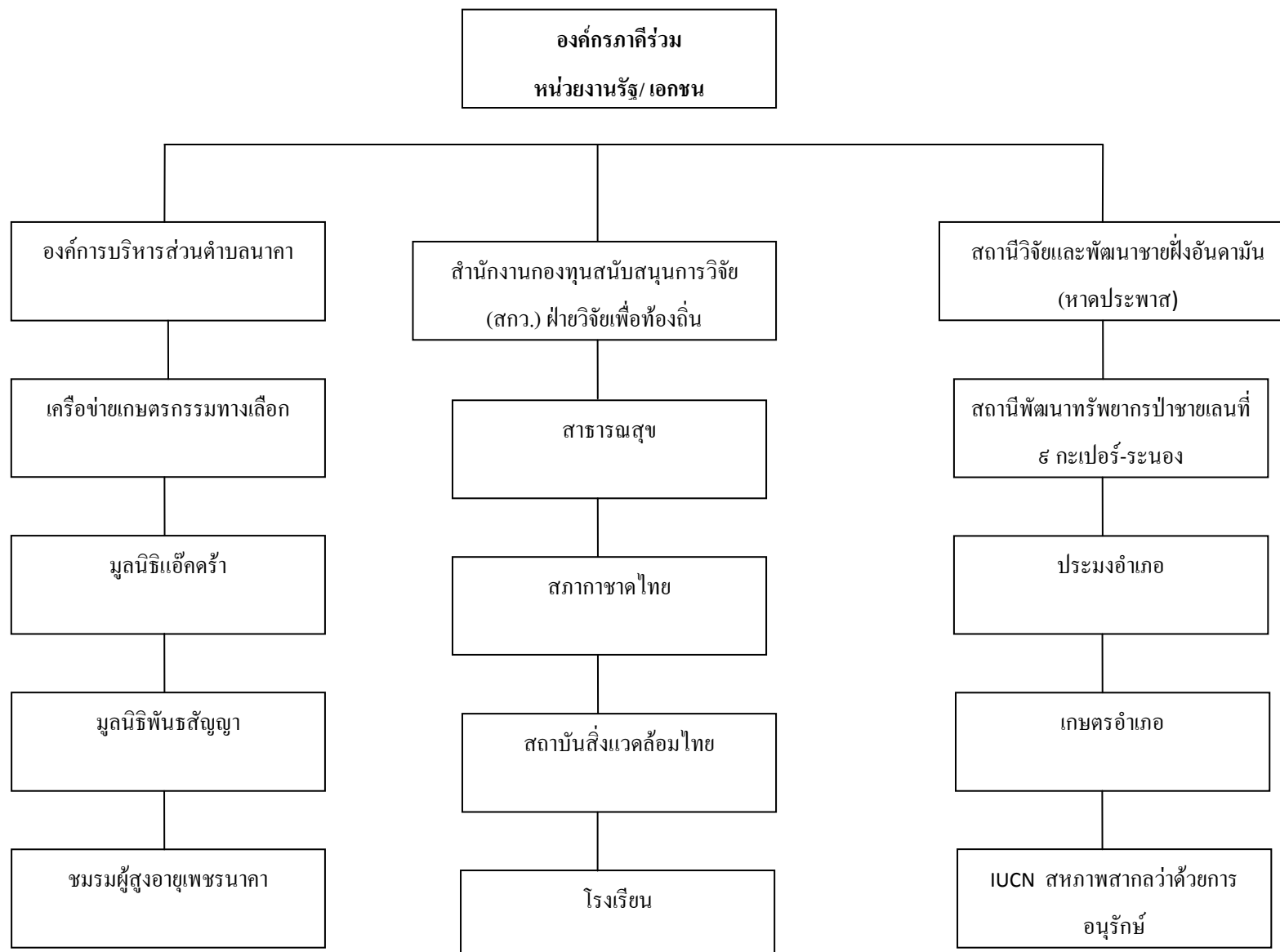
โครงการกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ
เพื่อความ มั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งตนเองโดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก











สรุปผลการดำเนิน

จากการดำเนินงานดังกล่าวสรุปได้ว่าในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก มีครัวเรือนทั้งหมด จำนวน ๒๓๖ ครัวเรือน จำนวนสมาชิกทั้งหมด ๑,๐๑๒ คน แบ่งเป็นผู้หญิง จำนวน ๕๐๖ คน ผู้ชาย จำนวน ๕๐๖ คน มีที่ดินทำกิน ๑๔๔ แปลง จำนวน ๑,๐๐๖ ไร่ แบ่งออกเป็นสวนยางพารา จำนวน ๗๘๘ ไร่ สวนปาล์มน้ำมัน จำนวน ๒๐๐ ไร่ สวนผสม จำนวน ๑๑๘ ไร่ มีเอกสารสิทธิ์ นส๓ ก. จำนวน ๑๑๕ แปลง มีเอกสาร ภทบ.๕. จำนวน ๑๖ แปลง มีเอกสาร สก.๑ จำนวน ๑ แปลง มีเอกสาร สปก. จำนวน ๑ แปลง ที่ดินไม่มีเอกสารจำนวน ๖๓ แปลง ไม่มีที่ดินทำกิน จำนวน ๖๒ ครัวเรือน มีเรือจำนวน ๗๑ ลำ รถจักรยานยนต์จำนวน ๓๐๓ คัน รถยนต์จำนวน ๕๓ คัน และกระชังอีกจำนวน ๔๑ ห้อง ส่วนของข้อมูลรายได้รวมทั้งชุมชน ๒๖,๔๐๑,๗๐๐ บาท / ปี มีรายจ่าย ๒๓,๐๒๕,๖๕๐ บาท / ปี ซึ่งมองว่าชุมชนบ้านบางกล้วยนอกจะมีรายจ่ายที่สูงมาก และค่อนข้างมีรายรับที่น้อยมาก หากมองตามความเป็นจริงแล้วรายรับควรจะมากกว่านี้ ซึ่งจากการลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลทำให้ได้ข้อมูลมาบางส่วน และบางส่วนก็ไม่กล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลและไม่มีตัวเลขที่ชัดเจนเพราะไม่ได้มีการจดบันทึกการทำบัญชีครัวเรือน คณะทีมวิจัยตั้งข้อสังเกตว่าหากมีความต้องการที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวต้องมีการสร้างกระบวนการปรับความคิดหรือการทำความเข้าใจในเบื้องต้น ในการสร้างการเรียนรู้การทำบัญชีในครัวเรือน การทำบัญชีคืออะไร ส่งผลในด้านใดบ้าง กับครัวเรือน ชุมชน สังคม ด้วยชุมชนเอง

โครงสร้างชุมชน ที่มีฝ่ายต่างๆ ที่ทำงานอยู่ในชุมชน ดังเช่น ฝ่ายปกครอง ฝ่ายพัฒนาฝ่ายรักษาความปลอดภัย ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายศาสนา ฝ่ายจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น คณะกรรมการป่าต้นน้ำ คณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน คณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน และฝ่ายกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่มีการดำเนินงานอยู่ ณ ปัจจุบัน ดังเช่น กลุ่มร้อยลูกปัด กลุ่มบาติก กลุ่มแพชุมชน กลุ่มผู้ประสบภัย แม่ศรีเดี่ยว กลุ่มกองทุนข้าวสาร และอื่นๆ ซึ่งโครงสร้างที่มีอยู่สามารถนำมาเป็นฐานหลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนได้เพราะทุกกลุ่มทุกฝ่ายมีศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งมองว่าทรัพยากรธรรมชาติมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับโครงสร้างของชุมชนทุกระดับ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมาทำงานร่วมกัน จากความแตกต่างของการทำงานของแต่ละฝ่าย นำมาบูรณาการให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมของแต่ละฝ่าย หากสามารถทำได้ ก็จะนำไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนในด้านของทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของชุมชนตลอดไป

ปัญหาอุปสรรค

- การเก็บข้อมูลในด้านของรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน สำหรับพื้นที่หรือที่ดินที่ครอบครองส่วนใหญ่ได้ข้อมูลที่เป็นประมาณการ เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีการจดบันทึกการทำบัญชีครัวเรือน และจำนวนการถือครองที่ดินที่ชัดเจน และบางส่วนยังไม่กล้าที่จะเปิดเผยข้อมูล จึงได้ข้อมูลที่เป็น

ประมาณการ และการสรุปข้อมูลที่เป็นตัวเลขทำให้เกิดความสับสนของทีมวิจัยที่ลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้ทีมวิจัยต้องใช้เวลาในการสรุปทบทวนข้อมูลกันอยู่หลายครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้ชุมชนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนทุกครัวเรือน เพื่อวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เหมาะสม และไม่ทำให้ตัวเองต้องเดือดร้อน ลดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ซึ่งสามารถรู้ได้หากมีการทำบัญชี โดยใช้ประสบการณ์ของผู้ที่มีการทำบัญชีมาเป็นต้นแบบ

กิจกรรมที่ ๓๔ เวทีนำเสนอข้อมูลการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ๓ ฐาน เพื่อระดมสมองหาแนวทางสรุปวิเคราะห์การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสามวงล้อบ้านบางกล้วยนอก

วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๓

สถานที่ ศูนย์เอนกประสงค์บ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อนำเสนอข้อมูลการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ
๒. เพื่อสรุปแลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้ออย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชน
๓. เพื่อการระดมสมองหาแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ
๔. เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมและการพึ่งพาตนเองซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงของชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมเตรียมความพร้อมทีมวิจัยในการเตรียมชุดข้อมูลเพื่อนำเสนอ
๒. ประสานผู้เข้าร่วมกิจกรรม
๓. จัดเตรียมความพร้อมก่อนจัดเวที
๔. แบ่งบทบาทหน้าที่กระบวนการนำเสนอข้อมูล การแบ่งกลุ่มย่อย ผู้รับผิดชอบกระบวนการเวที
๕. ประสานวิทยากรกระบวนการมาให้ความคิดเห็น และสรุปวิเคราะห์การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อและการจัดการทรัพยากร ๓ วงล้อ
๖. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น กระดาษชาร์จ์ ปากกา กล้องถ่ายรูป เครื่องเสียง จอโปรเจกเตอร์ เอกสารประกอบเวที เป็นต้น

มีผู้เข้าร่วมจำนวน ๘๕ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย / พี่เลี้ยง / นักเรียน/ ครู โรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก / ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน / รองนายก อบต.นาคา / สมาชิก อบต.นาคา / เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน อบต.นาคา / เจ้าหน้าที่จากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย / เจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๕ กระเปอร์-ระนอง / นักวิชาการจากสถานีวิจัยและพัฒนาชายฝั่งหาดประพาส ม.เกษตรศาสตร์คณะกรรมการและสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนตำบลนาคา/ คณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน / คณะกรรมการป่าต้นน้ำ / เจ้าหน้าที่จากองค์กรอิสระ

วิธีการดำเนินเวที

๑. ลงทะเบียน / แจกเอกสาร

๒. ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการจัดเวที โดยหัวหน้าโครงการ โดย นายคลก๊อเส็ม ผดุงชาติ

๓. กล่าวเปิดเวทีโดย นายก อบต. นาคา คุณพลาวุธ จ่างทอง

๔. แนะนำตัวทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมเวที

๕. นำเสนอข้อมูลการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ

○ วงล้อที่ ๑ ป่าต้นน้ำ โดย มาเรียม มาโนชน์

- ทำฝายชะลอน้ำ
- ปลุกไม้เสริม
- ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ

○ วงล้อที่ ๒ ล้อภาคการเกษตร โดย นางหาดิยา ชายเขาทอง

- ฝึกอบรมการทำปุ๋ยชีวภาพและการทำบัญชีครัวเรือน
- ลงพื้นที่เก็บข้อมูล แปลงต้นแบบ จำนวน ๓ แปลง

○ วงล้อที่ ๓ ล้อป่าชายเลน โดย นางฟ้าลิ๊ะ ผดุงชาติ

- ถักแนวเขตอนุรักษ์หอยในป่าชายเลน

๖. พักรับประทานอาหารว่าง

๗. แบ่งกลุ่มย่อย/ ระดมสมองหาแนวทางการจัดการทรัพยากร ๓ วงล้อ

ป่าต้นน้ำ/ภาคเกษตร/ป่าชายเลน

๘. พักรับประทานอาหารเที่ยง

๙. ตัวแทนนำเสนอข้อมูลจากกลุ่มย่อย จากการระดมสมองหาแนวทางการ

จัดการทรัพยากร ๒ วงล้อ

๑๐. สรุปวิเคราะห์การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ โดย

ผู้ทรงคุณวุฒิ คุณเดชา ดวงนามล / คุณประดิษฐ์ บุญปลอด/ หัวหน้าเกษตรอำเภอ / ประมงอำเภอ / สถานีป่าชายเลนที่ ๕ ดำเนินรายการโดย คุณสุกิจ นาคตาขุน ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัด พังงา ร่วมแลกเปลี่ยนผู้เข้าร่วมเวที

๑๑. กล่าวปิดการฝึกอบรมโดย ผู้ใหญ่ อิศระ ผดุงชาติ

- เดินทางกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ

ผลจากการดำเนินกิจกรรม

บรรยากาศในเวทีเต็มไปด้วยผู้ที่เข้าร่วมซึ่งได้เริ่มทยอยมาลงทะเบียน หลังจากนั้นก่อนเข้าสู่กระบวนการเวที พิธีกรดำเนินรายการ น.ส.ชาปีน๊ะ วันตา ได้เชิญชวนชมวิดิทัศน์กิจกรรมการดำเนินงานที่ผ่านมาของโครงการวิจัย ๓ วงล้อ จากนั้นก็ให้มีการแนะนำตัวทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์การจัดเวที โดยนายคลก้อเล็ม ผดุงชาติ ผมนามของหัวหน้าโครงการ วันนี้ผมมีความยินดีมากที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมและให้ความสำคัญในเวทีวันนี้มาก ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดเวทีวันนี้ คือ ทีมวิจัยได้ดำเนินกิจกรรมกระบวนการงานวิจัยมาเป็นระยะเวลา โครงการที่ ๒ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาได้มีการเก็บข้อมูลและการทำงานกิจกรรมจากงานวิจัย ในด้านฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ ภายใต้โครงการจัดการ ทรัพยากร ๓ วงล้อ โดยมีพื้นที่การศึกษา ๓ ฐาน เช่น ฐานป่าต้นน้ำคือฐานที่ ๑) ซึ่งเป็นแหล่งอาหารแหล่งต้นน้ำเพื่อบริโภคน้ำของชุมชน ฐานที่ ๒) คือฐานสวนเกษตร ซึ่งเป็นแหล่งการผลิตผลผลิตจากการเกษตร วงล้อที่ ๓) ป่าชายเลน ซึ่งในแต่ละวงล้อระหว่างทางทีมวิจัยได้พบประเด็นปัญหามากมาย เช่น ประเด็นการฟื้นฟู หากเราไม่เข้าไปเรียนรู้หรือจัดการปัญหา ในอนาคตป่าต้นน้ำหากป่าหมดไปจะส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไรบ้าง น้ำไม่มีใช้ สัตว์น้ำลดลง ในส่วนของภาคการเกษตร มีต้นทุนสูงในการทำเกษตร มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร ซึ่งเราจะมีกระบวนการแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างไร เช่น การลดต้นทุนทางการเกษตรโดยการทำปุ๋ยใช้เอง เป็นต้น ในส่วนของล้อที่ ๓ ป่าชายเลน ซึ่งมีการใช้ประโยชน์จากไม้ในป่าชายเลน มีการจับสัตว์น้ำเพื่อเป็นอาหาร วันนี้เป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมสมองเพื่อหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ

▶ กล่าวเปิดเวทีโดย ตัวแทนนายก อบต.นาคา คือ รองนายก อบต.นาคา นายสมชาย บัวลำเลิศ

ผมก็เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนเป็นครั้งแรกก็ยังไม่ค่อยทราบรายละเอียดของโครงการสักเท่าไร วันนี้ผมมาเป็นตัวแทนท่านนายกอบต.นาคา ผมก็ขอเปิดเวทีในครั้งนี้ และขอให้น้องจากเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ อบต.นาคา มาพูดคุยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาช่วย

▶ คุณกอบกุล วงศ์งาม เจ้าหน้าที่วิเคราะห์แผนและนโยบาย อบต.นาคา(น้องกะ) มาตามคำเรียกร้องของท่านรองนายก ในฐานะที่เป็นตัวแทนของอบต.นาคา ขอบอกกับทางทีมวิจัยบ้านบางกล้วยนอกว่าสิ่งที่ทางทีมวิจัยได้ทำเป็นสิ่งที่ดี เป็นประโยชน์กับชุมชนบ้านบางกล้วยนอกเป็นอย่างมากหากนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยไปใช้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

▶ ผู้ใหญ่บ้าน นายอิสระ ผดุงชาติ ได้เห็นถึงกระบวนการทำงานของทีมงานที่มีการดำเนินงานมาตั้งแต่ป่าต้นน้ำถึงป่าชายเลนมีการใช้เครื่องจีพีเอส มีการสำรวจสถานการณ์ของทรัพยากร ทำให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ อยากให้การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ช่วงนำเสนอข้อมูลการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ

วงล้อที่ ๑ ป่าต้นน้ำ โดย นางสาวอัมมาพร คงยศ ทิมวิชัย โดยใช้เครื่องมือนำเสนอเป็นพาเวอร์พ็อย และแผ่นชาร์ท

จากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่ป่าต้นน้ำก็พบปัญหาหลายๆอย่าง เช่น น้ำแห้งตลอดคลองในช่วงหน้าแล้งเดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนเมษายน ของทุกปี ทำให้น้ำอุปโภค - บริโภคในชุมชนไม่เพียงพอ จำนวนไม้ใหญ่น้อยลงและสัตว์น้ำบางชนิดก็ลดลง ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวทำให้ทางทิมวิชัยและชุมชนร่วมกันศึกษาเรียนรู้การแก้ไขปัญหาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการสำรวจการทำเกษตรในพื้นที่บริเวณป่าต้นน้ำ โดยมีเจ้าของพื้นที่สวนใกล้เคียง กับป่าต้นน้ำ / ทิมวิชัย / คณะกรรมการป่าที่เข้ามามีส่วนร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมในการร่วมกันดูแลไม้ให้มีการทำลายป่าต้นน้ำ และไม่ขยายพื้นที่ต่อไป มีการศึกษาเรียนรู้สำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำจืดในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ก็พบว่าไม้พันธุ์ไม้ที่หลากหลาย แต่ต้นไม้ใหญ่น้อยลง และพันธุ์สัตว์น้ำก็ลดน้อยลง ปริมาณของน้ำในชุมชนไม่เพียงพอต่อการบริโภค / อุปโภคของคนในชุมชน ซึ่งหลังจากนั้นก็มีการศึกษาเรียนรู้และสืบค้นสาเหตุของการลดลงของทรัพยากรดังกล่าว ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่ การเก็บข้อมูลปริมาณผู้ใช้น้ำในชุมชน เพื่อศึกษาเรียนรู้การค้นหาลำดับปริมาณน้ำที่ทางชุมชนได้นำมาอุปโภคบริโภคในแต่ละปี ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์กำลังการผลิตน้ำให้เพียงพอต่อการบริโภคของคนในชุมชน และร่วมกันเรียนรู้ค้นหาสาเหตุของปัญหาน้ำไม่พอใช้ ในช่วงหน้าแล้ง โดยเชื่อมโยงไปสู่ ทรัพยากรธรรมชาติป่าต้นน้ำที่เกิดการเปลี่ยนแปลง และได้ศึกษาเรียนรู้ว่า หากป่าต้นน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ก็จะสามารถผลิตน้ำได้เพียงพอต่อการบริโภค - อุปโภคของคนในชุมชน เพราะป่าต้นน้ำเป็นแหล่งผลิตน้ำโดยธรรมชาติของคนในชุมชน ซึ่งเป็นผลวัดของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ และศึกษาเรียนรู้ ที่มีความแตกต่างของระบบนิเวศ มีความหลากหลายทางชีวภาพ หากลือไหนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านบวกหรือทางด้านลบก็จะส่งผลกระทบต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เหลือด้วย เพราะฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีระบบนิเวศที่มีความเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กัน กระบวนการดังกล่าวที่ได้ดำเนินงานโดยใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือ เพื่อการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และการร่วมกันการแก้ไขปัญหาโดยชุมชนมีส่วนร่วม

กิจกรรมการฟื้นฟูและอนุรักษ์

๑. กิจกรรมทำฝายชะลอน้ำโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการชะลอน้ำไม่ให้ไหลเร็ว เป็นแอ่งกักเก็บน้ำ เพื่อ การอยู่อาศัยของสัตว์น้ำจืด เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ได้มีการขยายพันธุ์ เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของในคนชุมชนเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกัน

๒. กิจกรรมปลูกไม้เสริมแนวคลองในพื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียด ไม้ที่ปลูก เช่น มะเดื่อทราย กระถ่อน ลูกเลียด สะตอ ตะเคียนทอง บวบ บั้วบาย เพื่อการปลูกทดแทนต้นไม้ที่หายไปลดการพังทลายของตลิ่ง และการเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ป่าต้นน้ำ

๓. กิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำจืด ก็มีปลาอุก จำนวน ๑,๐๐๐ ตัว หอยขม ๒๐ กิโลกรัม เพื่อเพิ่มปริมาณของสัตว์น้ำ

วงล้อที่ ๒ ภาคการเกษตร นำเสนอโดย นางหาดีข้า ชายเขาทอง ทีมวิจัยโดยใช้เครื่องมือนำเสนอเป็นพาเวอร์พ้อยท์ และแผ่นชาร์จ

สำหรับภาคการเกษตรได้มีกิจกรรมการสำรวจการทำเกษตรในชุมชนว่ามีการทำเกษตรแบบไหนบ้าง ซึ่งหลังจากการทำกิจกรรมก็พบว่ามีการทำเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกปาล์ม น้ำมัน ยางพาราและผลไม้เป็นหลักซึ่งส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร แต่ยังมีกลุ่มคนที่มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำเกษตรที่พึ่งพาสารเคมีหันกลับมาทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรที่เกื้อกูลต่อชีวิตระบบนิเวศโดยใช้สารชีวภาพซึ่งเป็นทางเลือกในการทำเกษตรของเกษตรกร ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้และสามารถส่งผลกระทบต่อที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการสำรวจพื้นที่การเปรียบเทียบระหว่างการใช้สารเคมี กับไม่ใช้สารเคมีในการทำเกษตรข้อมูลที่เปรียบเทียบในเชิงพื้นที่ยังต้องใช้เวลาในการเปรียบเทียบ แต่ได้ข้อมูลเกษตรกรตัวอย่างในการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรจากการใช้สารเคมีเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยชีวภาพทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านของการลดต้นทุนการเกษตร ระบบนิเวศของดิน และสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ในส่วนของการจัดระบบการจัดการแรงงานในภาคเกษตร พบว่าส่วนใหญ่คนในชุมชนมีการจัดการแรงงานในการเกษตร โดยการทำกันเองในครัวเรือน การจ้างแรงงานที่เป็นคนในหมู่บ้าน และบางครัวเรือนมีการจ้างแรงงานต่างด้าวในการทำเกษตร

กิจกรรมการฟื้นฟูและการปรับเปลี่ยน

๑. กิจกรรมฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพและการทำปุ๋ยชีวครัวเรือน เพื่อการศึกษาเรียนรู้การทำปุ๋ยชีวภาพ ในการทำเกษตรและยังเป็นทางเลือกหนึ่งในการลดต้นทุนทางการเกษตร ซึ่งไม่ทำลายสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

๒. กิจกรรมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นแปลงต้นแบบที่มีความพยายามในการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการทำเกษตรที่พึ่งตนเอง ลด ละ เลิก ใช้สารเคมีในการทำเกษตรจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน ที่ต้องการลดการพึ่งพาสารเคมี

วงล้อที่ ๓ ป่าชายเลน นำเสนอโดยนางฟ้าลิ๊ะหะ ผดุงชาติ ทีมวิจัย โดยใช้เครื่องมือพาเวอร์พ้อยท์ และแผ่นชาร์จเป็นสื่อของฐานทรัพยากรปลายน้ำ คือ ป่าชายเลน มีกระบวนการศึกษาเรียนรู้สำรวจแนวเขต/ขอบเขตของป่าชายเลนของชุมชนจากเดิมชุมชนไม่ทราบเลยว่าพื้นที่/ขอบเขตของป่าชายเลนของชุมชนมีเนื้อที่เท่าไรมีขอบเขตอยู่ตรงไหน ก็ได้มีการทำกิจกรรมสำรวจพื้นที่ของป่าชายเลน โดยศึกษาเรียนรู้การใช้เครื่องมือจีพีเอสในการจับพิกัดของพื้นที่ และการสรุปผลการจับค่าพิกัด จีพีเอส การคำนวณพื้นที่ผลที่ได้คือพื้นที่ป่าชายเลนของชุมชนมีเนื้อที่ทั้งหมดจำนวน ๓๖๕ ไร่ ซึ่งมีขอบเขตจากตรงกันข้ามจากหมู่บ้านท่าคึกฤทธิ์ ไปจนถึง บ้านนายเกษม วิจิตรนันทนา มีการสำรวจพรรณไม้และพันธุ์สัตว์น้ำในป่าชายเลน/สำรวจภูมิปัญญาจากหอย / สำรวจภูมิปัญญาการทำกะปิ ทีมวิจัยได้ศึกษาเรียนรู้กระบวนการ/เทคนิค

การสำรวจ สัมภาษณ์ และคนในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้งานวิจัยมากขึ้น จากการให้บทบาทผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยใช้งานวิจัยท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงาน การดึงคณะกรรมการป้าชายเลนเพื่อชุมชนเข้ามาร่วมเรียนรู้ ทำให้เกิดการตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและได้เรียนรู้ถึงแนวเขตขอบเขตของพื้นที่ป่าชายเลนที่อย่างชัดเจน และทรัพยากรที่มีอยู่ในป่าชายเลน ซึ่งนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนที่ตรงจุด และมีการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก ในด้านของข้อมูลพื้นที่ วิธีการที่ทำให้ได้มาของข้อมูล / ข้อมูลพันธุ์ไม้พันธุ์สัตว์น้ำ ข้อมูลภูมิปัญญาการทำกะปิ ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากหอย เพื่อให้ข้อมูลถูกนำเสนอออกมาให้คนในชุมชน เด็กนักเรียน เยาวชน ได้มีการศึกษาเรียนรู้ และการเติมเต็มข้อมูลให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดและสอดคล้องกับวิถีชุมชนโดยแท้จริง

กิจกรรมการฟื้นฟูและอนุรักษ์

๑. กิจกรรมกันแนวเขตอนุรักษ์หอยในพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนในการเพิ่ม - ลดจำนวนปริมาณของหอย

๒. มีการปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าชายเลน เช่น ต้นโกงกาง ต้นจาก โดยการหนุนเสริมจากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย มีคณะกรรมการป้าชายเลนเพื่อชุมชน ซึ่งมีหน้าที่ดูแลการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ระดมความคิดเห็นในประเด็น “การจัดการทรัพยากร ๓ วงล้อ” โดยการแบ่งกลุ่มย่อยเป็นจำนวน ๓ กลุ่ม ๓ ฐานวงล้อ ป่าต้นน้ำ สวนเกษตร ป้าชายเลน โดยแบ่งจากความถนัดของแต่ละคน ซึ่งในส่วน of นักเรียนก็ให้กลับไปในแต่ละกลุ่มเพื่อการมีส่วนร่วมโดยการนับ ๑-๓ จากนั้นก็ไปเข้ากลุ่มกับกลุ่มผู้ใหญ่ในแต่ละฐานวงล้อ โดยมีพี่เลี้ยงประจำกลุ่มเพื่อการจัดกระบวนการจับประเด็น คึงข้อมูล กระตุ้นให้คนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และมีการแนะนำพี่เลี้ยงประจำกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ วงล้อป่าต้นน้ำ นางสาวชาปี๊ยะ วันดา (น้องน๊ะ)

กลุ่มที่ ๒ วงล้อภาคการเกษตร นางหาดีย่า ชายเขาทอง (จ๊ะย๊ะ)

กลุ่มที่ ๓ วงล้อป่าชายเลน นางฝ้าลี่หะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว)

สถานการณ์ในวงกลุ่มย่อย บรรยายภายในกลุ่มมีการร่วมแสดงความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกันซึ่งได้ตั้งประเด็นในเรื่องของแนวทางการจัดการทรัพยากรทั้งสามฐานทรัพยากร มีการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในเรื่อง การทำเกษตร การประกอบอาชีพ พูดถึงผลกระทบต่างๆที่เกิดขึ้น เช่น ในกลุ่มของการทำเกษตรมีการพูดคุยในเรื่องของการทำเกษตรที่มีผลเสียของการทำเกษตร ในกลุ่มของป่าชายเลนก็มีการพูดคุยในเรื่องของการใช้ประโยชน์ในป่าชายเลน รวมไปถึงชายฝั่ง สถานการณ์ของทรัพยากรป่าชายเลน ในกลุ่มของป่าต้นน้ำ พูดคุยในเรื่องของการจัดการป่าต้นน้ำ ปัญหา

ต่างๆ ซึ่งบรรยากาศในการระดมความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มมีความสนุกสนาน การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันการระดมความคิดเห็น ซึ่งดำเนินไปอย่างเรียบร้อย

ช่วงนำเสนอข้อมูล จากการระดมความคิดเห็นโดยตัวแทนแต่ละกลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ วงล้อปาดันน้ำ นำเสนอโดย นางสาว น้ำฝน ผดุงชาติ นักเรียนโรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก
ชั้น ม.๓

ฐานทรัพยากร	ปัญหาที่พบ	แนวทางการฟื้นฟู
ปาดันน้ำ	- ฝายกั้นน้ำชำรุดเสียหาย	- ควรมีการทำฝายที่มีมาตรฐานกว่านี้
	- เกิดการทับถมของใบไม้ในบริเวณหน้าฝาย	- ควรวางระยะฝายกั้นน้ำประมาณ ๒๐๐ เมตร - ควรที่จะสร้างเขื่อนแบบสโลบหรือแบบ ตระแกรง
	- มีวัชพืชคลุมที่ดินไม้ที่ปลูกเสริม และ เถาวัลย์ปกคลุมไม้ที่เล็กกว่า	- ควรที่จะปลูกจากสาครอบบริเวณฝายมีการ กำจัดวัชพืช
	- จำนวนสัตว์น้ำจืดลดลง เช่น	- เพิ่มจำนวนของสัตว์น้ำ
	- น้ำไม่พอใช้	- ควรมีการทำฝายให้มีขนาดใหญ่กว่านี้
	- น้ำดินเงินในบริเวณฝาย	- ควรมีการเปิดประตูระบายน้ำ

กลุ่มที่ ๒ วงล้อภาคการเกษตร นำเสนอโดย นางสาว น้ำฝน เส้นบุตร นักเรียนโรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก ชั้นม.๓

ฐานทรัพยากร	ปัญหาที่พบ	แนวทางการฟื้นฟู
- องค์ความรู้/ภูมิปัญญา	- ชุมชนมองเรื่องรายได้เศรษฐกิจ หลงลืมการทำข้อมูลอย่างเป็นระบบ - ภูมิปัญญาเดิมหายไป เช่น ภูมิ ปัญญาวนพอเต่า พืชผสมผสาน	- ทำฐานข้อมูลรายได้ - รายจ่าย ของระบบ เกษตร ดึงดูดใจให้คนหันกลับมาทำเกษตร พึ่งตนเอง - ฟื้นฟูภูมิปัญญาเดิมประยุกต์ใช้ตามความ ถนัดและสอดคล้องกับวิถี
- ทรัพยากรดิน	- ดินเสื่อมโทรมจากการใช้สารเคมี ยาฆ่าหญ้า - ปลูกพืชเชิงเดี่ยว พืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน	- ปุ๋ยชีวภาพ(สลับ) เช่น อีเอ็มบอล ดินดี จากป่า ปุ๋ย และน้ำ - ปลูกสร้างระบบเกษตรผสมผสาน/แซมพืช ร่องยาง - พืชคลุมดิน(พื้นดิน)ตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเขียว - กระบวนการฟื้นดินใช้เวลา ๒-๕ ปี

ฐานทรัพยากร	ปัญหาที่พบ	แนวทางการฟื้นฟู
- ทรัพยากรน้ำ	- น้ำไม่พอใช้เดือน พ.ย ถึง เม.ย ตลอดสายน้ำ - ช่วงกลางน้ำ สารเคมีปนเปื้อน บ่อ กึ่งน้ำกล่อย ครวเรือน - ช่วงชิงน้ำระบบการจัดการน้ำไม่ดี พอชุมชนยังรอความช่วยเหลือ ภายนอก - ใช้น้ำอย่างฟุ่มเฟือย ปล่อยน้ำทิ้ง	- สร้างแหล่งน้ำของชุมชน เช่น บ่อน้ำตื้น - สร้างระบบเกษตรที่ลดละเลิกใช้สารเคมี - บ่อกึ่ง(สร้างภาคีเครือข่ายร่วมกันเก็บข้อมูล) - สร้างจิตสำนึกร่วมกัน
- พันธุกรรมพืช	- สูญหาย เช่น พันธุ์ข้าว พันธุ์พืช - คุณค่าหายไป ลดลง	- ค้นหา รวบรวม อนุรักษ์ ประยุกต์ใช้

กลุ่มที่ ๓ วงล้อปาชาเลนนำเสนอโดย นางจุฬารณ โยธาแก้ว จากชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

ฐานทรัพยากร	ปัญหาที่พบ	แนวทางการฟื้นฟู
- ปาชาเลน	- มีขยะเพิ่มขึ้นในปาชาเลน	- สร้างกระบวนการจัดการขยะ ไม่ทิ้งลง แม่น้ำลำคลอง
	- มีการตัดไม้ในปาชาเลนเพิ่มขึ้น	- ให้มีการปลูกไม้เสริมและการเคารพกฎ กติกาการใช้ประโยชน์จากไม้ในปาชาเลน
	- มีการใช้เครื่องมือที่ทำลายล้าง เช่น อวนตาถี่ ปิ๊ดอ่าว อวนล้อม	- ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อการดูแล การใช้เครื่องมือที่ทำลายล้าง - สร้างกฎกติการ่วมกัน
	- มีการจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่	- ไม่จับปลาในฤดูกาลวางไข่
	- มีการปล่อยน้ำเสียลงทะเลจากบ่อ กึ่ง ครวเรือนที่อยู่ติดลำคลอง	- ไม่ปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำลำคลอง
	- คลังพังจากการกัดเซาะของน้ำ	- หามาตรากในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว
	- จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น	- สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรปาชาเลน
	- ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรทางทะเล	- สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โดยการจัด กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
	- ไม่มีที่ทิ้งขยะ	- หาทางออกหรือทางเลือกในการกำจัดขยะ

ฐานทรัพยากร	ปัญหาที่พบ	แนวทางการฟื้นฟู
		เช่น การคัดแยกขยะ
	- ชุมชน บางส่วนยังไม่ทราบ ขอบเขต โชนการใช้ประโยชน์ใน พื้นที่ป่าชายเลน	- จัดทำแผนที่ประชาสัมพันธการแบ่งโซน การใช้ประโยชน์ เช่น โชนพื้นที่ใช้สอย พื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่ฟื้นฟู

ช่วงเวลาที่เสวนาวิเคราะห์การฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ โดยนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

๑) คุณเดชา ดวงนามล นักวิจัยจากสถานีวิจัยและพัฒนาชายฝั่งหาดประพาส ม.เกษตรศาสตร์

“ พื้นที่ป่าต้นน้ำ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ แหล่งต้นน้ำกลายเป็นสวนเกษตร ป่าไม้โค่นทำลาย ทำให้น้ำแห้ง เกิดปัญหาน้ำไม่เพียงพอในการอุปโภค-บริโภค ทั้งที่ จ. ระนอง มีฝนตกมาก ๘ เดือน แต่ชุมชนไม่มีการเก็บน้ำเอาไว้ใช้ในหน้าแล้ง การฟื้นฟู ปลูกเสริมในพื้นที่ควรศึกษาหาความรู้ในด้านของพันธุ์ไม้แต่ละชนิดให้ครอบคลุมและเข้าใจวิจัยของไม้แต่ละชนิด ซึ่งสามารถฟื้นฟูได้ตรงกับธรรมชาติ การกำหนดกฎระเบียบร่วมกันดูแลป่าและการทำงานบูรณาการร่วมกัน ในการทำเกษตร แล้วปลูกไม้พืชอื่น เช่นต้นเหียง สะตอ ”

๒) คุณจันจิรา สมจันทร์ ตัวแทนจากเกษตรอำเภอสุขสำราญ จ.ระนอง

“ บ้านบางกล้วยนอกส่วนใหญ่ มีการทำสวนเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ซึ่งมีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร ส่งผลให้ดินมีสภาพเสื่อม ดินกระด้าง ซึ่งเป็นประเด็นของปัญหาหนึ่งของชุมชน ควรมีการนำปุ๋ยหมักชีวภาพมาใช้ในการทำเกษตร และควรมีการปลูกพืชคลุมดินในพื้นที่ทำเกษตร เพื่อช่วยรักษาความชุ่มชื้นของดิน ทางเกษตรอำเภอพร้อมที่จะหนุนเสริมในด้านของ องค์ความรู้วิชาการให้กับคนในชุมชน”

๓) อาจารย์อุมา อูไรกิจ จากโรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก

“ทางคณะครูได้เล็งเห็นความสำคัญในการเรียนรู้งานของชุมชน ก็ได้ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ของโครงการวิจัย ๓ วงล้อมาตลอด ซึ่งเป็นการสร้างจิตสำนึกของนักเรียนในการจัดการทรัพยากรของบ้านตัวเอง และเป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียน สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของเด็กนักเรียนได้ในอนาคต และมีความยั่งยืน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน”

๔) ลุงสุจินต์ คงจันทร์ ตัวแทนจากชุมชนหมู่ที่ ๕ บ้านฝายท่า

“สามวงล้อ เป็นการจัดการทรัพยากร ๓ ฐานทรัพยากรธรรมชาติ จากป่าต้นน้ำ สวนเกษตร ป่าชายเลน ซึ่งมีประเด็นปัญหาของแต่ ละฐานทรัพยากรที่ไม่เหมือนกัน เช่น ภาคการเกษตร มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตรส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดินเสื่อม ดินกระด้างและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ การแก้ไขปัญหา

โดยการ ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการทำเกษตร วิธีการลด คือการสำรวจพืชมีความหนาแน่นมากน้อยเพียงใด ก็ให้ลดให้น้อยลง แล้วค่อยๆลดลง จนเลิกใช้สารเคมี โดยการใช้สารทดแทนที่เป็น ปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทรัพยากร ๓ วงล้อ มองปัญหาเป็นประเด็นร่วม

๕) คุณณัฐพงศ์ โต๊ะหาด เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๕ กระเปอร์ - ระนอง

“ทางสถานีป่าชายเลนได้เข้าร่วมเวทีของชุมชนหลายครั้ง บ้านบางกล้วยนอกมีป่าชายเลนที่มีความสมบูรณ์มาก และมีกระบวนการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชน มีคณะกรรมการ ที่มีความเข้มแข็ง มีการเคารพ และปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตั้งไว้ มีการจัดการทรัพยากรทั้งระบบ หรือฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ เป็นกลุ่มเล็กๆ ที่มีการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากร โดยชุมชนมีส่วนร่วม และยับยั้งเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายการจัดการป่าชายเลน จากพื้นที่ใกล้เคียง เช่น บ้านท่ากลาง บ้านหาดทรายขาว กระเปอร์ ชิมิ ฯลฯ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนกันเป็นขบวน เพื่อปกป้องดูแลป่าชายเลนของชุมชนอย่างยั่งยืน”

สรุปผลจากการดำเนินกิจกรรม

จากกระบวนการดำเนินงาน “เวทีนำเสนอข้อมูลการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ๓ ฐาน เพื่อระดมสมองหา แนวทาง สรุปวิเคราะห์การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ บ้านบางกล้วย นอก” ก็สรุปได้จาก ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ ป่าต้นน้ำ ภาวการณ์เกษตร ป่าชายเลน ดังตารางด้านล่างนี้

วงล้อที่ ๑ ฐานทรัพยากรป่าต้นน้ำ

จุดอ่อน	จุดแข็ง	แนวทางแก้ไข
- ระบบนิเวศป่าที่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่า เป็นสวนมีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว - การใช้สารเคมีในการทำเกษตรใกล้บริเวณต้นน้ำ - เกิดการทับถมของใบไม้ทำให้น้ำเสียและดินเงิน - สัตว์น้ำจืดลดลง - น้ำแห้งขอดในช่วงหน้าแล้ง - น้ำไม่พอใช้ในชุมชน	- มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างความตระหนักร่วมกันในการจัดการดูแลป่าต้นน้ำ - มีการปลูกไม้เสริมบริเวณป่าต้นน้ำ - มีการทดลองทำฝายชะลอน้ำในป่าต้นน้ำ - มีคณะกรรมการดูแลจัดการป่าต้นน้ำ	- ควรมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างความตระหนักร่วมกันในการจัดการดูแลป่าต้นน้ำอย่างต่อเนื่อง - ควรสร้างกิจกรรมทำร่วมกัน เช่น การปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำและในพื้นที่สวนเกษตรส่งเสริมให้มีการปลูกไม้ถิ่น (การปลูกต้นไม้ในใจคน) - ควรขยายพื้นที่สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการศึกษาเรียนรู้ดูแลพื้นที่ป่าต้นน้ำสู่พื้นที่ใกล้เคียงได้เรียนรู้ร่วมกัน - คณะกรรมการป่าต้นน้ำจะต้องมีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

วงล้อที่ ๒ ฐานทรัพยากรภาคการเกษตร

จุดอ่อน	จุดแข็ง	แนวทางแก้ไข
- ชุมชนมองเรื่องรายได้เศรษฐกิจ - หลงลืมการทำข้อมูลเป็นระบบ - ภูมิปัญญาเดิมหายไป เช่น ภูมิปัญญาสวนพืชมะพร้าว พืชผสมผสาน - ดินเสื่อมโทรมจากการใช้สารเคมี - ขาดน้ำ - มีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว พืชเศรษฐกิจเช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน - น้ำไม่พอใช้เดือน พ.ย ถึง เม.ย และน้ำแห้งตลอดสายน้ำ - ช่วงกลางน้ำ มีสารเคมีปนเปื้อน บ่อกึ่ง ปล่อยน้ำทิ้ง น้ำกล่อยครัวเรือน - ช่วงชิงน้ำระบบการจัดการน้ำไม่ดี พอชุมชนยังรอความช่วยเหลือ ภายนอกมีการใช้น้ำอย่างฟุ่มเฟือย - พันธุ์กรรมพืช สูญหาย เช่น พันธุ์ข้าว พันธุ์พืช - คุณค่าหายไป ลดลง	- บางส่วนยังมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน - มีแปลงต้นแบบในการทำเกษตรดั้งเดิม เกษตรผสมผสาน - บางส่วนที่ริเริ่ม ลดละเลิกใช้สารเคมี - มีกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน - แปลงเรียนรู้การปลูกข้าว - กลุ่มผลิตภัณฑ์ลดรายจ่ายในครัวเรือน	- ทำฐานข้อมูลรายได้-รายจ่าย ของระบบเกษตร ดึงดูดใจให้คนหันกลับมาทำเกษตรพึ่งตนเอง - พัฒนาภูมิปัญญาเดิมประยุกต์ใช้ตามความถนัดและสอดคล้องกับวิถี - ฟื้นฟูสภาพ(สลับ)เช่น อีเอ็มบอล ดินดีจากป่า ปุ๋ยน้ำ - ปลูกสร้างระบบเกษตรผสมผสาน/แซมพืชร่วมยาง - พืชคลุมดิน(พื้นดิน)ตระกูลถั่วเช่นถั่วเขียว - กระบวนการฟื้นคืนใช้เวลา ๒-๕ ปี - สร้างแหล่งน้ำของชุมชนเช่น บ่อน้ำตื้น - ค้นหา รวบรวม อนุรักษ์ ประยุกต์ใช้

วงล้อที่ ๓ ฐานทรัพยากรป่าชายเลน

จุดอ่อน	จุดแข็ง	แนวทางแก้ไข
- มีขยะเพิ่มขึ้นในป่าชายเลน - มีการตัดไม้ในป่าชายเลนเพิ่มขึ้น - มีการใช้เครื่องมือที่ทำลายล้างเช่น อวนตาถี่ ปิ๊ดอ่าว อวนล้อม - มีการจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ - มีการปล่อยน้ำเสียลงทะเลจากบ่อ กุ้ง ครัวเรือนที่อยู่ติดลำคลอง - คลังพังจากการกัดเซาะของน้ำ - ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล - ไม่มีที่ทิ้งขยะ	- มีบางส่วนริเริ่มการคัดแยกขยะในครัวเรือน - มีคณะกรรมการดูแลป่าชายเลน - มีมาตรการ หรือกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนร่วมกัน - มีแผนที่ / ขอบเขตพื้นที่ และจำนวนของป่าชายเลนบ้านบางกล้ายนอก - มีกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างต่อเนื่อง เช่น การปลูกไม้ทดแทน	- สร้างกระบวนการจัดการขยะ ไม่ทิ้งลงแม่น้ำลำคลองและการหาทางออกหรือทางเลือกในการกำจัดขยะเช่น การส่งเสริมคัดแยกขยะในครัวเรือน - ให้มีการปลูกไม้เสริมและการเฝ้าระวังการตัดไม้ในป่าชายเลน - ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการดูแลการใช้เครื่องมือที่ทำลายล้าง - สร้างกติการ่วมกัน - ไม่จับปลาในฤดูวางไข่ - ไม่ปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำลำคลอง

โครงการกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ

เพื่อความ มั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งตนเองโดยชุมชนบ้านบางกล้ายนอก

จุดอ่อน	จุดแข็ง	แนวทางแก้ไข
- ชุมชนบางส่วนยังไม่ทราบขอบเขต โชนการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลน		- หามาตรการในการแก้ไขปัญหาคลังฟาง - สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลน - สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โดยการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง - จัดทำแผนที่ประชาสัมพันธ์การแบ่งโซนการใช้ประโยชน์เช่น โชนพื้นที่ใช้สอยพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่ฟื้นฟู

ข้อเสนอแนะ

เวทีสรุปบทเรียนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์บริหารจัดการบนฐานทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ ซึ่งจากการร่วมประชุมวิเคราะห์กันว่ากิจกรรมเวทีดังกล่าวสามารถนำมาารวมกันได้ในเวทีเดียวกัน โดยนำข้อมูลออกมาได้ครอบคลุมเพราะเนื้อหาเป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกันหากจัดให้ระยะห่างกันอาจทำให้เนื้อหาไม่เชื่อมโยงกัน และประเด็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนกับการเข้าร่วมกิจกรรมเวที ซึ่งบริบทของชุมชนหากการจัดเวทีหลายๆครั้ง บ่อยเกินไปจะทำให้ทางชุมชนเกิดการเบื่อหน่ายได้ เนื่องจากการติดภารกิจในการประกอบอาชีพทำให้ผู้เข้าร่วมอาจจะไม่ถึงเป้าหมายที่วางไว้ ทางทีมวิจัยก็ได้มีความเห็นร่วมกันว่าให้จัดเวทีพร้อมกันในครั้งเดียวกัน

กิจกรรมที่ ๓๕ เวทีนำเสนอผลงานวิจัย ทรัพยากร ๓ วงล้อบ้านบางกล้วยนอก

วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๓

สถานที่ โรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อนำเสนอผลงานวิจัยที่ผ่านมา

๒. เพื่อนำข้อมูลคืนสู่ชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมเตรียมความพร้อมทีมวิจัยในการเตรียมชุดข้อมูลเพื่อนำเสนอ

๒. ประสานผู้เข้าร่วมกิจกรรม

๓. จัดเตรียมความพร้อมการจัดเวที

๔. แบ่งบทบาทหน้าที่กระบวนการนำเสนอข้อมูล ผู้รับผิดชอบกระบวนการเวที

๕. ประสานวิทยากร

๖. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น กระดาษชาร์ต ปากกา กล้องถ่ายรูป เครื่องเสียง จอโปรเจกเตอร์ เอกสารประกอบเวที เป็นต้น

ผู้เข้าร่วมเวที จำนวน ๑๘๘ คน ประกอบด้วย นายอำเภอสุขสำราญ ท่านทรงพล ภาสกุลวงศ์ / ท่าน วมะนาว ผบ.ฉกร. ๒๕ / คุณนัฐพงศ์ โต๊ะหาด เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๕ เกาะเปเปอร์-ระนองคุณวสันต์ สุขสุวรรณ เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัดระนอง / ดิเจ ๑๐๐.๕ อสมท.ระนอง / ผู้ใหญ่บ้าน นายอิสระผดุงชาติ / คุณกอบกุล วงศ์งาม เจ้าหน้าที่วิเคราะห์แผนและนโยบายแผน อบ.ต. นาคา / คุณมณฑิร ธรรมวัฒ จากเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคใต้ พอช. / คุณสมพงษ์ ประสารการ เครือข่ายงานวิจัย โครงการว่านหางช้าง / คุณ นवलจันทร์ เจ้าหน้าที่กองทุนฟื้นฟูเกษตรจังหวัดระนอง / คุณโสธรณี โต๊ะเอี่ยม อาจารย์โรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก / ลุงลอบ รามแก้ว ประธานผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุเพชรนาคา / โครงการการใช้ประโยชน์จากสาธิต / โครงการภูสู่เล / โครงการการใช้ประโยชน์จากสาธิต / โครงการพักโคเช บ้านบางมัน / โครงการปลูกไผ่ด้านพระยาพิพิธ / โครงการศึกษาเรียนรู้การจัดการกลุ่มที่เหมาะสมบ้านกำแพง / เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน / คณะกรรมการป่าต้นน้ำ / คณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน/คณะอาจารย์โรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก / พี่เลี้ยง / ทีมวิจัย / ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก / เด็ก เยาวชน / นักศึกษาวิทยาลัยชุมชน

กระบวนการเวที

๑. ลงทะเบียน แจกเอกสารประกอบเวที จัดนิทรรศการกระบวนการทำงานวิจัย ๓ วงล้อ

จัดบู๊ทผลิตภัณฑ์ น้ำปลาบ้านบางกล้วยนอก

๒. กล่าวรายงานโดย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ นายอิสระ ผดุงชาติ

๓. กล่าวเปิดเวทีนำเสนองานวิจัย ๓ วงล้อบ้านบางกล้วยนอก

โดยนายอำเภอสุขสำราญ นายทรงพล ภาสกุลวงศ์

๔. การแสดงของเด็ก ๒ ชุด

ชุดที่ ๑ เป็นการแสดงความสามารถในการกล้าแสดงออกของเด็กเล็ก เพื่อมอบความสุขให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ชุดที่ ๒ เป็นแสดงถ่ายทอดกระบวนการดำเนินงานวิจัยของทีมวิจัย ในกระบวนการเก็บข้อมูลชุมชนโดยผ่านสื่อการแสดงของเด็กเยาวชนที่เป็นลูกหลานของทีมวิจัย

๕. นำเสนอข้อมูลงานวิจัยที่ผ่านมา โดยทีมวิจัย

๖. พักรับประทานอาหารเที่ยงพร้อมกัน

๗. นำเสนอข้อมูลโครงสร้างชุมชนกับบทบาทผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

๘. เวทีเสวนา บทบาทผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ดำเนินเวทีโดยคุณสุขกิจ นาคตาขุน ผู้เข้าร่วมเสวนาดังนี้

- ๘.๑ คุณนัฐพงศ์ โต๊ะหาด จากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๕ กระเปอร์-ระนอง
- ๘.๒ คุณวสันต์ สุขสุวรรณ เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัดระนอง / ดีเจ ๑๐๐.๕ อสมทระนอง
- ๘.๓ คุณกอบกุล วงศ์งาม เจ้าหน้าที่วิเคราะห์แผนและนโยบายแผน อบ ต. นาคา
- ๘.๔ คุณมณเฑียร ธรรมวัฒน์ จากเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคใต้ พอช.
- ๘.๕ คุณประสาน สาระการ เครือข่ายงานวิจัย โครงการว่านหางจระเข้
- ๘.๖ คุณนวลจันทร์ เจ้าหน้าที่กองทุนฟื้นฟูเกษตรกรรมจังหวัดระนอง
- ๘.๗ คุณโสธรณี โต๊ะเอี่ยม อาจารย์โรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก
- ๘.๘ ลุงลอบ งามแก้ว ประธานผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุเพชรนาคา

ผลการดำเนินงาน

วิทยากรดำเนินกระบวนการเวที โดยนายดลก่อเสริม ผดุงชาติ และนางสาวชาปี๊ยะ วันตา เริ่มจากชี้แจงกำหนดการเวทีให้ผู้เข้าร่วมเวทีทราบ

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ นายอิสระ ผดุงชาติ กล่าวรายงานดังนี้ กระผมนายอิสระ ผดุงชาติ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ บ้านบางกล้วยนอกและผู้เข้าร่วมเวที รู้สึกเป็นเกียรติและขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ที่ท่านได้กรุณามาเป็นประธานในพิธีเปิด “เวทีนำเสนอผลงานวิจัย สามวงล้อบ้านบางกล้วยนอก” ในวันนี้ ทั้งนี้ทางโครงการวิจัยบ้านบางกล้วยนอก ได้ดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยมีเป้าหมายขับเคลื่อนงานในประเด็นการจัดการทรัพยากรสามวงล้อ ประกอบด้วย ป่าต้นน้ำ ภาคเกษตร และป่าชายเลน โดยเน้นกระบวนการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมเป็นหลักนั้น ปัจจุบันโครงการวิจัยดังกล่าวได้ดำเนินการมาจนถึงสิ้นสุดกิจกรรมการวิจัยลง ทั้งนี้เพื่อนำเสนอผลการวิจัยต่อชุมชนหรือคืนข้อมูลให้กับชุมชน รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทิศทางการขับเคลื่อนการจัดการทรัพยากรสามวงล้อบ้านบางกล้วยนอกต่อไป จึงได้จัดให้มี “เวทีนำเสนอผลงานวิจัย สามวงล้อบ้านบางกล้วยนอก” ขึ้นในวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ ณ โรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก และมีการจัดนิทรรศการการจัดชุมผลิตภัณฑ์ และการแสดงของเด็ก เยาวชน ในการจัดเวทีครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วม ประกอบด้วย บุคลากรจาก เกษตรอำเภอกะเปอร์ประมงอำเภอ เครือข่ายโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา จังหวัดระนอง คณะครูอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก ชุมชน จำนวน ๑๕๐ คน ในการจัดเวทีในครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย อาทิ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมในวงเสวนา พี่เลี้ยง / ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา ทางโรงเรียนบ้านบางกล้วยนอกในด้านสถานที่ บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมขอกราบเรียนเชิญท่านประธานได้กล่าวเปิดเวทีนำเสนอข้อมูลงานวิจัยในครั้งนี้ เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้เข้าร่วมเวทีโดยทั่วกัน ขอกราบเรียนเชิญครับ

กล่าวเปิดเวทีนำเสนอผลงานวิจัย สามวงล้อบ้านบางกล้วยนอก โดย

นายอำเภอสุขสำราญ นายทรงพล ภาสกุลวงศ์ “ผมรู้สึกดีใจและเป็นเกียรติอย่างยิ่งเขابอกว่าคนที่เป็นวัยรุ่น วัยรา วัยฉกรรจ์ ไม่สามารถทำงานที่เข้ากันได้แต่ที่ชุมชนบ้านบางกล้วยนอกผมเห็นครั้งที่หนึ่ง

ที่มีการเตรียมพื้นที่ และเตรียมรับจังหวัดเคลื่อนที่ ผมก็เห็นว่ามิวรันเข้ามาทำงานร่วมกับกลุ่มวิจัยกรรจ์ ได้ และครั้งนี้ก็เป็นครั้งที่สองที่ผมเห็นเด็กตัวกระเป๋ยกเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับทีมผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่ทางชุมชน เห็นถึงความสำคัญในความสามารถของเด็กเล็กๆ เปิดโอกาสให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วม ทางทีมวิจัยบ้านบางกล้วยนอก นักวิชาการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้เสียสละเวลาอันมีค่ามาร่วมเวที “นำเสนอผลงานวิจัย สามวถลื้อบ้านบางกล้วยนอก” ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนับเป็นพื้นฐาน และปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ อำเภอสขสาราญเป็นอำเภอที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แหล่งน้ำ สวนเกษตร ป่าชายเลน หากแต่เราไม่มีการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ มีการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย โดยไม่คำนึงถึงว่าสักวันทรัพยากรที่มีอยู่นั้นจะหมดลง หรือเสื่อมสภาพไปโดยปริยาย อีกทั้งยังไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต่างมีความ ผูกพันกันอย่างซับซ้อนของระบบนิเวศธรรมชาติอย่างสมดุล กระบวนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนับเป็น สิ่งที่ดี ที่ทางชุมชนได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนเกิดการเรียนรู้ถึงการจัดการทรัพยากร ของชุมชนด้วยตนเอง ในด้านของปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อไปในอนาคตและยังคำนึงถึงสถานการณ์ของ ทรัพยากรต่างๆทั้ง ๓ ระบบ ตลอดจนการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้นอย่าสักแต่ว่าพูด เราจะต้องมีการปฏิบัติ ด้วยจึงจะเกิดผล ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอแสดงความขอบคุณ คณะผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมทุก ท่าน ตลอดจนทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดงานครั้งนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “สำนักงานกองทุนสนับสนุน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” ที่ให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณให้สำเร็จลุล่วงดังวัตถุประสงค์ทุกประการและ ขออวยพรให้ทุกท่านประสบแต่ความสุข ความเจริญด้วยทั่วกัน บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ข้าพเจ้าขอ เปิดเวที “นำเสนอผลงานวิจัย สามวถลื้อบ้านบางกล้วยนอก” ณ บัดนี้

ชมการแสดงของเด็กเล็ก ๒ ชุด

ชุดที่ ๑ เป็นชุดที่เด็กเล็กๆชื่อชุดว่า เจ้าที่แรง/ ซิมิ/ โคโยตี้กะพี ซึ่งการแสดงทำให้เด็กได้ฝึกฝน ความกล้าแสดงออกและมอบ ความสุขให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ชุดที่ ๒ เป็นการแสดงละคร ที่ถ่ายทอดกระบวนการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาของทีมวิจัยใน กระบวนการเก็บข้อมูลในชุมชน การลงพื้นที่ การประชุมทีม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผ่านสื่อการแสดงของ เด็กเยาวชนที่เป็นลูกหลานของทีมวิจัย เพื่อการเปิดโอกาสให้เด็กเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝัง จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดกระบวนการทำงาน ของผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งตัวละครแต่ละตัวจะเป็นตัวแทนของทีมวิจัย เช่นค.ช ชักคิก ผดุงชาติ แสดงเป็น หัวหน้าโครงการนายคลก้อเส้ม ผดุงชาติ ค.ญ จริญา สาลี แสดงเป็น ฟ้าลีหะ ผดุงชาติ(จ๊ะสาว) ค.ญอุมาพร ชายเขาทอง แสดงเป็น นางหาดีย่า ชายเขาทอง (จ๊ะยะ) การแสดงดังกล่าวเพื่อการถ่ายทอดและสร้างการเรียนรู้ โดยผ่านสื่อตัวละครที่เป็นเด็ก และการแสดง ร่องเง เป็นการเล่นหุ่นหรือสืบสานศิลปะพื้นบ้านที่กำลังจะสูญ หายไป การแสดงชุดนี้แสดง ก่อนปิดเวทีและหลังการแสดงก็จะมีกรรอง “เพลงวิจัยท้องถิ่น”บ้านบางกล้วย

นอก โดย ค.ญ จริญา สาลี เป็นบุตรสาวของทิมวิชัย นางฝ้ายหะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว) ที่มีการถ่ายทอดให้กับลูกสาวในการขับร้องเพลง ซึ่งเพลงนี้เป็นเพลงที่ทางทิมวิชัยได้แต่งขึ้นมาจากกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ผ่านจาก “โครงการ การศึกษาเรียนรู้การผลิตน้ำปลาและการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก”

นำเสนองานวิจัยทรัพยากร ๓ วงล้อ ที่ผ่านมามีดังนี้

วงล้อที่ ๑ ป่าชายเลน โดย นางฝ้ายหะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว) ใช้พาวเวอร์พอยนำเสนอข้อมูลงานวิจัยที่ผ่านมาในภาคปลายน้ำ มีกระบวนการศึกษาเรียนรู้สำรวจแนวเขต/ขอบเขตของป่าชายเลนของชุมชนจากเดิมชุมชนไม่ทราบเลยว่าพื้นที่/ขอบเขตของป่าชายเลนของชุมชนมีเนื้อที่เท่าไรมีขอบเขตอยู่ตรงไหน ก็ได้มีการทำกิจกรรมสำรวจพื้นที่ของป่าชายเลนโดยศึกษาเรียนรู้การใช้เครื่องมือจีพีเอสในการจับพิกัดของพื้นที่และการสรุปผลการจับ พิกัด จีพีเอส การคำนวณพื้นที่ ผลที่ได้ คือ พื้นที่ป่าชายเลนของชุมชนมีเนื้อที่ทั้งหมด ๓๖๕ ไร่ ซึ่งมีขอบเขตจากตรงกันข้ามจากหมู่บ้านท่าลือฤทธิ ไปจนถึง บ้านนาย เกษม วิจิตร นันทนา มีการสำรวจพรรณไม้และพันธุ์สัตว์น้ำในป่าชายเลน /สำรวจภูมิปัญญาจากหอย / สำรวจภูมิปัญญาการทำกะปิ ทิมวิชัยได้ศึกษาเรียนรู้กระบวนการ/เทคนิค การสำรวจ สัมภาษณ์ และคนในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้งานวิจัยมากขึ้นจากการให้บทบาทผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยใช้งานวิจัยท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงาน การดึงคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชนเข้ามาร่วมเรียนรู้ ทำให้เกิดการตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและได้เรียนรู้ถึง แนวเขต ขอบเขตของพื้นที่ป่าชายเลนที่อย่างชัดเจน และทรัพยากรที่มีอยู่ในป่าชายเลน ซึ่งนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนที่ตรงจุด และมีการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก ในด้านของข้อมูลพื้นที่วิธีการที่ทำให้ได้มาของข้อมูล /ข้อมูลพันธุ์ไม้พันธุ์สัตว์น้ำ ข้อมูลภูมิปัญญาการทำกะปิ ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากหอย เพื่อให้ข้อมูลถูกนำเสนอออกมาให้คนในชุมชน เด็กนักเรียน เยาวชน ได้มีการศึกษาเรียนรู้ และการเติมเต็มข้อมูลให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดและสอดคล้องกับวิถีชุมชนโดยแท้จริง

ผลจากกระบวนการงานวิจัย

เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนในการจัดการปัญหาทำให้ ชุมชนตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของป่าชายเลนของชุมชน ส่งผลให้เกิดอาสาสมัครในการจัดการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนเพิ่มขึ้น มีคณะกรรมการในการบริหารจัดการดูแลป่าชายเลนและมีการติดตามร่วมกันในการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ซึ่งนำไปสู่การขยายผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาสู่ เด็ก เยาวชน

วงล้อที่ ๒ ภาคการเกษตร โดย นางหาดิยา ขายเขาทอง (จ๊ะฮะ) มีการสำรวจการทำเกษตรในชุมชนว่ามีการทำเกษตรแบบไหนบ้างหลังจากการทำกิจกรรมก็พบว่ามีการทำเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกปาล์ม น้ำมัน ขางพาราและผลไม้ เป็นหลักซึ่งส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตรแต่ยังมีกลุ่มคนที่มีการ

ปรับเปลี่ยนแนวคิดว่าเกษตรกรที่พึ่งพาสารเคมีหันกลับมาทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรที่เกื้อกูลต่อชีวิต ระบบนิเวศโดยใช้สารชีวภาพซึ่งเป็นทางเลือกในการทำเกษตรของเกษตรกร ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้และสามารถส่งผลกระทบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการสำรวจพื้นที่การเปรียบเทียบระหว่างการใช้สารเคมี กับไม่ใช้สารเคมีในการทำเกษตรข้อมูลที่เปรียบเทียบในเชิงพื้นที่ยังต้องใช้เวลาในการเปรียบเทียบ แต่ได้ข้อมูลเกษตรกรตัวอย่างในการปรับเปลี่ยนการทำเกษตร ๓ ท่าน เป็นแปลงต้นแบบ แปลงที่ ๑) เป็นแปลงวิชาลวดล่อง นาย หมาด กะสิริภักดิ์ เป็นที่มาของชื่อแปลงก็คือ “วิชาความรู้ไม่ได้มีแค่การเข้าประชุม และสูตรการทำที่ตายตัวและในเอกสารแต่ความรู้หาได้จากการปฏิบัติในการลองผิด ลองถูกในการทำงานจึงเป็นที่มาของแปลงวิชาลวดล่อง” แปลงที่ ๒) เป็นแปลงปรับเปลี่ยนเรียนรู้ ของนายห้าเหล็ก ชายเขาทอง จากการใช้สารเคมีเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยชีวภาพทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการลดต้นทุนการเกษตร ระบบนิเวศของดิน และสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ในส่วนของการจัดระบบการจัดการแรงงานในภาคเกษตร พบว่าส่วนใหญ่คนในชุมชนมีการจัดการแรงงานในการเกษตรโดยการทำกันเองในครัวเรือน จ้างแรงงานที่เป็นคนหมู่บ้าน บางครัวเรือนมีการจ้างแรงงานต่างด้าวในการทำเกษตร

ผลจากกระบวนการงานวิจัย

ชุมชนเริ่มเห็นความสำคัญการทำเกษตรแบบปลอดภัยและการลดต้นทุนทางการเกษตรมากขึ้นในการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการ ลด ละ เลิกใช้สารเคมี จะต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวเกิดถ่ายทอดการเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำเกษตรแบบดั้งเดิมและพันธุกรรมพืชท้องถิ่น สู้ เด็ก และเยาวชน

วงล้อที่ ๑ ป่าต้นน้ำ โดยนางมา เรียม มาโนชน (จะเรียม) จากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่ป่าต้นน้ำก็พบปัญหาหลายอย่าง เช่น น้ำแห้งตลอดคลองในช่วงหน้าแล้งเดือนพ.ย – เม.ย ทำให้น้ำอุปโภค - บริโภคในชุมชนไม่เพียงพอ จำนวนไม้ใหญ่ค่อยลงและสัตว์น้ำบางชนิดก็ลดลง ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวทำให้ทางทีมวิจัยและชุมชนร่วมกันศึกษาเรียนรู้การแก้ไขปัญหาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการสำรวจการทำเกษตรในพื้นที่บริเวณป่าต้นน้ำ โดยมีเจ้าของพื้นที่สวนใกล้เคียง กับป่าต้นน้ำ / ทีมวิจัย / คณะกรรมการป่าที่เข้ามามีส่วนร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมในการร่วมกันดูแลไม่ให้มีการทำลายป่าต้นน้ำ และไม่ขยายพื้นที่ต่อไป มีการศึกษาเรียนรู้สำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำจัดในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ก็พบว่าพันธุ์ไม้ที่หลากหลายแต่ต้นไม้ใหญ่ค่อยลง และพันธุ์สัตว์น้ำก็ลดน้อยลง และปริมาณของน้ำในชุมชนไม่เพียงพอการบริโภค / อุปโภคของคนในชุมชน จากนั้นก็มีการศึกษาเรียนรู้และสืบค้นสาเหตุของการลดลงของทรัพยากรดังกล่าวซึ่งเชื่อมโยงไปสู่ การเก็บข้อมูลปริมาณผู้ใช้น้ำในชุมชน เพื่อศึกษาเรียนรู้การค้นหาลำดับปริมาณน้ำที่ทางชุมชนได้นำมาอุปโภคบริโภคในแต่ละปี ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์กำลังการผลิตน้ำให้เพียงพอต่อการบริโภคของคนในชุมชน และร่วมกันเรียนรู้ค้นหาสาเหตุของปัญหาน้ำไม่พอใช้ ในช่วงหน้าแล้ง ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่ทรัพยากรธรรมชาติป่าต้นน้ำที่เกิดการเปลี่ยนแปลง และได้ศึกษาเรียนรู้ว่า หากป่าต้นน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ก็จะสามารถผลิตน้ำได้เพียงพอต่อการบริโภค / อุปโภคของคนในชุมชน เพราะป่าต้นน้ำเป็นแหล่งผลิตน้ำโดยธรรมชาติของคนในชุมชน ซึ่งเป็นผลวัดของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ และศึกษาเรียนรู้ ที่มีความแตกต่าง

ของระบบนิเวศ มีความหลากหลายทางชีวภาพ หากลือไหนดเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านบวกหรือทางด้านลบก็จะส่งผลกระทบต่อสิ่งต่างๆที่เหลืด้วย เพราะฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีระบบนิเวศที่มีความเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กัน กระบวนการดังกล่าวที่ได้ดำเนินงานโดยใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือ เพื่อการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และการร่วมกันการแก้ไขปัญหา โดยชุมชนมีส่วนร่วม

ผลจากกระบวนการงานวิจัย

ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการดูแลเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของป่าต้นน้ำมีคณะกรรมการในการบริหารจัดการดูแลป่าต้นน้ำมีกฎกติการ่วมกันในการใช้ประโยชน์จากป่าต้นน้ำ

นำเสนอข้อมูล โครงสร้างชุมชนและบทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดย นาง ฝ่าลิ๊ะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว)

วงเสวนา “บทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ” ดำเนินรายการโดย คุณสุกจินาคตาขุน เปิดประเด็นวงเสวนา ทางหน่วยงานรัฐหรือเอกชนจะมีการหนุนช่วยชาวบ้านบางกล้ายนอกได้อย่างไรบ้าง นักวิจัยท้องถิ่นทำให้คน ได้ฝึกเขียน ฝึกบันทึก ฝึกการวิเคราะห์ข้อมูล มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประสานงานผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

มีผู้เข้าร่วมเสวนา จำนวน ๘ ท่าน

๑. คุณนวลศรี เจ้าหน้าที่กองทุนฟื้นฟูจังหวัดระนอง ให้ชุมชนได้นำเสนอแผนโครงการของชุมชนเองตัวเอง ช่วยเรื่องของการจัดการหนี้ และในเรื่องของงานวิจัยและการอนุรักษ์ ก็เป็นแผนรองของกองทุนซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของตัวชุมชนเองที่จะต้องการให้กองทุนช่วยเหลืออย่างไร การหนุนเสริมองค์ความรู้ในการทำเกษตรก็เป็นหน้าที่ของเกษตรอำเภอ หรือจังหวัดที่หนุนเสริมองค์ความรู้

๒. คุณวสันต์ สุขสุวรรณ (ดีเจสันติสุข) เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัดระนอง การที่ชุมชนทำข้อมูลเป็นสิ่งที่ดีแต่จะต้องใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ทำให้ได้ และเล่าประสบการณ์ถึงบุคคลหนึ่งที่ได้เปลี่ยนแปลงตัวเองจากเดิมที่เป็นคนที่กินเหล้าจัด จน เกรียด กินเหล้า ไม่สนใจครอบครัว นายเอี่ยม บุตรจันทร์ ไปนั่งฟังอบรม ๒ วัน มองว่าชาวบ้านจน ใจ ไม่รู้จักตัวเอง เขารู้สึกโกรธมากๆ จากนั้นก็กลับเก็บข้อมูลการใช้จ่ายของตัวเอง ผลปรากฏว่าเฉพาะค่าเหล้าเพียงอย่างเดียวเป็นเงิน...บาท และค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงมาก แค่ว่า ตรีไคร้ ขมิ้น ข่า ต้องไปซื้อเขา จากนั้นก็ทำให้เขาทำบัญชีและการปลูกสิ่งที่จะต้องซื้อ มา เช่น ตรีไคร้ ขมิ้น ข่า ทำในสิ่งที่ไม่ต้องจ่าย การรู้จักตัวเอง ทำรายได้ให้เป็นรายได้ การปลูกฝังให้ลูกรักถิ่นเกิด เมื่อเรียนจบแล้วให้กลับมาพัฒนาบ้านเกิด

๓. เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ ๕ กระเปอร์- ระนอง การใช้ข้อมูลของตัวเองให้เป็นของจริงให้เป็นของจริงโดยการทำบัญชีของคนในชุมชน ป่าชายเลนของเรา ณ ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์กันมาก

๔. คุณมนเทียร ธรรมวัฒน์ เจ้าหน้าที่จาก พอช. ภาคใต้ ได้มาร่วมกับงานทีมงานของบ้านบางกล้วยนอกรู้สึกดีใจมากเห็นกระบวนการ ดำเนินงาน เป็นเหมือนเพชรที่มีการจียะนัยในตัวของมันเอง แต่ เป็นเพชรที่อยู่ในคม ซึ่งคนภายนอกยังมองไม่เห็น จากการเข้ามาเริ่มจากการทำหลักสูตรการเรียน โฮมสคูล Home school ให้กับลูก โดยการเรียนหลักสูตรเกษตรกรรมยั่งยืน ซึ่งใช้แปลงของตัวเองเป็นห้องเรียนให้กับลูก และมีภูมิปัญญาของแม่ในการทำเกษตรมีอะไรบ้าง และการปฏิบัติจริงในการทำงาน เช่น การทำสารชีวภาพ และมีการนำเสนอให้กับเพื่อนได้ สิ่งเหล่านี้ได้ทางวิทยาลัยเกษตร ที่นกงางใต้เทียบวุฒิ การภูมิใจในสิ่งที่มีอยู่ การที่ได้ลงมาเห็นถึงคนที่ทำงานเล มาทำงานร่วมกับการทำเกษตรในพื้นที่หมู่ ๓,๔,๕,๖ เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ในการปฏิบัติ เกิดการสังเกต การทำแล้วหาแนวทางแก้ไขด้วยตนเอง มีการ ลองผิด ลองถูกในการทำระบบเกษตร

๕. ลุงลอบ งามแก้ว ประธานชมรมผู้สูงอายุเพชรนาคา โดยผ่านโลกมามาก ซึ่งมีประสบการณ์ที่มีความสำคัญมาก ที่ผ่านมามีการจัดตั้งเพื่อการปกป้องตนเอง จัดตั้งเพื่อพัฒนาตนเอง วันนี้เราได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟัง ได้ฟังสิ่งที่ฟังแล้วเพื่อการต่อยอดให้เกิดความตระหนัก สิ่งดีต้องส่งเสริม การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดี ไม่ต้องใช้ทฤษฎีให้มาก การคิดวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีรอบครอบเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ ไม่มีอะไรที่แก่เกินเรียน มีแต่แก่แล้วยังเรียนไม่จบ

๖. คุณสมพงษ์ ประสานการ ทีมวิจัยโครงการว่านหางช้างบางดิบ การทำวิจัยให้แล้วได้อะไรบ้าง กับชุมชน ทำงานวิจัยมาปี ๕๐ ผมได้รู้จักตัวเอง ได้เรียนรู้สิ่งรอบข้าง จากอดีตที่เป็นคนที่ล้มเหลวไม่สนใจอะไร และได้เข้ามาทำงานกับสังคมปี ๒๕๔๔ โดยเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงตัวเอง โดยใช้ว่านหางช้างเป็นเครื่องมือในการทำงาน ก็ได้เรียนรู้เพื่อนเครือข่ายงานวิจัยต่างๆ เช่น โครงการใช้ประโยชน์จากต้นสาธุ โดยใช้นักเรียน

๗. คุณกอบกุล วงศ์งาม (น้องคะ) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์อบต.นาคา ได้เข้าร่วมเวทีหลายๆครั้ง ก็ดีใจมากที่เห็นชุมชนได้การขับเคลื่อน ชุมชนเป็นสิ่งที่จะสามารถจะเป็นหลักในการขับเคลื่อนหลัก เห็นถึงพลังของผู้หญิงที่ได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีความสุข ทาง อบต. บางครั้งก็ไม่สามารถทำได้เนื่องจากข้อจำกัดหลายๆเรื่อง เช่น การวางแผนเขตป่า เพราะไม่ใช่เป็นหน้าที่ของ อบต. แต่ในหลายๆเรื่องที่ได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้

๘. คุณโสธรณี โด๊ะเอี่ยม ครูชำนาญการ อาจารย์โรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก ในปี ๓๐ ได้เข้ามาในโรงเรียนก็ไม่เคยเห็นเหตุการณ์แบบนี้ ที่มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของศิษย์เก่าของโรงเรียน มีการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาชุมชน เช่น การทำไม้กวาดดอกอ้อ การทำผ้าบาติก เป็นต้น ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนด้านต่างๆ ในกระบวนการเรียนรู้ฐานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นำมาบูรณาการและ เข้าแผนงานของโรงเรียนปี ๕๔

ช่วงแลกเปลี่ยนจากผู้เข้าร่วมเวที

- ลุงเปี้ย ผมเห็นด้วยกับการทำงานวิจัยของชุมชนที่ทำความดี คนที่ทำความดีต้องส่งเสริม

- ป้าตลาด รู้สึกดีใจและภูมิใจมากที่ได้เห็นลูกๆ ได้ทำงาน ได้เห็นหน้าเก่า หน้าใหม่ ดีใจและภูมิใจ
- ลุงขำ ดีใจมากดีใจ ที่เห็นการรวมตัวของชุมชนในการเรียนรู้ข้อมูลของตัวเองหลายๆครั้ง ทำให้เกิดความสัมพันธ์และความสามัคคีกันในชุมชน
- คุณดุสิต บู่ทอง พี่น้องบางกล้ายนอกได้มีการพัฒนาระดับการเรียนรู้ การใช้เครื่องมือที่ทันสมัย เช่น การใช้โน้ตบุ๊กในการนำเสนอข้อมูล และเป็นข้อกังวลมากหากข้อมูลดังกล่าวไม่ได้ถูกนำไปใช้
- พี่แดง วันนี้ดีใจมากๆ ได้เข้ามาเรียนรู้พี่น้องหลายๆฝ่าย บ้านบางซอยยังเป็นน้องใหม่ และเสียใจมากหากไม่ได้มาเรียนรู้ในวันนี้ เพราะสิ่งที่ผมได้เรียนรู้ในวันนี้จะสามารถนำไปปรับใช้กับกลุ่มงานวิจัยที่ยังเป็นน้องใหม่ได้
- อาจารย์จूरีย์ บู่ทอง ดีใจมากที่ได้เข้าร่วมเวที วันนี้ก็ได้พบเพื่อนร่วมอุดมการณ์เดียวกันในการเรียนสอน
- คุณสมบุญ อภาสกิจ ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้ ก็ได้เรียนรู้อะไรมา และจดบันทึกได้พอใช้ อยากให้ทีมวิจัยทุกโครงการมีการเปิดเวทีแบบนี้ มีการเริ่มต้นจากการชี้แจงการทำงานวิจัยในครั้งแรก และนำเสนองานวิจัยที่ผ่านมาเป็นเวทีปิด นักวิจัย นักวิชาการได้รับโอกาสจากทาง รัฐบาลได้ทำวิจัยให้เป็นชีวิตประจำวัน ซึ่งใครก็ได้ก็สามารถทำวิจัยได้ ชาวบ้านก็สามารถเป็นนักวิจัยได้ ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า ประชาชน สัปเหร่อก็สามารถเป็นนักวิจัยได้จากการศึกษาเรียนรู้วิเคราะห์ปัญหาของตนเอง เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้การแก้ไขปัญหาของตัวเอง การตั้งข้อสังเกต คิดใจชื่อของโครงการ การจัดการเรียนรู้ ทรัพยากร ๓ วงล้อ ว่ามันเป็นอย่างไร การเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ซึ่งย่อส่วนของระบบนิเวศทั้ง ๓ ฐาน ทรัพยากรธรรมชาติ ตั้งแต่ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ป่าต้นน้ำ กลางน้ำที่เป็นสวนเกษตร และลงสู่ปลายน้ำที่เป็นป่าชายเลน ที่มีการสร้างกระบวนการเล็กๆ มีการศึกษาเรียนรู้ การใช้เครื่องมือที่หลากหลายมาก เช่น การใช้เครื่องมือ จิพีเอส การสัมภาษณ์ การจัดเวที เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการเรียนรู้ แต่ข้อมูลที่ยังต้องลงลึกประเด็นให้เป็นชุดความรู้ของชุมชนได้ การให้ความเชื่อมโยงและการไปสัมพันธ์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และองค์ความรู้ควรลงลึกให้ถึงแก่น ซึ่งจะเป็นข้อมูล ที่เป็นข้อมูลตั้งต้นที่นำไปสู่การแก้ปัญหาของชุมชนในด้านต่างๆได้ในระยะสั้น ระยะยาว ในการใช้ข้อมูลของพื้นที่เป็นตัวตั้ง การวิเคราะห์บทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อที่จะขยับไปสู่การสร้างการเรียนรู้สู่ชุมชนใกล้เคียงในอนาคตได้อย่างไร

สรุปผลจากการดำเนินงาน

ในด้านกระบวนการเวที โดยมีน้องซาปีน๊ะ วันตา และหัวหน้าโครงการ เป็นพิธีกร ก็มองว่าเห็นถึงความสามารถของทั้ง ๒ ท่าน สามารถที่นำเวทีไปได้จนจบเวที จากกระบวนการจัดเวทีครั้งนี้ที่ทางทีมวิจัยนำเด็กๆเข้าร่วมกิจกรรม ๓ ชุด ในชุดที่ ๑ นั้นเป็นการแสดง การเต้น เป็นการแสดงออกในการแสดงทำให้เห็นว่าเด็กๆมีความสุขมากในการแสดงออกการเต้นอย่างเต็มที่ และมอบความสุขให้กับผู้เข้าร่วมเวทีเป็นอย่างมาก และเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่สามารถดึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าร่วม

เวที เพราะถ้าลูกมาร่วมพ่อหรือแม่ก็จะมาด้วย ส่วนในชุดที่ ๒ เป็นการแสดงละคร ที่ถ่ายทอดกระบวนการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาของทีมวิจัยในกระบวนการเก็บข้อมูลในชุมชน การลงพื้นที่ การประชุมทีม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผ่านสื่อการแสดงของเด็กเยาวชนที่เป็นลูกหลานของทีมวิจัย เพื่อการเปิดโอกาสให้เด็กเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการกระบวนการทำงานของผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งผ่านตัวละครแต่ละตัวจะเป็นตัวแทนทีมวิจัย ซึ่งบทละครเรื่องนี้ น้องซาปียะ วันดา เป็นข้อเขียนบทจากข้อมูลการทำงานของทีมวิจัยได้อย่างเป็นจริงมาก และละครเรื่องนี้ทำให้ทีมวิจัยเหมือนได้ย้อนเวลากลับไปที่มีการดำเนินงานร่วมกัน และรู้สึกถึงความภาคภูมิใจมากกับสิ่งที่ทางทีมวิจัยได้ทำมาไม่ได้สูญเปล่า แต่กลับมาสร้างการเรียนรู้ให้กับ เด็กเยาวชน ชุมชน เพื่อนเครือข่ายงานวิจัยได้สัมผัสกับกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่มีทั้งความสุข ความทุกข์ที่เป็นปัญหาอุปสรรค แต่สิ่งเหล่านั้นก็ผ่านไปได้ด้วยดีจากกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น พี่เลี้ยง ทีมวิจัย ผู้นำชุมชน เป็นต้น

ด้านการนำเสนอข้อมูล ของทีมวิจัย เริ่มจาก ป้าชายเลน โดย นางฝ้ายหะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว) มองว่ายังนำเสนอได้ไม่ครอบคลุมในข้อมูลของงานวิจัยที่ผ่านมานำเสนอแค่ภาพรวมแต่ไม่ได้ลงลึก ในเรื่องของกระบวนการ วิธีการ ในการ หรืออาจจะด้วยข้อจำกัดของเวลาหรือไม่ ที่ไม่ได้ลงของรายละเอียดกระบวนการ โดยภาพรวมแล้วก็ต้องปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

ภาคการเกษตร โดย นางหาดิยา ชายเขาทอง (จ๊ะยะ) มองว่าการนำเสนอยังติดขัดอยู่บ้าง เพราะหวังกับข้อมูลที่อยู่ในพาเวอร์พ้อยท์ เลยนำเสนอขาดตอน แต่ก็สามารถนำเสนอจนจบ โดยประสบการณ์ที่มีอยู่มีการนำเสนอที่เป็นคำคม โดยภาพรวมแล้วควรปรับปรุงพัฒนาต่ออีกหน่อย

ป้าต้นน้ำ โดย นางมาเรียม มาโนชน (จ๊ะเรียม) การนำเสนอของจ๊ะเรียมถือว่าดีมาก จากเดิมที่ผ่านมาจ๊ะเรียมไม่ค่อยที่จะกล้าออกมานำเสนอ แต่วันนี้ออกมานำเสนอข้อมูล มองว่านี่คือก้าวแรกที่พัฒนาขึ้นมาก และต้องพัฒนากันต่อไป หากเปิดใจยอมรับ

วงเสวนา

จากวงเสวนาก็ได้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง ๕ ท่านที่มีประสบการณ์การทำงานในบทบาทที่ต่างกัน เช่น เกษตรจังหวัดที่มีความรู้ในด้านของการทำเกษตร เจ้าหน้าที่ทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๕ กระบี่ ที่มีองค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน ได้ถูกนำเสนอและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เข้าร่วมเวที ทำให้ชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้ ซึ่งจะสามารถนำมาบูรณาการเชื่อมโยงและสร้างความสัมพันธ์กันได้หรือไม่ คำตอบอยู่ที่ชุมชน จะใช้ช่องทางไหนโดยใช้ความแตกต่างและหลากหลายของผู้มีประสบการณ์ที่จะช่วยหนุนเสริมกัน ต้องใช้พื้นฐานของชุมชนโดยใช้ฐานข้อมูลของชุมชนที่เป็นตัวตั้งและนำไปสู่การวิเคราะห์การบริหารจัดการทรัพยากรทั้งระบบ ๓ วงล้อ อย่างมั่นคงและยั่งยืนโดยชุมชนเป็นแกนหลัก กระบวนการดังกล่าวได้สื่อให้เด็กเยาวชนได้เห็นและได้ศึกษาเรียนรู้และเป็น

การปลูกฝังการสร้างกระบวนการทำงานของผู้ใหญ่หลายทุกท่านที่เปิดพื้นที่และเปิดให้เด็กเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

ด้านสถานที่ สถานที่ที่เป็นรูปแบบโล่งอากาศถ่ายเทได้สะดวกเย็นสบาย แต่สถานที่กว้างเกินไปทำให้คนที่เข้าร่วมเวทีอยู่กันกระจาย

ด้านของการมีส่วนร่วมของทีมในการร่วมกันทำงาน วันนี้การมีส่วนร่วมของทีมวิจัยยังถือว่ายังน้อย เพราะเวทีนี้เป็นเวทีใหญ่จึงต้องมีการบริหารจัดการมากกว่ากิจกรรมอื่นๆที่ผ่านมา

ปัญหาอุปสรรค

- การนำเสนอผลงานดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา โดยใช้วีดิทัศน์ มองไม่ชัดเพราะสถานที่ได้ทุนโรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก เป็นที่โล่งทำให้แสงสว่างมากเกินไปทำให้มองไม่เห็น
- การเสนอข้อมูลโดยใช้พาวเวอร์พอยท์ก็มองไม่ชัด
- สถานที่กว้างเกินไปทำให้คนที่เข้าร่วมเวทีอยู่กันกระจาย

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้มีการนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และจัดทำเป็นชุดความรู้ ไว้กับชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้และนำไปใช้
- กระบวนการนำเสนองานวิจัยควรมีการนำเสนอถึง วิธีการ กระบวนการ การใช้เครื่องมือ ซึ่งเป็นเสน่ห์ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้
- อยากให้มีการใช้ความรู้ที่ได้ ขยับไปสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้สู่ชุมชนใกล้เคียงในอนาคต

กิจกรรมที่ ๓๕ สรุปรบทเรียนการทำงานวิจัยบ้านบางกล้วยนอก

สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อการสรุปรบทเรียนจากการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา
๒. เพื่อสรุปแลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหารจัดการ โครงการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ อย่างมีส่วนร่วมและมั่นคง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมเตรียมความพร้อมทีมวิจัย
๒. ประสานทีมวิจัย พี่เลี้ยงเข้าร่วมกิจกรรม

ผลจากการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมจำนวน ๒๐ คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย พี่เลี้ยง หัวหน้าโครงการชี้แจงการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาในด้านของการทำงานของทีมงานทีมวิจัย เช่น นายคลก้อเต็ม ผดุงชาติ(บังเต็ม) หัวหน้าโครงการ พัฒนาตัวเองจากโครงการที่ ๑ ทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้นในเรื่องทีมวิจัยของการทำงาน และมีการวางแผนในเรื่องของการสร้างแกนนำทีมวิจัย มาสู่แนวทางในการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งที่ได้เห็นความประทับใจในภาพรวมของทีมวิจัย กระบวนการทำงานงานวิจัยเป็นการสร้างคน มีอุปสรรคในการทำงานในด้านของสุขภาพไม่เอื้ออำนวยเลยทำงานได้ไม่เต็มที่ แต่ใจเต็มร้อยทุ่มเทให้กับงาน ซึ่งได้ให้โอกาสกับทีมวิจัยในการแสดงศักยภาพออกมาให้เต็มที่ และเล็งเห็นความสามารถของทีมหลายๆคนที่เข้ามาทำหน้าที่แทน และยอมรับความคิดเห็นของคนต่างวัยในการทำงานร่วมกัน

นางฝัลด๊ะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว) เลขาโครงการ จากกระบวนการงานวิจัยที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาตัวเองอยู่ตลอด ในการเฝ้าทิศทางด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับตัวเองโดยการเข้าร่วมเวทีต่างๆจะพยายามนำเสนอความคิดเห็นหรือแนวคิดที่มีอยู่ให้ได้ถูกนำเสนอออกมา ซึ่งที่ผ่านมาก็ได้เป็นวิทยากรนำเสนอหลายเวที เช่น เวทีรูปแบบการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการฟื้นฟูโดยชุมชนของสถานีวิจัยและพัฒนาชายฝั่งอันดามัน (หาดประพาส) จัดโดยสถานีวิจัยและพัฒนาชายฝั่งหาดประพาส เป็นเจ้าภาพ / เวทีประชุมสัมมนาการสร้างความรู้และความเข้าใจและแนวทางแก่นชนบทในการเผชิญหน้ากับวิกฤตทางเศรษฐกิจ ทีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช / เวทีวิกฤตคลอง วิกฤตคน ที่กระบือรี จัดโดยวิทยาลัยชุมชนกระบือรี และเวทีต่างๆในชุมชน และเกิดระบบคิดที่เป็นระบบมากขึ้น และมีทักษะการพูดการนำเสนอข้อมูลที่ดีขึ้น ในด้านการเขียนก็มีความรู้มากขึ้นในหลักการเขียน “เขียนในสิ่งที่ได้ทำ ทำในสิ่งที่ได้เขียน” แล้วนำมารวบรวมวิเคราะห์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่เกิดขึ้น จากผลพวงจากกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ และเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาตัวเองให้มีการพัฒนาการที่ดีขึ้นเรื่อยๆ ในเรื่องของการเปิดโอกาสให้กับตัวเอง ในการเรียนรู้และเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ๆที่เข้ามา มองว่าทุกอย่างอยู่ที่ใจ แค่มีใจให้กับงานคุณก็มีชัยไปกว่าครึ่งแล้ว

นางสาวอุตะ คงยศ (จ๊ะใหม่) ผู้ช่วยเลขาโครงการ กล้าที่แสดงความคิดเห็นมากขึ้น กล้าพูดมากขึ้น

นางหาดิ้า ชายเขาทอง (จ๊ะยะ) เพรียญูญักฝ่ายการเงิน เกิดความถนัดในด้านการทำบัญชีการเงินมากขึ้น จึงได้พัฒนาเป็นฝ่ายการเงินและบัญชีในหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนและกลุ่มธนาคารหัวเชื้อ และการได้พัฒนาตัวเองเป็น วิทยากรต่างๆ เช่น เป็นวิทยากรการทำผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน เป็นวิทยากรในการคิดแยกขยะ มีเทคนิคทักษะในการพูดนำเสนอได้เป็นระบบมากขึ้นจนได้ฉายา มิดโกนอาบ น้ำผึ้ง ซึ่งสามารถถ่ายทอดให้กับรุ่นน้องที่เข้ามาร่วมกระบวนการ และสิ่งที่ได้เหล่านี้ที่เกิดขึ้นจากการใช้

งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงาน และสิ่งที่ได้เรียนรู้ มีองค์ความรู้ในเรื่องวิถีชุมชนที่เชื่อมโยงกันหลายๆ ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ และด้านสังคม วัฒนธรรมที่ต้องควบคู่กันไป

นางมาเรียม มาโนชน์ (จ๊ะเรียม) ผู้ช่วยற்றுญิก จากโครงการแรกที่ไม่กล้าที่จะแสดงออกแม้แต่การแนะนำตัวเองก็ไม่กล้า แต่เมื่อมาโครงการระยะที่ ๒ ก็พยายามที่จะเปิดโอกาสให้กับตัวเองมากขึ้นในเรื่องของการออกมานำเสนอตัวเองและการนำเสนอข้อมูลจากกิจกรรมต่างๆ ที่ทางทีมวิจัยได้จัดทำ ณ ปัจจุบันมีการกล้าที่จะแสดงออก มีความมั่นใจมากขึ้นเนื่องจากการได้รับโอกาสจากหัวหน้าโครงการหรือพี่ๆ ทีมวิจัยได้แสดงถึงศักยภาพของตัวเอง เมื่อได้ออกไปสัมผัสกับสังคมภายนอกทำให้เกิดมุมมองใหม่ๆ เกิดการปรับปรุงเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

นางอุโหมสาละม๊ะ หลงดิง (จ๊ะม๊ะ) พัฒนาการจากทีมวิจัยไปเป็นวิทยากรดำเนินรายการเวที จากโครงการที่ผ่านมาในโครงการแรกได้มีการพัฒนาเป็นวิทยากรดำเนินรายการเวทีหลายๆ เวทีทำให้เกิดพัฒนา ศักยภาพมากขึ้น ด้วยโครงการที่ ๒ มีภารกิจหลักที่ต้องทำ (ลาดลอด) ซึ่งไม่สามารถที่จะมาเข้าร่วมเวทีต่างๆ ได้ แต่ก็มีผู้ช่วยทำหน้าที่แทน รับไม้ผลัดแทนคือน้อง ซาปีน๊ะ วันตา

น.ส.ซาปีน๊ะ วันตา (น้องน๊ะ) ฝ่ายทะเบียน / ผู้ช่วยวิทยากรดำเนินรายการ ซึ่งเป็นเยาวชน เดิมเป็น คนที่ใช้ชีวิตอยู่แต่โลกภายนอกด้วยการไปศึกษาเล่าเรียนอยู่นอกพื้นที่ เรียนรู้ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละพื้นที่ว่าเป็นอย่างไรร จึงเกิดความคิดอย่างหนึ่งขึ้นมาว่า “ถ้าเรากลับมาเรียนรู้วิถีของคนชุมชนบ้านตัวเองเป็น อย่างไร” จึงได้เข้าร่วมเรียนรู้ในโครงการวิจัยน้ำปลา ซึ่งไม่ได้เป็นทีมวิจัยแต่เข้าร่วมการเรียนรู้กระบวนการ งานวิจัยที่ทางพี่ๆ ทีมวิจัยได้ทำกัน เกิดการเรียนรู้หลายอย่าง หลากๆ แง่มุม เช่น การผลิตน้ำปลา นำไปสู่ กระบวนการจัดการทรัพยากรของคนในชุมชน จากนั้นก็ได้ลงมาสู่กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเต็มตัว (ทีมวิจัย) ในบทบาทหน้าที่ฝ่ายทะเบียนและเป็นผู้ช่วยวิทยากรดำเนินรายการเวที ก็ได้เกิดการพัฒนา ศักยภาพของตัวเองในด้านต่างๆ เช่น การเขียนโครงการด้วยตัวเองและนำไปใช้ในการศึกษาอย่างเป็นระบบ พัฒนาในด้านของการเรียนรู้นอกห้องเรียนในเรื่องของการเรียนรู้ชุมชน สถานการณ์ทรัพยากรที่มีอยู่ใน ชุมชนและการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการทำงาน เช่น เครื่องมือ GPS เทคนิคการทำแผนที่ การคำนวณ พื้นที่ การอ่านค่าต่างๆ ของเครื่อง GPS ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมสำรวจข้อมูล สรุปลวิเคราะห์ ข้อมูล สัมภาษณ์ภูมิปัญญาของคนในชุมชน หรือการจัดกิจกรรมเวทีหลายๆ ครั้ง ทำให้เกิดการพัฒนา ศักยภาพจากการที่ได้ลงมือปฏิบัติงาน จึงนำไปสู่การเป็นวิทยากรดำเนินรายการในเวทีที่มีการจัดกิจกรรม เกิดขึ้น ซึ่งได้รับโอกาสจากคณะทีมวิจัยในการแสดงความสามารถของตัวเองและค้นพบถึงความเป็นตัว ของตัวเองเกิดขึ้น (เรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้ชุมชน เรียนรู้สังคม) ซึ่ง ณ ปัจจุบันได้รับโอกาสเข้าไปเป็นผู้ช่วย พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดระนอง

อุโหมกาลาโสม มุคุระ (จ๊ะโสม) ฝ่ายการตลาด มีความกล้าที่จะแสดงออกมากขึ้นและมีความมั่นใจใน การทำงาน แต่มีภารกิจบางกิจกรรมก็ไม่เข้าร่วมเนื่องด้วยมีความรับผิดชอบหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว

ร่อห๊ะ อินตัน (จ๊ะห๊ะ/สาบาห๊ะ) ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ในการทำงานในพื้นที่ที่สามารถทำงานได้ตลอด แต่เมื่อออกนอกพื้นที่ที่ไม่สามารถไปได้ เช่น การศึกษาไปดูงาน เป็นต้น สาเหตุก็คือ เมารถ ยังไม่ค่อยกล้าแสดงออกในเวทีใหญ่ๆ แต่มีความรู้สึกที่ดีกับงานที่ได้ทำ เวลาที่ไปประชาสัมพันธ์ นัดประชุมทีมรู้สึกมีความเกรงใจกับทุกคน

นางพรรณิ เกียวสด (จ๊ะยืม) ได้บอกเล่าว่า เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อของชุมชน และได้เข้าร่วมหลายๆกิจกรรม เกิดความเข้าใจในงานวิจัยมากขึ้น ในด้านปัญหาอุปสรรคเริ่มแรกมีผลกระทบ คือ การไม่เข้าใจของคนในครอบครัวเรื่องการทำงานวิจัย แก้ปัญหาโดยการพูดคุยทำความเข้าใจกับคนในครอบครัวว่าสิ่งที่ได้ทำลงไปนั้นส่งผลประโยชน์ให้กับตัวเองและคนในชุมชน เมื่อมีกิจกรรมการจัดกิจกรรมเวทีก็จะนำข้อมูลที่ได้นำไปบอกเล่าสู่กันฟังกับคนในครอบครัว ณ ปัจจุบันครอบครัวก็เข้าใจกันมากขึ้น แต่ต้องพึงระวังในเรื่องของเวลาที่ให้กับครอบครัวและงาน

นางอุไร หาญจิตร (จ๊ะมีะ) / นางวรรดิ กำพวน (จ๊ะด๊ะ) จากเมื่อก่อนที่ไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและไม่กล้าที่จะพูด เมื่อโครงการแรกผ่านไปโครงการที่สองเข้ามาเกิดการเปลี่ยนแปลงทำให้กล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าพูดมากขึ้น ได้เรียนรู้ถึงทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนและสภาพปัญหาของชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจากการที่ไปสำรวจข้อมูล

นางสุไพรหะฮ์ อารี (น้องห๊ะ) / นางฮับซะห์ นาคา (น้องเส๊ะ) จากเมื่อก่อนไม่ค่อยได้ไปพบปะพูดคุยกับคนในชุมชน แต่เมื่อมีการเข้าร่วมกิจกรรมสำรวจต่างๆทำให้ได้พบปะซักถามกับคนในชุมชนมากขึ้น บางกิจกรรมไม่ค่อยได้เข้าร่วมด้วยภาระที่ต้องรับผิดชอบทางบ้าน

นางเรณู หมดเส้น (หยาด) ได้เรียนรู้ถึงสถานการณ์ปริมาณของน้ำในแต่ละปี ที่มีผลกระทบ ด้วยการใช้พื้นที่หล่อเลี้ยงคนในชุมชนไม่เพียงพอ บางกิจกรรมไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมก็มีภารกิจต่างๆของครอบครัวให้รับผิดชอบ นางรอม่าเฟีย ผดุงชาติ นางฟาติมะ สาลี นางจันทร์ฉาย บุญเกิด นางร่อห๊ะ รอดง ขอทำหน้าที่เป็นฝ่ายปฏิบัติ ช่วยเหลือในด้านงานดูแลเรื่องอาหารและเครื่องดื่มให้ทางทีมวิจัย และคอยช่วยเติมข้อมูลที่ทีมไม่รู้จัก เช่น ชนิดของสัตว์น้ำ และพันธุ์ไม้ เป็นต้น

บทสรุปจากบทเรียนกระบวนการงานวิจัยทำให้เกิดการกระบวนการพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นระดับดังกล่าว ก็มาจากกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ที่มุ่งเน้นกระบวนการสร้าง คน สร้างด้วย กระบวนการลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง มีกิจกรรมทำกันอย่างต่อเนื่อง ทำซ้ำๆทำบ่อยๆ ก็จะเกิดความเคยชิน ซึ่งสามารถพัฒนาขึ้นไปตามลำดับ และผู้ที่ทางทีมวิจัยมองว่าอยู่เบื้องหลังความสำเร็จและมีบทบาทที่สำคัญมากในกระตุ้น การสร้างกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาศักยภาพของคนที่เป็นทีมวิจัย คือ ผู้ประสานงาน / พี่เลี้ยง และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเล็กๆได้เกิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้และการสร้างกระบวนการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ โดยการหนุนเสริมองค์ความรู้เพิ่มเติม สิ่งที่ชุมชนยังขาด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

“งานวิจัยคือสายใยของงานพัฒนา” เป็นคำพูดหนึ่งที่ใช่เลย การพัฒนาจะสำเร็จไปไม่ได้เลยหากไม่มีการสร้างการเรียนรู้ข้อมูล ค้นหาสาเหตุ วิเคราะห์ จุดอ่อนจุดแข็ง และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งสองด้าน เช่นเดียวกันกับงานวิจัย หากมีแค่การสร้างการเรียนรู้ แต่ไม่ได้นำไปพัฒนาการ

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกันมากขึ้นและมีความเข้าใจในเรื่องของงานวิจัยในโครงการที่ ๑ ทำให้ ชุมชนมีการตอบรับเป็นอย่างดีในด้านของการให้ข้อมูลจากการที่ได้ไปสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลหรือการเข้าร่วมกิจกรรมเวทีจนเกินเป้าหมายที่วางไว้ และเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีการเชื่อมโยงกันทั้งระบบ และมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมการให้ข้อมูล ซึ่งเห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเกินเป้าหมาย เช่น กิจกรรมปลูกไม้เสริมในป่าชายเลนและกิจกรรมปลูกไม้เสริมในป่าต้นน้ำ เป็นต้น

ผู้นำชุมชน

ผู้นำท้องถิ่น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน อบต. เข้าร่วมกิจกรรมหลายๆ กิจกรรม และได้ให้มุมมอง เสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรมเวที สนับสนุนการทำงานวิจัยให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านให้มีความสำคัญกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เริ่มทบทวนการทำงานที่ต้องใช้ฐานชุมชนเป็นหลัก และเล็งเห็นถึงการสร้างกระบวนการเรียนรู้ข้อมูลชุมชนที่มีอยู่สามารถทำให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น และคนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้นได้ จากที่ผ่านมายังไม่มีใครที่เป็นคนในชุมชนที่ลุกขึ้นมาทำสิ่งเหล่านี้ หากมีก็จะจะเป็นเจ้าหน้าที่จากอำเภอ หรือหน่วยงานในการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งบางครั้งก็ไม่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน

หน่วยงาน / ภาครอื่นๆ

หน่วยงานภาครัฐบางส่วนก็เข้ามามีส่วนร่วมและบางส่วนก็ยังไม่เข้าร่วมเนื่องจากสาเหตุ ซึ่งเป็นโจทย์ที่ทางทีมวิจัยจะต้องค้นหาแนวทางที่จะดึงเขาเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันเรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นหลักในการทำงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นประเด็นปัญหาในการดำเนินงานของทีมวิจัย แต่ทีมวิจัยกลับมองว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายในการทำงานของทีมวิจัยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ให้มีการทำงานต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ ในส่วนของภาคีเครือข่ายหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วม เช่น สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย IUCN สหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ สถานีวิจัยพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๕ กะเปอร์/ระนอง สถานีวิจัยเพื่อพัฒนาทรัพยากรชายฝั่งอันดามัน แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เกิดการทบทวนบทเรียนการทำงานกับชุมชนมากขึ้น ที่สามารถหนุนเสริมชุมชนในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ที่สอดคล้องกับความวิถีชีวิตของคนในชุมชน และการย่อยทอดงานที่เกิดผลจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนบนพื้นฐานข้อมูลของชุมชน

➤ ประเด็นของ งาน / กิจกรรม

จากการสรุปบทเรียนหลังจากการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาในงวดที่ ๑ เป็นระยะเวลา ๕ เดือนก็ได้พบว่าการดำเนินไม่สามารถดำเนินงานให้ได้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด เนื่องจากสาเหตุในงวดที่ ๑ นั้น มีกิจกรรมมากถึง ๒๘ กิจกรรม และในด้านของการได้รับภัยธรรมชาติเกิดมีน้ำท่วมใหญ่ในพื้นที่บ้านบางกล้วยนอก ซึ่งทำให้การดำเนินงานของทางทีมมีความลำบากในการลงพื้นที่ จึงไม่ได้ดำเนินให้แล้วเสร็จซึ่งจำเป็นที่จะต้องขอขยายเวลาออกไปอีก ๓ เดือน รวมแล้วเป็น ๑ ปี ซึ่งจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่ผ่านมาได้มีเชิญชุมชนเข้าร่วม เช่น ครู/นักเรียน/คณะกรรมการป้าชายเลน/เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน/ผู้นำชุมชน/หน่วยงานรัฐเอกชนเข้าร่วมกิจกรรม และในการดำเนินงานมีการแบ่งบทบาทในการทำหน้าที่กันอย่างชัดเจน ทุกคนต้องมีหน้าที่กันทุกคนในการประสานงานต่างๆ มีความสะดวก รวดเร็ว มีทีมวิจัยที่เป็นแม่บ้านและเยาวชนเพิ่มจากโครงการที่ ๑ จำนวน ๑๐ คน รวมเป็น ๒๕ คน มีกลุ่มผู้ชายที่ดึงมาจากกลุ่มต่างๆ เช่น คณะกรรมการป้าชายเลนเพื่อชุมชน /คณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน/คณะกรรมการป่าต้นน้ำที่ดึงเข้ามีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในในการทำงาน รวมจำนวน ๑๑ คน รวมทีมวิจัยทั้งหมดจำนวน ๓๖ คน ในการประสานงานจะง่ายเพราะชุมชนที่มีบ้านเรือนใกล้ๆกันและมีโรงเรียน ห่างจากบ้านประมาณ ๕๐๐ เมตร การประสานงานในการเชิญเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่าย และรวดเร็ว การดำเนินงานที่ผ่านมาเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมกันเรียนรู้ การดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา มีการติดต่อการประสานงานกับพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมการใช้เอกสารการเงิน การเขียนรายงาน การดำเนินงานในพื้นที่ หมู่ที่ ๓ ต. นาคา อ. สุขสำราญ จ.ระนอง

ผลที่ทำให้ทีมงานและผู้ที่เกี่ยวข้องอ่อนแอลง

▶ ปัญหา / อุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา สภาพอากาศของพื้นที่ ในช่วงที่ทำกิจกรรมมีฝนตกชุกมากดังคำพูดที่ว่าเมืองระนอง เมืองฝนแปด แดดสี่ แต่ที่ผ่านมา เกิดฝนตกเกือบทั้งปี จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมล่าช้า ซึ่งผิดจากปีที่ผ่านมาที่มีฝนตกไม่มากนักและกิจกรรมบางอย่างยังไม่ได้ทำในระยะที่ ๑ ต้องดำเนินการในช่วงระยะที่ ๒ เพราะต้องส่งรายงานความก้าวหน้า และข้อจำกัดของเวลาและภาระหน้าที่ของครอบครัว และความไม่เข้าใจของคนในครอบครัวของสมาชิกที่เข้ามาใหม่ ในการเข้ามาทำงาน ทีมวิจัยที่เป็นผู้ชายไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากติดภารกิจ ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ผู้ชายส่วนใหญ่เป็นแรงงานหลักของครอบครัว ส่วนหนึ่งที่เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมจะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เกิดประเด็นปัญหาในส่วนของการถ่ายภาพของบางกิจกรรม เช่น กิจกรรมสำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ ทางทีมวิจัยยังขาดเทคนิคในการถ่ายภาพต่างๆ บางครั้งจึงได้ภาพที่ออกมาไม่ดีเท่าที่ควร

การแก้ไข้ปัญหา

สมาชิกที่เข้ามาร่วมกระบวนการเรียนรู้กิจกรรมงานวิจัยส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้หญิง เป็นแม่บ้าน และเยาวชนเป็นแกนหลักในการดำเนินกิจกรรม เช่น กิจกรรมสำรวจ / สัมภาษณ์การเก็บข้อมูล การจดบันทึก / การนำเสนอข้อมูลในเวทีต่างๆ ส่วนทีมวิจัยที่เป็นผู้ชายยังไม่ถนัดที่จะทำหรือการนำเสนอ แต่จะช่วยในเรื่องของการเติมเต็ม ข้อมูลบางส่วนที่เขาถนัด เช่น ข้อมูลในเรื่องทรัพยากรป่าชายเลนที่มีอยู่ เช่น ชื่อพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำต่าง ๆ และกิจกรรมสำรวจข้อมูลต่างๆ ก็จะเป็นผู้ที่จะคอยช่วยในงานที่เขาถนัด ซึ่งหลายๆกิจกรรมไม่ได้เข้าร่วมเนื่องด้วยภารกิจที่ต้องทำงาน

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

ผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์

กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ส่งผลให้เกิดกระบวนการศึกษาเรียนรู้ ฐานทรัพยากรธรรมชาติชุมชนบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ หรือระบบนิเวศ ๓ ฐาน จากป่าต้นน้ำ กลางน้ำที่เป็นภาคการเกษตร และลงสู่ปลายน้ำที่เป็นป่าชายเลน ซึ่งจากกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ผ่านมา ผลจากการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นโครงการระยะที่ ๒ ซึ่งเกิดผลกระทบมาจากกระบวนการศึกษาเรียนรู้ การผลิตน้ำปลาและการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอกที่เน้นการสร้างกระบวนการสร้าง คน ให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของคน ที่เรียกว่า “นักวิจัยท้องถิ่น” และคนในชุมชนของแต่ละกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนและร่วมกัน ศึกษาเรียนรู้ ค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ซึ่งเป็นที่มาของโครงการศึกษากระบวนการศึกษาเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ เพื่อความมั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งตนเองโดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก โดยใช้กระบวนการวิจัยฐานการเรียนรู้ ๓ ฐานทรัพยากรธรรมชาติ หรือ ๓ วงล้อ ที่มุ่งเน้นการขยายการสร้างศักยภาพของ คน เช่น ทีมวิจัยและเด็กเยาวชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มีการได้พัฒนาศักยภาพของตัวเองในด้านต่างๆ เช่น การสำรวจข้อมูล การสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน และกระบวนการนำเสนอข้อมูลในเวที โดยมีพี่เลี้ยงที่เป็นนักวิจัยเดิม และพี่เลี้ยงจากโหนดพึ่งพาจะคอยช่วยหนุนเสริมองค์ความรู้หรือถ่ายทอดประสบการณ์ที่ได้รับ ให้กับน้องๆ ได้เรียนรู้ร่วมกันและการปฏิบัติจริง เริ่มต้นจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อ ดังนี้

วงล้อที่ ๑ พื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียด จากการขับเคลื่อนกระบวนการศึกษาเรียนรู้ พื้นที่ป่าต้นน้ำของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก โดยใช้พื้นที่การศึกษา จำนวน ๓๕ ไร่ ซึ่งมีกระบวนการจับพิักัด จีพีเอส แล้วจัดทำแผนที่ทำมือ “ป่าต้นน้ำ” ดังรูปที่แสดง



พื้นที่ป่าต้นน้ำห้วยเสียด ผลจากการสำรวจพบว่าเป็นที่แหล่งต้นน้ำของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ซึ่งเป็นแหล่งน้ำ อุปโภค-บริโภค ที่นำมาหล่อเลี้ยงคนในชุมชน เป็นแหล่งอาหาร เช่น ผักหวานป่า ผักเหลียง หน่อไม้ เห็ดโคน ฯลฯ ซึ่งคนในชุมชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์นามาบริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้ของคนในชุมชน นอกจากมีพืชผักแล้วยังมีสัตว์น้ำจืด เช่น ปลาตูก ปลาโตน ปลาชีว ฯลฯ และยังพบว่า เป็นแหล่งสมุนไพรอีกด้วย จากการสำรวจแนวเขตป่าต้นน้ำโดยการจับพิกัด GPS ซึ่งมีพื้นที่จากการสำรวจ จำนวน ๑๕ ไร่ ที่ยังคงเป็นพื้นที่ป่าอยู่และการสำรวจพบว่ามีการทำเกษตรในพื้นที่บริเวณป่าต้นน้ำ ซึ่งระบบในการทำเกษตรนั้นเป็นการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ปลูกยางพารา ปลูกมันสำปะหลัง และพบว่ามีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร ปัญหาดังกล่าวได้มีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยมีเจ้าของพื้นที่สวนใกล้เคียง กับป่าต้นน้ำ / ทีมวิจัย / คณะกรรมการป่าต้นน้ำ ที่เข้ามามีส่วนร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมในการร่วมกันดูแล ไม่ให้มีการทำลายป่าต้นน้ำและไม่ขยายพื้นที่ต่อไป และมีการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น เกษตรชีวภาพ กระบวนการศึกษาเรียนรู้สำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำจืดในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ก็พบว่ามีความพันธุ์ไม้ที่หลากหลาย แต่ต้นไม้ใหญ่น้อยลง และพันธุ์สัตว์น้ำก็ลดน้อยลง เช่น ปลาตูก ปลาโตน และหอยขม ซึ่งจากการสังเกตของทีมวิจัยในการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลและสอบถามจากคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณป่าต้นน้ำพบว่าปริมาณของน้ำในพื้นที่ป่าต้นน้ำแห้งขอดในช่วงหน้าแล้ง ส่งผลให้คนในชุมชนบริโภคน้ำไม่เพียงพอต่อการใช้น้ำบริโภค / อุปโภค ก็ได้มีการศึกษาเรียนรู้และสืบค้นหาสาเหตุของปัญหาดังกล่าว ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การเก็บข้อมูลปริมาณผู้ใช้น้ำในชุมชน เพื่อศึกษาเรียนรู้การค้นหาลำดับปริมาณน้ำที่ทางชุมชนได้นำมาอุปโภคบริโภคในแต่ละปี ก็พบว่าปริมาณการใช้น้ำในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก จำนวน ๒๕๒ ครัวเรือน ก็พบว่ามีการใช้น้ำ ในการอุปโภค - บริโภค การเลี้ยงสัตว์ และการเกษตรรวมกันแล้ว มีจำนวนการใช้น้ำถึงเดือนละ ๑,๑๖๕,๖๕๒ ลิตร / เดือน ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์กำลังการผลิตน้ำให้เพียงพอต่อการบริโภคของคนในชุมชน และร่วมกันเรียนรู้ค้นหาสาเหตุของปัญหาน้ำไม่พอใช้ ในช่วงหน้าแล้ง ซึ่งปัญหาดังกล่าวถูกมองไปถึงว่าการเชื่อมโยงไปสู่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งปัญหาดังกล่าวถูกมองไปถึงเรื่องของการเชื่อมโยงไปสู่ทรัพยากรธรรมชาติป่าต้นน้ำที่เกิดการเปลี่ยนแปลง และได้ศึกษาเรียนรู้ว่าหากป่าต้นน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์จะสามารถผลิตน้ำได้เพียงพอต่อการบริโภค - อุปโภคของคนในชุมชน เพราะป่าต้นน้ำเป็นแหล่งผลิตน้ำโดยธรรมชาติของคนในชุมชน ซึ่งเป็นผลวัดของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ตลอดการศึกษาเรียนรู้ ที่มีความแตกต่างของระบบนิเวศ มีความหลากหลายทางชีวภาพ

วงล้อที่ ๒ ระบบภาคการเกษตร

สำหรับวงล้อภาคการเกษตรนี้มีการขับเคลื่อนในการทำสวนเกษตรซึ่งเปรียบได้เป็นดังเช่นพื้นที่กลางน้ำของคนในชุมชน โดยขับเคลื่อนจากกระบวนการศึกษาเรียนรู้ข้อมูลการสำรวจการทำเกษตรในชุมชน หลังจากลงพื้นที่เก็บข้อมูลสำรวจการทำเกษตรในชุมชน ก็พบว่ามีการทำเกษตรแบบเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกปาล์ม มันสำปะหลัง ยางพาราและผลไม้ เป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ซึ่งในการทำเกษตรส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร จากการสำรวจ ๑๒๘ คน ๑๘๔ แปลง มีการใช้สารเคมีถึง ๑๑๘ แปลง ชีวภาพ

๓๑ แปลง เคมีบวกชีวภาพ ๓๕ แปลง ซึ่งเป็นตัวเลขของการใช้เคมีที่สูงมากอันดับหนึ่ง เคมีบวกชีวภาพเป็นลำดับที่สอง ส่วนชีวภาพเป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งมองว่าการใช้สารเคมีก็เป็นปัญหาหนึ่งที่ทางชุมชนจะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาและร่วมกันหาทางออก กิจกรรมการสำรวจพื้นที่การเปรียบเทียบระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมีในการทำเกษตรก็ยังไม่ได้อะไรเชิงเปรียบเทียบพื้นที่เพราะต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูล

กระบวนการศึกษาเรียนรู้การสำรวจภูมิปัญญาในภาคการเกษตร ก็ได้ค้นพบถึง ภูมิปัญญาของเกษตรกรต้นแบบที่มีระบบคิดแบบพึ่งพิงตนเอง ทำเกษตรแบบเกื้อกูล ลดการใช้สารเคมี มีการผลิตปุ๋ยใช้เอง การทำเกษตรดั้งเดิม(สวนพ่อเฒ่า) ลดการพึ่งพาสารเคมี ซึ่งเป็นข้อมูลเกษตรกรตัวอย่างในการทำแปลงเกษตรที่เกื้อกูลกับระบบนิเวศ ๓ แปลง โดยการพยายามที่จะปรับเปลี่ยนระบบคิดในการทำเกษตรจากการใช้สารเคมีเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ เพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาสุขภาพ ลดภาวะโลกร้อน และยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านของการลดต้นทุนการเกษตร ซึ่งมีทางเลือกในการทำเกษตร โดยเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับเครือข่ายเกษตรกรยั่งยืน ที่มีกระบวนการทำเกษตรที่ใช้ระบบคิดของคนในการทำเกษตรชีวภาพ ส่งเสริมเทคนิค การทำปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ เพื่อการหนุนเสริมองค์ความรู้ด้านเทคนิคการทำสารชีวภาพต่างๆ ที่ผ่านมาก็ได้ จัดกิจกรรมฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมักและการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อการศึกษาเรียนรู้เทคนิคการทำปุ๋ย อีเอ็มบอล การจัดระบบการจัดการแรงงานในภาคเกษตร พบว่าส่วนใหญ่คนในชุมชนมีการจัดการแรงงานในการเกษตร โดยการทำกันเองในครัวเรือนซึ่งผู้ชาย(หัวหน้าครอบครัว) จะเป็นแรงงานหลัก และจ้างแรงงานที่เป็นคนหมู่บ้านมาทำการเกษตร



วงล้อที่ ๓ ป่าชายเลน

สำหรับวงล้อที่สาม คือ ป่าชายเลน มีการขับเคลื่อนในการศึกษาเรียนรู้ในด้านของ ป่าชายเลนชุมชน ซึ่งเป็นส่วนที่อยู่ปลายน้ำมีระบบนิเวศป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ที่เป็นแหล่งอนุบาลและขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำนานาชนิด เป็นกำแพงกันชะลอคลื่น เป็นแหล่งอาหาร และแหล่งอาศัยของคนในชุมชนเป็นต้น

เปรียบเสมือนธนาคารแห่งชีวิต ซึ่งมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน หากระบบนิเวศเกิดการเปลี่ยนแปลง หรือถูกทำลายจากน้ำมือของมนุษย์หรือภัยจากธรรมชาติ ก็จะส่งผลกระทบต่อวิถีและความมั่นคงหลายด้าน เช่นความมั่นคงทางด้านอาหาร ทางด้านอาชีพ ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ สัตว์น้ำในป่าชายเลน ซึ่งปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วมเรียนรู้สภาพปัญหาหรือสถานการณ์ในพื้นที่ป่าชายเลนของชุมชน หากไม่มีการจัดการร่วมกันจะเกิดอะไรขึ้น โดยมีกิจกรรมที่เชื่อมโยงกลุ่มคน ให้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น การลงพื้นที่สำรวจแนวเขต จำนวนพื้นที่ ป่าชายเลนของชุมชน ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ถึงแนวเขต และจำนวนของพื้นที่ป่าชายเลน / การสำรวจพรรณไม้ในป่าชายเลน พืชสมุนไพรในป่าชายเลน / การศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญา เช่น ภูมิปัญญาการทำกะปิ ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากหอย และประสบการณ์การใช้การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการตั้งคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ การศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน

สำหรับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากหอย และสำรวจภูมิปัญญาการทำกะปิ โดยการใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์ บุคคลที่มีความรู้ ด้วยกระบวนการศึกษาเรียนรู้โดยการสำรวจดังกล่าวทำให้ทีมวิจัยได้ศึกษาเรียนรู้กระบวนการ เทคนิค การสำรวจ สัมภาษณ์ และคนในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้งานวิจัยมากขึ้น ซึ่งจากการให้บทบาทเป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงาน การตั้งคณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชนที่มีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำให้เกิดการตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและได้เรียนรู้ถึงแนวเขต ขอบเขตของพื้นที่ป่าชายเลนของชุมชนอย่างชัดเจนขึ้น และทรัพยากรที่มีอยู่ในป่าชายเลน ซึ่งปรากฏการณ์นี้จะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนที่ตรงจุด และเกิดการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจต่างๆเพื่อการเพิ่มเติมข้อมูลระหว่างชุมชนและนักวิชาที่เกี่ยวข้องในด้านทรัพยากรธรรมชาติแต่ละฐาน ซึ่งทำให้เกิดเป็นพลังต่อบุคคลที่มีจิตอาสาเพิ่มมากขึ้นในการทำงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน การให้บทบาทและให้ความสำคัญกับกลุ่มที่เขาทำงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้นเป็น สิ่งหนึ่งที่เสริมเติมกำลังใจ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างที่คาดไม่ถึงซึ่งได้จากกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนั่นเอง

เกิดจิตสำนึกและปฏิบัติการทางสังคม

กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สร้างให้เกิดจิตสำนึกใหม่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนมองว่าการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นบทบาทหน้าที่ของคนในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในการดูแลฟื้นฟูอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์ที่คำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และมองความสำคัญของการดูแลทรัพยากรธรรมชาติทั้งระบบ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหา ซึ่งความเคลื่อนไหวของกลุ่มคน ชุมชน สังคม ในการพัฒนาชุมชน มองว่า การสร้าง

การเรียนรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชน โดยชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และการเชื่อมโยงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานรัฐ เอกชน เข้ามามีส่วนร่วม สามารถเดินไปสู่เป้าหมายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

เกิดกระบวนการจัดการใหม่และกลไกการจัดการที่เข้มแข็งขึ้น

กระบวนการจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นส่งผลให้เกิดพัฒนาการของกระบวนการจัดการของชุมชนตนเอง หรือองค์กรชุมชนต่อการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชน ได้แก่

- เกิดการรวบรวมข้อมูลของชุมชนตนเองอย่างมีส่วนร่วม
- เกิดการร่วมกันคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาเพื่อค้นหาปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันของคนในชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและความต้องการของชุมชนเอง
- เกิดการร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ / เป้าหมาย / แนวทางหรือวิธีการ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้งระบบ
- เกิดกระบวนการร่วมกันดำเนินกิจกรรมในชุมชน
- เกิดกระบวนการติดตามประเมินผลกิจกรรมช่วงที่ดำเนินการอยู่ หรือดำเนินงานแล้วเสร็จ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาการแก้ไขปัญหาของชุมชน

แนวคิด

การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ไม่สามารถทำได้โดยการสร้างจากบุคคลภายนอกชุมชน หรือทำโดยการสอน หรือการฝึกอบรม ชุมชนที่จะเข้มแข็งจะต้องมีกระบวนการเรียนรู้และกลไกการจัดการร่วมกัน มีกิจกรรมทำอย่างต่อเนื่อง เห็นคุณค่าของ ทรัพยากร / ชุมชน / สังคม / เศรษฐกิจของคนในชุมชน ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนสร้างเป็นเครือข่ายชุมชน มีการขยายพันธมิตรออกไปนอกชุมชนในลักษณะสร้างสัมพันธ์ ดังนั้นทุกชุมชนจึงต้องร่วมกัน “สร้างพลังชุมชนและใช้พลังชุมชนในการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาชุมชน”

โครงสร้าง กลไกในการจัดการเพื่อการแก้ไขปัญหา

โครงสร้างจิตสำนึก (คน) กลไกการแก้ไขปัญหา มองว่า การสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา สังคม ณ ปัจจุบัน ขาดจิตสำนึกในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งเน้นทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทะเล ว่าถูกทำลายไปสักเท่าไร การถูกหล่อหลอมโดยไม่รู้ตัว ให้ขาดจิตสำนึกแห่งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน และเกื้อกูลต่อระบบนิเวศร่วมกันในชุมชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนตนเอง

แผนงาน หรือทิศทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๓ ฐาน (๓ วงล้อ) ทั้งระบบ

กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของชุมชนบ้านบางกล้วยนอกตั้งอยู่บนพื้นฐานการสร้างคน และเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๓ ฐาน ระบบนิเวศ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ (ทั้งระบบ) ที่ชุมชนมองว่าเป็นระบบนิเวศที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน และการเสริมสร้างความสามารถที่จะจัดการกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ของตนเองในอนาคต รวมทั้งการมีความสามารถเพียงพอสำหรับการตั้งรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของระบบนิเวศ ภัยธรรมชาติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต กิจกรรมและกระบวนการงานวิจัยของชุมชน ระยะเวลา ๑ ปี ๖ เดือน ที่ผ่านมาจึงเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการสร้างระบบการทำงานร่วมกันของทีมวิจัยชุมชนที่เล็ก ผู้ประสานงาน ภาควิชาเครือข่าย บนพื้นฐานการหนุนเสริมองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ดังกลุ่มคนในแต่ละส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการวางรากฐานการใช้สำหรับการนำไปสู่การพัฒนาการแก้ไขปัญหาของชุมชนในอนาคต อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโครงการวิจัยของชุมชนได้ดำเนินงานเสร็จสิ้นแล้วก็ตาม แต่การขับเคลื่อนงานของคนในชุมชนก็ยังคงขับเคลื่อนไปต่อจนไม่มีวันสิ้นสุด ตราบใดที่ชุมชนยังคงต้องพึ่งพิงกับทรัพยากรธรรมชาติ

การดำเนินงานในระยะต่อไป กระบวนการทำงานของทีมวิจัยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก เป็นการส่งเสริมให้ระบบการเรียนรู้ ที่ถูกสร้างไว้ในระยะที่ผ่านมากระบวนการศึกษาเรียนรู้ สามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืนตลอดไป โดยเน้นที่การเพิ่มศักยภาพ เพิ่มขีดความสามารถให้กับ คน ในชุมชน ในด้านระบบคิด การดูแลรักษาทรัพยากรป่าชายเลนตลอดถึงทรัพยากรชายฝั่ง การดูแลทรัพยากรป่าต้นน้ำ การทำเกษตรกรรมยั่งยืน เชื่อมโยงความร่วมมือ ความรู้สู่เพื่อนชุมชนอื่นๆ ถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่ ให้เกิดการสืบทอดงานต่อไปในชุมชน

การดูแลรักษาทรัพยากรป่าชายเลนตลอดถึงทรัพยากรชายฝั่ง

วิถีประมงคงต้องอาศัยความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าชายเลนและชายฝั่งทะเล ที่ปราศจากมลพิษ และปราศจากการทำประมงด้วยเครื่องมือที่ทำลายพันธุ์สัตว์น้ำ รวมทั้งการดูแลรักษาเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ จะทำให้ห่วงโซ่อาหารของสัตว์น้ำคงความสมบูรณ์ สัตว์น้ำเหล่านี้จะเป็นแหล่งอาหารและที่มาของรายได้สำคัญของชุมชนชายฝั่ง การดูแลรักษาทะเลไม่สามารถสำเร็จได้ด้วยชุมชนใดชุมชนหนึ่งโดยลำพัง เนื่องจากวงจรชีวิตของสัตว์ทะเลเชื่อมโยงกับพื้นที่จากป่าชายเลนไปสู่ชายฝั่งของหลายชุมชน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ชุมชนจะต้องประสานความร่วมมือกับหลายๆฝ่าย โดยเฉพาะชุมชนใกล้เคียง หน่วยงานราชการในจังหวัด ดังนั้นการดูแลรักษาทะเลจำเป็นต้องสนับสนุนการประสานความร่วมมือจากหมู่บ้านเป็นหลัก ก่อนที่จะขยายผลไปสู่หมู่บ้านอื่นๆบริเวณชายฝั่ง ที่มีระบบนิเวศที่เชื่อมโยงกัน และการมองรวมไปถึงการดูแลระบบนิเวศต้นน้ำ และระบบการทำการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศที่เชื่อมโยงกันไม่ว่าจะเป็นต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

การทำเกษตรกรรมยั่งยืน

สถานการณ์ระบบนิเวศสวนเกษตรของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว ปลูกยางพารา และปาล์มน้ำมัน เกษตรกรจำเป็นต้องหันมาพึ่งพาความรู้ เครื่องมือเทคโนโลยีและสารเคมี เพื่อลดระยะเวลาการดำเนินการให้มีระยะที่สั้นลงและได้ผลผลิตตามที่คาดหมายโดยไม่ต้องพึ่งสารเคมี ยากำจัดวัชพืช ยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ย สารโหม่นบำรุงพืช เป็นต้น สารเคมีเหล่านี้ มีผลกระทบต่อมนุษย์อย่างรุนแรง เกิดการสะสมสารพิษในร่างกายผู้บริโภค บทเรียนจากการได้รับความอันตรายจากสิ่งตกค้าง ในกระบวนการผลิตการทบทวนจึงเกิดพบว่า การใช้สารเคมีเป็นพิษเป็นภัยต่อสิ่งที่มีชีวิต มีผลกระทบต่อสภาพดิน น้ำ อากาศ และยังส่งผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ปัจจัยทางธรรมชาติที่เป็นรากฐานการทำเกษตรกรรม ทั้งนี้ยังเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น จนเข้าสู่ภาวะขาดทุนและการล้มสลายของอาชีพเกษตรกรรม ปริมาณผลผลิตไม่แน่นอน ราคาผลผลิตตกต่ำ คุณภาพไม่ปลอดภัย ปัญหาใหญ่ของเกษตรกรคือ ต้นทุนที่สูงขึ้นส่งผลกระทบให้มีปัญหาอุปสรรคมากขึ้น ชุมชนเกษตรกรบ้านบางกล้วยนอกแบกรับภาระต้นทุนการผลิตสูง รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินตามมา

จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ชุมชนบ้านบางกล้วยนอกได้เสนอทางเลือก ทางออกของปัญหาเพื่อให้ชุมชนอยู่อย่างเกื้อกูลและแบ่งปันกัน โดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทบทวนและรื้อฟื้นภูมิปัญญาเกษตร สวนสมรม ผักพื้นบ้าน ปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมัก สารไล่แมลง เป็นต้น ถูกนำกลับมาใช้และมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดการผลผลิตพัฒนาสูตรและสัดส่วนปุ๋ยชีวภาพให้มีความเหมาะสมกับพืชแต่ละชนิด เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และคืนชีวิตให้กับดิน ลด ละ เลิก สารเคมี การทำฐานข้อมูลรายได้ - รายจ่าย ของระบบเกษตรดึงดูดใจให้คนหันกลับมาทำเกษตรพึ่งตนเอง พื้นฟูภูมิปัญญาเดิมประยุกต์ใช้ตามความถนัดและสอดคล้องกับวิถี ปุ๋ยชีวภาพ(สลบ) เช่น อีเอ็มบอล ดินดีจากป่า ปุ๋ยน้ำ ปลูกสร้างระบบเกษตรผสมผสานหรือแซมพืชร่วมยาง พืชคลุมดิน(พื้นดิน) ตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเขียว กระบวนการฟื้นดินใช้เวลา ๒-๕ ปี สร้างแหล่งน้ำของชุมชน เช่น บ่อน้ำตื้น คันหา รวบรวม อนุรักษ์ ประยุกต์ใช้

การดูแลทรัพยากรป่าต้นน้ำ

สภาพป่าต้นน้ำห้วยเสียดมีสภาพความไม่สมบูรณ์ ต้นไม้ใหญ่มีน้อย ชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์การเก็บหาสมุนไพร เก็บผัก หน่อไม้ป่า เห็ด จับสัตว์น้ำล่าสัตว์ป่า จากพื้นที่จำนวนมาก เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นจึงมีการบุกรุกป่าต้นน้ำเพื่อทำการเกษตร ทำให้ปริมาณป่าลดลง ตลอดจนมีแนวกันเขตพื้นที่ป่าและพื้นที่ทางการเกษตรไม่ชัดเจน มีปริมาณน้ำไหลไม่ตลอดปี ส่งผลให้ชุมชนมีน้ำบริโภคไม่พอเพียง และยังกระทบต่อแหล่งที่อยู่สัตว์น้ำจืดและสัตว์ป่ากำลังสูญพันธุ์สัตว์

ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก จึงมีแนวคิดการจัดการป่าต้นน้ำเพื่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชน เกิดจิตสำนึกในการวางแผนการจัดการป่าต้นน้ำ โดยการฟื้นฟูป่า มีการปลูกเสริมประเภทไม้ยืนต้น เช่น ไม้ไผ่เตย ไม้ยาง ไม้สัก เป็นต้น มีการปลูกไม้ประเภทผลไม้ เช่น ไม้ห้ว ไม้สะตอ ไม้ทุเรียน ไม้กระท้อน

ไม้เหียง เป็นต้น การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปลา ปู หอยขม ปลาดุก ปลาโตน เป็นต้น และมีการสร้างแนวเขตพื้นป่าต้นน้ำให้ชัดเจน วางกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์บริหารจัดการโดยคณะกรรมการป่าต้นน้ำและชุมชน มีการสร้างเขื่อนฝายชะลอน้ำ(เขื่อนแม้ว) เพื่อแก้ปัญหาการอุปโภคและบริโภคน้ำในชุมชน และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชน ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำ ตลอดจนการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชน

การสร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างความตระหนักร่วมกันในการจัดการดูแลป่าต้นน้ำอย่างต่อเนื่อง สร้างกิจกรรมทำร่วมกัน เช่น การปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำและในพื้นที่สวนเกษตรส่งเสริมให้มีการปลูกไม้ถิ่น (การปลูกต้นไม้ในใจคน) ขยายพื้นที่สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการศึกษาเรียนรู้ดูแลพื้นที่ป่าต้นน้ำสู่พื้นที่ใกล้เคียงได้เรียนรู้ร่วมกับคณะกรรมการป่าต้นน้ำจะต้องมีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

เกิดการเรียนรู้และเกิดพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของทมิวจัยและผู้ที่มีเกี่ยวข้อง

► ทมิวจัย

นายดลก่อเสริม ผดุงชาติ (บังเสริม) หัวหน้าโครงการ พัฒนาตัวเองจากโครงการระยะที่ ๑ ทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ในเรื่องของทมิวจัยกับการทำงาน มีการวางแผนในเรื่องของการสร้างแกนนำทมิวจัย มาสู่แนวทางในการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งที่ได้เห็นความประทับใจในภาพรวมของทมิวจัย กระบวนการทำงานงานวิจัยเป็นการสร้างคน มีอุปสรรคในการทำงานในด้านของสุขภาพไม่เอื้ออำนวย(ไม่สบาย)ทำงานได้ไม่เต็มที่ แต่ใจเต็มร้อยทุ่มเทให้กับงาน ซึ่งได้ให้โอกาสกับทมิวจัยในการแสดงศักยภาพออกมาให้เต็มที่ และเล็งเห็นความสามารถของทมิหลายๆคนที่เข้ามาทำหน้าที่แทน และยอมรับความคิดเห็นของคนต่างวัยในการทำงานร่วมกัน

นางฝ้าลีหะ ผดุงชาติ (จ๊ะสาว) เลขาโครงการ จากกระบวนการงานวิจัยที่ผ่านได้มีการพัฒนาตัวเองอยู่ตลอด ในการแอ็คทีฟด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับตัวเองโดยการเข้าร่วมเวทีต่างๆจะพยายามนำเสนอความคิดเห็นหรือแนวคิดที่มีอยู่ให้ได้ถูกนำเสนอออกมา ซึ่งที่ผ่านมาก็ได้เป็นวิทยากรนำเสนอหลายเวที เช่น เวทีรูปแบบการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการฟื้นฟูโดยชุมชนของสถานีวิจัยและพัฒนาชายฝั่ง (หาดประพาส) จัดโดยสถานีวิจัยและพัฒนาชายฝั่งหาดประพาส เป็นเจ้าภาพเวทีประชุมสัมมนาการสร้างควมเข้าใจและแนวทางแก่นขนบทในการเผชิญหน้ากับวิกฤตทางเศรษฐกิจ ที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช เวทีวิกฤตคลอง วิกฤตคน อ.กระบะบุรี จ.พังงา จัดโดยศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา ร่วมกับวิทยาลัยชุมชนกระบะบุรี และเวทีต่างๆในชุมชน จนส่งผลให้เกิดระบบคิดที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น มีทักษะการพูดการนำเสนอข้อมูลที่ดีขึ้น ในด้านการเขียนก็มีความรู้มากขึ้นในหลักการเขียน ซึ่งเขียนในสิ่งที่ได้ทำ และทำในสิ่งที่ได้เขียน จนสามารถนำมารวบรวมวิเคราะห์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่เกิดขึ้น ผลพวงจากกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สร้างกระบวนการเรียนรู้

และเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาตัวเองให้มีการพัฒนาการที่ดีขึ้นเรื่อยๆ ในเรื่องของการเปิดโอกาสให้กับตัวเอง ในการเรียนรู้และเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ๆ ที่เข้ามา มองว่าทุกอย่างอยู่ที่ใจ แม้มีใจให้กับงานคุณก็มีชัยไปกว่าครึ่งแล้ว

นางสาวอุษะ คงยศ (จี๋ใหม่) ผู้ช่วยเลขานุการ กล่าวที่แสดงความคิดเห็นมากขึ้น กล่าวพูดมากขึ้น

นางหาติยา ขายเขาทอง (จี๋ยะ) เหนี่ยวผูกฝ่ายการเงิน เกิดความถนัดในด้านการทำบัญชีการเงินมากขึ้น จึงได้พัฒนาเป็นฝ่ายการเงินและบัญชีในหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนและกลุ่มธนาคารหัวเชื้อ และได้พัฒนาตัวเองเป็น วิทยากรต่างๆ เช่น เป็นวิทยากรการทำผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน เป็นวิทยากรในการคัดแยกขยะ มีเทคนิคทักษะในการพูดนำเสนอได้เป็นระบบมากขึ้นจนได้ฉายา **มิดโกลาบน้ำผึ้ง** ซึ่งสามารถถ่ายทอดให้กับรุ่นน้องที่เข้าร่วมกระบวนการ และสิ่งที่ได้เหล่านี้ที่เกิดขึ้นจากการใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงาน และสิ่งที่ได้เรียนรู้ มีองค์ความรู้ในเรื่องวิถีชุมชนที่เชื่อมโยงกันหลายๆด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ และด้านสังคม วัฒนธรรมที่ต้องควบคู่กันไป

นางมาเรียม มาโนชน์ (จี๋เรียม) ผู้ช่วยเหนี่ยวผูก จากโครงการแรกไม่กล้าที่จะแสดงออกแม้แต่การแนะนำตัวเองก็ไม่กล้า แต่เมื่อมาโครงการระยะที่ ๒ ก็พยายามที่จะเปิดโอกาสให้กับตัวเองมากขึ้นในเรื่องของการออกมานำเสนอตัวเองและการนำเสนอข้อมูลจากกิจกรรมต่างๆที่ทางทีมวิจัยได้จัดทำ ณ ปัจจุบันมีการกล้าที่จะแสดงออก มีความมั่นใจมากขึ้นเนื่องจากการได้รับโอกาสจากหัวหน้าโครงการหรือพี่ๆทีมวิจัยได้แสดงถึงศักยภาพของตัวเอง เมื่อได้ออกไปสัมผัสกับสังคมภายนอกทำให้เกิดมุมมองใหม่ๆ เกิดการปรับปรุงเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

นางอุโหมสาละม๊ะ หลงติง (จี๋มะ) พัฒนาการจากทีมวิจัยไปเป็นวิทยากรดำเนินรายการเวที จากโครงการที่ผ่านมาในโครงการระยะแรกได้มีการพัฒนาเป็นวิทยากรดำเนินรายการเวทีหลายๆเวทีทำให้เกิดพัฒนาศักยภาพมากขึ้น ด้วยโครงการระยะที่ ๒ มี ข้อจำกัดเนื่องจากต้องลาคลอด ซึ่งไม่สามารถที่จะมาร่วมเวทีต่างๆได้ แต่ก็มีผู้ช่วยทำหน้าที่แทนรับไม่ผิดพลาด คือ น.ส.ชาปี๊วะ วันดา(น้องน๊ะ)

นางสาวชาปี๊วะ วันดา (น้องน๊ะ) ฝ่ายทะเบียน / ผู้ช่วยวิทยากรดำเนินรายการ ซึ่งเป็นเยาวชน เดิมเป็นคนที่ใช้ชีวิตอยู่แต่โลกภายนอกด้วยการไปศึกษาเล่าเรียนอยู่นอกพื้นที่ เรียนรู้ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละพื้นที่ว่าเป็นอย่างไร จึงเกิดความคิดอย่างหนึ่งขึ้นมาว่า “ ถ้าเรากลับมาเรียนรู้วิถีของคนชุมชนบ้านตัวเองเป็นอย่างไร ” จึงได้เข้าร่วมเรียนรู้ในโครงการวิจัยน้ำปลา ซึ่งไม่ได้เป็นทีมวิจัยแต่เข้าร่วมการเรียนรู้กระบวนการงานวิจัยที่ทางพี่ๆทีมวิจัยได้ทำกัน เกิดการเรียนรู้หลายอย่างหลายๆแง่มุม เช่น การผลิตน้ำปลานำไปสู่กระบวนการจัดการทรัพยากรของคนในชุมชน จากนั้นก็ได้ลงมาสู่กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เต็มตัว (ทีมวิจัย) ในบทบาทหน้าที่ฝ่ายทะเบียนและเป็นผู้ช่วยวิทยากรดำเนินรายการเวที ก็ได้เกิดการพัฒนา ศักยภาพของตัวเองในด้านต่างๆ เช่น การเขียนโครงการด้วยตัวเองและนำไปใช้ในการศึกษาต่ออย่างเป็นระบบ พัฒนาในด้านของการเรียนรู้นอกห้องเรียนในเรื่องของการเรียนรู้ชุมชน สถานการณ์ทรัพยากรที่มีอยู่

ในชุมชนและการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการทำงาน เช่น เครื่องมือ GPS เทคนิคการทำแผนที่ การคำนวณพื้นที่ การอ่านค่าต่างๆของเครื่อง GPS ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมสำรวจข้อมูล สรุปลวิเคราะห์ข้อมูล สัมภาษณ์ภูมิปัญญาของคนในชุมชน หรือการจัดกิจกรรมเวทีหลายๆครั้ง ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพจากการที่ได้ลงมือปฏิบัติงาน จึงนำไปสู่การเป็นวิทยากรดำเนินรายการในเวทีที่มีการจัดกิจกรรมเกิดขึ้น ซึ่งได้รับโอกาสจากคณะที่ม่วิจัยในการแสดงความสามารถของตัวเองและค้นพบถึงความเป็นตัวของตัวเองเกิดขึ้น (เรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้ชุมชน เรียนรู้สังคม)

นางอุโหมกาลาโสม มุคุระ (จ๊ะโสม) ฝ่ายการตลาดมีความกล้าที่จะแสดงออกมากขึ้นและมีความมั่นใจในการทำงาน แต่มีภารกิจบางกิจกรรมก็ไม่ค่อยได้เข้าร่วม

นางร่อหะ อินตัน (จ๊ะหะ/สาบาหะ) ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ในการทำงานในพื้นที่สามารถทำงานได้ตลอด แต่เมื่อออกนอกพื้นที่ที่ไม่สามารถไปได้ เช่น การศึกษาไปดูงาน เนื่องจากมีอาการเมารถ และยังไม่ค่อยกล้าแสดงออกในเวทีใหญ่ๆ แต่มีความรู้สึที่ดีกับงานที่ได้ทำ เวลาไปประชาสัมพันธ์ นัดประชุมทีมรู้สึกเจ้าตัวยังมีความเกรงใจกับทุกคน

นางพรรณี เกียวสด (จ๊ะยัม) ได้บอกเล่าว่า เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อของชุมชน และได้เข้าร่วมหลายๆกิจกรรม เกิดความเข้าใจในงานวิจัยมากขึ้น ในด้านปัญหาอุปสรรคเริ่มแรกมีผลกระทบ คือ การไม่เข้าใจของคนในครอบครัวเรื่องการทำงานวิจัย แก้ปัญหาโดยการมีการพูดคุยทำความเข้าใจกับคนในครอบครัวว่าสิ่งที่ได้ทำลงไปนั้นส่งผลประโยชน์ให้กับตัวเองและคนในชุมชน เมื่อมีกิจกรรมการจัดกิจกรรมเวทีที่จะนำข้อมูลที่ได้นำไปบอกเล่าสู่กันฟังกับคนในครอบครัว ณ ปัจจุบันนี้ครอบครัวก็เข้าใจกันมากขึ้น แต่ต้องพึงระวังในเรื่องของเวลาที่ให้กับครอบครัวและงาน

นางอุไร หาญจิตร (จ๊ะมะ) , **นางวรรณดี กำพวน (จ๊ะดะ)** จากเมื่อก่อนที่ไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและไม่กล้าที่จะพูด เมื่อโครงการระยะแรกผ่านไปโครงการระยะที่สองได้เริ่มกระบวนการ เกิดการเปลี่ยนแปลงทำให้กล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าพูดมากขึ้น ได้เรียนรู้ถึงทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนและสภาพปัญหาของชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจากการที่ไปสำรวจข้อมูล

นางสุไหรหะฮ์ อารีย์ (น้องหะ) , **นางอัษชะห์ นาคา (น้องเสาะ)** จากเมื่อก่อนไม่ค่อยได้ไปพบปะพูดคุยกับคนในชุมชน แต่เมื่อมีการเข้าร่วมกิจกรรมสำรวจต่างๆทำให้ได้พบปะซักถามกับคนในชุมชนมากขึ้น บางกิจกรรมไม่ค่อยได้เข้าร่วมด้วยภาระที่ต้องรับผิดชอบทางบ้าน

นางเรณู หมายเดียน (หยาด) ได้เรียนรู้ถึงสถานการณ์ปริมาณของน้ำในแต่ละปี ที่มีผลกระทบด้วยการใช้น้ำที่ล่อเลียนคนในชุมชนไม่เพียงพอ บางกิจกรรมไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมก็มีภารกิจต่างๆของครอบครัวให้รับผิดชอบนางรอม่าเฝีย ผดุงชาติ , นางฟาติมะ สาลี , นางจันทร์ฉาย บุญเกิด,นางร่อหะ รอดงขอทำหน้าที่เป็นฝ่ายปฏิบัติ ช่วยเหลือในด้านงานดูแลเรื่องอาหารและเครื่องดื่มให้ทางทีมวิจัย และคอยช่วยเติมข้อมูลที่ทีมไม่รู้จัก เช่น ชนิดของสัตว์น้ำ และพันธุ์ไม้ เป็นต้น

โครงการกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ

เพื่อความ มั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งตนเองโดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

จากกระบวนการวิจัยทำให้เกิดการกระบวนการพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นระดับดังกล่าว เริ่มจากกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ที่มุ่งเน้นกระบวนการสร้างคนด้วยกระบวนการลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง มีกิจกรรมทำกันอย่างต่อเนื่อง ทำซ้ำๆทำบ่อยๆ ก็จะเกิดความเคยชิน ซึ่งสามารถพัฒนาขึ้นไปตามลำดับ และผู้ที่ทางทีมวิจัยมองว่าอยู่เบื้องหลังความสำเร็จและมีบทบาทที่สำคัญมากในกระดู้น การสร้างกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาศักยภาพของคนที่เป็นทีมวิจัย คือ ผู้ประสานงาน / พี่เลี้ยง และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเล็กๆได้เกิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้และการสร้างกระบวนการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ โดยการหนุนเสริมองค์ความรู้เพิ่มเติม สิ่งที่ชุมชนยังขาดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

“งานวิจัย คือ สายใยของงานพัฒนา” เป็นคำพูดหนึ่งที่ใช่เลย การพัฒนาจะสำเร็จไปไม่ได้เลยหากไม่มีการสร้างการเรียนรู้ข้อมูล ค้นหาสาเหตุ วิเคราะห์ จุดอ่อนจุดแข็ง และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งสองด้าน เช่นเดียวกันกับงานวิจัย หากมีแค่การสร้างการเรียนรู้ แต่ไม่ได้นำไปพัฒนาการใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง งานวิจัยต้องนำไปสู่การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงจึงจะสมบูรณ์แบบ

ผลเชิงการพัฒนาศักยภาพและการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ คน รุ่นใหม่

ในช่วงของการเดินทางบนเส้นทางของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภายใต้โครงการกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ ที่ผ่านมาได้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของทีมวิจัย ซึ่งในระหว่างทางที่มีการดำเนินงานก็ได้มีน้องๆเยาวชนที่ก้าวเข้ามาร่วมเรียนรู้ในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เช่น

น้องโสรยา มุกระ(ป) เป็นน้องใหม่ที่ก้าวเข้ามาในระหว่างทางในการทำงานวิจัย จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การสำรวจ สัมภาษณ์คนในชุมชน ที่ทางทีมวิจัยทำครั้งแรกมาทำงานแทนแม่ แต่เมื่อเข้าร่วมก็มีความที่สนใจในงานวิจัยแล้วขอทำงานด้วย ซึ่งมีความถนัดในการเขียน อัยมาพร คงยศ (น้องสมา) เป็นน้องใหม่ที่ก้าวเข้ามาระหว่างทางการทำงานวิจัย จากเดิมไม่เคยได้ร่วมเรียนรู้ในเรื่องของสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนเลยว่าอะไรบ้าง มีภูมิปัญญาของคนในชุมชนด้านใดบ้าง แต่เมื่อเข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้งานวิจัยกับพี่ๆทีมวิจัยก็ได้เรียนรู้ถึงการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การสำรวจการใช้ผ้าในชุมชน การสำรวจพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ และการรวบรวมสรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและได้นำเสนอข้อมูลที่สำรวจในเวทีการสรุปข้อมูลปริมาณผู้ใช้น้ำ กระบวนการทำงานของทีมวิจัยของชุมชนบ้านบางกล้วยนอกเน้นการสร้างคนและเปิดโอกาสให้คนที่สนใจในงานวิจัยเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน มีการยอมรับข้อจำกัดของเวลาและความสามารถที่ไม่เท่ากันเพราะแต่ละคนความถนัดที่แตกต่างกัน ขอให้มีความตั้งใจอย่างอื่นสามารถที่จะพัฒนากันได้ถ้าใจพร้อมที่เรียนรู้ ซึ่งการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมามีการถ่ายทอดกระบวนการดำเนินงานวิจัยของทีมวิจัยในกระบวนการเก็บข้อมูลในชุมชน การลงพื้นที่ การประชุมทีม และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผ่านสื่อการแสดงของเด็กเยาวชนที่เป็นลูกหลานของทีมวิจัย ในเวทีนำเสนอผลงานวิจัย วันที่ ๒๗ ตุลาคม

๒๕๕๓ ที่โรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก เพื่อการเปิดโอกาสให้เด็กเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดกระบวนการทำงานของผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งผ่านตัวละครแต่ละตัวจะเป็นตัวแทนทีมวิจัย โดยบทละครเรื่องนี้้องซาปิยะ วันตา เป็นผู้เขียนบทจากข้อมูลการทำงานของทีมวิจัยได้อย่างตรงกับสถานการณ์จริงมาก และละครเรื่องนี้ทำให้ทีมวิจัยเหมือนได้ย้อนเวลากลับไปที่มีการดำเนินงานร่วมกัน และรู้สึกถึงความภาคภูมิใจมากกับสิ่งที่ทางทีมวิจัยได้ทำมาไม่ได้สูญเปล่า แต่กลับมาสร้างการเรียนรู้ให้กับ เด็ก เยาวชน ชุมชน เพื่อนเครือข่ายงานวิจัย ได้สัมผัสกับกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่มีทั้งความสุข ความทุกข์ที่เป็นปัญหาอุปสรรค แต่สิ่งเหล่านั้นก็ผ่านไปได้ด้วยดีจากกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น พี่เลี้ยง ทีมวิจัยและผู้นำชุมชน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกันมากขึ้นและมีความเข้าใจในเรื่องของงานวิจัยซึ่งในโครงการระยะที่ ๑ ทำให้ชุมชนมีการตอบรับเป็นอย่างดีในด้านของการให้ข้อมูลจากการที่ได้ไปสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลหรือการเข้าร่วมกิจกรรมเวทีจนเกินเป้าหมายที่วางไว้ และเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีการเชื่อมโยงกันทั้งระบบ และมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมการให้ข้อมูล ซึ่งเห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเกินเป้าหมาย เช่น กิจกรรมปลูกไม้เสริมในป่าชายเลนและกิจกรรมปลูกไม้เสริมในป่าต้นน้ำ เป็นต้น

ผู้นำชุมชน

สำหรับผู้นำท้องถิ่น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน อบต.นาคา ได้เข้าร่วมกิจกรรมหลายๆ กิจกรรม และได้ให้มุมมองเสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรมเวที สนับสนุนการทำงานวิจัยให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ให้ความสำคัญกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เริ่มทบทวนการทำงานที่ต้องใช้ฐานชุมชนเป็นหลัก และเล็งเห็นถึงการสร้างกระบวนการเรียนรู้ข้อมูลชุมชนที่มีอยู่ สามารถทำให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น และคนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้นได้ จากที่ผ่านมายังไม่มีใครที่เป็นคนในชุมชนที่ถูกขึ้นมาทำสิ่งเหล่านี้ หากมีก็จะเป็นเจ้าหน้าที่จากอำเภอ หรือหน่วยงานในการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งบางครั้งก็ไม่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน

หน่วยงาน / องค์กรภาคี

หน่วยงานภาครัฐบางส่วนก็เข้ามามีส่วนร่วมและบางส่วนก็ยังไม่เข้าร่วมเนื่องจากสาเหตุ ซึ่งเป็นโจทย์ที่ทางทีมวิจัยจะต้องค้นหาแนวทางที่จะดึงเขาเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันเรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยชุมชนเป็นหลักในการทำงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นประเด็นปัญหาในการดำเนินงานของทีมวิจัย แต่ทีมวิจัยกลับมองว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายในการทำงานของทีมวิจัยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ให้มีการทำงานต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ ในส่วนของภาคีเครือข่ายหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วม เช่น สถาบัน

สิ่งแวดล้อมไทย , IUCN (The International Union for Conservation of Nature) องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ, สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๕ กระเปอร์ จ.ระนอง และสถานีวิจัยเพื่อพัฒนาทรัพยากรชายฝั่งอันดามัน สถาบันวิจัยและพัฒนา แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หลังจากกระบวนการดำเนินงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมเริ่มมีการทบทวนบทเรียนการทำงานกับชุมชนมากขึ้น สามารถหนุนเสริมชุมชนในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สอดคล้องกับความรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน และการต่อยอดงานที่เกิดผลจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนบนพื้นฐานข้อมูลของชุมชน

➤ ประเด็นของ งาน / กิจกรรมที่ดำเนินงาน

จากการสรุปบทเรียนหลังจากการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาในงวดที่ ๑ เป็นระยะเวลา ๕ เดือนก็ได้พบว่าการดำเนินไม่สามารถดำเนินงานให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด เนื่องจากสาเหตุในงวดที่ ๑ นั้น มีกิจกรรมมากถึง ๒๘ กิจกรรม และในด้านการได้รับภัยธรรมชาติเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในพื้นที่บ้านบางกล้วยนอกซึ่งทำให้การดำเนินงานของทางทีมวิจัยมีความลำบากในการลงพื้นที่ จึงไม่ได้ดำเนินการให้แล้วเสร็จซึ่งจำเป็นที่จะต้องขอขยายเวลาออกไปอีก ๓ เดือน รวมแล้วเป็น ๑ ปี ซึ่งจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่ผ่านมาได้เชิญชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ครู/นักเรียน/คณะกรรมการป่าชายเลน/เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน/ผู้นำชุมชน/หน่วยงานรัฐเอกชนเข้าร่วมกิจกรรม และในการดำเนินงานมีการแบ่งบทบาทในการทำหน้าที่อย่างชัดเจน ทุกคนต้องมีหน้าที่กันทุกคนในการประสานงานต่างๆ มีความสะดวก รวดเร็ว มีทีมวิจัยที่เป็นแม่บ้านและเยาวชนเพิ่มจากโครงการระยะที่ ๑ จำนวน ๑๐ คน รวมเป็น ๒๕ คน มีกลุ่มผู้ชายที่ดึงมาจากกลุ่มต่างๆ เช่น คณะกรรมการป่าชายเลนเพื่อชุมชน , คณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน , คณะกรรมการป่าต้นน้ำที่ดึงเข้ามีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำงานรวมจำนวน ๑๑ คน ซึ่งมีทีมวิจัยทั้งหมด จำนวน ๓๖ คน ในการประสานงานจะง่ายเพราะชุมชนที่มีบ้านเรือนใกล้ๆกันและมีโรงเรียน ห่างจากบ้านประมาณ ๕๐๐ เมตร การประสานงานในการเชิญเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่าย และรวดเร็ว การดำเนินงานที่ผ่านมาเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมกันเรียนรู้ การดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา มีการติดต่อการประสานงานกับพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมการใช้เอกสารการเงิน การเขียนรายงาน การดำเนินงานในพื้นที่ หมู่ที่ ๓ ต. นาคา อ. สุขสำราญ จ.ระนอง

ผลที่ทำให้ทีมงานและผู้ที่เกี่ยวข้องอ่อนแอลง

▶ ปัญหา / อุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา สภาพอากาศของพื้นที่ ในช่วงที่ทำกิจกรรมมีฝนตกชุกมากดังคำพูดที่ว่าเมืองระนอง เป็นเมืองฝนแปด แดดสี่ แต่ที่ผ่านมา เกิดฝนตกเกือบทั้งปี จึงทำให้การดำเนินกิจกรรม

ล่าช้า ซึ่งผิดจากปีที่ผ่านมาที่มีฝนตกไม่มากนักและกิจกรรมบางอย่างยังไม่ได้ทำในงวดที่ ๑ ต้องดำเนินการในช่วงการดำเนินงวด ที่ ๒ เพราะต้องส่งรายงานความก้าวหน้า และข้อจำกัดของเวลาและภาระหน้าที่ของครอบครัว และความไม่เข้าใจของคนในครอบครัวของสมาชิกที่เข้ามาใหม่ ในการเข้ามาทำงาน ทีมวิจัยที่เป็นผู้ชายไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากติดภารกิจ ซึ่งต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ผู้ชายส่วนใหญ่เป็นแรงงานหลักของครอบครัว ส่วนหนึ่งที่เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมจะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เกิดประเด็นปัญหาในส่วนของการถ่ายภาพของบางกิจกรรม เช่น กิจกรรมสำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ ทางทีมวิจัยยังขาดเทคนิคในการถ่ายภาพต่างๆ บางครั้งจึงได้ภาพที่ออกมาไม่ดีเท่าที่ควร

► แนวทางการแก้ไขปัญหา

สมาชิกที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้งานวิจัย ส่วนใหญ่เป็นบทบาทของผู้หญิงในชุมชนซึ่งเป็นแม่บ้านเป็นหลัก มีทีมเยาวชนเป็นแกนหลักในการดำเนินกิจกรรม เช่น กิจกรรมสำรวจ สัมภาษณ์ เก็บข้อมูล การจดบันทึก และการนำเสนอข้อมูลในเวทีต่างๆ ส่วนทีมวิจัยที่เป็นผู้ชายยังไม่ถนัดที่จะเข้าร่วมกระบวนการอย่างเต็มที่และเต็มเวลา แต่จะคอยช่วยในเรื่องของการเติมเต็ม ข้อมูลบางส่วนที่เขาถนัด เช่น ข้อมูลในเรื่องทรัพยากรป่าชายเลนที่มีอยู่ เช่น ชื่อพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ สำหรับกิจกรรมสำรวจข้อมูลต่างๆ ก็จะคอยเป็นผู้ช่วยในงานที่เขาถนัด ซึ่งหลายๆกิจกรรมไม่ได้เข้าร่วม เนื่องด้วยภารกิจที่ต้องทำงานประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว เลยไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมในบางกิจกรรม การทำงานวิจัยไม่ได้ทำเป็นอาชีพแต่ทำเพื่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สิ่งที่ส่งผลกระทบต่อ วิถีชีวิต / ชุมชน/ สังคม/ วัฒนธรรม / ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความเชื่อมโยงกัน ฉะนั้นกระบวนการทำงานของทีมวิจัยบ้านบางกล้วยนอก มุ่งเน้นการทำงานกับคน และต้องไม่กระทบต่อวิถีชีวิตและภาระหลัก เช่นอาชีพที่ต้องหาเลี้ยงครอบครัว ในการทำงานมีการยืดหยุ่น แต่ไม่หย่อนยานจนเกินไป และให้โอกาสกับคนที่ทำงานเสมอ ในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้ดำเนินงาน และร่วมกันรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ถึงแม้ไม่ได้เป็นตัวเงิน แต่เป็นสิ่งที่มีความมากกว่าตัวเงินหลายเท่า นั่นคือ กระบวนการที่ได้จากคนทำงานเครือข่ายงานวิจัยในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดความเชื่อมโยง สัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นได้เพื่อนร่วมทาง เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นำไปสู่การดำเนินงานที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน ตลอดจนภาคี หน่วยงาน องค์กร ที่เข้ามามีส่วนร่วมสู่กระบวนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ข้ามภาคทั่วประเทศไทย

ประเด็น เงิน

จากการบริหารจัดการการเงินบัญชีที่ผ่านมาได้มีการชี้แจงให้กับสมาชิกให้รับทราบข้อมูลทางการเงินอยู่เสมอ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันและแสดงถึงความโปร่งใสในการทำงานร่วมกัน แต่ก็มีในเรื่องที่มีกิจกรรมเข้ามาเพิ่ม ซึ่งจำเป็นจะต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมเกิดขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นต้องใช้ให้

เต็มรูปแบบและก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนสูงสุด การจัดทำบัญชีก็ยังมีปัญหาขาดความเข้าใจในบางปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่บ้าง แต่ประสบการณ์ที่มีอยู่ก็สามารถแก้ไขปัญหานั้นไปได้อย่างถูกต้อง

เกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญา

► ภูมิปัญญาการทำกะปิชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

จากการลงพื้นที่ทำกิจกรรมสำรวจภูมิปัญญาในการทำกะปิของคนในชุมชน ก็ทำให้ได้รู้ว่ามีในการทำกะปิของคนในชุมชนจากเดิมมีอยู่ จำนวน ๒๒ ครัวเรือน แต่ ณ ปัจจุบันเหลือเพียง จำนวน ๖ ครัวเรือน ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุที่เกิดการเปลี่ยนแปลงของอาชีพการทำกะปิของคนในชุมชน เนื่องมาจากสาเหตุ การเปลี่ยนแปลงอาชีพ/ทรัพยากรมีน้อยลง การมีโอกาสในการสร้างเครื่องมือในการประกอบอาชีพ การประมงที่ทันสมัยขึ้น มีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น เช่น การทำสวน รับจ้างทั่วไป สาเหตุหลักในการลดลงของผู้ที่ทำกะปิ คือ ทรัพยากรมีน้อยไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพไม่คุ้มทุน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนในชุมชน และความไม่มั่นคงในอาชีพ เศรษฐกิจ สังคม ก็จะส่งผลกระทบที่เชื่อมโยงกัน หากทรัพยากรธรรมชาติไม่มีความอุดมสมบูรณ์ไม่มีจำนวนของสัตว์น้ำ เช่น ตัวกุ้งเคยมีจำนวนลดลง หรือหมดไป ภูมิปัญญาในการทำกะปิเหล่านี้ก็อาจจะสูญหายไปไม่มีการสานต่อ คนในชุมชนก็ต้องซื้อกะปิมาจากข้างนอก ซึ่งไม่สามารถรู้ได้เลยว่ามีคุณภาพเท่ากับที่ทางชุมชนทำกันเองหรือไม่ ซึ่งจากการลงสัมภาษณ์ภูมิปัญญาการทำกะปิทางทีมวิจัยได้เรียนรู้ภูมิปัญญาในการทำกะปิของคนในชุมชนจากเดิมมีอยู่มากแต่ ณ ปัจจุบันเหลือน้อยแล้วและบางรายที่เคยประกอบอาชีพการทำกะปิก็มาซื้อกะปิไปรับประทาน และได้เรียนรู้ถึงสถานการณ์การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ที่เป็นส่วนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน

► ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากหอย

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ถึงพูดคุยกลุ่มย่อย โดยเลือกสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่ใช้ประโยชน์จากหอยภายในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ก็พบว่าพื้นที่ป่าชายเลนมีการใช้ประโยชน์จากหอยถึงจำนวน ๑๑ ชนิดที่สามารถนำไปประกอบอาหารและนำไปจำหน่ายในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งหากได้หอยจำนวนมากไม่สามารถจำหน่ายในชุมชนได้หมด ก็จะติดต่อพ่อค้าจากนอกชุมชน เช่น จากอำเภอกระบุรี จังหวัดพังงามารับซื้อซึ่งความต้องการของผู้ซื้อที่ต้องการจะซื้อหอยแต่ละชนิด หอยที่เป็นความต้องการของตลาดมากที่สุด ได้แก่ หอยคัน หอยดิบ หอยตาแดง หอยหวาน เป็นต้น ส่วนหอยชนิดอื่นๆนิยมนำมาประกอบอาหารเพียงอย่างเดียวไม่ได้ไปจำหน่าย จากการทำกิจกรรมทำให้ทางทีมวิจัยและชุมชนได้มีการพูดคุยกันซึ่งนำไปสู่กระบวนการศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากหอยที่หลากหลายชนิด สามารถนำไปใช้ในการดำรงวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้บนพื้นฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนโดยการคำนึงถึงความยั่งยืน หากทรัพยากรธรรมชาติจากป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์ ก็จะนำไปสู่ความมั่นคงทางอาชีพและอาหารของคนในชุมชน

► ภูมิปัญญาด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

องค์ความรู้ภูมิปัญญาประสบการณ์ในการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อย่าน บางกล้วยนอก ทำให้ทีมวิจัยชุมชนและน้องๆนักเรียนจากโรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก / หน่วยงานต่างๆ เช่น สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๕ (กะเปอร์-ระนอง), สถานีวิจัยและพัฒนาชายฝั่งหาดอันดามัน(หาดประพาส) สถาบันวิจัยและพัฒนา แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมกิจกรรมเวทีต่างๆ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทางทีมวิจัยได้ศึกษาเรียนรู้ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ๓ วงล้อย ตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่ความเชื่อมโยงต่อกัน ดังนั้นการจัดการอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาตินั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงทุกระบบนิเวศ เพราะแต่ละระบบนิเวศมีความสัมพันธ์และเกื้อกูลซึ่งกันและกันนั้น การตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำย่อมมีผลกระทบต่อกระแสน้ำพัดพาของหน้าดินและมีผลกระทบจากการทับถมและดินในลำคลอง การใช้สารเคมีในการทำเกษตร ส่งผลต่อระบบสุขภาพของคน และระบบนิเวศของดินตลอดจนระบบนิเวศลำคลอง ทางด้านเศรษฐกิจทำให้มีต้นทุนสูงในการทำเกษตร เพราะปุ๋ยเคมีมีราคาแพง จึงควรที่จะมีการฟื้นฟูระบบนิเวศดั้งเดิมที่มีการทำมาตั้งแต่ในอดีต กล่าว คือ เป็นระบบนิเวศเกษตรแบบผสมผสานที่พึ่งพาตนเอง มีความหลากหลายชนิดของพันธุ์ไม้ และการใช้สารชีวภาพในการทำเกษตร ซึ่ง ณ ปัจจุบันมีปัจจัยที่ทำให้ต้องพึ่งพาสารเคมี โดยปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ซึ่งพืชเหล่านี้เป็นพืชเชิงเดี่ยวที่ต้องการพื้นที่ปลูกมากขึ้นเพื่อต้องการรายได้ให้มากขึ้น

การฟื้นฟูชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ร่วมกันบนพื้นฐานความยั่งยืนเป็นหลัก การจัดการพื้นที่แนวคลองให้มีการปลูกไม้เสริมเพื่อป้องกันการพังทลายของตลิ่ง มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการปล่อยพันธุ์หอยที่ลดน้อยลงโดยชุมชนมีส่วนร่วม ร่วมกันกำหนดเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ

► ภูมิปัญญาเกษตรดั้งเดิม เกษตรกรต้นแบบ

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เกษตรกรต้นแบบทั้ง ๓ ท่าน ทำให้ทางทีมวิจัยและชุมชนได้เรียนรู้ถึงการทำการเกษตรที่มีความหลากหลาย เช่น แปลงเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และแปลงเกษตรผสมผสานที่มีการปลูกพืชร่วมกันหลายชนิด เช่น เงาะ ลองกอง ทุเรียน ฯลฯ ทั้งการใช้สารเคมีและการไม่ใช้สารเคมี ซึ่งทั้ง ๓ ท่าน ก็ได้มีความพยายามที่จะลดการพึ่งพาสารเคมีในการทำเกษตร หันมาใช้เกษตรชีวภาพในการทำเกษตร โดยการค้นคว้าหาองค์ความรู้ในการทำปุ๋ยชีวภาพต่างๆ เช่น ปุ๋ยหมักน้ำชีวภาพ ปุ๋ยแห้ง หัวเชื้อ EM ฯลฯ แล้วนำไปทดลองใช้ในแปลงของตนเอง สิ่งเหล่านี้สรุปได้ว่าการที่ทั้ง ๓ ท่านได้ทำอยู่สามารถเป็นต้นแบบให้กับเกษตรกรคนอื่นๆที่ต้องการจะลดการพึ่งพาสารเคมี เพื่อการลดต้นทุนทางการเกษตร ซึ่งไม่ใช่แค่ได้ลดต้นทุนทางการเกษตรเท่านั้นแต่ยังช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศของดิน

และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน ซึ่งในเรื่องของข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี ก็สรุปได้ว่าความแตกต่างกันระหว่างการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี มีด้วยกัน ๔ ด้าน

๑. ด้านต้นทุนการเกษตร สารเคมี มีราคาสูง ชาวภาพมีต้นทุนที่ต่ำ เช่น ใน ๑ ปี หากใช้สารเคมีต้องใช้เงินปีละ ๑,๕๐๐ บาท หากใช้ชีวภาพ ใช้เงินแค่ปีละ ๕,๐๐๐ บาท
๒. ด้านระยะเวลาในการใช้ และผลผลิต สารเคมีใช้ในระยะเวลาที่เร็ว ได้ผลผลิตเร็ว ทันใจ มีความสะดวก ซื้อง่ายนำไปใช้ได้เลย ไม่ยุ่งยาก ชีวภาพ ต้องใช้ระยะเวลาการใช้อยาวนานกว่า ค่อยเป็นค่อยไป ช่วยปรับสภาพของดินไปเรื่อยแต่ มีผลในระยะยาว คืนความสมบูรณ์ให้กับแปลง แล้วก็ค่อยๆเพิ่มผลผลิต มีกรรมวิธีหลายขั้นตอน ต้องลงมือทำเอง ซึ่งทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ติด กับความสะดวกสบาย จึงใช้สารเคมีกัน
๓. ด้านสิ่งแวดล้อม การใช้สารเคมีทำลายระบบนิเวศดิน มีสภาพแข็งกระด้าง ส่วนชีวภาพเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ช่วยปรับสภาพดินให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ มีการช่วยสร้างที่อยู่อาศัย ของจุลินทรีย์ในดินให้มีการเจริญเติบโต เพื่อช่วยให้ดินมีความชุ่มชื้น และร่วนซุย
๔. ด้านสุขภาพ สารเคมี เกิดสารตกค้างสะสมในร่างกาย ทำให้เกิดโรคต่างๆ เช่น มะเร็ง ส่วนชีวภาพไม่มีผลกระทบต่อร่างกาย

เกิดการเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่

๑. เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการสำรวจแนวเขตโดยใช้เครื่องมือจีพีเอส เกิดเทคนิคการใช้จีพีเอสเพื่อจับค่าพิกัดของพื้นที่ การนำข้อมูลมาแปลงค่าและคำนวณพื้นที่ เรียกว่า GIS ทำมือ การจัดทำแผนที่ป่าชายเลน/ป่าต้นน้ำ ของชุมชน ซึ่งสามารถนำข้อมูลไปสู่การใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ ป่าชุมชน และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

๒. เกิดองค์ความรู้ภูมิปัญญา ประสพการณ์ การใช้ประโยชน์ การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เกิดองค์ความรู้การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากร ๓ วงล้อ

- การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรสามวงล้อบ้านบางกล้วยนอกนั้น ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกฎระเบียบในเรื่องการใช้ประโยชน์ร่วมกันบนพื้นฐานความยั่งยืนเป็นหลัก
- การจัดการพื้นที่แนวคลองให้มีการปลูกไม้เสริมเพื่อป้องกันการพังทลายของตลิ่ง
- ควรมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการปล่อยพันธุ์หอยที่ลดน้อยลง โดยชุมชนมีส่วนร่วม
- ร่วมกันกำหนดเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ
- การเปลี่ยนแปลงระบบคิดของคนในชุมชนที่ทำอาชีพเกษตรกร ต่อการลดการพึ่งพาสารเคมี ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงแนวคิด

- การสร้างกระบวนการเรียนรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตร
- การหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้การหาทางเลือกในการทำเกษตรเป็นโรงเรียนสอน การปฎิบัติภาพหรือเทคนิคต่างๆ เกี่ยวกับการเกษตรที่ปลอดภัยและมีวัสดุที่เหลือใช้ในชุมชน
- การหนุนเสริมการใช้วิถีชีวิตแบบพอเพียงตามแนวทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของปวงชนชาวไทย
- การฟื้นฟูชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน
- การจัดการพื้นที่แนวคลองให้มีการปลูกไม้เสริมเพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน
- การปลูกฝังจิตสำนึกของคนในชุมชน
- การทำงานในรูปแบบที่ทำให้คนสามารถอยู่กับป่าได้ โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการดูแลรักษาป่าให้มีความยั่งยืน
- การประสานงานพื้นที่ใกล้เคียงป่าต้นน้ำให้เข้ามามีส่วนร่วมในอนุรักษ์เป็นเครือข่าย

การศึกษาองค์ความรู้ สภาพและสถานการณ์ของฐานทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งระบบ ๓ ฐาน

ประกอบด้วย ป่าต้นน้ำ ภาคการทำเกษตร(พื้นที่กลางน้ำ) ปลายน้ำ(ป่าชายเลน) ซึ่งมีความเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

เกิดผลที่นอกเหนือจากสิ่งที่คาดว่าจะได้รับ

- ข้อมูลที่ทางทีมวิจัยได้จัดทำขึ้น ถูกนำไปสู่การใช้เป็นข้อมูลจัดทำแผนชุมชนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก
- ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาฐานของบุคคลภายใน เช่น นักเรียน เยาวชน ชุมชน บุคคลภายนอก จากเครือข่ายยุติธรรมคดีกัมปพันธ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน ๓๘ ท่าน มาร่วมเรียนรู้กระบวนการทำงานของชุมชนบ้านบางกล้วยนอกที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน คณะจากจังหวัดสงขลา คณะอำเภอเจ้าสำราญ จังหวัดตรัง คณะ รศ.ดร. วิพัทธ์ จินตนา (ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) รศ.ชนิดา พิทักษ์สกุลดี (สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อ. ปากเกร็ด จ. นนทบุรี จังหวัดนนทบุรี) จำนวน ๕ ท่าน มาถ่ายทำวิดีโอทัศน์เพื่อการศึกษาประกอบชุดวิชา การจัดการทรัพยากรป่าไม้ เรื่องการจัดการ ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างยั่งยืน และเรียนรู้กระบวนการทำงานในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ทีมงานหมอดินอาสาจังหวัดพังงา จำนวน ๘๐ คน มาเรียนรู้กระบวนการทำงานของทีมวิจัยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้งระบบ คณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จำนวน ๔ ท่าน มาเยี่ยมชมการทำกิจกรรมของทีมวิจัยบ้านบางกล้วยในการดำเนินงาน
- ในส่วนของกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ผ่านมาจากทีมวิจัยบ้านบางกล้วยนอกได้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย โดยนำสิ่งที่ได้จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น องค์ความรู้ที่เป็นข้อมูลจากโครงการ

ระยะที่ ๑ นำมาใช้เป็นฐานข้อมูลของชุมชนที่คนในชุมชน ที่เป็นเยาวชน นักเรียน นักศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ เป็นข้อมูลในการประกอบการเรียน เช่น การทำรายงานเป็นข้อมูลประวัติพัฒนาการ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

- นำเทคนิคการบริหารจัดการไปสู่การขยายการบริหารจัดการกลุ่มอื่นๆในการดำเนินงานของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก โดยใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงานของกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มป่าชายเลนเพื่อชุมชน กลุ่มแพชุมชน กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน กลุ่มแม่บ้านประมง การแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน การทำงานร่วมกัน ทักษะในการนำเสนอข้อมูลได้ถูกนำไปใช้ในเวทีของหน่วยงานต่างๆ ทักษะในการจัดการเวทีโดยชุมชนเอง ก็ถูกนำมาใช้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

- หน่วยงานสภาการศึกษาไทย ด้านชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติขอใช้ข้อมูลประวัติหมู่บ้านบางกล้วยนอกที่ทางทีมวิจัยได้จัดทำขึ้น จากโครงการศึกษาเรียนรู้กระบวนการผลิตน้ำปลาและการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก เพื่อนำไปใช้ในการ สรุปข้อมูลจัดทำแผนการจัดการภัยพิบัติในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

- นักศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนระนอง ขอใช้ข้อมูลรายงานฉบับสมบูรณ์จากจากโครงการศึกษาเรียนรู้กระบวนการผลิตน้ำปลาและการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก เพื่อใช้เป็นสื่อในการเรียนระดับอนุปริญญา

ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ชุมชนได้ดำเนินกระบวนการงานวิจัยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทั้งโครงการระยะที่ ๑ – ๒ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการลงนักวิจัยได้รวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นรายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องของฐานข้อมูลในชุมชนได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ ภูมิปัญญา และประสบการณ์

๑. เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการสำรวจแนวเขตโดยใช้เครื่องมือจีพีเอส เกิดเทคนิคการใช้จีพีเอส เพื่อจับค่าพิกัดของพื้นที่ การนำข้อมูลมาแปลงค่าและคำนวณพื้นที่ เรียกว่า GIS ทำมือ การจัดทำแผนที่ป่าชายเลน/ป่าต้นน้ำ ของชุมชน ซึ่งสามารถนำข้อมูลไปสู่การใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ ป่า และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน
๒. เกิดองค์ความรู้ด้านข้อมูล การเก็บข้อมูล รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง
๓. เกิดองค์ความรู้ด้านการใช้สื่อสารสนเทศ เทคโนโลยี เช่นคอมพิวเตอร์
๔. เกิดองค์ความรู้ภูมิปัญญา ประสบการณ์ การใช้ประโยชน์การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
๕. เกิดองค์ความรู้ด้านการจัดการกระบวนการองค์ความรู้ต่างๆที่ได้ศึกษาเรียนรู้ทั้ง ๓ ฐาน ทั้งองค์ความรู้ใหม่ๆ เช่น ได้เรียนรู้การสำรวจแนวเขตของพื้นที่ป่าต้นน้ำและป่าชายโดยใช้เครื่องมือจีพีเอส ในการ

คำนวณหาพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนที่ป่าต้นน้ำ ป่าชายเลน และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องมีการผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างลงตัวและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนโดยไม่ทำลายวิถีเดิมของชุมชน

๖. องค์ความรู้กระบวนการจัดการเวที เทคนิค ทักษะในการนำเสนอผลงาน ข้อมูล การประสานงาน กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของทีมวิจัย ก็เป็นองค์ความรู้ใหม่หรือทักษะที่เกิดขึ้นจากกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้นำไปสู่การปฏิบัติจริงการทำซ้ำๆทำบ่อยๆ ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความชำนาญในการทำงานมากยิ่งขึ้น การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ โปรแกรมเพาเวอร์พอยท์ในการนำเสนอข้อมูล ก็เป็นองค์ความรู้ใหม่ๆที่ทางทีมวิจัยได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในระหว่างการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ผ่านมาซึ่งสามารถถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อไปได้ในชุมชน



บทที่ ๕

บทสรุปวิเคราะห์ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นโครงการระยะที่ ๒ ซึ่งเกิดผลกระทบมาจากกระบวนการศึกษาเรียนรู้การผลิตน้ำปลาและการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ที่เน้นการสร้างกระบวนการสร้าง กน ให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของคนที่เรียกว่านักวิจัยท้องถิ่น และคนในชุมชนของแต่ละกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนและร่วมกันศึกษาเรียนรู้ ค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งเป็นที่มาของโครงการศึกษากระบวนการศึกษาเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานทรัพยากร ๓ วงล้อ เพื่อความมั่นคงและนำไปสู่กระบวนการพึ่งพาตนเองโดยชุมชนบ้านบางกล้วยนอก โดยใช้กระบวนการวิจัยฐานการเรียนรู้ ๓ ฐาน ทรัพยากรธรรมชาติ หรือ ๓ วงล้อ ที่มุ่งเน้นการขยายการสร้างศักยภาพของ กน เช่น ทีมวิจัยและเด็กเยาวชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มีการได้พัฒนาศักยภาพของตัวเองในด้านต่างๆ เช่นการสำรวจข้อมูล การสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน กระบวนการนำเสนอข้อมูลในเวที โดยมีพี่เลี้ยงที่เป็นนักวิจัยเดิม และพี่เลี้ยงจากโหนดพลังจะคอยช่วยหนุนเสริมองค์ความรู้หรือถ่ายทอดประสบการณ์ที่ได้รับ ให้กับน้องๆ ได้เรียนรู้ร่วมกันและการปฏิบัติจริง

ระบบนิเวศ ๓ วงล้อ เป็นกระบวนการเรียนรู้ฐานทรัพยากรธรรมชาติทั้งระบบโดยใช้ระบบโครงสร้างชุมชนที่ต้องเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อการสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันทั้งระบบ หากล้อใดเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านบวกหรือทางด้านลบก็จะส่งผลกระทบต่อล้อต่างๆที่เหลือด้วย เพราะฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีระบบนิเวศที่มีความเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กัน ฉะนั้นกระบวนการฟื้นฟูหรือการสร้างกระบวนการเรียนรู้จะต้องมีการเชื่อมโยงกันระหว่างระบบนิเวศของทรัพยากรธรรมชาติทั้ง ๓ ฐาน วงล้อ กับระบบนิเวศของ กน จาก ๓ ระดับ ที่มีที่มียุทธศาสตร์เกี่ยวข้องและมีความแตกต่างกันของแต่ละระดับชั้น ซึ่งจะต้องมีการประสานงานร่วมกันและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพื่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้

๑) ระดับฐานบน คือ หน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีทั้งองค์ความรู้และงบประมาณที่จะช่วยหนุนเสริมการทำงานได้ แต่บุคคลากรในการทำงานในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมีน้อย

๒) ระดับฐานกลาง คือ กลุ่มคนที่มีฐานะปานกลาง ไม่ค่อยสนใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นสิ่งไกลตัวเพราะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจึงไม่มีเวลาที่จะทำเรื่องเหล่านี้

๓) ระดับฐานล่าง คือ กลุ่มคนที่มีฐานะยากจน จะต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่จะต้องดำรงชีวิตซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มีแนวคิดหรือระบบคิดที่จะมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ หากเกิดการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะได้ผลกระทบโดยตรงจากทรัพยากรธรรมชาติ เหล่านั้น เปรียบเสมือนหม้อข้าวหรือธนาคารธรรมชาติแห่งชีวิตสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ทุกเมื่อถ้าหากธนาคารธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์และมีการฝาก โดยการฟื้นฟูอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มีอยู่มากมายในชุมชนและสามารถเป็นพลังในการขับเคลื่อนการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติได้หากได้รับโอกาส

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้ง ๓ ระดับฐาน จะต้องมีการกระบวนกรมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพิ่มเติมสิ่งที่ยังขาด และการบูรณาการผสมผสานกระบวนกรทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนจากความคิดเห็นและนำข้อมูลมารวบรวมและร่วมกันถอดประสบการณ์ในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันเรียนรู้ร่วมกันลงมือปฏิบัติ(ลงมือทำจริง) และร่วมกันหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีของคนในชุมชน โดยการสร้างกระบวนกรเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย และบทบาทผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้งระบบ ในการดำเนินงานที่มีแตกต่างของคนแต่ละระดับเข้าด้วยกันก็จะเกิดพลังที่ยิ่งใหญ่ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ความยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงและพึ่งตนเองของคนในชุมชน

บทเรียนสำคัญจากการวิจัย

การเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและเรียนรู้ความสัมพันธ์เชื่อมโยงทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่นกระบวนกรผลิตน้ำปลาและการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของชุมชนบ้านบางกล้วยนอก “น้ำปลา” จึงเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้หาเหตุผลและมูลเหตุนำไปสู่การออกแบบกระบวนกรเรียนรู้วิเคราะห์และพิสูจน์ ข้อสมมติฐาน ชุมชนพบว่าความสัมพันธ์ 3 วงล้อ คือ ระบบนิเวศป่าชายเลน ระบบนิเวศสวนเกษตร ระบบนิเวศป่าต้นน้ำ เป็นการเชื่อมโยงปัจจัยการพึ่งพาตนเองให้เชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรธรรมชาติด้วยกัน เมื่อระบบนิเวศทั้ง 3 วงล้อ มีความอุดมสมบูรณ์ ความมั่นคงด้านอาหาร รายได้และการพึ่งพาตนเองได้ ความปลอดภัยก็จะเกิดตามมาหากระบวนกรนิเวศธรรมชาติวงล้อใดวงล้อหนึ่งเสื่อมโทรมลงก็จะส่งผลกระทบต่อปริมาณทรัพยากรอีกระบบนิเวศหนึ่งอย่างรุนแรง หากชุมชนมีพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ การพัฒนาและฟื้นฟูเพียงระบบนิเวศเดียวและปล่อยปะละเลยต่อระบบนิเวศอื่นๆ ผลกระทบในเชิงลบค่อนข้างมากกว่าการได้รับผลความมั่นคงทางอาหาร

ดังนั้นกระบวนกรวิจัยเพื่อท้องถิ่นของทีมวิจัยและชุมชนบ้านบางกล้วยนอก จึงเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการบนฐานทรัพยากร 3 วงล้อ โดยการจัดกระบวนกรเรียนรู้ด้วยเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ศึกษากระบวนกรเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐาน ๓ วงล้อ แบบมีส่วนร่วม

และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงและการพึ่งพาตนเองของชุมชนบ้านบางกล้วยนอกในอนาคตต่อไป

งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนทางสังคม ความโดดเด่นและภาคีความร่วมมือ / เครือข่าย

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชน การแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยชุมชนเป็นผู้ตั้งโจทย์ และค้นหาคำตอบด้วยตัวของคนในชุมชนเอง เพื่อเรียนรู้ตนเอง เรียนรู้ชุมชน ใช้บทเรียนในอดีตมาเป็นโจทย์ในการทำงาน ทำให้เกิดกระบวนการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมและการขับเคลื่อนงานทางสังคมมากขึ้น มองว่ากระบวนการทำงานไม่สามารถทำได้เพียงอย่างเดียวได้ ซึ่งจะต้องมีการสร้างความร่วมมือกับเพื่อนภาคี / เครือข่ายในการขับเคลื่อนงาน กระบวนการเรียนรู้ สามารถสร้างความสัมพันธ์และเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันโดยการเข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีประชุมเครือข่ายนักวิจัยท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดพังงา – ระนอง ที่มีกระบวนการทำงานประเด็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจากหลายๆพื้นที่ เช่น ชุมชนบ้านบางคิบ ชุมชนบ้านบางซอย ชุมชนบ้านบางแนะ และชุมชนบ้านบางกล้วยนอก ฯลฯ ภายใต้งานโครงการต่างๆที่มีหลากหลายและแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชน จากฐานของชุมชนเป็นหลักโดยการใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการทำงาน เติมเต็มข้อมูล เติมเต็มเสริมกำลังใจให้กับคนทำงาน เพื่อเพิ่มพลังขับเคลื่อนในการต่อสู้ไปพร้อมๆกัน(เพื่อนร่วมทาง) เมื่อเจอปัญหาอุปสรรค ความโดดเด่น คือปัจจัยที่บั่นทอนกำลังใจของคนทำงานที่ทำให้คนที่เข้ามาทำงานด้านจิตอาสาลดลง

ความคาดหวัง ความต้องการของนักวิจัย ทีมวิจัยและภาคีเครือข่าย

► การศึกษาวิจัยมีความสอดคล้องเชื่อมโยง ต่อยอด

กระบวนการศึกษาวิจัยของชุมชนบ้านบางกล้วยนอกมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชุมชน กระบวนการเรียนรู้ระบบนิเวศทรัพยากรทั้งระบบที่มีความสัมพันธ์ พึ่งพา อาศัยกับทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นแหล่งหล่อเลี้ยงชีวิตของคนในชุมชนเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิต แหล่งอาหาร แหล่งที่อยู่อาศัยทั้งคนและสัตว์ แหล่งสมุนไพร รักษาโรค แหล่งอาชีพ รายได้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การต่อยอด การดำเนินงานนำเทคนิคการบริหารจัดการกลุ่ม ขยายการบริหารจัดการกลุ่ม โดยใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงานของกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มป้าชายเลนเพื่อชุมชน กลุ่มแพชุมชน กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน กลุ่มแม่บ้านประมง การแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน การทำงานร่วมกัน ทักษะในการนำเสนอข้อมูลได้ถูกนำไปใช้ในเวทีของหน่วยงานต่างๆ ทักษะในการจัดการเวทีโดยชุมชนเอง ก็ถูกนำมาใช้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อจำกัดของทีมวิจัยในการทำวิจัย

- ๑) ข้อจำกัดของเวลาและภาระหน้าที่หลักของครอบครัวนักวิจัย
- ๒) ความไม่เข้าใจของคนในครอบครัวของสมาชิกใหม่(นักวิจัย) ในการเข้ามาทำงาน
- ๓) ทีมวิจัยที่เป็นผู้ชายไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากติดภารกิจ ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว
ผู้ชายส่วนใหญ่เป็นแรงงานหลักของครอบครัว ส่วนหนึ่งที่เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมจะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย
- ๔) ขาดเทคนิค/ทักษะการถ่ายภาพสำหรับบางกิจกรรม เช่น กิจกรรมสำรวจพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ
ทางทีมวิจัยยังขาดเทคนิคในการถ่ายภาพต่างๆ บางครั้งจึงได้ภาพที่ออกมาไม่ดีเท่าที่ควร

การเรียนรู้ของทีมวิจัย ชีตศักยภาพของคนทำงานที่เพิ่มขึ้น

๑) กระบวนการศึกษาเรียนรู้งานวิจัยของทีมวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาเรียนรู้เทคนิค ทักษะต่างๆ เช่น รูปแบบการเก็บข้อมูล การใช้เครื่องมือของนักวิชาการ เช่น เครื่องมือจีพีเอส การคำนวณพื้นที่ การจัดทำแผนที่ การสัมภาษณ์ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การนำเสนอข้อมูลสู่เวที กระบวนการจัดเวที การเขียน เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพที่เพิ่มขึ้น มีเทคนิคทักษะในการนำเสนอข้อมูลจากการประเมินในการจัดเวทีแต่ละครั้ง มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้นในเรื่องของการทำงาน และมีการวางแผนในเรื่องของการสร้างแกนนำทีมวิจัย มาสู่แนวทางในการทำกิจกรรมร่วมกัน

๒) สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนอื่นได้ (การเป็นวิทยากรกระบวนการ/ดำเนินรายการ การเก็บข้อมูล การเขียน กระบวนการบริหารจัดการจัดกลุ่ม/คน เทคนิคการใช้สื่อในการนำเสนอข้อมูล (ข้อมูลในผ้าบาติก) การทำจัดแผนที่)

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการวิจัย (ความหมายสำคัญ) ที่พบจากการวิจัย

งานวิจัย คือ สายใยของงานพัฒนา เป็นคำพูดหนึ่งที่ใช่เลย การพัฒนาจะสำเร็จไปไม่ได้เลยหากไม่มีการสร้างการเรียนรู้ข้อมูล ค้นหาสาเหตุ วิเคราะห์ จุดอ่อนจุดแข็ง และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งสองด้าน เช่นเดียวกันกับงานวิจัยที่มีแค่การสร้างการเรียนรู้ แต่ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง งานวิจัยต้องนำไปสู่การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงจึงจะสมบูรณ์แบบ

แนวทางการปรับปรุงแสวงหาความรู้ผ่านการวิจัย

การสร้างกระบวนการสร้าง **คน** สร้างความตระหนักในศักยภาพชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้มากขึ้น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ การทำเกษตรกรรมยั่งยืน การฟื้นฟูป่าชายเลน รวมไปถึงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและทรัพยากรอื่นๆให้เกิดขึ้นประจำและต่อเนื่อง โดยมีการจัดการที่หลากหลายรูปแบบ ออกแบบดีไซน์รูปแบบโดยชุมชน และมีความชัดเจน จนได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ เกิดการเรียนรู้ในการจัดการชุมชนในด้านต่างๆ อันเป็นการ

ปรับตัวของชุมชนในการรองรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ที่มีกลไกและกระบวนการที่แตกต่างกัน ออกไปในการบริหารจัดการ

ปัญหา/อุปสรรค ต่อความสำเร็จในการวิจัยและพัฒนา

- ระดับบุคคล / กลุ่มบุคคล สำหรับปัญหาหรืออุปสรรคในด้านบุคคลบางส่วนยังคิดว่างานวิจัยชาวบ้านไม่สามารถทำได้ และงานพัฒนาไม่ได้เป็นหน้าที่ของตน คิดว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ และยังไม่เห็นความสำคัญว่าตัวเองเป็นผู้ได้รับ ผลกระทบ หากเกิดการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติทั้งระบบ

ข้อเสนอแนะต่อการวิจัย

- อยากให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของคนทำงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- อยากเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงระบบคิดของชุมชนที่หวังพึ่งภายนอกเพียงอย่างเดียว หันกลับมาช่วยตัวเอง และพึ่งพาตนเองให้มากยิ่งขึ้น
- อยากให้เกิดการสร้างกระบวนการเรียนรู้การพึ่งพาตนเองให้มาก เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนการเชื่อมโยง สร้างสัมพันธ์ ภาวการณ์ช่วยเหลือให้เป็นผู้ช่วยหนุนเสริมเติมเต็ม ในสิ่งที่ชุมชนยังขาด โดยใช้ฐานข้อมูลของชุมชนเป็นฐานการตัดสินใจในการทำงาน เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนของคนในชุมชน
- อยากเห็นการขยายพื้นที่การเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ไปสู่พื้นที่ใกล้เคียงต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มพลังแห่งการเรียนรู้ โดยใช้ประสบการณ์และบทเรียนจากพื้นที่ต่างๆ เป็นพี่เลี้ยงในการทำงานร่วมกัน มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับวิถีบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งมองว่าจะนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินที่ไปสู่เป้าหมายได้
- การเปิดโอกาสให้มีการเริ่มต้นการเรียนรู้ จากจุดเล็กที่เป็นฐานล่างให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างความเข้มแข็ง สามารถขยายไปสู่การพัฒนาไปได้หลากหลายมิติ
- อยากให้เกิดการเรียนรู้ชุมชน เข้าสู่หลักสูตรการเรียนในสถาบันการศึกษา
- การเชื่อมร้อยเครือข่าย ให้มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อยากเห็นแนวทางร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติการนำผลงานวิจัยนำไปสู่การใช้ประโยชน์การพัฒนาชุมชน

กิจกรรมศึกษาดูงาน
วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๒
สถานที่ บ้านเขากลม



กิจกรรมศึกษาฐาน
วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๒
สถานที่ บ้านคลองยัน



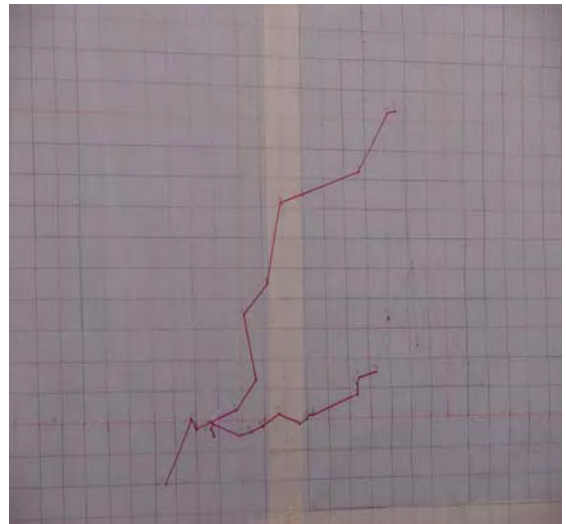
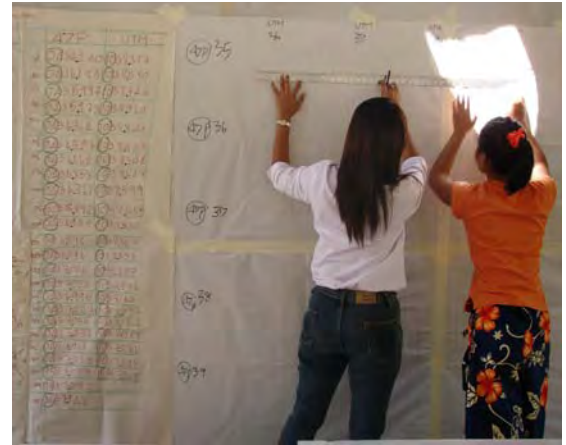
กิจกรรมสำรวจแนวเขตป่าชายเลน
วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๒
สถานที่ ณ ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก



กิจกรรมสรุปข้อมูลจัดทำแผนที่ป่าชายเลนครั้งที่ ๑

วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๒

สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก

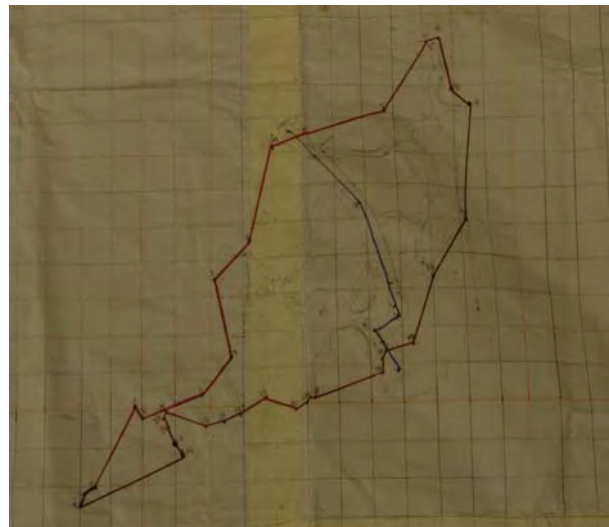


กิจกรรมสรุปข้อมูลจัดทำแผนที่ป่าชายเลนครั้งที่ ๒
สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก



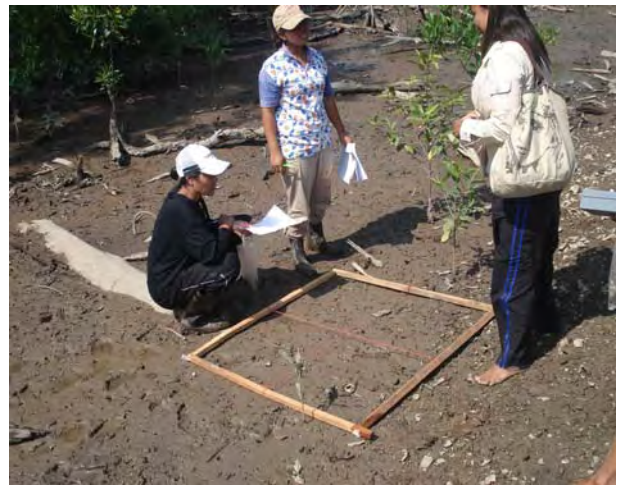
มีการอ่านค่าจากค่าพิกัด GPS แล้วขึ้นกระดาษชาร์ตแล้ววาดเป็นตาราง

ค่าพิกัด GPS คลองบ้านบางกล้วยนอก			
ลำดับ	พิกัด GPS	พิกัด GPS	พิกัด GPS
1.	0457.16.1	1057.16.1	
2.	0457.16.2	1057.16.2	
3.	0457.16.3	1057.16.3	
4.	0457.16.4	1057.16.4	
5.	0457.16.5	1057.16.5	
6.	0457.16.6	1057.16.6	
7.	0457.16.7	1057.16.7	
8.	0457.16.8	1057.16.8	
9.	0457.16.9	1057.16.9	
10.	0457.16.10	1057.16.10	
11.	0457.16.11	1057.16.11	
12.	0457.16.12	1057.16.12	
13.	0457.16.13	1057.16.13	
14.	0457.16.14	1057.16.14	
15.	0457.16.15	1057.16.15	
16.	0457.16.16	1057.16.16	
17.	0457.16.17	1057.16.17	
18.	0457.16.18	1057.16.18	
19.	0457.16.19	1057.16.19	
20.	0457.16.20	1057.16.20	
21.	0457.16.21	1057.16.21	
22.	0457.16.22	1057.16.22	
23.	0457.16.23	1057.16.23	
24.	0457.16.24	1057.16.24	
25.	0457.16.25	1057.16.25	
26.	0457.16.26	1057.16.26	
27.	0457.16.27	1057.16.27	
28.	0457.16.28	1057.16.28	
29.	0457.16.29	1057.16.29	
30.	0457.16.30	1057.16.30	



กิจกรรมสำรวจชนิดพันธุ์ไม้และชนิดพันธุ์สัตว์น้ำบ้านบางกล้วยนอก

วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๒
สถานที่ ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก



กิจกรรมศึกษาปริมาณและคุณภาพของน้ำ

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

สถานที่ ฝายน้ำล้นห้วยเสียด



กิจกรรมจัดเก็บข้อมูลแผนที่หมู่บ้านลงบนผืนผ้าทำผ้าบาติก

วันที่ ๒๐-๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก





กิจกรรมจับ GPS ในลำคลอง
วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๒
สถานที่ ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก



กิจกรรมสรุปข้อมูลจัดทำแผนที่ คลองบ้านบางกล้วยนอก

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

สถานที่ ทำเทียบเรือบ้านบางกล้วยนอก



จุดที่	UTM	UTM	ลักษณะพื้นที่
1.	71.86	81.76	พื้นที่นา
2.	71.84	81.21	พื้นที่นา
3.	71.84	80.80	พื้นที่นา
4.	71.76	80.20	พื้นที่นา
5.	72.30	79.92	พื้นที่นา
6.	71.86	79.47	พื้นที่นา
7.	71.22	79.25	พื้นที่นา
8.	70.90	79.04	พื้นที่นา
9.	70.42	78.65	พื้นที่นา
10.	69.42	77.95	พื้นที่นา

จุดที่	UTM	UTM	ลักษณะพื้นที่
1.	38297	38526	พื้นที่นา
2.	38428	38478	พื้นที่นา
3.	38683	38583	พื้นที่นา
4.	38821	38510	พื้นที่นา

จุดที่	UTM	UTM	ลักษณะพื้นที่
1.	71.86	81.76	พื้นที่นา
2.	71.84	81.21	พื้นที่นา
3.	71.84	80.80	พื้นที่นา
4.	71.76	80.20	พื้นที่นา
5.	72.30	79.92	พื้นที่นา
6.	71.86	79.47	พื้นที่นา
7.	71.22	79.25	พื้นที่นา
8.	70.90	79.04	พื้นที่นา
9.	70.42	78.65	พื้นที่นา
10.	69.42	77.95	พื้นที่นา



กิจกรรมเวทีวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจป่าชายเลน

วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๒

สถานที่ ศูนย์เอนกประสงค์บ้านบางกล้วยนอก



กิจกรรมสำรวจแนวเขตโดยการโหม่งป่า (สำรวจเส้นทางก่อนขึ้นจับ จีพีเอส

วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

สถานที่ ป่าต้นน้ำห้วยเสียด



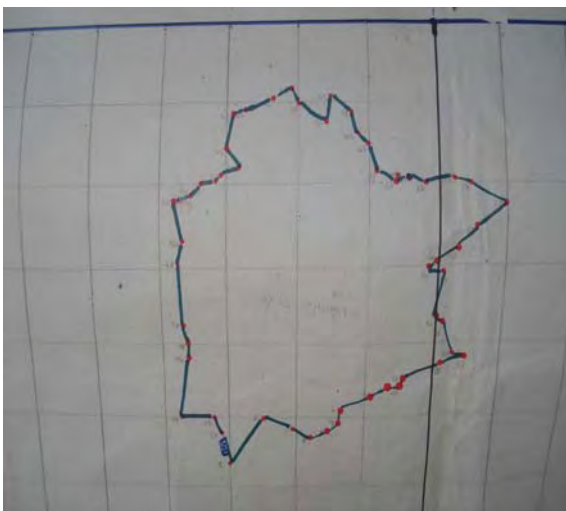
กิจกรรมการลงพื้นที่จับค่าพิกัดจีพีเอส พื้นที่ป่าต้นน้ำ

วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒

สถานที่ ป่าต้นน้ำห้วยเสียด



กิจกรรมสรุปข้อมูลจัดทำแผนที่ป่าต้นน้ำ
วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒
สถานที่ บ้าน นางฟ้าลีหะ ผดุงชาติ (จี๋สาว)



กิจกรรมสำรวจพื้นที่เกษตรบริเวณป่าต้นน้ำ



กิจกรรมสำรวจพื้นที่เก็บข้อมูลเปรียบเทียบการใช้สารเคมีกับไม่ใช้สารเคมี



กิจกรรมสำรวจการทำเกษตรในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๒

สถานที่ ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก



กิจกรรมเก็บข้อมูลผู้ใช้น้ำในชุมชนบ้านบางกล้วยนอก

วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๒

สถานที่ ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก





กิจกรรมสำรวจปริมาณพรรณไม้และสัตว์น้ำในพื้นที่บริเวณป่าต้นน้ำ
วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๒
สถานที่ ป่าต้นน้ำคลองห้วยเสียด



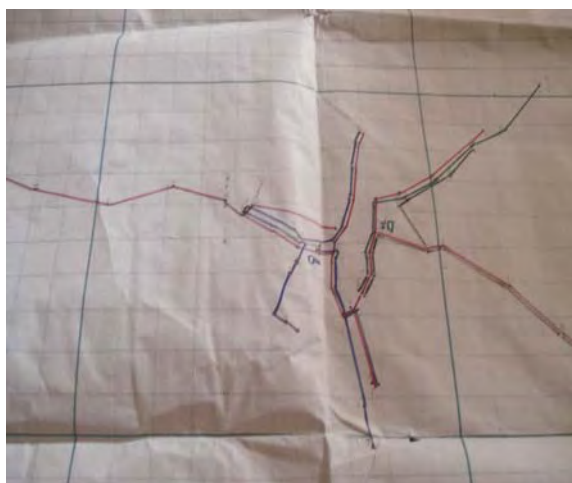
กิจกรรมเก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรมัยยังยืนและผู้ทำปุ๋ยหมัก

วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

สถานที่ บ้านบางกล้วยนอก



กิจกรรม จับค่าพิกัด GPS ท่อน้ำปะปาในหมู่บ้านบางกล้วยนอก
สถานที่ ชุมชนบ้านบางกล้วยนอก



กิจกรรมที่ ๒๖ เวทีนำเสนอและวิเคราะห์ องค์ความรู้ภูมิปัญญาประสบการณ์ในการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากร
ธรรมชาติฐาน ๓ วงล้อบ้านบางกล้วยนอก วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๒
สถานที่ ศูนย์ฝึกเอกชนกประสงค์บ้านบางกล้วยนอก



กิจกรรมทดลองทำฝายชะลอน้ำ

วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๓

สถานที่ คลองห้วยเหี้ยด



สมาคมหยาดฝนศึกษาฐาน
สถานที่ ป่าชายเลนบ้านบางกล้วยนอก



กิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำและปลูกไม้เสริมในพื้นที่ป่าต้นน้ำ

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓

สถานที่ ฝ่ายน้ำล้นห้วยเสือตอ แนวคลองห้วยเสือตอ



กิจกรรมกันแนวเขตอนุรักษ์หอย
วันที่วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๓
สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก



กิจกรรมฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมักและการทำบัญชีครัวเรือน

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๓

สถานที่ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านบางกล้วยนอก





กิจกรรมเก็บข้อมูลแปลงนาร่อง
วันที่วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓
สถานที่ แปลงวิชาตลอดนายหมวด กะสิริรักษ์ แปลงนายเพียร วินดา แปลงนายห้าเหล็ก ชายเขาทอง
แปลงวิชาตลอด นายหมวด กะสิริรักษ์



แปลงปรับเปลี่ยน เรียนรู้ นายหัวเหล็ก ชายเขาทอง



กิจกรรมปลูกต้นจาก
สถานที่ป่าชายเลนบ้านบางกล้วนนอก



กิจกรรมที่ ๓๔ เวทีนำเสนอข้อมูลการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ๓ ฐาน เพื่อระดมสมองหา
แนวทาง สรุปวิเคราะห์การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสามวงศ์บ้านบางกล้วยนอก
วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๓
สถานที่ ศูนย์เอนกประสงค์บ้านบางกล้วยนอก



กิจกรรมที่ ๓๕ เวทีนำเสนอผลงานวิจัย ทรัพยากร ๓ วงล้อย่านบางกล้วยนอก
วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓
สถานที่ โรงเรียนบ้านบางกล้วยนอก



